

6619, II, L, a

2° TK

CARNIOLIA

ANTIQUA ET NOVA.

ANTIQUA

JAPYDICA, HYPERBOREA, CELTICA, PANNONICA, NORICA,
ISTRICA, CARNICA, ROMANA, VANDALICA,
GOTTHICA, LANGOBARDICA, SLAVICA, AVARICA,
FRANCICA.

NOVA

GERMANICA, SLAVICA, FRANCICA, BAVARICA, AUSTRIACA.

SIVE

INCLYTI DUCATUS CARNIOLIÆ

NNALES

SACRO-PROPHANI.

Ab orbe condito ad nostram usque ætatem
Per Annorum seriem Chronographice digesti

IN DUOS TOMOS.

*Cum antiquorum Locorum, Urbium, Montium, Fluviorum, Populorum &c. designatione
Choro-graphica, & d illustranda vetera Historicorum monumenta in Apparatum conjuncta.*

Ex probatis plus centum Authoribus & plurimis MSS. Cartophylacijs
ACCURATE COLLECTI.

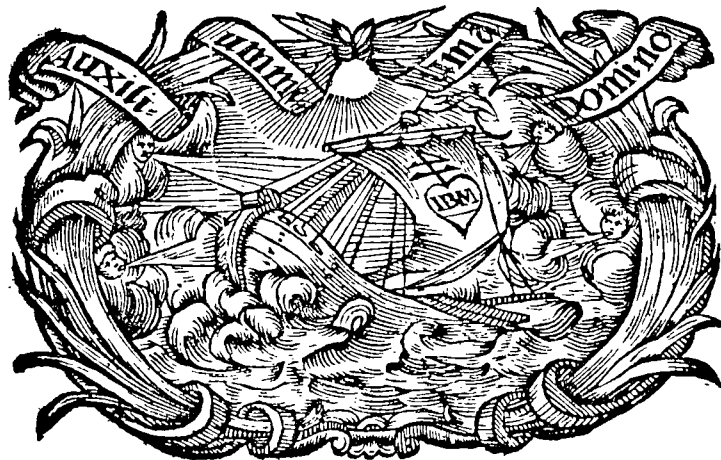
TOMUS I.

A MUNDO CONDITO AD ANNUM CHRISTI MILLESIMUM.

AUTHORE

JOANNE LUDOVICO SCHÖNLEBEN,

Carniolo Labacensi SS. Theologiæ Doctore, Protonotario Apostolico.

LABACI, Sumpt. & Typis JOANN. BAPTISTÆ MAYR,
Typographi & Bibliopolæ.

Anno Christi M. DC. LXXXI. Æmonæ seu Labaci Conditæ MM. DCCCC. IV.

IN=030006839.

CELSISSIMIS PRINCIPIBUS,

Reverendissimis, Excellentissimis, Illustrissimis,

Perillustribus, Generosis, Magnificis, Nobilibus,

Strenuis, &c.

DD. DD.

INCLYTI DUCATUS CARNIOLIÆ
PROCERIBUS,

DOMINIS DOMINIS GRATIOSISSIMIS.

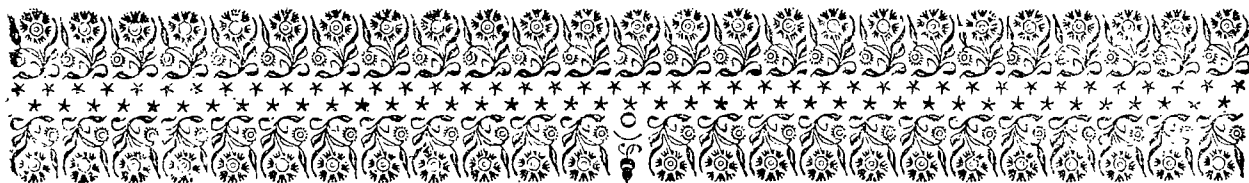
Dumbrata tenui Penicillo Patria *Lucem* captat, dum *vestri* prensat *umbram* Patrocini, *Celsissimi Principes, Illustrissimi Proceres, Patriæ Patres*. CARNIOLIA inquam ANTIQUA & NOVA, quæ hætenus à condito mundo plurimarum gentium migrationibus, culturis, ruinis, per adversos pariter ac prosperos fortunæ casus jactata, quasi in *umbra* delituit, ferè Orbi ignota, quia nullius unquam calamo illustrata, nunc sub auspicio *vestro*, meo labore in *Lucem* prodire gestit, ut innotescat. Nullam verò *Lucem* ambitiosius anhelat, quàm *vestram*, cùm Majorum *vestrorum* vetustatem sanguinis, pro aris & focis certamina, illustria & heroica facinora educit in publicum. Extrema est hæc Germaniæ pars ad meridiem, & parva quidem totius partis, sed jam olim magnis, & memorandis inclaruit mutationibus, quæ pluribus Tomis suppeditarent materiam, si majores nostri calamos æquè tractassent, ac ferrum: id quod vel ex hoc ipso synoptico Annalium volumine velut ex ungue leonem agnoscent, qui legerint. Primus ego seculorum omnium tenebris involutam evolvero, & quantum meis concessum est viribus, illustratam exhibeo. Majorem à patrocinio *vestro Lucem* accipiet, si concessum illi fuerit sub *umbra* nominis *vestri* conquiescere. Quid dico *umbra*? malè sentit de gloria patrocinii *vestri*, qui aliquid in eo

non irradiatum splendoribus meditatur. Nisi fortè *Umbra* faciat *Aquila vestra*, colore cælesti, & cæsareo redimita Diademate, dum alas explicat. Sed hæc *Umbra* tam illustris est, ut quisquis sub ea refugium quæsierit, undique se virtutum *vestrarum* radiis, & insignis beneficentiæ claritate, sentiat circumfusus. Primum igitur hoc Volumen Annalium, sub *vestro* patrocinio, *vestro* imperio scriptum Ducali *vestræ* Aquilæ pronus submitto, ut ejus favore latè per orbem, siquid in eo *Lucis* nanciscitur obscura antiquitas, ceu radiis solaribus diffundatur. Amica soli est aquila; explorat genuinam prolem ad ejus splendores. Partus hic meus, an potius *vester*? Sanè labore meus, jure *vester*, quia glorias *vestras*, & Majorum *vestrorum* explicat; experimentum non refugit, quia veritatis assertæ conscientia securus. Unicum restat, quod voveo, ut me unà cum labore meo, sub *Umbra illustrissimam* Aquilæ vestræ, ac gratiosissimum patrocinium accurrentem, illis complectamini benevolentia argumentis, quæ in alios gloriæ *vestræ* studiosos dispertiri consuevistis. Gloriosè omninò profusum censebo sudorem meum in hoc opere, & operam magnificè collocatam, si æternum hoc voluntatis meæ addictissimæ, & duraturum obsequii auctoramentum, *vobis* gratum esse perspexero. Vivetis in eo *Patriæ Patres*, vivent majores *vestri*, vivent & feri nepotes, dum Majorum suorum fortiter gesta relegent, & secuturam posteritatem ad æmulationem accendent. Ego verò quos adhuc Superi concesserint dies, ita vivam, ut gloriæ & immortalitati *vestri* nominis, celebrandæ si non par facultate, semper tamen sincerissimo affectu devotus perseverem. Dabam Labaci Calendis Maij. Anno 1680.

Celsitudd. & Illustriss. DD. VV.

Submississimus Servus & Capellanus

Joannes Ludovicus Schönleben

C E N S U R A.

Effusus à Celsissimo & Reverendissimo Domino Domino JOSEPHO, ex Comitibus de Rabatta, Principe Episcopo Labacense, &c. Legi ego infra scriptus Operis, cui Titulus, *Carniolia Antiqua, & Nova: seu Inclyti Ducatus Carnioliae Annales Sacroprophani, &c.* Tomum Primum duas Partes complectentem à Reverendissimo Domino Joanne Ludovico Schönleben, Carniolo Labacense SS. Theologiae Doctore, Protonotario Apostolico, compositum, & perlegi, nullo orthodoxae fidei, vel bonorum morum offendiculo reperto, ut proinde prælo dignissimum censeam: & prætereà spondere ausim, Authorem hunc non tantum Patriæ debitum suum, quod ortu contraxit, ipsam ingenioso labore antiquitati, quæ se jam humanæ subtraxerat memoriæ, restituendo, solvisse; verum etiam plurium adiacentium Regionum Incolas devinctos sibi reddidisse; cum in hoc vno opere, quod in plurimis Historicis, & Antiquarijs vel ipso quæsitu difficillimum fuit, lectu jucundissimum effecit. Ità Patriæ calamo renatæ aggratulando, ità Compatriotæ applaudendo censebam. Labaci in Conventu D. V. Assumptæ 13. Octobris 1679.

Fr. Antonius Lazari, Ord. Min. Reg.
Obser. SS. Theologiae Lector Generalis, & Confessor: Labacensis.

A P P R O B A T I O.

Visâ per Nos Libri inscripti: *Carniolia Antiqua & Nova, seu Inclyti Ducatus Carnioliae Annales Sacroprophani, &c.* de Mandato Celsissimi & Reverendissimi Principis Episcopi Labacensis, &c. Per Admodum Reverendum Patrem Fr. Antonium Lazari, Ord. Min. Reg. Observ. SS. Theologiae Lectorem Generalem, censurâ, ut hoc Authoris eruditissimi opus, ad singulare Patriæ nostræ decus & ornamentum in publicum edatur; autoritate quâ fungimur ordinariâ, licentiam concedimus, & facultatem. In quorum fidem &c. Labaci ex Palatio Episcopali 19. Octob. 1676.

Franciscus Josephus Garzaroli à Garzarollshoffen,
SS. Theol: Doctor. Vicarius Generalis Labacensis, pro Celsissimo & Reverendissimo Principe Ordinario Labacensi.

INDEX TITULORUM APPARATUS,

SEU

PARTIS I.

Apparatus ad Annales Sacro-Profanos.

CAPUT I.

- D**E Carniolia Antiqua, ejus nominibus, incolis, limitibus, situ &c. pag. 7.
- §. I. Celticae notio, limites, populi &c. ejus pars Germania, Germaniae Carniolia. pag. 10.
- §. II. Limites & divisio Illyrici, ejus olim pars Carniolia. pag. 13.
- §. III. Pannoniae etymon, divisio, limites, pars ejus olim pars Carnioliae. pag. 17.
- §. IV. Taurisciae notio, limites, & an aliquando Carnioliae portio? pag. 20.
- §. V. Norici notio, limites, divisio, ejus pars olim pars Carnioliae. pag. 22.
- §. VI. Istriae notio, limites, cujus pars hodie pars Carnioliae. pag. 27.
- §. VII. Japidiae notio, limites, divisio, ejus situs in hodierna Carniolia. pag. 30.
- §. VIII. Carniae antiquae nomen, limites, divisio, ejus pars olim pars Japidiae, & nunc Carnioliae. pag. 34.
- §. IX. Dalmatiae antiquae, & Liburniae limites, & an pars Dalmatiae aliquando pars hodiernae Carnioliae. pag. 39.
- §. X. Brevis collectio praecedentium. pag. 41.

CAPUT II.

- D**E Antiquae pariter & novae Carnioliae Metropoli Aemona ejusque vero situ. Aemona Vindicata, sive Labaco Metropoli Carnioliae vetus Aemonae nomen jure assertum. pag. 45.
- §. I. Aemonae prima origo ex antiquis scriptoribus. pag. 45.
- §. II. De nomine Aemonae. pag. 47.
- §. III. De vetustis Auctoribus, qui Aemonae & Nauporti meminerunt. pag. 48.
- §. IV. Aemonam veterem esse hodiernam Labacum solidis argumentis ostenditur. Argumenta ex antiquis Geographis. pag. 51.
- §. V. Argumenta ex antiquis Historicis. pag. 59.
- §. VI. Argumenta ex antiquis Itinerariis. pag. 65.
- §. VII. Argumenta ex antiquis Inscriptionibus. pag. 67.
- §. VIII. Argumenta ex sensu Recentiorum scriptorum. pag. 69.
- §. IX. Dubiis secus sentientium obviatur. pag. 73.
- §. X. Unde & quomodo Episcopi Civitatis Novae in Istria, & quo jure assumpserint titulum Episcoporum Aemonensium. pag. 77.
- §. XI. Qua occasione Aemona à Iafone condita. pag. 83.

CAPUT III.

- D**E Antiquae Carnioliae Urbibus, Oppidis, Coloniais, mansionibus, vicis &c. pag. 86.
- §. I. Antiquae Carnioliae vrbes, Coloniae, mansiones, vici, populi. Adrans, Alau- ni, Ambifontij, Ambidravi, Ambilici, Amantini. pag. 86.
- §. II. Lit. A. B. Arupium, Avendo, Bilbilis, Burnum. pag. 88.
- §. III. Lit. C. E. F. L. Corrodunum, Coletiani, Corinnium, Edeatae, Enona, Flano- na, Fines, Latobici, Latovicorum Praetorium, Longatica mansio. p. 90.
- §. IV. Lit. M. Magniana. Magnus vicus, Metulum, Monætium. pag. 94.
- §. V. Lit. N. O. Nauportum colonia, ad Nonum, Novidunum. Odra vrbs. pag. 98.
- §. VI.

Index Titulorum.

- §. VI. Lit. P. Q. R. Ad Pirum. Poffeni. ad Publicanos. Pucinum. Quadrata. Romula. pag. 101.
 §. VII. Lit. S. Saloca. Segefte. Senia. ad Silanos. pag. 104.
 §. VIII. Lit. T. V. Tarfatica, Tasinemetum, Tergefte, Terpo, Torgium, Turres, Vendum. pag. 107.

CAPUT IV.

- A** Ntiquæ Carniolæ, Montes, Fluvij lacus &c.
 §. I. Lit. A. Alpes. pag. 110.
 §. II. L. A. B. Albius mons, Alpius mons, Auraz lacus. Bollia flumen. pag. 115.
 §. III. Lit. C. Carvanca mons, Carufadius mons, Colapis fluv. Corcoras fluv. p. 116.
 §. IV. Lit. F. L. Frigidus fluvius, Lugea specus. pag. 121.
 §. V. Lit. N. Nauportus fluvius. pag. 124.
 §. VI. Lit. O. P. Ocræ mons. Phlygadius mons. Picis mons. pag. 131.
 §. VII. Lit. S. T. Savus fluvius, Sontius fluvius, Timavus fluvius. Tedanium flumen. Tullus mons. pag. 134.

CAPUT V.

- A** Ntiqua nomina locorum Carniolæ vicinorum.
 §. I. Lit. A. B. Aguntum. Albici populi. Alicanum. Anamatia. Anassum. Aquama. Aqua. Arrabo flu. Azellia, Bassiana Vrbs. Bathanatium. Badacum. Beloravia. Bononia. Bregetium. Boiorum deserta. pag. 139.
 §. II. Lit. C. D. F. G. Candobiana, Capedunum, Carnuntum. Celeia. Claudia. Dacia. Flavium. Flexum. Gavanodurum. Gallia Cisalpina. Gefodunum. Gefaces mons. Graviacum. pag. 142.
 §. III. Lit. H. I. L. Heortes vrbs, Idunum, Julium Carnicum, Juliobona. Labeates. Laciæcum. Lentia ripa. Lentudum. Loncium. pag. 149.
 §. IV. Lit. M. Madronum vallis. Maletum. Marinana vel Marcena castra. Menciana castra. Montana castra. Muroëla. ad Muros. Murfia, Murfella, Mutila.
 §. V. Lit. N. O. Nefactium. Noreia. Noricum. Olimacum. Ovilabis. pag. 155.
 §. VI. Lit. P. Q. R. Pecentinum. Peiso vel Pelfo lacus. Polybianum. Promona vrbs. Quadrata. Ragando. Regius mons. Rhispia. pag. 160.
 §. VII. Lit. S. Sabatinca. Sala. Santicum vel Santicum. Savaria. Savarius fluvius Scarbantia. Scordisci. Segefta. Sirmium. Siscia. Solvenfe. Soragra. pag. 170.
 §. VIII. Lit. T. V. Taurunum. Teurnia. Vacorium. Variana castra. Virunum. Vindobona. Vinundria. Vifontium. pag. 177.

CAPUT VI.

- D** E antiquæ Carniolæ populis inquilinis & eorum migratione.
 §. I. Aborigines Carniolæ veteris inquilini. pag. 181.
 §. II. Secundi Carniolæ inquilini Japydes. pag. 182.
 §. III. Tertia inquilinorum Carniol. veteris nomenclatura Hyperborei. pag. 182.
 §. IV. An Scythiæ nomen aliquando in Carnioliam extensum. pag. 183.
 §. V. Quarti Carniolæ veteris inquilini Celtæ. pag. 184.
 §. VI. Quinti Carniolæ veteris inquilini Pannonæ. pag. 185.
 §. VII. Sexti Carniolæ veteris inquilini Taurisci & Norici. pag. 186.
 §. VIII. Septimi Carniolæ veteris inquilini Romani. pag. 189.
 §. IX. Octavi Carniolæ veteris inquilini Vandali. pag. 191.
 §. X. Noni inquilini Carniolæ veteris Gothi. pag. 193.
 §. XI. Decimi Carniolæ veteris inquilini Langobardi. pag. 194.
 §. XII. Vtrum Suevi aliquando incoluerint Carnioliam. pag. 197.
 §. XIII. Vndecimi Carniolæ veteris inquilini Slavi. pag. 198.
 §. XIV. Vnde Vindis enatum Slavorum nomen. pag. 200.
 §. XV. Quando Slavi Carnioliam incolere cæperint. pag. 204.
 §. XVI. Duodecimi Carniolæ veteris inquilini Avars & Hunni. pag. 208.
 §. XVII. Decimi tertii Carniolæ veteris inquilini Franci. pag. 210.
 pag. 213.

CAPUT VII.

- D** E antiquis Inscriptionibus Carniolæ.
 §. I. Antiquæ Inscriptiones, quæ extant Labaci in vrbe, & extrâ urbem. pag. 214.
 §. II. An- pag. 215.

Index Titulorum.

§. II.	Antiquæ Inscriptiones, quæ olim extabant Labaci, nunc latent.	pag. 217.
§. III.	Antiquæ Inscriptiones Nauporti seu Hyperlabaci.	pag. 218.
§. IV.	Antiquæ Inscriptiones Magni Vici, seu hodierni Iggij.	pag. 218.
§. V.	Antiquæ Inscriptio. Crainburgi, Rattmanstorffij, & aliorum locorum.	p. 221.
§. VI.	Antiquæ Inscriptiones Gurkfeldi, & vicinorum locorum.	pag. 222.
§. VII.	Antiquæ Inscriptiones in limitibus Carniolæ.	pag. 223.

PARS II. TOMI I.

Complectitur Annales ab Orbe Condito vsque ad Natalem Christi.

PARS III. TOMI I.

Complectitur Annales à nato Christo, vsque ad annum Millesimum Æræ Christianæ.

Syllabus MSS. quæ operi servierunt.

- MS. Chronicon cujusdam Martini, vel vt in margine corrigitur, Honorij cui adjecta series Episcoporum & Archiepp. Salisburgensium. Incipit à condito mundo, desinit Anno 1277. fol.
- MS. Chronicon Viennense conscriptum ab aliquo Monacho Benedictino ab Anno Christi 973. vsque ad annum 1327. Notat author ad annum 1289. *quæ vidimus testamur.* fol.
- MS. Alterum Chronicon Viennense Anonymi continuatum vsque ad annum Christi. 1233. fol.
- MS. Historia Austriaca Thomæ Ebendorffer de Hasselbach Canonici Viennensis ab Anno Christi 928. vsque ad annum 1467. quo author vixit. fol.
- MS. Chronicon Anonymi ex Bibliotheca Aurspergica. 4.
- MS. Chronicon breve Joannis Thomafich Minoritæ Boschnensis ab anno Christi 1200. vsque ad annum 1562. quo author vixit, ex Bibliotheca Aurspergica.
- MSS. Collectanea parentis mei Ludovici Schönleben ex Archivo senatûs Labacensis, vsque ad annum 1660.
- MS. Chronicon Cileense Anonymi.
- MSS. Varia ex diversis Monasteriis communicata.
- Authorum impressorum nomina, qui operi servierunt, reperiuntur in marginibus annotata, ferè 200.

JOANNIS LUDOVICI
SCHÖNLEBEN,

CARNIOLI LABACENSIS SS. THEOL. DO-
CTORIS, PROTONOTARII APOSTOLICI.

AD

ANNALES CARNIOLÆ
SACRO-PROPHANOS
APPARATUS.

Proœmium.

Scripturus brevem patriæ meæ Chronologi-
am, opus aggredior arduum; non quia ma-
gnum, sed quia primus, nulli adhuc tentatum.
Cæteris Annalium Scriptoribus tritam inire
viam facilè fuerit, ut pede inoffenso decurrant
ad metam: mihi sine duce per ignotas salebras
non cespitare, impossibile. Accedit, quòd labori tempus
breve nimium pro rei dignitate (sic tamen placuit) definie-
rim triennium, quo quantum in summarum oblivione, &
Scriptorum Veterum silentio præstare potuerim, judica-
bunt, qui judicare possunt; & ignoscent facilè, qui memi-
niscere volent, me aliud isthic non agere, quàm brevi compen-
dio ampliori operi præludere. Erit, qui post me, non tamen
sine me, hæc auctiora producet: favebo patriæ hunc sive
honorem, sive fructum, dum primus novale signa vero. De-
siderabunt nonnulli quæpiam sibi nota, & obvia, quæ me
fugerunt, sed ut aiebat Plinius: *Minimè mirum est, homi-*
nem genitum non omnia humana novisse. Viceversa illi met
quædam hîc legent, quæ prius nescierint. Arripiant modò
hinc occasionem investigandi plura pro patriæ communi
bono; & porrò sive mihi, sive alteri deinceps fusiore stylo
hæc profecuturo communicare non negligent, ne quod ad-

Plin. hist.
nat lib. 3.
proœm.

huc venerandæ vetustatis superest, deperdatur. Etiam ex his multa, quæ nunc à putredine, & tineis vindicavimus, peritura erant, nisi obiter saltem, dum supersunt, annotarentur. Majores nostros incusamus desidiae, nescio quo jure, nos ipsi culpabilius negligentes. Usque ad hoc quod nunc decurrit sæculum, tractârunt illi arma, ut calamos non possent: quid nos? nec arma, nec calamos. Ego præeo, opto ut sequantur alij magis instructi libris, carthophylacijs, archivorum arcanis, arte, scientiâ, historiarum notitia, solertiâ; quæ quàm sint mihi exigua, satis perspicio. Jacio tamen aleam, & potestatis defectum suppleo bonâ voluntate. Methodum hanc mihi præscripsi, ut Antiquam Carnioliam cum nova conferam, seu illos terrarum tractus, quos hodierna Carniolia occupat, sub diversis veterum nomenclaturis, eorumquè limites, quantum satis fuerit intelligendæ Chronologiæ perstringam. De nova exactè Topographice exhibenda, alterius labor esto, qui totam oculis perlustret. Et hæc in Apparatu. Chronographiam, quæ non est aliud, quàm succincta rerum gestarum per singula tempora descriptio, ordiar cum ipso mundi exordio, non quòd universale Opus moliar, sed ut Lector tenui, velut Ariadnæo filo, ducatur primò in cognitionem eorum, qui primi ex mortalibus post universalem cataclysmum has terras coluerint; qui populi quibus succefferint: deinde, ut ubi domestica deficiunt, modicum libare possit de externis, & conferre temporibus tempora, regnis regna, populis populos. Id consultius mihi visum, quàm solum privata, & domestica promere, ne in perpetua Chronologia nimij intercederent temporum hiatus. Egerunt id ante me alii: Megiserus Styriaca, & Carniolica: Palladius multa nostratia necessitate quadam conjunctarum regionum. Neque tamen isthic aliena patriæ meæ attribuam, quod nonnulli plus quàm audacter præsumunt, totam viciniam, tametsi natione, linguâ, moribus, dominio, discretam sui juris facientes. Ego, *suum cuique*. Steriles sunt multi anni (id fateri oportet) non rebus gestis, sed scriptis. His ergò in subsidium aliquando vicina, ut vicina, quin etiam externa, ut externa vocabo; omnia breviter, & compendiosè. Vix ulla Germaniæ Provinciarum

ciarum tot, tamquè diversis populis habitata, tot bellicis motibus, & vastationibus obnoxia fuit, ac nostra Carniolia; vt mirum videri non debeat, si quid à maioribus nostris fuisset literis consignatum, inter continua disturbia perijsse. *Non habet locum res pacis, temporibus inquietis*, a-
 jebat olim de literarum studio per bella impedito M. Cassio-
 dorus: quod vel maximè Carniolia nostra damno suo ex-
 perta est, vt deinceps notabimus. Neque enim id aliter
 accidere potuit, cùm inter duo quondam florentissima
 regna Græciæ, & Italiæ, media; imò murus, & propugna-
 sulum alterius contra alterum fuerit. Sive enim è Græ-
 cia Græci, aut peregrini incolæ Galli Italiam, sive Romani
 Græciam impeterent, hac ferè illis transeundum erat: hic
 de porta, de claustro, & munimento priùs disceptandum.
 Sic quippe ab antiquis Alpes nostræ appellatæ sunt. Mar-
 cellinus: *Claustra patefacta sunt Alpium Juliarum*. Et Ni-
 cephorus Callistus: *Eugenius equidem hac spe inescatus maxi-*
mum paravit exercitum, & Italiæ portas, quas Romani Julias
Alpes vocant, præoccupatas præsidio tenuit. Quin, & Paca-
 tus in Panegyrico ad Theodos. Imp. *vt superatis Alpibus Cot-*
tijis, Julia claustra laxaret. Et Zosimus Julias Alpes notiore
 nomine aliarum Alpium Appenninum appellans: *Theodosius*
autem cum exercitu per Pannoniam superiorem, & Apenninos
montes Aquilejam contenderet, &c. Per Pannoniam, & portas
Apenninorum montium progressus. Cùm igitur has Italiæ
 portas penetraverint Celtæ, Galli, Græci, Romani, Vandali,
 Gothi, Langobardi, Slavi, Francones, vt aliam nationum col-
 luviam, Hunnorum, Avarum, Taifalorum, &c. præteream,
 quid mirum assiduis incursionibus bellicis impetitam Car-
 nioliam nostram, parùm de literis, de rerum memoria poste-
 ristransmittenda cogitasse? Conabimur nihilominus paucis
 ea perstringere, quæ antiqui Authores de hac patria obiter
 attigerunt, & ijs statum hodiernæ Carniolæ, quantum fa-
 tis in his temporis, & defectus monumentorum circumstan-
 tijs licuerit, comparare: idq; in apparatu: nam quod Histo-
 ricum est, series temporum exhibebit. Ingratus sim patriæ
 meæ si taceam, quæ publicari sunt digna. Paulò remotiori-
 bus Europæis ignota est Carniolia, plerique populi, etiam
 quid nominis sit, ignorant. Nam qui hætenus Cosmo- &

M. Aur. Cass.
 diod. Præf. ad
 Inst. div.
 lect.

Marcell. lib.
 31.
 Niceph. lib.
 17. c. 35.

Pacat. in
 Panegy.

Zosimus
 lib. 4.

Geographias scripserunt contenti nominâsse, quæ nesciebant, prodere non poterant. Et tamen modica licet sit hæc Provincia, cum multis amplioribus de præstantia certare potest. Habet, quæ mireris, habet etiam, quibus ad delitias fruaris. Quid mirabilius subterraneis fluvijis? qui si patentem haberent exitum ex infero velut orbe novos educerent Argonautas. Lacum nostrum Circkhnicensem, qui eodem anni decursu, eodem loci situ, messem, venationem, piscationem exhibet, figmentum arbitrantur, qui legunt exteri, & non vident, quod nos quotannis videmus. Japidia nostra Carniolia pars, quasi lapidea (& talis est) modicas quidem inter saxa ingentia fertilis terræ portiones habet, sed quæ amplissimis Provinciis in plano sitis meritò præferantur. Nascitur inter hæc saxa vinum, Liviae olim Augustæ, ipsique Augusto præ cæteris æstimatum, Pucinum dictum, quod Poëtarum juxta, & Historicorum veterum ingenia celebrant. Effoditur ex hisce saxis admiraculum tanta vis Mercurij, quæ toti penè Europæ communicatur. Qui terram hanc peregrinus transit, frugi hominem illic nasci vix credat. Dedit tamen lapidea hæc lapidia heroës toga, & sago Illustres, quorum suo loco meminimus. Dedit etiam qua planior est Carniolia Principum Aulis Consiliarios, & Præfectos, Ecclesiis Præfules, militiæ Duces, magna Reipublicæ firmamenta, de quibus per decursum secundi Tomi frequentior occurreret narrandi materia. Observatum à majoribus est, Maximilianum I. & Ferdinandum I. Imperatores tantum tribuisse Carniolis, ut plures unà retinerent in Aula, & ad spectatissima munia applicarent: Observatum etiam nuper à multis, ex trigono prospectu unius fori Labacensis, hoc seculo, tres Heroës ob præclare gesta suprema Aulæ Cæsareæ Officia, Principum titulis auctos; Eggenbergium videlicet, Auerspergium, & Portiam, quæ hic insinuata, suo loco fusius prosequemur. Non quære Lector, quis scribat hos Annales, patriota, an peregrinus: parum interest, quis scribat: magni interest quid, & quomodo scribat. Res quærat, non nomen: scriptum bonum, efficit bonum nomen. Securiùs forsan mihi hoc munus demandatum est, quàm aliunde accersito. Domestica mihi notiora sunt, quàm alienigenis;

genis ; unde pro veritate non facilè mihi fabulæ obtrudentur. Neque, is sum, qui pro fumis consequendis fumos velim vendere. Verum scribere in utramque partem est animus, nec velificari Favonijs, ut impingam in fyrtes. Hoc protestor : illud verò obsecro : Sepone Lector affectum, & malè affectorum rumores : æstimabis quod scribo, si medullam inspexeris. Multorum præclara opera, præteritæ fortunæ recordatio, aut præsentis humilitas depretiat, & sæpè quæ se ipsis illustria sunt, personarum fortuitâ consideratione vilescunt. Sed redit rebus æstimabilibus suum pondus, si aut ij decesserint, qui res ob personam oderunt ; aut ij, qui agunt sese invidiæ subtraxerint. Multa post mortem tulère plausum auctori, quæ vivo per cuniculos odium instruebant. Quid quòd agnatum sit mortalibus malum, fastidire præsentia, subducta ex oculis desiderare ? Quanquam mihi curæ non est, ut quæ scribo, placeant omnibus : actum agat, qui id agat. Nemo unus hætenus scriptorum, omnium votis satisfecit. Libet canere cum Jacobo Balde :

*Omnibus semper placuisse res est
Plena Fortunæ : placuisse paucis
Plena virtutis : placuisse nulli
Plena doloris.
Si quid extremi tamen eligendi
Optio detur, medio relicto
Præferam nulli placuisse, quàm Germanice cunctis.*

Calde in
Sylu.

Nihil scribat, qui censores metuit. Hoc ævoplures sunt Judices, quàm judicia, quia multi judices sine judicio. *Diversa hominum ingenia sunt : alios uilia, alios amœna delectant. Infirmior amœna eligit, utiliora fastidit :* inquit S. Ambrosius. Desiderabunt hîc aliqui exactam temporum rationem, alij majorum suorum exaggeratas panegyres, alij longâ avorum serie deductas familiarum nobiles Geneses, alij aliud pro cuiusque genio. Ego verò licet desiderem singulis satisfacere, id tamen mihi polliceri non possum, qui rudi initio solùm provoco feliciora ingenia, & pro scopo mihi statuo veritatem, quæ ipsa omnibus placere non solet. Quod scio asseverabo, quod nescio, fatebor me

S. Ambrosius
lib. de Ambrosio.

nescire ; de quo dubitabo, relinquam in medio, & quantum licuerit Authorum probæ notæ allegationibus asserta firmabo. Rarus mihi nominabitur Aventinus, & qui ipsi nimium facili credulitate passim subscribit Megiserus : nisi ubi lapsus eorum indicandi erunt. Secernam cum hos admifero paleas à tritico. Geneses seorsim parcè libabo, & ferè quas ipse inspectis originalibus documentis collegi : quidquid tamen de maioribus nostræ nobilitatis annotatum deprehendero, sparsim promere non intermittam. Seriem verò scriptionis hanc mihi præfigo. Totum Opus in duos Tomos dispertior : priorem in tres partes divido, quarum prima Apparatum ad cognitionem Veteris, & Hodiernæ Carniolæ sub diversis nomenclaturis, & appellationibus continebit : altera Chronologiam ab exordio mundi ad natalem Christi deducet, tertia à Christi Natali ad Annum salutis millesimum inclusivè prosequetur. Inde Tomo II. ab Anno millesimo ad nostra usque tempora perpetua annorum serie fusiore non nihil calamo excurret narratio, in qua enitar, ut potius multa paucis, quàm pauca multis exprimam : Compendium siquidem scribo, non Historiam. Tu interim Lector boni consule hunc qualemcunque meum conatum, & lege bono animo, quod ego bono animo scribo.

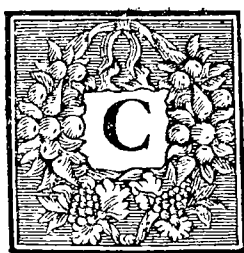

APPARATUS
Ad Annales Carnioliae Sacro-Prophanos.
 CAPUT I.
 DE
 CARNIOLIA ANTICUA,
 EJUS
 NOMINIBUS, INCOLIS, LIMITIBUS,
 SITU, &c.

Carniolia hodie Ducatus Austriae Principum Haereditarius, latissimo, quo nunc extenditur ambitu, ab Oriente Slavoniam, & Croatiam, ab Occidente Forum Julij, & partem Carinthiae; à meridie Histriam (cujus hodie magnam partem in se complectitur) & Flanaticum maris finum, ac Liburniam; à Septentrione Styriam, & Carinthiae partem attingit. Latitudo ejus à Meridie ad Septentrionem sunt triginta ferè milliarum Germanica, quae Italici faciunt centum circiter, & viginti: Longitudo ab Oriente in Occidentem sunt viginti quatuor Germanica, seu nonaginta sex Italica, computando juxta Romanos, quorum potissimum historiis nitimur, pro uno milliari Germanico quatuor millia passuum. Nomenclatura ejus hodierna prae seculis ignota. Primus, quod haecenus deprehenderim, Carnioliam nominavit Paulus Warnefridi Diaconus Aquileiensis Langobardus, & proximè post eum Eginhardus, quorum hic sub Ludovico Pio circa annum 820. aerae Christianae, ille vero anno Christi 760. sub Desiderio ultimo in Italia Langobardorum Rege floruit. A Carnia Carnioliam plerique fluxisse credunt: id quo jure faciant infra dicemus. Universalissimam juxta, & antiquissimam nuncupationem à Graecis dicta est Hyperborea regio, una cum ceteris omnibus ad Septentrionem tendentibus Provinciis, si fides Cluverio, imò Straboni, quem allegat: *Veteres Graecorum Scriptores universas gentes Septentrionales Scytharum, & Celto-scytharum appellatione affecerunt, qui verò ante hos adhuc eas dividerunt, supra Euxinum, Istrum, & Adriaticum mare colentes, Hyperboreos dixere, & Sarmatas, & Arimaspos.* Ita quidem veteres Graeci, quomodo autem ipsimet Septentrionales appellaverint suas patrias, id haecenus compertum non est, defectu Scriptorum. Ceterum ex hoc ipso loco patet alterum nomen Septentrionalibus terris attributum Scythiae, & Celto-scythiae, ac demum Celticae, quae quia appellationes universales erant, & totum comprehendebant Septentrionem, successivè ab Historicis major adhibita est cura proprias quarumvis Regionum nomenclaturas investigandi, & suo unamquamque nomine appellandi. Est tamen magna adhuc inter veteres confusio, dum alij vetustissimo, alij mediae aetatis, alij denique novissimo utuntur nomine, ut mirum non sit recentiores frequenter labi ob nominum promiscuam usurpationem, quod vel

Paul. Diac.
 l. 6. c. 52.

Cluver-Ger.
 man. Ant.
 lib. 1. c. 2.
 Strab. l. 11.

Arrian.in
vit.Alex.ap.
Laz.in Mi-
grat. gent.
l. procem.
n. 9. Aut.
suppl. Q.
Curt. l. 2.
num. 3.

Strabo l. 7.
Geogr.

Guarin. Ve-
ron.in verf.
Strab. Laz.
sup.cit.

Jonand. de
reb. Get. c.
53. &c. 55.

Anno Chri-
sti 473.

Cluver. Ger-
man. l. 1.
cap. 10.

Idem l. 1.
cap. 5.

Plin.in Pa-
neg. Trajan.

Lipf.in No-
tis.

ex unico hoc exemplo liqueat. Arrianus, & ex eo Author supplementi in Q. Cur-
tium, scriptum reliquit; postquam Alexander Magnus Triballos in Peucem Insu-
lam pepulit, quæ ad Danubium erat, venisse eò Legatos etiam Germanorum, &
superbo responso luisse fastum Alexandri. *Huc loci venerunt Legati à cæteris Danu-
bij accolis, Syrmo Triballorum Rege, atq; Germanis, qui Jonium sinum incolunt, &c.*
Quibus in fidem, & amicitiam receptis, è Germanis quæsit. Quidnam esset in humanis
rebus, quod præ cæteris extimescerent? ratus nominis sui magnitudinem ad illos, multoque
etiam interius penetrasse: idq; esse, quod præ cæteris sibi formidolosum faterentur. Illi verò
quod procul ab Alexandro agebant, quod loca accessu difficillima incolebant, ipsumq; ad alia
bella intentum videbant, timere se illud ante omnia dixerunt, ne fortè in se se aliquando cæ-
lum rueret. Nihil movit Alexandrum superbum Legatorum responsum: itaq; nihilominus
in amicitiam: & societatem receptos domum remisit: id tamen elocutus, Germanos arro-
gantes esse. Eandem legationem attingens Strabo, non Germanos vocat Legatos,
sed Celtas. Tradit Ptolomæus Lagif. eadem expeditione Celtas, qui Adriaticum mare ac-
colunt, amicitia, atq; hospitij jungendi causa Alexandrum adiisse, quos Rex comiter exce-
ptos, quum inter pocula rogasset, quidnam esset, quod maximè metuerent; existimans di-
cturos, ipsum: respondisse; nihil nisi, nequando cælum in se se rueret. Ita vertit Philippus
Cluverius, secus ac Guarinus Veronensis, qui pro Celtis Gallos posuit. Wolfgan-
gus Lazius hanc Legationem Suevis tribuit, & ijs quidem, quos putat tempore A-
lexandri M. Carnioliam incoluisse, & quorum reliquiæ sint hodierni Gottscheen-
ses, adducit verò pro se Jornandem testem, quòd olim Suevi has terras coluerint:
sed procul à scopo Lazius aberrat; quia primò Jornandes nuspiam tradit, Suevos
incoluisse ad mare Adriaticum, licet dicat: Dalmatiis Suavia vicina erat, nec à Pan-
noniis multum distabat. Suaviam autem dicere voluit Pannoniam Saviam, & hæc
fuit vicina Dalmatiæ. Unde etiam Jornandes errat limites assignans Suaviæ, qui
fuerunt limites Sueviæ. Ait enim: Regio illa Suavorum ab oriente Bajobaros habet,
ab occidente Francos, à meridie Burgundiones, à septentrione Thuringos. Hoc de Sue-
via verum sit, non autem de Suavia, sive Savia: ergo non accoluerunt mare Adria-
ticum Suevi. Deinde Jornandes loquitur de temporibus Theodemiri Gothorum
Regis; & Glycerij Imperatoris, inter quem, & Alexandrum Magnum octingenti
fluxerunt anni, quo temporis spatio plurimæ fuerunt gentium migrationes in hac
Europæ parte, & fortè tunc aliqua Suevorum colonia in has terras ducta fuerat.
Straboni libentius assentior, qui usus vetustiore nuncupatione gentis non discrevit
fuerintnè Galli, an Germani; Gallos fuisse contendit Cluverius, ex eo, quia apud
Strabonem est nomen Celtarum, quasi hæc vox ad solos spectaret Gallos, imme-
mor sui, quod eodem libro tradiderit. Celtarum nomine quinque olim comprehensas
fuisse validissimas nationes, Illyrios, Germanos, Gallos, Hispanos, atq; Britannos. Qua-
re igitur credit, Strabonem intellexisse Gallos; & non Germanos sub Celtarum
vocabulo?

II. Arriano, qui centum, & paucis aliquot annis Strabone junior est, cre-
dendum erat, qui Celtarum universali vocabulo prætermisso, speciem digito
monstravit, & Germanos fuisse asseruit: quia primitus Gallos, & Germanos u-
nam fuisse nationem meminerat, sub communi Celtarum vocabulo, uti acuratè
advertit Justus Lipsius, quem frustra erroris redarguere conatur Cluverius, ut per
alienam viri magni ruinam sibi gradum paret ad gloriam. Allegans enim Lipsius
illum locum Plinij Germaniam quamplurimæ gentes, ac propè infinita vastitas interja-
centis soli, tum Pyrenæus, Alpes, immensique alii montes, nisi his comparentur, muniunt,
dirimuntque, &c. Ad quæ Lipsius: Itane Pyrenæus, inter Germaniæ terminos? sed,
latè

latè illius sumptæ, ut Gallias etiam comprehendat. Nec id novum est: & sicut Celtas eos præsci Græci communiter vocârunt; sic Latini modo Gallos alternant. Plura exempla sunt; sed hoc Senecæ hæc apertissimum, consolatione ad Helviam: Pyrenæus Germanorum transitus non inhibuit, ubi de gentium migratione agit. Ecce ante Plinium vetustiore testem Senecam, quod veteres Galli, & Germani eadem natio fuerit, sed Cluverius, hæc sciens, & scribens, bilem effundit in Arrianum, & Authorem supplementi Curtij, quod sub Celtarum nomine Germanos intellexerint, cum ipse Celtas veteres fateatur Gallos, & frustra invitis alijs Historicis sejungat Gallos veteres à veteribus Germanis. Senecæ ætate recens erat memoria Gallorum, à quibus nondum centum annis Roma quietem obtinuerat, & hos Pyrenæum transisse constabat; appellavit tamen eos Germanos Seneca, & Livius Gallos, quia Galli, & Germani eadem natio censebantur antiquitus: sed mittamus ista. Ex hoc saltem loco apertè colligitur eandem gentem modò Celtarum, modò Germanorum, modò Suevorum appellatione nuncupatam. Et illud quoque certum est Carniolam olim antiquissimis temporibus dictam Hyperboream, & ut puto etiam ex parte Japidiam, partem dein fuisse Celticæ, mox divisam in Japidiam, Pannoniam, quin & Taurisciam, & Noricum, demum vocari cœpit pars Illyrici, quæ nuncupatio Illyridi antiquæ propria, æquè fortè vetusta fuit, ac Celticæ, ad plures sensim extensa Provincias. Nomen Celticæ demum ad partem Galliæ Trans-Rhenanæ restrictum est.

Senec. Consol. ad Helviam.

III. Nam Illyricum, primitus Macedonas, Liburnos Pannonios exclusit, mox inclusit, etiam præter Pannonias Noricum, ut infra dicam: tandem eo reducta est vox Illyrici, ut aliud non sonet, quàm Liburniam Croatiam, & Dalmatiam, ut tradit exactus Illyricarum rerum scrutator Joannes Lucius. Post conditam Æmonam pars Carniolæ hodiernæ, quam aliqui ficcæ nominant, speciali appellatione dicta est Istria; hac vetustior vox Japidia sub Romanorum Imperio evanuit, & cum Carolo mutatum nomen ex parte est, Istriæ adhuc manet. Subinde Carniolia saltem, quæ ultra Labacum ad Orientem, & Septentrionem protenditur, pars fuit Pannoniæ Superioris, unde Emona, seu Labacum à Ptolomæo in fine Pannoniæ Superioris reponitur: *Inter Italiam verò sub Norico, Pannoniæ iterum civitas Emona.* Quam esse hodiernam Labacum ex multis argumentis infra ostendam, quidquid Lazius, & alij in contrarium sentiant. Partem etiam Carniolæ olim Taurisciæ adscriptam, & Norico, apud Geographos in confesso est. Quæ ut clarius percipiantur, operæ pretium fuerit, paucis exponere veteres Limites Celticæ, Illyrici, Istriæ, Japidie, Pannoniæ Taurisciæ, &c. Hæc singula breviter, & quantum satis compendium scripturo, perstringam.

Luc. de reg. Dalm. lib. 1. c. 2. fine.

Ptol. lib. 2. Geogr. cap. 15. Tab. 5. Europ.

§. I.

*Celticae notio, limites, populi, &c. ejus pars Germania,
Germaniae Carniolia.*

I.

Eltarum nomen unde ortum sit, varia est Authorum opinio. Berofus Chaldæus (cui fides haberetur, nisi ab Annio Viterbienfi fabularum confarcinatore editus, & depravatus fuisset) Celtas deducit à duobus Japheti filijs Comero, & Samoëthe, ita scribens: *Anno undecimo hujus (nempe Saturni Babylonici, de quo agit) Comerus Gallus posuit colonias suas in regno, quod post Italia dicta est, & regionem suam à suo nomine cognominavit, &c. Jubal condidit Celtiberos: & paulò post Samoëthes (qui & Dis) Celtas colonias fundavit: neque quisquam illà ætate isto sapientior fuit.* Appianus Græcus Scriptor paulò aliter. *Polyphemum ex Galatea conjuge Celtam, & Illyrium, & Galam filios suscepisse, eosque ab Sicilia digressos imperitasse populis, qui inde Celtæ, Illyriique, & Galli sunt appellati.* Addit mox: *Atque hæc inter plurima fabularum, quæ hoc loco referri solent, mihi maximè probantur.* Videtur igitur censere hæc semifabulosa. Quæ expendens Cluverius, de Polyphemo, & Galatea putat fabulam esse; admittit tamè ex hoc colligi, quod Galli, & Germani, qui nomine Celtarum hic intelliguntur, & vna Illyrij ab antiquissimis mortalibus pro vnius, ejusdemque generis, seu gentis nationibus fuerint habiti. Applaudo Cluverio dum Gallos, & Germanos antiquitus sub vno Celtarum nomine appellatos asserit, & quidem ab ipso Appiano sic acceptum Celtarum nomen; ac proinde quæ Appianus de Celtis narrat, tam de Germanis, quàm Gallis intelligenda esse, cum fuerint idem populus adhuc indistinctus. Sed miror tamè Cluverium, quòd non advertat apud Appianum tres fra-

Berof. apud
Laz. Migrat.
lib. 5.

Appian. lib.
de illyric.

Cluv. lib. 1.
Germ. c. 2.

A. tres distingui, à quibus tres populi ortum ducant; vel ergò debuisset Appianum arguere erroris, vel ejus auctoritatem non adducere, cum adversetur intentioni. Conatur nihilominus infra iterum Appianum in suam partem trahere cum ait: *Sed quia Celtæ ejusdem liberis cognovimus suprà ex Appiano Illyrium, ex etymologico Græco Britannum, partium gentis Celticae conditores; ipsum Celtam istum fuisse Ascenazem, universæ gentis Celticae Originem, conditoremque manifestissimo colligitur argumento.* Nuspiam lego apud Appianum, quòd Illyrius fuerit filius Celtæ, nec locus suprà adductus ita sonat, sed expressè Celtus Illyrius, Gala fratres ex Polyphemo nati. Lazius putat à Gomero filio Japhet, quem Gallum cum Beroso nominat, originem trahere Celtas, Belgas, & Cimbros, qui non solum intrà Rhenum, Hispaniamque, sed etiam in Alpibus Italiae proximis usque in Noricum, & Pannonias rerum potiti sint: sed dum ex Gallo Gualum, & per syncopem Gallum; mox etiam ex Welscha Guelta, Guelga, Belga, Kelta, & Celta format, distorta promit, quæ non C. probes.

Idem Laz.
cap. 9.

Laz. cit.

II. Subscribit ei tamen Cluverius, quòd putet vocem *Gallen*/antiquitus idem fuisse cum *Wallen*/quod est proficisci Celtico, seu Germanico Idiomate. Miror, cur Celtas cum fateatur ad septentrionem sitos, & acre pati frigus non ignoravit, non potius deduxerit à voce Germanica *Kälte*/frigus: ut qui primò Hyperborei, id est suprà Boream habitantes appellati sunt, postmodum dicerentur *die Kälten*/à Græcis *Kéltoi* à Latinis Celtæ, quà ratione intelligeretur locus Julij Cæs. qui ipsorum linguâ Celtæ, nostrâ Galli appellantur. Debebat sanè apud Cel-

Cluver. l. 1.
cap. 9.

Jul. Cæs. l. 1.
de bel. Gall.

Celtas hæc vox aliquid olim significare, cum dicatur pertinere ad propriam linguam : nihil verò magis illi affine est, quam *Kalta / Kalt* : quod audientes Romani exprefferunt faciliori vocabulo pro Kalta, vel Calta Gallus. Sed vndecunque ortum sit Celtarum nomen, illud certum haberi debet, sub vno hoc eodemque vocabulo olim comprehensos tam Germanos, quam Gallos, donec successu temporis facta separatione non tam terrarum, quam commerciorum, qui trans Rhenum habitabant Galli tantummodò, & qui cis Rhenum Germani appellari coeperunt : restricta tamen adhuc inter ipsos Gallos ad certam gentem nomenclaturâ Celtarum.

Strabo l. 4.

III. Strabò clarè cognatos facit Germanis Gallos, de his quippe agens, inquit : *Superioribus temporibus quales fuerint, ex Germanorum adhuc durantibus consuetudinibus intelligimus. Nam & naturâ, & vitæ institutis gentes hæc similes sunt, & cognatæ inter se, confinem habitantes regionem, Rheno flumine divisam.* Julius item Cæsar vocat apud Dionem Marcomannis similes Gallos, *similes, & ejusdem gentis populos.* Dio ipse, & Diogenes Laërtius Germanos vocat Celtas, quin imò Strabò antiquam Celticam ad totum septentrionem extendit : *In toto autem Orbis ambitu, quod ad septentriones usque ad extrema est, vel ad Scythiam, vel ad Celticam pertinet.* Accedit, quòd Herodotus Danubium apud Celtas oriri asserit, cujus origo citra dubium in Germania est. Similiter Eratosthenes vno vocabulo Germanos, & Gallos appellabat Celtas. Idem tradiderunt ex Recentioribus Volaterranus, Marlianus, Irenicus, Lazius, &c. Appianus in libro, cujus principium extat, & quem Celticum appellavit, disertè vocat Bojos Celtarum nationem, & de Celtis loquitur, vt distincta natione à Gallis, nimirum

Dio hist. l. 38. Laërt. proœm. de vit. Philos.

Strabo l. 1. init.

Herod. in Euterpe. Volaterran. Comm. Urb. Marlian. in Ptolom. Iren. Germ. l. 1. cap. 12. Lazius cit. sup. Cluver. cit. Blondus Æn. Sylv.

A. suo tempore, cum aliàs vna gens, & natio primitus fuerint. Quando verò hi Celtæ tam Germani, quam Galli in plures alias nationes se se diviserint, & plura distincta nomina sortiti sint, non facilè quisquam divinabit, nisi de paucis, vt suo loco dicemus. Manserunt tamen hæ nationes etiam divisæ longo tempore, sub priori vniuersali nomine, vel Germanorum, vel Gallorum, & omnes vsurparunt eandem vetustam linguam Germanicam, prout ad longum ostendunt, Lazius, Irenicus, Cluverius, &c.

Laz. sup. cit. Iren. lib. 1. cap. 12. Cluv. ver. lib. 1. e. §. Germ.

IV. Hinc existimo ego Senones Gallos, qui Segniam denominarunt, & circa litus Adriatici maris olim habitarunt, verè Germanos linguâ, & natione fuisse, quin & eos, qui Romanam occuparunt, & cum Romanis sæpè in Italia congressi sunt, non alios fuisse, quam Germanos, licet solum appellarentur à Græcis Celtæ, à Latinis Galli, quia tunc nondum nomen Germanorum, sed paulò ante Julij Cæsaris tempora exortum fuit; Unde Tacitus : *Germaniæ vocabulum recens, & nuper auditum* : quæ verò Galli contrà Romanos gesserunt dudum ante Julium Cæsarem contingere. Ac proinde meritò antiquæ Celticæ tribuitur pars Liburniæ, Japidia, Tauriscia, Noricum, & Pannonia. Cluverius addit totum Illyricum, *cujus antiquissimi fines (inquit) fuere inter Istrum, & Alpes, Adriaticumque pelagus, & inter Rhenum, ac Mæsiam*, sed hæc amplitudo Illyrici non convenit antiquissimis illis temporibus, quibus Celticæ nomen adhuc in vsu erat : sed ampliatus est Illyricum firmato jam Romano Imperio, vt benè docet Joannes Lucius, & nos infra trademus. Neque obstat quòd Bastarnæ, Peucini, & Scordisci in Illyrico habitaverint, qui fuisse Germani perhibentur à Strabone, Athenæo, Plinio, quia

Tac. lib. de Germ.

Cluver. l. 1. cap. 2. Germ. Ant.

Joan. Luc. l. 1. de Dalmat. Strabo l. 7. Athen. lib. 6. cap. 5. Plin. l. 4. cap. 14.

Liv. lib. 24.
cap. 44.Tac. lib. de
Germ.Cluver. l. 1.
ap. 5.

Liv. lib. 21.

quia hi populi fuerunt reliquæ Gallo-
rum, seu Germanorum, quos Brenno
duce Delphos profectos suo loco dice-
mus, & in Illyrico confederunt exole-
fcente jam sensim Celtarum appella-
tione, occupando terras alienas. Hinc
est, quod de illis agens Livius vocet
Gallos, cum verum adhuc inter Gallos,
& Germanos discrimen passim, vel i-
gnoraretur, vel recens esset Livij æta-
te, qui Julio Cæsari coævus fuit. Ipse
tamen Julius Cæsar inter Germanos, &
Gallos distinguebat; vtpotè qui expe-
ditionibus in illos populos susceptis, v-
trosque noscere potuit, non quod tunc
plenè adhuc distincti essent linguâ, &
commercijs, sed quia sensim incipie-
bant, & linguâ, & moribus discrepare.
Unde Tacitus: *Treveri, & Nervij circa
affectationem Germanicæ originis ultrò
ambitiosi sunt, tanquam per hanc gloriam
sanguinis à similitudine, & inertia Gallo-
rum separentur.* Meminerant nempe
illi populi, omnes se esse originis Celti-
cæ Germanæ, & portionem solùm v-
nam commercio aliorum populorum,
Græcorum, & Latinorum linguam
mutare, & mores: idcirco ambiebant
conservare nomen Germanorum, & ita
separari à Gallis licet cognatis.

V. Huc spectat quod benè obser-
vavit Cluverius, ipsos illos Gallos, quos
Gæsatas appellabant, & vt Mercena-
rios conducebant Romani fuisse Ger-
manos, & sub Germanorum vocabulo
in tabula marmorea Triumphorum
Romanorum nominatos. Habitabant
hi inter Rhodanum, & Alpes, vbi ve-
ros Gallos à Germanis distinctos alij au-
thores agnoscunt. Livius tamen Semi-
Germanos appellavit. *Nec verisimile est,
ea tunc ad Galliam, inquit, patuisse itine-
ra; utiq; cum, quæ ad Penninum ferunt,
obseptæ gentibus Semigermanis fuissent, &c.*
Maneat ergo Germanos, & primos il-
los Gallos, qui ante constitutum Ro-
manum Imperium vario Marte pu-
gnârunt cum Romanis, varias pereгри-

nas terras adierunt, in Asiam ipsam pro-
fecti, & Galatæ postmodum nominati
sunt, fuisse vnam eandemquè proge-
niem Celticam Germani idiomatis, o-
riginem trahentes ab Aschenace Japhe-
ti ex Gomero filio nepote, prout ipsi
Hebræi scriptores videntur agnoscere
teste Cluverio, qui allegat Josephum: *Joseph. l. 1.
cap. 7. Cluver. l. 1.
cap. 4.* *Aschenazes condidit Aschenazas, qui nunc
Rhegines appellantur à Græcis.* Hos Rhe-
gines (inquit Cluverius) oportet
esse Germanos, cum alibi nuspiam eo-
rum faciat mentionem Josephus, & ali-
bi non reperiatur nomen Rheginorum.
Quidni reperitur? In vetustis tabulis
pro Ratisbona legitur Rhegino, & Rhe-
ginoburgum, cujus fortè totus tractus
olim eodem nomine appellabatur, &
fuerit fortè primaria Germanorum se-
des tempore Josephi, qui sub Vespasia-
no Imp. vixit. Jam ergo cum constet.
tam Germanos, quàm Gallos veteres
ejusdem fuisse originis, linguæ, mo-
rum sub vno Celtarum nomine anti-
quitus comprehensos, quin & Hispa-
nos, & Britannos, vt vult Cluverius,
imò & Illyrios, vt idem putat, quos ta-
men Aristoteles excludit, vt colligitur
ex ejus verbis: *In Illyrico, & Thracia,
& in Epiro Asini parvi habentur, in Scy-
thia verò, & Celtica prorsus nulli:* facile
concluditur, qui fuerint limites anti-
quæ Celticæ. Ad nostrum institutum
satis sit, eam includere intra fines Ger-
manicæ, vt de Gallia, Hispania, Britan-
nia, & veteri Illyrico aliis curam relin-
quamus. Porro Germanicæ fines, ac li-
mites apud Pomponium Melam hi
sunt: *Germania hinc ripis Rheni usque
ad Alpes, à meridie ipsis alpibus, ab oriente
Sarmaticarum confinio gentium, qua se-
ptentrionem spectat, Oceani littore obducta
est.* Ergo à Meridie, quidquid ab Al-
pibus septentrionem respicit, id totum
Germania olim fuit: videlicet Japidia,
Tauriscia, Noricum, Pannonia, quæ
versus orientem ad Sarmaticas gentes
se extendit. Non requiro alios termi-
nos,

Arist. lib. 2.
de hist. ani-
mal.Mela lib. 3.
cap. 3.

nos, quos nonnulli assignant, includendo ipsam etiam Sarmatiam, & quod absurdius est, Hungaros adscribendo Germanis, qui ex toto alio cœlo ad Mœotidis plaudem prodierunt. Limitibus à Mela designatis correspondet Recentiorum quorundam opinio. Æneæ Sylvio, & Peutingero sunt Germaniæ limites ab oriente Dacia, quæ nunc dicitur Transylvania, à meridie Italia, ab occidente hodierna Gallia, à septentrione Sarmatia, seu Polonia. Ex quibus patet, licet pars aliqua Panno-

Æn. Sylv. & Peutinger ap. Irenic. l. 1. cap. 14.

nizæ occupetur ab Hungaris, non ideo tamen Hungaros Germanis adscribi debere: unde moderni Geographi à Germania secludunt, quidquid Hungarico Regno attribuitur. Patet etiam, Carnioliam nostram primo Celticæ partem fuisse, idque adhuc ante Alexandri Magni ætatem, deinde Germaniæ, nunquam interrupto jure (ut ex decursu liquebit) ejusque adhuc hodie Imperij membrum esse, nemo est, qui ignoret.

§. II.

Limites, & divisio Illyrici, ejus olim pars CARNIOLIA.

Vnde nomen traxerit Illyris, five Illyricum, quod primò in regnum excrevit, mox plura regna comprehendit, res est, uti de aliis quoque regionibus planè incerta. Beroso Chaldæo ante nomen Illyridis, Istria, & Mœsia suam fortitæ sunt nomenclaturam, sic enim ait apud Naclerum: *Anno 131. à salute ab aquis, prima omnium gentium, & civitatum fundata est Babylonica Urbs. Ab exordio hujus Janus pater, aliàs Noa, misit in Europam, & Regem Sarmatiæ fecit Tuisconem à Tanai ad Rhenum fluvium. Junctique sunt illi omnes filii Istria, & Mœsæ cum fratribus suis ab Adula monte usque ad Mesembriam Ponticam.* Ex quibus verbis colligi posset, ante appellationem Celtarum fuisse appellationem Tuisconum, qui sunt Germani, eosque à Tanai fluvio usque ad Rhenum dominatos (quoniam mons Adula est ad fontem Rheni) junctis Mœsijs, quæ nunc sub Turcarum jugo Bosna, & Servia appellantur: aut saltem regiones plerasque Illyrici, ante exortum nomen Illyridis Sarmatiæ vocabulo fuisse comprehensas, cultores tamen earum Tuisconis, Istria, & Mœsæ posteritatem. Cui suspitioni adstipulari videtur, quod Plinius

Beros. ap. Nacl. Vol. 1. Gen. 16.

de Scythijs refert; *Scythiarum nomen usquequaque transiit in Sarmatas, atque Germanos: nec alijs prisca illa duravit appellatio, quam qui extremi gentium harum, ignoti prope cæteris mortalibus degunt.* Ex quibus elicitur, terras illas, quas Plinij tempore occupabant Sarmatæ, & Germani quondam appellatas sub uno nomine Scythiam: Postmodum quidquid Scythiæ olim fuerat in Sarmatiam & Germaniam divisum; cum ergò antiquitus Illyridis latissimè sumptæ regiones ad Scythiam pettinuissent, neque unquam omnes Germaniæ accensæ fuissent, consequens est, Illyridem nomen Sarmatiæ consecutam, priusquam Illyris vocaretur. Neque hic censendus est errare Plinius, qui usurpat nomen Germaniæ, cum loquitur de antiquissimis temporibus, quibus de Germaniæ nuncupatione adhuc nihil constabat. Id enim facit per anticipationem, uti frequentius alij Historici, adhibentes vocem suo tempore notio-rem, vel ideo, quod sciret, antiquitus diversissimas fuisse Germanorum appellationes; sed quidquid sit de nomine Sarmatiæ; id certum est, latius olim patuisse, quam subsequens temporibus, quodque hodie prorsus extinctum est, vel restri-

Plin. lib. 4. cap. 12.

etiam ad Poloniam, & contiguas regiones. Istriæ saltem, & Mœsiæ nomenclaturam prius extitisse, quàm Illyridis, ex allegato Berosi loco videtur colligi: si ab Istro Istri, à Mœsa Mœsij fuerunt appellati, quorum regiones postmodum in Illyride sunt computatæ.

II. Porro nomen Illyridis Appianus ex antiquorum scriptis ab Illyrio Polyphemi filio Celti fratre desumptum existimat, & ab eo plures alias gentes propagatas scribit. Verba ejus ex nova Stephani Gradij versione hæc sunt. *Fama tenet Illyriorum cognomen ab Illyrio Cyclopi Polyphemi filio demissum: quippe Polyphemum ex Galatea conjuge Celtum, & Illyrium, Galam filios suscepisse eosque ab Sicilia digressos imperitasse populis, qui inde Celtæ, Illyrijque, & Galli sunt appellati, &c.* Illyrio deinde filios Encheleum, Authariam, Dardanum, Medum, Taulantem, Perrhebumque fuisse tradunt: filias quoque Partham, Daortam, Dassaram, aliasque: à quibus Taulantij, Perrhebi, Enchelei, Autharij, Dardani, Partheni, Dassaretij, Darfijque prodire. *Autario Pannonium, sive Pæona genitum, Pæona autem Scordiscum, & Triballum, quibus item cognomines populos habemus.* Discordant ab Appiano alij apud Lazium, qui putant Illyrium fuisse Cadmi filium Thebarum conditoris, qui ex Phoenicia in Bœotiam, inde in agros Illyricos transfêrit, suo nomine gentem, & regionem signans. Utriusque gesta plena sunt fabulis; & vereor, ut Polyphemum ideò veteres parentem fecerint Celti, & Illyrij, ad exprimendam Germanorum potissimum propensionem in potum, quo vitio Polyphemus laborasse fertur, Gigas dictus, quia Princeps gentis. Cadmum verò, qui Europam quærens Draconis dentes seminavit, ex quibus nati homines mutuis se se vulneribus confecerunt, ideò, quia profectò à prima gentis origine Germani in usu fuit, ut ab exterorum impetu securi, in semet arma converterent. Hæc de nomine.

III. Nunc limites Illyrici, qui pro varietate temporum diversissimi fuerunt, inquiramus, Scylax Cariandensis qui vixit 352. annis ante natum Christum: initium Illyrici facit à Ceraunijs montibus; ad Hyllos usque, & Bulinos, deinde ad Amantios, & circa oram maritimam ad Chaoniam usque extendit: Istriam verò, & Liburniam prorsus excludit ab Illyride. Similiter Schimnus Chius, qui floruit ante Christum annis centum, & quinquaginta: quin & Dionysius Afer, qui ad Christi natalem pervenit, Istriam, & Liburniam sejungunt ab Illyride. Strabo qui sub Tyberio Augusto scripsit circa annum Christi decimum nonum. Inter alia sic habet: *Docuimus in Illyrici ora maritima esse Istros, conterminos Italiae, & Carnis; Principesque nostros bodie Italiae fines ad Polam usque Istriæ urbem protulisse, &c.* Tota ora Istriæ stadiorum 1300. sequitur Iapodum ora stadiorum mille. Siti sunt Iapodes sub Albio monte, qui finis est Alpium admodum alto ac partim ad Pannonios, & Istrum pertingunt, partim ad Adriam: bellicosagens, sed ab Augusto Cesare prorsus defatigata, &c. Notis compuncta sunt corpora in morem reliquorum Illyriorum. Et plura deinceps, ex quibus colligitur mentem Strabonis fuisse, limitem Illyrici Orientalem montes Ceraunios, occidentalem verò finem Adriaticum, seu Jonium, includendo Istriam (uti etiam sentit Palladius Fuscus Patavinus) septentrionalem Germaniam, meridiana lateraliter idem mare Adriaticum, & Macedoniam. Atque adeò tam Japidiam, quam Istriam inclusam Illyridi. Aliter de ejus mente opinatur Lucius, qui putat Istriam fuisse terminum extrinsecum occidentalem Illyrici ab eoque una cum Liburnia exclusam: Carnos item Italiae jam sub Augusto credit adnumeratos: cum tamen vel ex eo potuisset clarè perspicere mentem Strabonis, quòd dicat: *De Illy-*

Scylax. Cariand. apud Luc. l. 1. c. 2.

Schimnus & Dion. Afer. ib.

Strabo lib. 7. Geogr.

Pallad. Fosc. lib. de situ Illyrici.

Luc. lib. 1. Dalm. c. 2.

Appian. lib. Illyric.

az. Migrat. ib. 2.

Illyricis igitur dicendi sumamus initium, quæ Istros sunt Alpibusque contigua: interque, Italiam & Germaniam jacentia. Inchoant autem à lacu Vindelicorum, & Rhætorum, & Tæniorum. Quidquid ergo à septentrionali parte ad meridiem Italiam versus Alpibus contiguum est, id totum spectabat sub Tiberio Cæsare ad Illyricum. Vindelicia, Rhætia, quidni ergo, & Carni partim Inalpini, partim Transalpini, & Alpibus contigui, & multo magis Istri, seu vthodie loquimur Istriani, cum nondum Istri fuerint pars Italiæ, vt ex superioribus ejus verbis apparet, vbi dicebat Istros conterminos Italiæ, & Carnis. Imò Lucius Strabonem ex mala versione allegat. Guarinus Veronensis superiora verba Strabonis aliter legit, ac interpungit, nimirum: *Diximus primos Illyrici litoris Istros esse, Italiæ, Carnisque vicinos.* Ecce Istri in ipso Illyrico litore primi, ergo Illyrici: quidquid sit de Carnis an tunc fuerint adjecti Italiæ, de quibus postea speciatim agemus. Ex ejusdem Strabonis sensu Japodes disertè pronunciantur Illyrici, quin & ipsi Pannonij vsque ad Istrum flumen, seu Danubium protensi, cum subnectat post superiora Strabo: *Reliquam plagam Pannonii obtinent, usque ad Segesticam atque Istrum, ad Septentrionem atque Orientem*, quia sciebat Danubium à Septentrione curvari in Orientem: includit totum tractum ab alpibus (intra & extra quas etiam Carni) penes Danubium, seu Istrum vsque ad orientem, vt de limite occidentali & Septentrionali nihil amplius possimus dubitare. Hos ergo limites Illyricum habuit sub Tiberio. Verosimile multis annis ante in hanc amplitudinem crevisse, neque aliter quam ampliata Romanorum potentia, vti ex Chronologia liquebit.

IV. Pomponius Mela proximè ad Strabonis ætatem vixit temporibus Claudij Augusti post natum Christum quinquagesimo sexto. Hic de Illyrici

terminis agens, inquit: *Deinde Ceraunij montes: ab ijs flexus in Adriam.* Hoc magno secessu litorum acceptum, & vastè quidem in latitudinem patens, qua penetrat tamen vastius. Illyricis vsquè Tergestum; cætera Gallicis Italisquè gentibus cingitur. Addit deinde: *Tergestum intimo in sinu Adriæ situm finit Illyricum.* Ergò ex mente Melæ totum litus Adriæ à Macedonia vsque Tergestum Illyrico attribui debet, ergò etiam Istria. De Japidibus nullam facit mentionem. Commentator ejus Vadianus hæc ibi annectit: *Adriæ primam oram Macedones populi inhabitant, reliquam Dalmatæ, Illyrij, Liburni, Istri, vsque Tergestum: quos Mela communi Illyricorum nomine censet.* Rectè, distinguit ab Illyriis Dalmatas, Liburnos, & Istros: & nihilominus omnes illos nomine Illyriorum censet ad mentem Melæ, qui loco citato disertè anumerans populos Illyrici, ait: *Parthini, & Dassaretæ prima ejus tenent, sequentia paulatim Enchelie, Phæaces: deinde sunt quos propriè Illyricos vocant: tum Pyrei, & Liburni, & Istri.* Ex quibus colligitur antiquam Illyridem multò restrictiorem fuisse, quam postmodum à Romanis occupatam, dum vicinæ illi Provinciæ sensim accederent. Similia ferè habet Plinius, qui ævo Vespasiani, Anno Christi 80. floruit.

V. Sequenti seculo, videlicet Anno Christi 130. vixit, sub Trajano, & post sub Hadriano, cujus Magister Epistolarum erat, Suetonius Tranquillus; hic paucis verbis limites Illyrici complexus est. Ait enim in Tiberio: *Perseverantia grande pretium tulit, toto Illyrico, quod inter Italiam, regnumquè Noricum, & Thraciam, & Macedoniam, interquè Danubium flumen, & sinum maris Adriatici patet, perdomito, & in deditio-nem redacto.* Non laboro an Provinciæ, quas hoc loco in Illyricum claudit Suetonius, habuerint nomen Illyrici priusquam subjugarentur à Tiberio, vel postea

Joach. Vadian. in Comment.

Mela cit.

Plin. lib. 3. cap. 25.

Sueton. in vita Tiberij.

postea primum illi fuerint insertæ: hoc satis esto sub Hadriano, tam latè patuisse Illyricum, ut à Danubio ad mare Adriaticum, à Norico in Thraciam, & Macedoniam protenderetur.

VI. Eodem seculo sub Antonino Pio Anno 160. scribebat suam Geographiam Ptolomæus, qui sic Illyridem circumscripsit. *Illyris terminatur à septentrionali plaga utràque Pannoniâ, ab occasu verò Istria, ab ortu verò superiore Mysia per lineam, quæ à divertigio Sai fluminis usque ad finem, qui juxta montem Scardum est, extenditur: à meridie autem terminatur parte Macedonia, & usque ad Adriam pertingit, & hinc latere Adriatico usque ad dictum Istriae limitem.* Post Istriam Italiae reliqua Liburnia, quæ in Illyride est, maritima sequitur ora. Factâ deinde mentione fluvii Drilonis, qui ad montem Scardum fluit, & alterius Drini, qui in Saum influit ad Taurinum, ait: *Tenent autem Provinciam, qui Istriae hærent lapides.* Unde patet quòd Japidiam Illyrico adnumeret, licet nullam ejus antiquam civitatem nominet.

VII. Nullus verò meo judicio melius descripsit limites Illyrici, quàm Ptolomæo coævus (vixit enim Anno Christi 150.) Appianus Alexandrinus. Advertit illa opinionum diversitatem oriri ex diversitate nationali opinantium, & aliter Græcos, aliter Romanos definire, idem Illyricum. Sic ergò tradit: *Illyrios Græci putant, quicumque super Macedoniam ac Thraciam, à Chaonibus atque Thesprotiis porrectas ad flumen Istrum terras incolunt: Hi regionis in longitudinem fines. Latitudo à Macedonia, & Montanis Thracibus ad Pæonas usque, & mare Jonium, Alpiumque radices protenditur.* Ex Græcorum igitur opinione limites Illyrici ad orientem fuerunt suprâ Macedoniam, Chaonia, Thesprotia, & aliæ terræ usque ad flumen Istrum, seu Danubium, à meridie Macedonia, ad occidentem mare A-

driaticum, seu Jonium, usque ad Alpes, à septentrione Pannonia. Ex quibus apparet Japidiam, Liburniam, Dalmatiam inclusam Illyrico opinione Græcorum. De Istria dubitare quis posset, quid senserit Appianus; sed cum Ptolomæus illam excluserit, probabile quòd etiam Græci, & Appianus eam Italiae Dominio tunc adscripserint. Porro idem Appianus ad mentem Romanorum aliter descripsit Illyricum, ubi ait: *Atque hæc de populis, qui à Græcis Illyrij judicantur, quasi Procemii loco dicta sint. Romani verò non hos duntaxat, sed Pæones præterea & Rhetos, Noricosque his finitimos, qui per Istrum descendantibus à dextra occurrunt distinguunt à Græcis, non secus ac ipsi Græci, eosque propriis nominibus singillatim appellant, ceterum communi vocabulo omnes Illyrios arbitrantur, &c. quippe tributum harum nationum inter fontes Istriae, & mare Ponticum sitarum, tanquam unum exigunt, & Illyricum tributum vocant.* Hæc Appianus, quæ ferè coincidunt cum relatis supra ex Strabone.

VIII. Florente igitur, & crescente in primis initiis Romano Imperio, crescebat pariter, & ampliabatur Illyricum, adeò ut non multò post in septendecim, quin & octodecim Provincias distinctum fuerit, quarum pars orientale, altera verò occidentale Illyricum appellaretur. Sextus Rufus scribens ad Valentinianum Augustum circa Annum Christi 370 Provincias, inquit, *habet Illyricus septem, & decem, Noricorum duas, Pannoniarum duas, Valeriam, Saviam, Dalmatiam, Mæsiam, Daciarum duas. Et in Diæcesi Macedoniae sunt septem: Macedonia, Thessalia, Achaia, Epiri duæ, Prævalis, & Creta.* Iisdem prorsus verbis has refert Jornandes, nisi quòd duplicet Prævalitanam, adeoque numerum decimum octavum conficiat. Sub Valeriano Augusto circa Annum Christi 263. inter Provincias Illyrici etiam censebatur Thracia;

Ptol. lib. 2.
cap. 17.

Appian. lib.
Illyric.

Sext. Ruf. in
Breviar. c. 8

Jornan. de
regn. succel.
c. 51.

vt colligitur ex Epistola ipsius Valeriani ad Ablavium Murænam Præfectum Prætorii, in qua de Claudio successore scribit: *Dux factus est, & Dux totius Illyrici: habet in potestate Thracias, Mæssias, Dalmatas, Pannonios, Dacos exercitus &c.* vt est apud Trebellium Pollionem, & observavit Pancirolus, sed circà idem tempus Gallienus Imperator amisit Daciam, quæ postea nunquam recepta est. Author Notitiæ Imperii sedecim Provincias Illyrico adscribit; Orientali decem: Macedoniam parvam, Cretam, Thessaliam, Epirum veterè, Epirum novam, cum parte Macedoniæ salutaris, Daciam Mediterraneam, Daciam Ripensem, Moesiam, primam, Dardaniam, Prævalitanam cum parte Macèdoniæ salutaris: Occidentali verò Illyrico sex, Pannoniam secundam, Saviam, Dalmatiam, Pannoniam primam, Noricum Mediterraneum, Noricum Ripense. Hæc Illyrici amplitudo post Constantinum Magnum, aut potius post divisum Romanum Imperium in orientale, & occidentale facta, inclinante sensim Imperio restricta, & mutata fuit pro temporum, & Imperatorum varietate; donec totum Illyricum orientale, quin ferè etiam occidentale, barbaræ, & peregrinæ nationes occuparent. Ultima tandem Illyrici limitum assignatio post multa secula facta est à Recentioribus scriptoribus, qui Illyridem ad primævos ferè, quos ante A. constitutum Romanum Imperium ha-

bebat, limites revocarunt. Unde Maginus: sunt qui dicant, Illyridem modo à Junioribus in Sclavoniam, Dalmatiam, & Albaniam dividi, vt pars quidem occidua sit Sclavonia, orientalis Albania, & media inter has Dalmatia. At verò Philippus Cluverius, & post eum Johannes Lucius solam nunc Liburniam, & Dalmatiam Illyrico volunt includam. De his remporibus parùm mihi curæ est, cum alii longè sint limites Carniolix: de priscis investiganda fuit veritas, vt constaret quo tempore, quæ pars hodiernæ Carniolix ad Illyridem pertinuerit. Ostensum autem est, ante natum Christum annis centum, & quinquaginta nullam Carniolix hodiernæ partem in Illyrico fuisse comprehensam, sensim autem postea condito, & efflorescente Romano Imperio non modò Japidiam, sed ipsam Pannoniam ad Illyridem pertinuisse: proinde omni dubio semoto dicere possumus, circà initium humanæ salutis, seu Æræ Christianæ Carnioliam, quæ ex præfatis Provinciis Istria, Japidia, Pannoniæ parte, vti & Tauriscia, & Carniæ conflata est, Illyrico fuisse adjunctam: cùm antea multis seculis vna ex parte tantùm vicina, & limes, ac terminus esset Illyrici. Serviet hæc observatio ad melius intelligendam Chronologiam. Plura de Illyrico ejusque limitibus reperies apud Lazium, qui satis feliciter hic laboravit.

Magin. in Comment. ad Ptolom.

Cluver. Vin. del. c. 1. Luc. Dalmat. l. 1. cap. 2.

Laz. Comment. Reip. lib. 1. c. 7.

§. III.

Pannoniæ etymon, divisio, limites; pars

ejus olim pars Carniolix.

I.

Pannoniam à Græcis Pœoniam nuncupatam, vti apud Appianum, & alios observare licet, quidam à panis copia nominatam volunt; alii à Pane Deo pastorum, propter soli, pecorisque præ cæteris regionibus fœ-

cunditatem: à Pannone Moesi filio; vt Beroso placet; vel Autharii filio Pœone ex Illyrio Polyphemi Cyclopi nepote, vt Græci fabulantur; vel denique à pannorum centonibus, quibus arctim ij populi vestiebantur; vti Dion asservuit: Sed deriyare Pannonios facilius

Beros. Chald. Dio. ap. Laz. Migrat. l. 4.

Appian. in Illyr.

Tiebel. Poll. in Valerian.

Pancirol. Coment. ad Notit. Imp. occid. cap. 62. & orient. c. 23.

Strabo l. 6. 7.

lius est allusione nominis, quàm veritatis indagine. Nomen à majoribus transmissum teneamus, & quæ certiora sunt scrutemur. Strabo Pœoniam inter Illyricum & Thraciam locat, dum ait: *Quodam enim modo unà ductà quasi lineà parallelà montes Illyrici, & Pœonici, & Thracii inter se distant, quæ ab Adriatico sinu in Pontum usque perveniat, cujus partes in Aquilonem spectantes inter Istrum montesq; consistunt. In Austrum verò Græcia tellus, &c. in medio autem Pœonia, & hæc celsa tota, è cujus latere utroq; in Thraciam quidem Rhodope propinquus & sublimis sanè mons est post Hæmum: altera ex parte ad septentrionem ora Illyrica, & Augaritarum regio, & Dardanica.* Sed hic est veteris Pœoniæ situs, ex qua Pannonia postea recentior colonias & nomen accepit: Unde & ipse Strabo de Pœonibus, ac Pannoniis velut distinctis populis agit. Clarè in hanc rem Appianus: *Pœones natio sunt ad Istrum ingens, in longum illa quidem ab Japidibus ad Dardanos porrecta, à Romanis appellati Pannonii, & pars Illyrici crediti, eaq; de causa res Illyricas exequenti mihi nullo modo prætermittendi. Magna genti claritudo ob Agrianos ab ea profectos, quorum opera multò præstantissima in bellis fuit, Philippo & Alexandro Macedonibus navata, Pœones etenim illi ex Inferiore Pœonia sunt Illyriorum colonia. Post rem à Cornelio malè gestam in expeditione adversus hanc gentem ingens terror universam Italiam inceserat, & segniore postea diu Consules ad ducendum contra Pœones effecit.*

Plin. lib. 5. cap. 25.

II. Cæterùm limites Pannoniæ antequam Romanis pareret; nullus, quòd sciam, authorum clarè descripsit. Notius ejus nomen factum est cùm jugum admisit Romanum. Plinius ad Meridiem ei assignat limitem *Alpium juga per medium Illyricum à septentrione ad meridiem versa*: ad orientem Mæsiam, ad occidentem Noricum; ut patet legendi. Ptolomæus seorsim superiorem & Inferiorem descripsit; ait quippe:

Ptol. lib. 2. cap. 15.

A. *Pannonia superior terminatur ab occasu monte Cetio, & pro parte Caravanca: à meridie parte Istriae & Illyridis: à septentrione verò Norici termino, & eà Danubii parte, quæ est à Cetio monte usque ad divertigium Narabonis fluvii; ab ortu verò solis inferiore Pannonia.* Montem Cetium Lazius, & alii supponunt esse Calenberg supra Viennam, qui licet subinde interruptus longo tractu in Styriam protenditur, indeque excurrit in Carnioliam per ambages, cujus fortassè terminus est prope Labacum eodem nomine insignitus, & Calenberg dictus Germanis. E cujus regione statim prodeunt alii montes, qui in Carinthiam protensi ab una parte illam secernunt à Carniolia, ab altera verò Carniam, & Forum Julij, quos demum Alpibus contiguos ad Albium montem in veteri Japidia continuari videmus: & hi vno vocabulo mons Carvancas appellati sunt. Cujus nominis adhuc propè Salisburgum extare montem notat Megiferus. Post montem Carvancam est alius mons, Odra, cujus tractus à Pannonibus ad Carnos protensus, & fortè ulterius, ut infra dicam; nisi sit idem cum Carvanca. Porro inferior Pannonia sic ab eodem Ptolomæo circumscribitur: *Terminatur ab occasu superiori Pannonia à divertigio Narabonis fluvii: à meridie parte Illyridis, quæ à dicto limite usque ad flexum est Danubii, juxta quem divertitur Saus fluvius. A septentrione autem, & ab oriente terminatur eà parte Danubii, quæ est à divertigio Narabonis fluvii, usque ad Sai divertigium &c.* Fluvius Narabo est is, quem hodie Rabam appellant penes Jaurinum, Saus verò, vel Savus nobis notissimus, cujus origo in Carniolia.

Ptol. cit. cap. 26.

III. Habemus ergò nunc limites vtriusq; Pannoniæ, quæ tunc primum dici cœperunt Pannonia Orientalis, & Occidentalis, quando Romanum Imperium divisum est, & novam Romam

Con-

Constantinopolim Cæsares habitare coeperunt. Sub Arcadio, & Honorio Augustis facta est divisio Illyrici in Orientale, & Occidentale, vt testatur Pancirolus: sed multò ante videtur ipsa Pannonia in se diuisa, in primam & secundam, ac rursum in Valeriam, & Saviam, & Interamensem. Valeria dicta est pars inferioris Styriæ, quæ nunc Slavonia est, & Ungariæ pars inter Dravum, & Danubium; alij putant fuisse illam partem, quæ inter Dravum, & Savum sita est, ob id dicta Ripariensis, & Interamensis: sed errant. Nomen accepisse scribitur à Valeria filia Diocletiani, vt notavit Marcellinus, cuius hæc sunt verba de Constantino Imperatore: *Imperator, ut dictum est, Valeriam venit, partem quondam Pannoniæ, sed ad honorem Valeriæ Diocletiani filiae, & institutam, & ita cognominatam; sub pel- libusq; exercitu diffuso, per Istri fluminis margines Barbaros observabat.* Ex quibus colligere fas est, Valeriam non fuisse coercitam inter Dravum, & Savum, sed potius inter Dravum, & Danubium. Quo & illa refer ex Sexto Aurel. Victore: *Cum agrum satis Reipubl. commodantem caesis immanibus sylvis, atquè emisso in Danubium lacu Pelfone apud Pannonios fecisset, cuius gratia Provinciam Uxoris nomine Valeriam appellavit.* Loquitur hic de Galerio Cæsare, qui cum Constantino patre Constantini Magni imperavit: quæ adversari videntur relatis ex Marcellino, cum ille à Valeria filia Diocletiani, hic verò à Valeria conjugè Galerij Provinciam scribit denominatam, sed eadem fuit Valeria Diocletiani filia, qui Galerium Cæsarem creaverat, & Uxor Galerij. Lacus Pelfo, alij scribunt Peuso, est, quem modò vocant Neufidler See: ex quo iterum apparet Valeriam Pannoniam fuisse inter Danubium, & Dravum; Lazius vult in tractibus Rackerspurgensi, Peto- vienti, & Cilienti. De Savia Pancirolus hæc habet, quæ ferè ad ejus noti-

tiam sufficiunt: *Savia citra Savum, à quo nomen accepit, sita, ubi est Liburnia Correctorem habuit, &c. Hujus Metropolis erat Sisciana, ubi Provinciæ thesaurus reponebatur, cui præerat Præpositus thesaurorum Siscianorū Savia nuncupatus. Hic etiam Procurator monetæ Siscianæ sub Comite largitionum monetâ percuti curabat. Saviam, & Pannoniam secundam limites Romani Imperij, unus Dux cum pluribus numeris tuebatur, & alius Pannoniam primam. Hæc quia notitiæ Imperij (cujuscunq; tandem sit Authoris) correspondent, arguunt Saviam non tantum intrâ Savum, & Dravum coercitam, sed etiam à parte meridionali Savi extensam fuisse, à qua parte Siscia fuit, inter confluentes Colapis, & Savi.*

IV. Brevis hæc Pannoniæ vtriusquæ, & vt dicam, superficialis delineatio, lectori ob oculos ponet totam ferè inferiorem Carnioliam, excepta illa solùm portione, quam Japidia assignabimus; imò hodiernam Carniolia Metropolim Labacum, sub nomine Emonæ, sive vt alij scribunt Emonæ, aut deniquè Hæmonæ in extrema Pannonia ad meridianum litem constituet. Ptolomæus eam eo loci reponit in tabulis, & situ, quo hodie nostrum Labacum visitur, & nos infra pluribus explicabimus. Ait enim: *Inter Italiam verò sub Norico Pannoniæ iterum civitas Emona.* Postquam civitates, & loca celebria Pannoniæ superioris enumerasset, hoc ordine. *Julio- bona, quæ aliis Vindobona, Flaviana, Fabiana, Viana, ac demum hodie Viena. Carnus, aliis Carnuntum, probabiliter ex Carnia nostra, sive deducta colonia, sive accepta denominatio, hodie creditur esse in ruderibus pagus S. Petronillæ propè Haimburgum, vel vt Cluverius vult, ipsum Haimburgum Austriae. Passavium ignorantissimè posuit Moletius pro Carnunto. Fexum, putatur nunc esse Owar in Ungaria Cluverio, vel Ketshe Lazio. Chertobalus, aliis*

Ptol., cit.

Molet. Com-
men in Ptol.
Cluver. in
Vindel. Laz.
Reip Rom. I.
12. cap. 6.

Pancir. Cō-
mēt. in Not.
Imp. Occid.
c. 62.

Ammian.
Marcell. iib.
19.

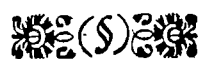
Sext. Aur.
Vict. in Cæs.
Constant. c.
40.

Laz. Migiat.
l. 4. Pancirol.
Not. Imp. P.
2. de occid.
cap. 63.

Laz. Reip.
Rom. lib. 12.
cap. 6.

Cherolata, seu Gerulata, est Cherlburg in ruinis non procul à Rackendorff, qua in Insulam Schuttam ad Danubium iter est. *Bregetium*, Cluverio est Strigonium, multi putant esse Jaurinum. *Sala* de qua divinandum. *Petovium*, adhuc hodie hoc nomine superstes. *Savaria*, *Rhispia*, *Vinundria*, *Bononia*, *Audantonium*, *Novidunum*, *Sacarbantia*, *Muroëla*, *Lentudum*, *Carrodunum*, *Siscia*, *Olimacum*, *Valina*, *Boletium*, *Soroga*, *Sisopa*, *Visontium*, *Prætorium*, *Magniana*, *Emona*. De quibus conjecturæ

A. variorum variæ, paucæ ex illis certæ. Dicemus de his aliquid infra, vbi Carniolæ nostræ antiquas Colonias, & vrbes disquiremus. Videtur autem Ptolomæus nonnisi præcipuas hoc loco civitates enumerasse, quia in Antonini Itinerario, & apud alios authores plurimum fit mentio, quarum Ptolomæus oblitus est, ut *Castra Variana*, *Menejana*, *Quadrata*, *Bilbilis*, &c. de quibus suo loco quantum fatis.

§. IV.

Tauriscia notio, limites, & an aliquando Carniolæ portio.

I.

Ulgii opinio est sub Tauriscorum nomine Styros tantum latere sic dictos à Germanico *Stier* quod Taurum sonat. Quomodo verò se res habeat, mox constabit. Nomen vnde fluxerit ambiguum est. Lazius ex Beroso, inquit: Teyram Jovis fratrem post diluvium egressum ex Persia, vbi Taurus mons, & Tauri populi gentis primævæ initia demonstrant, venisse longis itineribus in Europam, ibique primò omnium haud procul à Ponto Euxino consedis- se, vbi Tyrages, & Tyras fluvius ab ipso nomen traxerunt. Ab his finibus ad Danubij ripam se contulit, vbi Taurinum ad Istri, & Savi confluentes. (Alba Græca nunc dicitur) condidit, & in Carpatho monte Teuriscos collocavit. Sed fecundiora loca inquisiturus in Germaniam abiit, vbi Thuringiæ regnum auspicatus Teuriscos, & Tauriscos in Celticas Alpes propagavit. Sed ista, & fabulis similia sunt, & Thuringorum nomen tantam antiquitatem non sapit, ut taceam quod neque nominis affinitatem habeant Thuringi cum Tauriscis. Ejusdem farinae est illa derivatio, quam idem Lazius refert:

az. Migrat.
b. 6.

A. Phocenses navigiis profectos in Galliam, vbi Massiliam condiderunt; ab insigni quoque Tauri, quo navis ornabatur, aliam extruxisse civitatem, quam Taurinum appellaverunt. Et denique ex Marcellino illud his affine promi potest: Agens de Gallorum origine sic loquitur: *Regionum autem incolæ id magis omnibus asseverant, quod etiam nos legimus in monumentis eorum incisum, Amphitrionis filium Herculem, ad Geryonis, & Taurisci sævorum Tyrannorum perniciem festinasse, quorum alter Hispanias, alter Gallias infestabat: superatisque ambobus, &c. suscepisse liberos plures, & eos partes quibus imperitabant suis nominibus appellasse.* Addit subinde eâ occasione Herculem per Alpes primum transitum aperuisse, & eas denominasse. Dic Lazius ab hoc Taurisco quem Hercules peremit, Taurisciam, & Tauriscos populos appellatos.

Marcel. lib.
15. cap. 23.
Steph. Byzant. lib. de
urbib.

II. Aliam viam ingreditur Cluverius, & putat Tauriscos appellatos à montibus quos incolebant, quos Celtica lingua *Thaur* appellarunt, hinc illa nomina: Krumler Taur, Windisch Taur, Felber Taur, Karn Taur, Castein Taur, Vellacher Taur,

Cluver. vin.
de. cap. 2.

Tauris, &c. Ego mallet à Tauris derivare, quorum in hisce montibus, & apud hos populos magnus usus, cum loco equorum jungantur ad currus, & in magna copia passim habeantur; videturque suadere recentius nomen Styrorum, qui vetus nomen Latinum Tauriscorum mutarunt in Germanicum *Steyer* à *Stier*; quod Taurum sonat, unde & antiquitus Taurum in suis insignibus habuisse feruntur, cui postmodum flammivomam substituerunt Pantheram. Cluverium miror, quod vocem Tauriscorum putet à Germano vocabulo desumptam *die Thaurischen*; cum potius Germani id nomen à Latinis acceperint, videanturque montes dicti *Thaur* à Tauris. Meminisse oportuit Taurisciae nomen huic regioni impositum à Latinis, nec constare quomodo appellata sit antiquis temporibus ab ipsis inquilinis Germanis. Si fortè, uti modo *Steyer*; clarum est, quod à Tauris nomen habeat. Nominum allusionem non improbo, sed ei non judico inhærendum, ubi alia suppetunt in contrarium argumenta. Tam populos igitur, quam montes à Tauris appellatos credibilius est. Denique de Tauriscorum etymo divinare, & definire aliorum sit labor; nos ejus regionis limites inquiramus.

III. Adeò si antiquum, si non diuturnum nomen fuit Tauriscorum, ut nullus Geographorum veterum limites Taurisciae assignaverit. Causa fortè fuit, quod huic nomenclaturæ successerit nomenclatura Noricorum. Strabo: *Circa Aquilejam maxime in Tauriscis, qui Norici dicuntur, &c.* Plinius verò: *Juxta Carnos, quondam Taurisci appellati, nunc Norici: his contermini Rhæti, & Vindelici.* Quod si ita est, quod Taurisci & Norici sunt idem populus, eadem natio, ex limitibus Norici patebunt limites Tauriscorum; sed video in hoc tergiversari nonnullos. Strabo iterum: *Permixta sunt Thra-*

cibus intra Istrum colentibus Gallicæ gentes Boij, & Scordisci, & Taurisci. Ecce Tauriscos extra Noricum in ipsa Thracia. Idem Strabo: *Intimo Adriatici sinus recessui, & locis ad Aquilejam, Noricorum quidam incolunt & Carni. Noricorum sunt etiam Taurisci.* Quæ verba denotant Tauriscos referri ad Noricos, seu speciem ad genus. Et ita profectò est. Vanè igitur Cluverius illum inter ceteros titulum ponit: *Ostenditur omnes Alpinos populos, quorum pars maxima Vindelici ac Norici, quondam Tauriscos fuisse dictos.* Qui sunt enim illi omnes Alpini populi? Carni, Carinthe, Styri, Norici, Vindelici, Rhæti. Hi profecto sunt populi Alpium inquilini, sed non omnes Taurisci. Vindelicos, & Rhætos Plinius excipit. *Quondam Taurisci appellati, nunc Norici: his Contermini Rhæti, & Vindelici.* Esse conterminos, non est esse cognatos. Carnos idem Plinius eximit à Noricis, igitur, & à Tauriscis, tametsi Alpes inhabitent: *A tergo Carnorum, & Japidum, qua se fert magnus Ister, Rhæti junguntur Norici.* Carni ergò non censentur inter Noricos, Rhæti non censentur inter Noricos, ergo nec inter Tauriscos, cum Taurisci pars sint Noricorum: & de quo prædicatur, vel non prædicatur species, de eodem, & genus. Allegat ipse Cluverius in suum favorem verba ejusdem Plinii: *Incolæ Alpium multi populi, sed illustres à Pola ad Tergestis regionem Secusses, Subocrini, Catili, Mænocaleni, juxtaque Carnos quondam Taurisci appellati, &c.* Sed hæc totum titulum Cluverij evertunt. Nam ipse dicit omnes Alpini populi fuerunt olim Taurisci. Plinius contra dicit Secusses, Subocrinos, Catilos, Mænocalenos fuisse populos Alpinos, non tamen Tauriscos, sed alios quosdam appellatos Tauriscos fuisse, qui erant juxta Carnos.

IV. Tauriscos igitur illos solum mihi ego fuisse persuadeo, qui incipiendo à meridie post Japodes montem

Cluver.
Vindel. c. 2.

Plin. cit.

Plin. lib. 3.
cap. 24.

Plin. cit.

Strabo lib. 7.

Idem lib. 4.

Caravancam accoluerunt, per superio-
rem hodiernam Carniolam, partemq;
Carinthiae, Styriae, & Salisburgensem
ditionem in montibus coarctati, quo-
rum limites nemo exactè valeat desig-
nare; quia nomē Tauriscorum exolevis-
se ferè censendum est, priusquam Ge-
ographica scriberent ij authores, qui ex-
tant; & ejus loco successit vocabulum
Noriorum. Strabo Taurisciae quidem
meminit; sed simul etiam Norici, quod
in illius locum succedebat. Hinc Nau-
portum (hodie nobis dicitur Verchnik
linguā vulgari, seu Oberlaybach linguā
Germanicā) vocat Coloniam Taurisco-
rum. *Post promontorium ex Aquileja con-
scendentibus Nauportum stadia sunt 350.
ad quam rheda perducuntur. Ea verò est
Tauriscorum colonia.* Sed alibi Tauri-
scos dicit esse Noricos, aut Noriorum
partem, vt ex supra relatis constat. Eo-
dem modo Plinius Noricos agnoscit,
qui prius erant Taurisci. Populos er-
go illos censendum est fuisse Tauriscos,
quos modo diximus, qui à meridie se-
ptentrionem versus post Japodes mon-

strabo lib. 7.

tem Caravancam ab vtroq; latere vsq;
ad Alpes Rhæticas penes Carnos inco-
luerunt, occupatā Carinthiae parte, &
Styria superiori tota cum parte inferio-
ris. Unde in Carniolia Verchnick seu
Hyperlabacum, Pillichgræcium, Lo-
copolim, Crainburgum, Wochiniam,
Rattmonstorffium, Neumarktiam, &
quidquid Carinthiam attingit Tauri-
scis attributum fuisse existimo, vt de
Carinthia, & Styria curam aliis relin-
quam. Hæc omnia ex sequenti para-
grapho clarius elucescent. De illis ve-
rò Tauriscis, qui Thraciam coluerunt
cum Scordiscis, idem erit sentiendum,
quod de Gallis, qui in Asia confede-
runt, & qui Galatæ postea dicti sunt;
quod scilicet fuerint coloniae è Tauri-
scia deductæ: non quod in Thraciam
vsque protensa fuerit aliquando Tauri-
scia: quod vel ipsa Strabonis verba de-
notant, *permixtæ sunt Thracibus intra
Istrum colentibus Gallicæ gentes, Boij, &
Scordisci, & Taurisci*: gentes aut per-
mixtas Thracibus, non regionem pro-
tensam in Thraciam.

§. V.

Norici notio, limites, divisio, ejus pars
olim pars Carnioliae.

I.

A Herculis Alemanni Ger-
maniae Regis, qui tempore
Moyfis Legislatoris Israëlitici
regnasse creditur, filio na-
tū maximo, Norige vel Norico dictum
esse Noricum vult persuadere Aventi-
nus, eiq; applaudens Lazijs, qui ex ve-
tusto (vt ait) Annalium libro hæc de-
promit: *Bojarij traduntur ab Armenia
oriundi, qui cum magna multitudine de fi-
nibus suis egressi, hanc terram sunt ingressi,
expulsisque Aboriginibus, pro eis habitave-
re, & terram de nomine Ducis Bavara
Bavariam nominaverunt. Hanc post
multos dies Norix filius Herculis expu-
gnans, Noricum de suo nomine vocavit.*

Aventin. l.
Annal.
eic.az. migrat.
h. 2.

A Quis non videat imò rideat hujusmodi
figmenta? Constat enim Bavariae no-
men multò esse recentius, quàm Nori-
ci: Constat Bojos extra Noricum habi-
tasse olim, vbi nunc Bohemia ab illis
dicta Bojohæmia, alios quoq; in Italia,
qui postmodum in Pannoniam migra-
runt, vbi *Deserta Bojorum* antiquis no-
minata: priusquam Bavari vel Bava-
riae nomen auditum fuisset: quomo-
do ergo hic nescio quis Norix mille cir-
citer, & quingentis annis ante Chri-
stum natum expugnare potuit Bava-
ros, quos aliqui sic dictos putant, quasi
Bojo-Avares ex Gemina natione con-
flatos, aliquot seculis post Christum na-
tum?

tum? Norigem aliquem, vel Noricum aliquando five Regem, five Principem Germanum fuisse, haud temerè negaverim, sed recentiorē fuisse oportuit, quiq; paulò ante Strabonis ætatem vixerit, ac Tauriscorum nomini suum nomen substituerit. Nam vti ex Strabone, & Plinio, suprâ relatis colligitur, Norici nomen recens fuisse videtur, quando illi scribebant. Et vt fuerit aliquanto antiquius, non certè posterius nomine Bavariz. Piget evolvere, quæ alibi in hanc rem congerit Lazius, nullo solido nixa fundamento.

Laz. migrat.
lib. 7.

II. Limites investigemus. Paucis eos complexus est Plinius: *A tergo Carnorum & Japidum, quæ se fert magnus Ister, Rhætis junguntur Norici, & c. Noricis junguntur lacu Peiso, deserta Bojorum, jam tamen colonia Divi Claudii, Sabaria & oppido Scarabantia Julia habitantur.* Quasi diceret: Noricum à meridie habet Carnos, & Japydes; à septentrione Danubium; ab occidente Rhætos; ab oriente Bojorum deserta. Sed clarius in hoc procedit Ptolomæus *Noricum terminatur ab occasu Oeno fluvio; à septentrione Danubii parte, quæ est ab Oeno, usque ad Cetium montem ab ortu verò solis ipso monte Cetio: à meridie verò parte Pannoniæ superioris, quæ sub dicto est monte; & quod inde est suprâ Istriam, eo monte, qui Carvancas appellatur.* De limite occidentali & septentrionali non laboro: quia constat, quod Oenus per Tyrolim fluens Passavij misceatur Danubio, & Cetius mons propè Viennam ad eundem Danubium incipiat, longoque tractu feratur Celeiam usque, imò vt ego existimo planè ad ripam Savi, eique imminentem montem dictum hodie Calenberg, eodem scilicet nomine, quo propè Viennam initium Cetii appellatur: de sola parte meridionali Norici difficultas est, quam oportet discutere, quia Ptolomæi verba non nihil obscura sunt: *A meridie verò parte Pannoniæ superioris*

Plin. lib. 3. c.
24.

Ptol. lib. 2. c.
34.

A. quæ sub dicto est monte. Et quod inde est suprâ Istriam eo monte, qui Carvancas appellatur. Hic quatuor ostendenda sunt, 1. quæ sit illa pars Pannoniæ superioris Norico à meridie contermina 2. quis sit ille mons dictus Carvancas. 3. quinam fuerint inquilini Carvancæ eo tempore, quo scribebat Ptolomæus. 4. cum dicat Ptolomæus *monte suprâ Istriam*: an Istria tunc immediate fuerit contermina Norico. His benè expensis constabit, quinam fuerint veri limites Norici. Certum autem est Carniam & Japydiam (vti ex Plinio dictum) fuisse Norico proximam & contiguam: imò & Pannoniam ab vna parte, vt habet Ptolomæus. Certum est etiam quòd omnes hæ Regionēs sæpiùs mutaverint suos limites, quia divisio earum dependebat, vel ab ipsorum populorum Fortuna, qui se modò contrahebant, modò latius diffundebant; vel à Principum præsertim Romanorum arbitrio, qui sensim occupatis regionibus singulis suos fines ac limites designabant. Unde certi ac stabiles limites neque Norico, neque aliis regionibus assignari possunt, sed tales, qui vt plurimum, vel diutius perseverarunt. Nostra quæstio procedet de temporibus Plinij & Ptolomæi, cum alii antiquiores de hac re nihil prodiderint.

III. De primo itaque puncto sentio, quòd pars Pannoniæ superioris, quæ limitem Norici ad meridiem constituit, sit ipsa nostra Carniolia à confluentibus Saanæ ac Sauī Labacum usque penes ripam ejusdem Sauī ab oriente in occidentem tendens. Et si Nauportum quoque, seu Hyperlabacum, quod Strabo appellavit Tauriscorum coloniam, Tacitus verò Pannoniæ tribuit, velis accensere Norico, jam rursus concedendum erit, quòd ipse fluvius Nauportus, seu Labacus per trium milliarium spatium ambierit Noricum à parte Orientali, sicuti suprâ ab eadem

eadem parte mons Cetius: vel si non ipse fluvius, saltem propinquus illi mons Carvancas, quem alibi dicemus esse propè Labacum, & procurrere vsque Hyperlabacum seu Nauportum. Ex quo sequitur, quòd quidquid terrarum Celeiâ vsque ad montem Calenberg vicinum Labaco intrâ Saanam, & Savum ejusque ripam septentrionalem continetur, id totum pertinuerit ad Noricum: nimirum Franz, vallis Mednica, Adrans, seu Dranbetg, Stain, Podpetsch, Monspurg &c. à fortiori cætera, quæ Carinthiam versus sita sunt, Crainburgum, Rattmonstorffium &c. Quod verò hoc ita se habeat puto probari posse ex ipsius verbis Ptolomæi, qui alibi factâ mentione fluvij Savi ait.

Ptol. lib. 2.
cap. 16.

Quod juxta divertigium Sai fluvij est, qui & ipse per duas extensus Pannonias Cetio monti jungitur. Certè si Cetius mons vt (contendit Cluverius) ad Celejam terminatur, nuspiam Sauus jungitur Cetio: sed si montem Cetium producas ad ripam vsq; Savi propè Labacum, vbi mons Calvafter, ferè similis, & æquè magnus ac initium Cetij propè Vienne, eodemq; nomine appellatus, Calenberg ipsi ripæ Savi imminet; verissimum erit, quod Savus Cetio jungatur. Et quia aliunde ex Ptolomæo habemus, quod Carvancas mons Cetium attingat, Carvancas autem idem sit, qui hodie dicitur *Craingebürg* / manifestum est, quod Cetius vsq; ad ripam Savi, & nostrum Calenberg producat, cum hic primum propriè incipiant montes dicti *Craingebürg*. Hæc de primo puncto.

I V. De secundo infrâ suo loco plura differam, hic satis sit insinuare, quod Carvancas, si non idem est cum Carnicis Alpibus, saltem illis vicinus, & contiguus dici debet: Incipit autem, vt dictum post Cetium montem seu nostrum Calenberg ad ripam Savi, & à parte occidentali Labaci procurrit vario flexu Hyperlabacum, seu in O-

berlaybach, vbi divisus partim Istriam versus fertur, partim à dextro latere Juliæ Alpibus reflectitur versus Idriam, & ultra Lifontij primum, dein Savi, mox Natifonis originem ac fontem. Et in hoc assentior Cluverio, quod Noricum à Carnia separetur ad originem Natifonis, & quod ultra in occidentem excurrit. Nego verò id quod ipse existimat, à confluentibus Saanæ, ac Savi ad Saanæ fontem, dein immediatè ad Savi fontem limites esse, vt totus Savus includatur Pannoniæ partim, partim Carniæ veteri: hoc enim neq; ex Ptolomæo, neq; ex alio antiquo colligi potest. Verum interim est, quod Savus (vt Plinius ait) oriatur ex Alpibus Carnicis, hæc quippe vna cum Carvanca flectuntur primò à Septentrione in meridiem propè Labacum, Hyperlabacum, inde ab oriente in occidentem paulo ultra Idriam, demum ab Idria ad fontem Lifontij, à meridie in septentrionem, ob quam fortè causam mons hic dictus est Carvancas, quasi Curvancas, quod curvetur à parte vna ad alteram. Hinc patet, quid sentiendum de tertio puncto. Nam habitaverunt ab occidentali, & meridionali parte Carvanca, & in ipso monte Carvanca Carni, quibus ad meridiem per Ocrum, Carusadium & Albium contigui fuere Japydes, vt infra dicemus, ad septentrionem verò Norici.

V. Quod verò dicat Ptolomæus, *quod inde est suprâ Istriam, eo monte, qui Carvancas appellatur*: Non ita intelligendum, quòd Noricum ipsam Istriam attigerit, sed mediante Japydia, & Carnia, quia idem ipse etiam dicit: *Tenant autem Provinciam, qui Istriæ hærent Japydes*: penes Japydes verò fuisse adhuc Carnos, ita vt Carni occidentales, Japydes verò orientiores fuerint penes Noricum, id aliunde postea investigabimus, & Carnia septentrionem versus vbi Noricum attingebat, saltem ad Iulium Carnicum extendi debet. Hinc

Ptol. cit.
cap. 14.

P. Bertius
German.
lib. 1. c. 24.

conclūdes, quod errent illi, qui Goriti-
am volunt Norico includere, eamq; fu-
isse veterem Norejam existimant, vti
Bertius, qui ait: *Noricum incipit ab Oeno
fluvio, protenditur ad Ortum Pannoniam
vsq; superiorem, à meridie autem termina-
tur monte Carvanca, & Alpibus Noricis,
ad Italiam vsq; à septentrionibus autē Da-
nubio.* Hæc vera sunt aliqua ex parte,
quòd scilicet à meridie terminetur No-
ricum Alpibus Noricis, quæ sunt mon-
tes illi Carinthiæ Villaco ad Pontē Fel-
læ protensi, adeoq; secundum Bertium
Goritia excluderetur à Norico, quia est
magis meridionalis, quam Alpes Nori-
cæ. Unde quæ subjungit Bertius vera
esse non possunt. *Nunc autem habitant
occasum versus Bavari: ad ortum verò est
Provincia, quæ Ens ex fluvij Anassi nomine
vocatur, & Austriæ pars: ad meridiem au-
tem Styria. In Alpibus verò habitant Car-
nici, partimq; Croatigens Slavonica. Com-
prehenditur quoq; Norici nomine Comita-
tus Goritiensis, & Ciliensis, regionesq; adja-
centes.* Nec Bavari hodie antiquum No-
ricum colunt, quia trans Oenum sunt
non cis Oenum: nec ad meridiem sunt
Styri, sed pars solùm inter Austriam, &
Carnioliam media ad orientem: nec vs-
piam Noricum attingunt Croati, procul
inde remoti: nec Comitatus Goritiensis
potest spectare ad Noricum, si Julium
Carnicum suprà Goritiam ad septentri-
onē situm adhuc in Carnia fuit, vti no-
mē indicat, & colligitur ex Ptolomæo.

Paul. Diac.
hist. Lon-
gob. l. 3. c. 31.

V I. Pauli Diaconi descriptio æ-
quē videtur viciosa, nisi fortè ejus tem-
pore Noricum magis fuerit amplia-
tum circa annum Christi 700. Ità
quippe ille limites assignat: *Norico-
rum Provincia, quam Bojariorum popu-
lus inhabitat, habet ab Oriente Panno-
niam, ab occidente Sueviam, à meridie Ita-
liam, ab Aquilonis verò parte Danubij
fluenta.* Austriam superiorem seu su-
prà Anasum tunc fortè coluerint Bā-
vari, cis Oenum, & Danubium; sed an
ab occidente vsq; in Sueviam exten-

A. sum fuerit Noricum, valdè ambigo;
nisi per Sueviam intelligat Rhætiam.
Limes verò meridionalis obscurè in-
dicatur per Italiam, sed haud dubiè in-
telligit Carnos Italiæ attributos, qui
ejus tempore jam etiam Japydiam po-
tiori ex parte occupaverant. Cluverij
porrò assignatio limitum præ aliis pla-
ceret, si modo vltra Celejam meridio-
nalem partem Norici extenderet,
quam ego vsque Hyperlabacum pro-
ducendam existimo, Stabonis autori-
tate persuasus, qui Nauportum dixit
Tauriscorum coloniam. Libet afferre
verba Cluverij: *Limites igitur nunc sta-
tus universo Norico præter Oenum, &
Danubium amnes, montemque Cetium ad
Celejam vsque oppidum, & Saanæ Saviq;
confluentes.* Hinc porrò aliud montium
jugum, quod à dictis confluentibus inter Sa-
vum, & Saanam ab ortu in occasum ad
Saanæ fontem procurrit: inde verò inter
Savum, & Dravum, ad Savi primum,
deinde jam Alpium Carnicarum Norica-
rumq; nominibus ad Natifonis fontes: hinc
verò in septentriones versus ad fontem Fel-
læ amnis, qui apud oppidum Venzonum Ti-
lavempto redditur. A dicto porrò fonte in
occasum versus ad vallem vsq; cui vulgo vo-
cabulum Inchiaro. Per hujus medium li-
neâ inter Æmoniam, & Julium Carnicum,

Cluver. No-
tic. cap. 5.

C. ex ortu in occasum, ad montē vsq; Setium,
qui amnes Deam, Gailam, & Plavim fun-
dit, ductâ Noricos à Carnis submoveo. Ex
hac descriptione apparet, quòd Cluve-
rius plus æquo parcus fuerit, Bertius
verò supra plus æquo liberalis in limiti-
bus Norico assignandis. Interim nolim
pertinaciter obniti, quod non aliquan-
do Noricum æquē restrictum fuerit v-
ti vult Cluverius, aut æquē amplum
vti vult Bertius, quia vt sæpius monui,
sæpius limites populorum, aut Princi-
pum fortunâ, vel arbitrio variabantur.

V II. Faceffit tamen nonnihil ne-
gotij nostræ limitum designationi Pto-
lomæus, qui inter populos Norici re-
censet: *Sevaces, Ambisontios, Ambi-
dravos,*

Ptol. lib. 2.
cap. 14.

dravos, Amblicos. Quos licet Cluverius fateatur se nescire, qui illi, & ubi sita fuerint; ego tamen infra suo loco dicam Savaces esse Savaces, sive Savi accolæ, Ambisontios vtramque ripam Sontij, Ambidravos, vtramque ripam Dravi colentes, & pro Ambilicis legendum Ambilifos à Lifera fluvio Carinthiæ: quo supposito videtur sequi, quòd Noricum Ptolomæi ætate ad Lifontium, & consequenter ad Comitatum Goritiæ extensum fuerit. Accedit vis argumento, quia Ptolomæus Carnos valdè restrinxit, & quasi intra Tilauemptum, & Natifonem solum inclusit, ut patet ex ejus textu; videtur proinde cœtera usque ad Japydes Norico attribuisse. Hoc sanè favet Bertio, Candido, & sequacibus, qui Goritiam volunt esse antiquam Norejam, vel saltem, ei proximam, & Norici partem. Nihilominus quia idem Ptolomæus ponit *Julium Carnicum inter Italiam, & Noricum*: videtur assignare ab ea parte meridionalem litem Norici Julium Carnicum, quod Goritia sat procul distat septentrionem versus; ut proinde non omnes Sontij accolæ, sed solum superiores circa originem Sontij, nec omnes Savi accolæ, sed tantum eos, qui ab origine ad usque confluentes Sauræ, & Savi habitabant, Norico videatur adscribere. De Ambidravis nulla est controversia, quia accolæ Dravi quasi medium Norici occuparunt, de quibus extat antiquum vestigium in lapide Villaci reperto, ut est apud Lazium, cum hac inscriptione.

ENINA. F. Uxor. V. V.

F. AMBIDRABO. F. EQUI
AUXILIARIO. &c

Atque ex his liquet, quos olim limites, ut plurimum habuerit Noricum, qui an, & quando, & ubi, sive magis extensi, sive magis restricti fuerint, nimis operosus, & fortè frustraneus foret labor, inquirere. Zosimi Græci locus hic nobis adducendus re-

stat, qui ait de Alarico Rege Gothorum: *Ad Stiliconem quidam nuntium pertulit, Alaricum relictis Epiris, & angustis, quæ ex Pannonia transitum ad Venetos impediunt superatis apud Hemonam urbem consedisse, &c.* Hemonâ igitur progressus Alaricus, jam superatis Apenninis montibus ad Noricum accessit. Hi montes extrema Pannoniæ finiunt. Ex his videtur apertè colligi, quòd Alaricus ex Epiro per Liburniam, & Japydiam iter fecerit Hemonam, relicto ad sinistram Carso, & Alpibus Juliis, quæ Goritiam, & ad Venetos ducunt: Hemonâ verò progressus sit ad Alpes Carnicas (quas malè Apenninos montes Zosimus appellat) adeoque per superiorem Carnioliam in Carinthiam iter suscepit, ut Noricum ingrederetur. Qua ratione videtur excludi Goritia à Norico, inter quam, & Noricum Alpes Carnicæ intercedunt.

VIII. Regnum verò fuisse aliquando Noricum, testatur Suetonius in Tiberio: *Toto Illyrico, quod inter Italiam regnumque Noricum, & Thraciam, & Macedoniam, interque Danubium flumen, & sinum Maris Adriatici patet, perdomito, &c.* Et Julius Cæsar in Commentariis: *Duæ fuerunt Ariovisti uxores, una Sueva natione, quam domo secum adduxerat, altera Norica, Regis Vocionis Soror, quam in Gallia duxerat, à fratre missam.* Et Vellejus Paterculus: *A Carnunto, qui locus Norici regni proximus, &c.* Postquam à Romanis subactum fuit in duas dividebatur Provincias Illyrico Occidentali conjunctum: alterum Ripense, alterum Mediterraneum, de quibus meminerunt Sextus Rufus, Jornandes, Herodianus, Notitia Imperij. Ripense dictum, quod Oeni, & Danubij ripas attingebat, reliquum Mediterraneum, & hoc habebat Præsidem Perfectissimum, ut notavit Panzirolus, & colligitur ex vetusto lapide Celejæ eruto. Cujus hæc est inscriptio.

MAR.

Laz. Comment. Reip.
lib. 12. c. 1.

Zosim. lib. 5.

Sueton. in Tib.

Jul. Cæs. de bell. Gall. l. 1.

Vellei. lib. 2. histor. n. 109.

Ruf. Brev. n. 3. Jorn. de regno. success. Herod. in Alex.

Panzirol. Comment. ad Nor. Imp. occid. c. 62.

MARTIANUS V.P. PRÆSES
PROVINCIAE NORICI ME-
DITERRANEI.

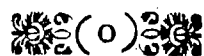
Avent. An-
nal. lib. I.

Irenic. in
Germ. Exc-
ges.

Aventinus iterum subdivisit Me-
diterraneum in superius ac inferius.
Noricum, inquit, *Mediterraneum pri-
mum*, sive *superius Boij trans Oenum*,
& *Tyrolij possident*. *Noricum mediter-
raneum inferius atque secundum Styrios*,
Carionas vocamus. Trans Oenum non
agnovit vllum Noricum Ptolomæus,
licet Irenicus illud in Nariscos vltra

A. Danubium extenderit, quo jure, ipse
viderit. Ptolomæus intra Oenum, &
Danubium coërcet Noricum, vt supra
vidimus. Norimbergam à Norico no-
minatam non negem, sed in Norico
eam fuisse nullus veterum asseruit: co-
loniæ fortè è Norico illuc ductæ fue-
rint. Per Carionas verò affectatâ voce
Aventinus intelligit Carinthos.

Et hæc de No-
rico.

§. VI.

*Istriae, notio, limites, cujus pars hodie pars
Carnioliae.*

I.

Istriae, vel vt multi scribunt, *B.*
Histriae nomen plerique au-
thores flumini tribuunt Istro,
quem ex ea regione in Adria-
ticum Mare effundi crediderunt. Pau-
lus Diaconus: *Histria ab Istro flumi-
ne cognominatur*. Pompeij Trogibre-
viator Justinus; vbi recensuisset Ar-
gonautas, qui JASONEM comitabantur
ad Aquilejam confedisſe, addit: *Hi-
striaque ex vocabulo amnis, quo à mari con-
cesserant appellati: Scylax Carianden-
sis: Post Venetos Istrorum est gens, &
amnis Ister, qui in Pontum etiam effundi-
tur*. Clarissimè Plinius, errorem o-
stendens antiquorum: *Formio amnis,*
antiquus auctæ Italia terminus, nunc verò
Istriae: quam cognominatam à flumine
*Istro, in Adriam effluente è Danubio ame-
ne, eidemque Istro ex adverso Padi fan-
ces esse, contrario eorum percussu mari*
interjecto dulcescente; plerique dixere
falsò, & Nepos Cornelius etiam Padi
accola. Nullus enim ex Danubio amnis
in mare Adriaticum effunditur. Dece-
ptos credo, quoniam Argo navis flumi-

Paul. Diac.
de reb. Lon-
gob. c. 14.

Justin. lib.
32.

Scylax Ca-
riand. in Pe-
riplo.

Plin. lib. 3.
cap. 18.

*ne in mare Adriaticum descendit; non
procul à Tergeste: nec jam constat quo
flumine, &c.* Similiter Strabo: *Alij
etiam Istrum quendam fluvium, ex ma-*
gno Istro ortum in Adriam influere ajunt.
Istros ergo ab Istro flumine nomi-
natos antiqui, & potissimum Græ-
ci, qui de Jafone, & Argonautis
scripserunt, existimant, ob quem
tam manifestum (vt putant) erro-
rem, plurimi Recentiores fabulam
esse censuerunt, quæ de Argonau-
tarum cum Jafone expeditione ve-
teres tradidere. Sed nullus hæc-
tenus sive Historicus, sive Geogra-
phus remota, & non uisa scripsit,
cui non aliquid humanum accidis-
set: neque idcirco narratio tota
fabulosa est, quia casu fortè infer-
tum est nomen minùs congruum.
Istros ab Istro flumine cognomina-
tos facilius crediderim, quam ab Istro
de quo Aventinus absque fidejusso-
re: *Tuisco Germanorum, & Sar-*
matarum conditor Istrum filium E-
bri in hanc regionem (Noricum)

Strabo l. 2.

Avent. lib.
2. Annal.

cum colonis misit, qui Danubio & Istriæ celebre ad posteros nomen dedit. Istria non vno fluvio irrigatur, quorum nomina longo temporum tractu mutari potuerunt, & fortasse qui modo Risanus dicitur, olim appellatus Formio, primis illis temporibus Ister fuit, quem deinde ob nominis similitudinem male confuderunt alienigenæ cum alio Istro, seu Danubio. Deinde nihil impossibile fuit, ut Istria à remoto illo Istro, seu Danubio nomen fortiretur, cum forsan Argonautæ, vel Colchi illum sibi felicem experti, quando egressi è Ponto illum subierunt, & adverso flumine navigarunt, regionem postea, quam adierant, ejus nomine insignierunt, & si nominari potuit Istria (ut Maginus Catonem allegans suspicatur) ab Istro Italo Principe, quem Janus eo miserit, cur non etiam à navi Argonautarum, quæ per Istrum fluvium, dein Savum, & Nauportum Jasonem vexit ? Ea sanè opinio fuit Isidori qui ait : *Istorum gens originem à Colchis ducit, qui missi ad Argonautas persequendos, ut à Ponto intraverunt Istrum fluvium; à vocabulo amnis, quo à mari recesserant, appellati sunt.* Et sic etiam legenda esse illa Justinii verba supra allegata meritò putat Cluverius, recesserant substituendo pro concesserant. Et quid si illi antiquiores authores, qui primi scripserunt Istro flumine in mare Adriaticum defluxisse Jasonem, vocem Istro adiectivè sumpsissent pro fluvio Istriano, vel Istiæ, non exprimendo quali flumine, cum fortè regionem cognitam non satis haberent ? Verùm sive à flumine regio, sive ab aliquo ejus nominis principe, sive aliunde vocata sit Istria, antiquissima profecto ejus est nomenclatura, Græcis Latinisq; authoribus celebrata; & multò magis, quæ hoc nomine gaudet Provincia. Cassiodorus ita eam effert : *Commeantium attestatone didicimus Istriam Provinciam matribus egregiis fructibus*

sub laude nominatam, divino munere gravidam, vini, olei, vel tritici præsentis anno fecunditate gratulari. Et post nonnulla : Est enim proxima vobis regio supræsimum maris Jonij constituta Olivis referta, segetibus ornata, vite copiosa : ubi quasi tribus vberibus, egregiâ largitate largitis, omnis fructus optabili fecunditate profluxit, quæ non immeritò dicitur Ravennæ Campania : urbis Regiæ cella penaria; voluptuosa nimis, & delitiosa digressio. Fruitur in septentriones progressa cæli admirandâ temperie. Sed jam ad limites.

II. Pro temporum varietate varij sunt sæpè limites Provinciarum, & quod vni decedit - accedit alteri. Istriæ termini ab occidente, & meridie mare Adriaticum, eâ tamen ratione, quod primò vsq; ad fontes Timavi extenderentur, deinde solùm vsq; ad Formionem amnem, qui ex montibus vicinis fluens à septentrione in meridiem, mox in occidentem flexus in mare Adriaticum se effundit. A septentrione Istriam disterminant à Japidibus Alpium juga Albia dicta : ab oriente dicti Japides in Liburniam producti, & amnis Arsia penes Flanaticum finem in meridiem à septentrione decurrens, & ab Istria secernens Albonam Flavonam, &c. Fuit ergò antiquitus intrâ fines Istriæ Pucinum, Duinum. Tergestum; Mugia, & reliqua vicina loca, quæ successu temporis exclusa sunt. Huc coincidunt, quæ Maginus de Istria profert : *Hujus terminum ab Occidente Petrus Copus in Istriæ Cosmographia, & alij Timavum amnem constituunt, & sic Tergestum, Mugilam, & Duinum Istriæ adnectunt : verùm rectius cum Leandro Alberto Plinium insequuto ab occasu fines erunt Formio amnis, & pars maris Adriatici : à meridie mare Adriaticum, atque etiam ab oriente mare cum Arsiæ fluvij Ostio, ubi incipit Liburnia, à septentrione verò Alpes, quæ Carniolam, & Pannoniam ab Italia submovent. In eo tamen errat Maginus, quòd ibidem notet, Istriam*

Magin. in
descript. Istr.

Isid. origin.
l. 9. c. 2.

Cluver. Ital.
lib. 1. c. 21.

Cassia. Variar.
l. 12. Ep.
22.

Bleau. in
Tab. Geogr.

Magin. in
descript.
Istriæ.

Istriam Plinio testè Japidiam olim dictam fuisse. Nihil simile est apud Plinium. Fortè ex eo putavit ità sentire Plinium, quia dixit Plinius Carnorum regioni junctam esse Japidiam, cum ipse Carnis jungat Istriam; sed vtrumque verum esse potest, ut videlicet Istris olim ab occidente, quin & à septentrione ex parte contermini fuerint Carni, à Septentrione, & Oriente Japides; prout illos defacto ambiunt Carnioli, & mox ab Orientali parte Liburni. Neque vspiam deprehendo apud Plinium, quod Albios montes, qui à Japidibus infidebantur, Istriæ tribuerit, quin potius nobiscum expresse posuit Formionem amnem Istriæ terminum, qui Japodes & Carnos distinet ab Istris. Strabo de antiquo limite Septentrionali loquens, ait: *Post Timavum Istrorum usque Polam litus est, quæ Italiae adjacet. In medio Tergeste Castellum est.* Unde Strabonis ætate Istriam adhuc fuisse extensam ultra Formionem, ad Timavi fontes, & quasi totum finum Tergestinum ambivisse, videri posset. Verum Strabo postea Tergeste vocat pagum Carnicum, quia recentius facta fuerit nova divisio Istriæ à Carnia, & Tergeste attributum Carnis, quos sub id tempus Augustus vna cum Japidibus subegerat, ut in Chronologia dicemus. Paulus Diaconus totam Istriam antiquæ Venetiæ conjunxit

III. Nullus verò melius ex antiquis designavit limites Istriæ, quam Plinius, qui ait: *Formio amnis antiquus auctæ Italiae terminus, nunc verò Istriae.* Et rursum: *Oppida Istriae civium Romanorum Ægida, Parentium, colonia Pola, quæ nunc Pietas Julia, quondam à Colchis condita, abest à Tergeste C. m. p. mox oppidum Nefactium, & nunc finis Italiae fluvius Arsia.* Enumerat maritima loca à Justinopoli incipiendo usque ad Nefactium, quia nimirum post Formionem amnem primum oppidum occurrit Justinopolis seu Ægida, atq;

adeò, quæ à parte septentrionali & quasi occidentali Formionis seu Rifani sita sunt Mugia, & Tergeste ad Carniam spectant. Unde benè observavit Cluverius, quod erraverit Ptolomæus Tergeste adscribendo Histriae, quia scilicet antiquiorem respexit terminum. Strabonis (inquit) ac Plinii magna debet haberi hoc loco consentiens autoritas: quando ille diligentissimus exactissimusque in omnibus ferè Italicis deprehenditur esse scriptor; hic verò non obiter ac turbatoriè, ut cetera ibidem, sed disertissimis verbis Formionem ait esse antiquum auctæ Italiae terminum, post verò Istriae. Corrigatur itaq; Manzolius, qui suam patriam latè volens exrendere ab occidente Timavum ab oriente finum Flanaticum limitem posuit, transgrediensque Arsam Albonam, Flavonam &c. Liburniæ per vim adimere voluit. Olim inquit erat Istriæ limes Formio amnis, nunc verò Timavus. Contrarium dicere oportuit, quod olim fuerit Timavus, deinde verò Formio. Atque adeò Tergestum hodie non est in Istria, sed peculiarem, licet angustè circumscriptam, regionem constituit. Multò minus Proseggum, Duinum, & vicina loca ad Istiam referenda, sed ad Carnioliam, cujus limitem à Foro-Julio eam sejungentem alibi attingemus. In Diplomate Lotharii Regis Italiae anno 948. habetur, quod Tergestinam civitatem cum territorio extra, circumcircà, & undique versus tribus milliaribus protensis donaverit idem Lotharius Joanni Episcopo Tergestino, qui postmodum propter Ungarorum incurfiones, ut militem persolveret, coactus fuit, jura sua civibus Tergestinis vendere; & ab eo tempore Tergestini prætendunt se habere propriam Rempublicam, licet de parte territorii circumcircà perdiderint per temporum revolutionem, Ex quo sequitur, quod hodie immeritò Istriam extendere nonnulli velint ad Timavum, qui fuit vetustissimus limes.

Cluver. Ital. lib. 1. c. 19.

Manzol. descript. Istriae.

MS. Tergest. Episcop.

Strabo. l. 5.

Idem lib. 7.

Paul. Diaconus de reb. Longob. l. 2. c. 14.

Plin. l. 3. c. 13

Cluver. l. 1.
Ital. cap. 21.

IV. Observat Cluverius in Tabula Itineraria antiqua Romana ad ostium fluvij Quieti, qui mediam Istriam secar appositum esse vocabulum Silvo cum nota majuscula alicujus loci celebrioris, & in illo eodem situ inveniri vestigia antiqui oppidi, quod Italiae scriptores hoc nostro seculo per immanem errorem interpretati sunt Hemonam coloniam, apud Nauportum amnem, quem volunt hodie esse Quietum. Non solum verò Italiae scriptores, sed etiam Germani superiore adhuc seculo in eundem immanem inciderunt errorem, & tabulis Geographicis inseruerunt in Istria flumen Nauportum, vt Sebastianus Munsterus, Ge-

rardus Mercator, vt taceam Aubertum Myræum, Anton. Maginum, & alios. Nec mirum, quia facilè est, vt vno errante, cæteri errent, qui tantum exscribunt, quod apud alios inveniunt, præsertim de hisce partibus, de quibus vix vllus serium hætenus suscepit studium. De hoc errore pluribus agemus infra. Interim sinamus Istriam claudi Formione amne, & secerni à Japidibus, & Carnis, nec vspiam immediatè attingere Noricum, nisi pro aliquo fortè tempore, quo terminos suos ad vsque Timavi fontes protendebat, vt dicebamus.

Munst. lib. 3. Germ. Mercat. in Tab. Myræ Geogr. Eccl. Mag. in Comment. ad Ptol. Geograph.

§. VII.

Japidie notio, limites, divisio; ejus situs in hodierna Carnioliæ.

I.

Apides qui, & Japodes, Straboni, aliis Japydes, & in Fastis triumphalibus Japudes, vnde nomen sortiti sint, nuspiam deprehendo. Japeto affine nomen, ejus posteros enuntiat. Celta- rum Germanorum reliquias fuisse scripsit Stephanus Byzantius, & Dionysius Halicarn. Japodes natio Celtica prope Illiricum. Strabo autem permixtos Illyrijs Celtas existimavit: Japides quoque permixta nunc Illyrijs, & Celtis gens, circa hæc loca habitant. Diversi ab hisce sunt Japyges, & Jazyges: Japyges quidem ultra Tarentum, & Brundisium, vbi nunc regnum Neapolitanum: Jazyges verò sunt Sarmatæ inter Danubium, & Hercynium saltum: quod monere volui, cum videam quibusdam Japyges cum Japidibus confundi, vti Megiserus mox allegando evenit.

Dion. l. 16.
Strabo l. 4.

Plin. lib. 3.
cap. 11.

Idem lib. 4.
cap. 12.

B. tat Japidiam in Carso, & Vipacensi districtu inchoatam, deinceps ad Savum protensam fuisse, vbi nunc Carnioli habitant: Sed mox quasi Savus per Carinthiam flueret, etiam Carinthiæ Manspergum, & Vallem Junensem dictam Jaunthal / quasi Jappodenthal: imò in Styria quoque Slavigræcium asserit fuisse in Japidia: sed hic parùm de Japidibus notitiæ habuit. Joan. Antonius Maginus in sua Cosmographia graviori errore Japidiam veterem confudit cum hodierna Istria, & fidejussorem exhibuit Plinium, sed nihil ejusmodi scripsit Plinius: Error in calamum Magini ex eo fluxit, quòd legerit apud Plinium: Iuditanus, qui domuit Istros in statua sua ibi inscripsit ab Aquileia ad Tium flumen stadia CC. Legerit etiam in Fastis Triumphalibus fragmentum.

Megis. lib. 2.
Annal. Car.
cap. 17.

Plin. lib. 3.
cap. 19.

C. SEMPRONIUS. C. F. C. N.
TVDITANUSCOS. DE. JA-
PVDIBUS. CAL. OCT.

Con.

Conclufit ergò Maginus Iftros, & Japudes vnum eundemq; populum effe: at potuit Sempronius Tuditanus domare Iftros, & fubjugare Japudes; neque tamen Triumphum obtinere de Iftreis, fed folùm de conterminis Japydibus, gente valida, & fera Romanis, vt Appianus loquitur; idque poterat Maginus obferuare ex ipfomet Plinio, qui aiebat de Tuditano: *inſcripfit ab Aquileja ad Titium flumen*, quam totam oram domuerit Tuditanus: Neque tamen Iſtriæ limites vſq; ad Aquilejam protractos aſſeruit Plinius, cùm diſertè ponat Iſtriæ terminum Formionem amnem. Plures ergò populos vicit Tuditanus, de validiſſimis triumphauit. Errorem Magini imitatus eſt, qui nuper Joanni Bleau Chalcographo Amſtelodamenſi ad Coſmographicas Tabulas Regnorum, & Provinciarum deſcriptiones adiecit: qui licet in Carnioliâ deſcribenda vtatur verbo Japodum, in tabula Iſtriæ tamen poſuit *Iſtria olim Japidia*, prout nempe apud Maginum legerat, quem ſubinde allegat.

III. Et quia in Plinium incidimus videamus, quos ipſe limites aſſignet noſtræ Japidiæ. Agens de regione decima Italiæ Adriatico mari appoſita ſic inquit: *Alſa Natifo, cum Turro præfluente Aquilejam coloniam 12. m. p. à mari ſitam. Carnorum hæc regio, junctaque Japidum, amnis Timavus, Caſtellum nobile vino Pucinum: Tergeſtinus ſinus, colonia Tergeſte 23. m. p. ab Aquileja: ultra quam ſex m. p. Formio amnis, antiquus auctæ Italiæ terminus, nunc verò Iſtriæ, &c.* Hac breuitate, & ſimul fortè Librariorum negligentia, qui interpunctiones variârunt, ambiguum reliquit Plinius ſenſum, nec ſatis expreſſit, quid ad Carnos, quid ad Japides pertineat. Cùm enim pleriq; authores tradant Tylavemtum flumen, quod eſt ſupra Aquilejam, eſſe limitem Venetiæ antiquæ, poteſt eſſe ſenſus, quod *majus mi-*

nuſque Anaſſum, quo Varamus deſluit, Alſa, Natifo, cum Turro præfluente Aquileiam, ſint Carnorum regio: & deinceps enumerata amnis Timavus, Caſtellum nobile vino Pucinum: Tergeſtinus ſinus, colonia Tergeſte. vſque ad Formionem amnem vbi Iſtriæ initium eſt, ſint Japidum regio. Sed juxta interpunctiones hodiernas, videtur Plinius Venetiæ antiquæ fines extendiſſe vſque ad coloniam Aquileiam, & deinde enumerari Carnorum regionem ſeparatim, nulla oppida Japidiæ nominando, vt quaſi intrâ parentheſim conjecerit illa verba: *junctaque Japidum*, & ſenſus hic eliciatur. *Carnorum hæc regio*, vt ſequitur (junctaque eſt Japidum de qua hic nihil agitur) *amnis Timavus, Caſtellum nobile vino Pucinum, &c.* prior ſenſus verior eſt, & clarius eluceſcet ex dicendis, tum hic tum de Carnia. Imò videtur elici ex ordine, quem ſeruat Plinius in his regionibus alibi: *Veneti, Carni, Japydes, Iſtri, Liburni*; adeoque Japides medijs ſunt inter Carnos & Iftros, quamvis multoties inordinatè promat nomina tam provinciarum, quam urbium. Progrediamur. Alibi idem Plinius: *Nonnulli in Flanaticum ſinum Japidiæ promoverè à tergo Iſtriæ CXXX. M. paſſum: dein Liburniam C. L. M. fecere.* Signatè dicit à tergo Iſtriæ; cum enim in Occidente ſcriberet, à fronte illi erat Iſtria, & poſt Iſtream à tergo Iſtriæ Japides ac Flanaticus ſinus. Rurſum alibi: *Conuentum Scardonitarum petunt Japides, & Liburnorum ciuitates quatuordecim. Jus Italicum habent eo conuentu Alutæ, Flanates, &c. Pauſinus flumen, Tedanium quo finitur Japidia.* Ex his omninò colligitur Japidiæ juxta Flanaticum ſinum protenſam fuiſſe, vbi poſtea Liburniæ nomen ſucceſſit, quod Lucius factum putat, quia promiſcuè habitabant Liburni, & Japodes, id deducens ex Strabone, qui Japodes nominauit gentem *partim Celticam, partim Illyricam*, id eſt Liburnicam. Hæc

Plin. lib. 3. cap. 5.

Idem lib. 3. cap. 19.

Idem lib. 3. cap. 21.

Luc. Dal- mat. l. 1. c. 5.

Appian. in Illyr.

Plin. lib. 3. cap. 18.

ex Plinio, quæ tametsi Japidæ limites ad occidentem, & meridiem aliquatenus attingant, de parte tamen septentrionali, & orientali nihil exprimunt.

IV. Sed Plinio suppetias fert Virgilius.

----- *aëreas Alpes, & Norica si-*
quis
Castella in tumulis, & Japidis arva Ti-
mavi.

Virg. Ge-
org. 3.

Serv. ap.
Luc. cit.

Ad quæ antiquus ejus Scholiastes Servius: *Salustius (primam modo Japidiam ingressus) hujus est fluvius Timavus.* Unde Lucius benè advertit duplicem olim fuisse Japidiam, Inalpinam, & transalpinam, sive Servij vocabulo primam & secundam; nec malè insinuat primam successu temporis induisse nomen Carniæ. Siquidem Carnia postmodum Istriis contermina fuit. Quod autem Lucius putat *Liburnos ante Romanorum tempora ab Istria usque ad Illyrios oram maritimam coluisse*: sibi met ipsi contradicit: Nam paulò anteretulit: *Tuditani eam regionem Subalpinam subegisse, quæ ab Aquileja Titium usque protenditur, quæ tunc temporis Japidibus tribuebatur (cum Titius Liburnicum flumen non longè à Tedanij fontibus Japidiam à Liburnia dirimentis oriatur) & de Japidibus triumphasse.* Tuditani primus Japides domuit, & invenit illos à Timavo usque ad Titium flumen in circuitu, & à tergo Istriæ (non verò ad litus maris) habitantes; ergò Liburnia tunc non erat immediatè contigua Istriæ, sed Japidia, & post Japidiam Liburnia; ergò ante tempora Romanorum non coluerunt Liburni ab Istria immediatè ad Illyrios: Sed postquam Romanis subiecti sunt, tam Liburni, quam Japodes, quin & Istri, & Carni; accisæ sunt vires Japidibus, & regio illorum partim Liburniæ accessit, quod scilicet erat ab Arsia flumine circa Flanaticum finem littorale usque ad Titium amnem, inter quem, & Tedanium intercedebat *Scardona finis Liburniæ, & initium Dal-*

Luc. cit.
init.

Plin. lib. 3.
cap. 22.

matia vt ait Plinius, à qua tamen ejus tempore (longè scilicet post Tuditani victoriam) adhuc petebant Japides sua jura, vt ipse etiam ait: *Conventum Scardonitarum petunt Japides, & Liburnorum civitates quatuordecim.* Altera pars, quæ erat ex opposito ad intimi maris finem pertingens ad Timaum Carnis cœpit adnumerari.

Ibid. c. 21.

V. Ex hætenus productis habemus Japidæ antiquæ limitem occidentalem fuisse Timavi fontes, & contiguos Carnos. Meridionalem verò Formionem amnem; deinde Istriam, à cujus tergo quidquid inter Arsiam flumen, & finem Flanaticum per totum littus usque ad Titium flumen prope Scardonam extendebatur, ita vt Japidia totam Istriam à septentrione, & ab oriente ambiret, cætera mari cinctam, vt ex mappis apparet. Reliqua majori ex parte Carni occupabant, quæ vltra Timavum erant, vnde Plinius hunc servat ordinem. *Veneti, Carni, Japides, Istri, Liburni*, quos omnes Italiæ tribuit. De orientali, & septentrionali limite restat quærere. Orientalem assignat Strabo, qui postquam nominasset, Tullum & Phlygadios montes, è quibus Dravus & Savus (vt alibi dicit) exoriuntur, & subjecit: *Porro Japides circa hos habitant locos, & penes istos est sublimitas. Japides igitur virorum florentes robore, antea, & utroque ex montis latere domicilia habentes, &c. Post hos vrbs Segestica in plano sita.* Ergò limes orientalis Japidæ fuit ad Segesticam, vbi Colapis in Savum irrumpit, vti idem Strabo mox subnectit. Cùm verò Colapis (quem ipse Ogdolapim vocat) originem suam habeat in Albio monte, qui à Caravanca, & Odra, seu Carso ad Orientem protenditur, jam apparet limes Orientalis Japidæ. Quo & illa referas ejusdem Authoris: *Odra humillima pars est Alpium, ab Rætia ad Japides usque porrectarum; apud Japides rursus se attollunt montes, vocanturq; Albii, &c.*

Plin. l. 3. c. 5.

Strabo l. 5.

Idem lib. 7.

Sic

fic vertit Cluverius. Paulò aliter Guarinus, cujus integram sententiam referre placet, vt constet de limite Japidia septentrionali: *Post promontorium ex Aquileja conscendentibus Nauportum stadia sunt CCCL. ad quam rhedæ perducuntur. Ea verò est Tauriscorum colonia. Quanquam nonnulli quingenta esse dicant. Promontorium illud quædam est Alpium pars humillima, quæ ex Rætia usque ad Japydes porriguntur. Hinc montana attollitur denuò ad Japydes regio, quam Alpiam vocant.* Ecce terminum septentrionalem Japidia vbi Alpes finiuntur, nempe in monte Oera & Caravanca, & quod ab his excurrit penes Tauriscos, & deinceps Pannonios. Cum igitur Æmona (nunc Labacum) fuerit Pannonia civitas, & Nauportus (nunc Hyperlabacum) colonia Tauriscorum, verosimile est, quod Japides vltra ad septentrionem se non extenderint, sed in Carso, & Vipvacensi districtu manserint arctati (imò Strabonis ætate exclusi à litore Adriatici maris ab Aquileja usque Tergesten (& solum in Orientem versus per Albios montes medij inter Pannonios & Liburnos habitaverint. Firmatur hoc ex aliis verbis ejusdem Strabonis. *Siti namque sunt Japides in Albio monte, qui finis est Alpium: admodum alto, atque illic ad Pannonios & Istrum* (intellige de inferiori Pannonia) *hinc ad Adriam porriguntur: bellicosa equidem gens.* Quasi solum Albiū montem per longum incolerent, & nuspiam dilatarentur, nisi per ejusdem montis latera. Eodem spectant, quæ alibi dixerat Strabo: *Hic cum aliquando florerent, & suam habitationem ad utrumque terminum extendissent, &c.* Intellige terminos ab Adriatico ad Pannonios & Istrum. Quin & Dion. eos mari propinquos agnoscens: *Cæsar Japides ipse bello petiit, quorum eos, qui citrà montes haud procul à mari habitabant, non omninò difficulter in suam potestatem redegit: qui verò montium vertices, & utraque latera incolebant, eos non*

Strabo l. 4.

Dion. 49.

sine maximo labore perdomuit. Lique ex his, quòd Japides alij fuerint Cisalpini ad litus maris Adriatici ad Timavum amnem, quos & Subalpinos dicere possis, alij inalpini qui montium vertices incolebant, alij denique Transalpini, qui usque ad Segestam urbem protendebantur, ab utroque latere montis Albii, & usque ad Titium amnem. Quare Japidum fuerunt Vipvacum, Carstum, & Poiga, seu vt vulgo dicimus Piuka, vbi Peucetios locarem, vel saltem ex Peucetiis Liburnis advenas, de quibus agit Plinius: tractus Adelipergensis & Laasensis, Gottscheviensis, & deinceps usque ad confluentes Colapis & Savi. Cætera quæ ab Hyperlabaco septentrioni obversa sunt montana Tauriscia & Norico juxta supra dicta, plana verò Pannonia ab Æmona seu Labaco incipiendo adscribo.

Plin. lib. 3. cap. 29.

VI. Neque Lazij nominum alusio locum habet. Ut enim demus Vallem Junensem, seu *Jaunthall* / & *Jappennau* / & quæ similia sunt à Japidibus traxisse nomen, de quo tamen non constat ex vlla authoritate, id eveire potuit, quòd nonnullæ familiæ per belli injurias ex Japidi a profectæ illic confederint, vel etiam ab Augusto, qui Japides debellaverat eo fine translatae sint, vt à dispersis minus timeretur. Eadem fortè occasione pars illa Japidia circa Timavum Carnia accessit, & altera pars circa Flanaticum finem, si non tota, saltem maritima, & potior Liburnia attributa est. Hinc quia plurimum diminuta est Japidia, Authores qui post Augustum scripserunt, eam vel Istriae conjungunt, vel Pannonia, cum Istriam Pannonia superioris limitem assignant, etiam si media inferatur Japidia. Ptolomæus: *Tenant autem Provinciam, qui Istriae haerent Japidres* (legendum est Japydes) Plinius verò de Pannonia agens: *Inde glandifera Pannonia: qua mitescentia Alpium juga per medium Illyricum*
E
à septen-

Laz. Migral. l. 6. & Reip. Rom. l. 12. cap. 7.

Ptol. lib. 2. cap. 17. Plin. lib. 3. cap. 15.

à septentrione ad meridiem versa, molli in dextra ac leva devexitate confidunt. Quæ est propria descriptio sitûs Japidæ. De oppidis antiquæ Japidæ eorumq; situ, Metulo, Arupio, Monætio, Avendone, Terpono &c. dicemus aliquid suo loco. Ex hoc deniq; etiam lector intelliget, quomodo nonnulli antiqui Istriam usq; ad Timavum extenderint, & alij Japidiam ibi terminari scripserint: imò Strabo ut ex suprâ adductis apparet, modo Istriæ, modo Japidæ Timavum assignat: quia scilicet Japidiam existimabat esse partem Istriæ, sicuti de facto Istriæ pars est pars Carniolæ: hæc enim à Principum, qui dominantur, autoritate dependet. Quod si tamen locus ille Strabonis paulò ante adductus cuiuspiam videretur eò tendere, quòd Japides in septentrionem ad usq; Savi originem se dilataverint, cum dicat Strabo *circa hos habitant locos*, nempe circa Tullum & Phlygada, quorum alter Dravum, alter Savum effundit: non multum repugnare, (quantumvis Cluverius Noricis conterminos fuisse Japides neget) quia saltem usq; ad Savi fontes vicini montes cum Odra vel vnum sunt, vel continui, & possunt dici Alpium pars humillima, quam à Japidibus infestam suprâ ostendimus. Sed hac ratione Tauriscia nomen in illis locis fuisse per Japodes abolitum fateri oportet, ac Nauportum non amplius Tauriscorum, sed Japodum oppidum nomi-

nare. Oppida, montes, & fluvios Japidæ veteris melius infra investigabimus.

VII. Sed cujus gentis aut nationis fuerunt Japydes? nomen Japydum antiquitus hæsisse regioni à Japheti, vel Japeti progenie verosimile est, populos autem diversos invicem successisse, qui eodem nomine nuncuparentur, Historiæ produnt. Scylax Cariandensis: *Post Tyrrenos Celtarum gens sequitur, pars exercitus angusto terrarum tractu usq; ad Adriaticum mare: isthic intimus est recessus sinus Adriatici.* Cum verò Strabo intimum sinum Adriatici locet ad Timavum, concludit Lucius, Celtarum gentem illic coluisse, quæ Japydum nomen obtinuit, unde ait: *Celtas à Scylace relatos Japodes fuisse, eosq; cum cæteris Celtis sive Gal-* Scylax. in Periplo.
lis Alpes transgressos, & ipsarum extremis occupatis propè mare in intimo recessu sinus Adriatici circa Timavum ab antiquo consedisse censerì debet. Fuit hæc sententia Dionysij, & Stephani: *Japodes natio Celtica propè Illyricam.* Strabo verò de Japidibus agens ait fuisse *gentem partim Celticam, partim Illyricam.* Quod ego sic intelligo, Japodes illos, qui Liburniam attingebant Illyriis mixtos; cæteros, qui ad Timavum, & Albium montem extendebantur, Celtas fuisse, quanquam etiam Senienfes Celtæ erant, Senones appellati, ut alibi dico, Celtarum ergò progenie nostros Japydes fuisse rectè concluderis, adeòq; jam antiquitus Germanos.

Lucius cit. supra.

Dion. lib. 12.

§. VIII.

Carniæ antiquæ nomen, Limites, divisio, ejus pars olim pars Japidæ, & nunc Carniolæ.

I.

Nauc. vol. 1.
generat. 11.

SI Berosi vel Annij Viterbienfis fabulis adjicere animum, facile in eam cogitationem descenderem, quòd Cranus Noëmi post diluvium filius, Tuisconis frater Carnis & originem dederit, & nomen, præsertim cum hodie vulgari linguâ Carnioli dicantur potius Crani,

quam Carni. Scriptores prioris seculi multum Beroso, ut recenter edito, & nondum sub examen vocato, fidei tribuunt, ut Laz. Megis. Nauc. Ireni. Avent. sed perspicaces oculi plura invenerunt peccata in Annio, quam folia in Beroso; quæ Annius evulgavit, originali suppresso. Miror, quod nemini istorum authorum

rum

rum occurrerit Carna Dea Romano-
rum, de qua Ovid. ad Cal. Junij canebat.

Ovid. 5. Fast.

*Prima dies tibi Carna datur, Dea car-
dinis hæc est;*

*Numine clausa aperit, claudit aperta
suo.*

Si enim Alpes claustra sunt, & portæ
Italiæ, vt passim vocantur: vnde Nice-
phorus Callistus de Eugenio Tyranno:

Niceph. Cal-
list. lib. 12. c.
39.

*Maximum paravit exercitum, & Italiæ
portas, quas Romani Julias Alpes vocant,
præoccupatas præsidio tenuit.* Suspiciari li-
cet Carniæ nomen à Dea cardinum Car-
na, ita fancientibus sive Romanis, sive
ipsis regionis inquilinis, comunicatum
fuisse. Sed vereor vt nomen Carniæ ve-
tustius sit, quàm Deæ Carnæ, quæ vide-
tur à Romanis excogitata tunc, quando

Macrobi. Sa-
turn. lib. 1.
cap. 12.

L. Junius Brutus pulso Tarquinio Roma-
næ libertatis assertor, I. consul factus, sa-
crum Carnæ Deæ in Cœlio monte voti
reus fecit, ac templum condidit. Et vt sit
antiquior Carna Dea, quàm Carniæ no-
men, verosimile non est accolis Adriati-
ci finus eam innotuisse, aut si innotuit no-
mē dedisse portis & claustris Italiæ, cum
id temporis Germani quos illic habitasse
reor, Deorum numero (vt est apud Cæ-
sarem) solos duxerint, quos cernebant,
Solem & Vulcanum, & Lunam, reliquos
ne famâ quidem acceperint. Non putē
etiam Carnos dictos ab Odra monte
quasi Odranos, & sublata prima litera
Cranos, aut per Metathesim Carnos, li-
cet eum montem adcoluerint, & apud

Jul. Cæs. de
bell. Gall.
lib. 6.

nonnullos veteres scriptores reperian-
tur nominati Uncrani, & Ucrani, vt suo
loco dicam. A Crano Thuscum Rege
vult eos deducere Henricus Palladius:
id facilius mihi persuaderem, si certum
esset Cranum aliquando Thuscis impe-
rassē, vel in has partes duxisse colonias.

Henric. Pal-
lad. Hist. Fo-
ro. Jul. lib. 1.

Jo. Jacobus Fugger Carnos à Carris seu
Curribus, quorum apud hanc gentem
frequens usus est, nominatos existimat:
verum licet id de Carnis seu Carinthis
& Carniolis hodiernis verum esset, de
primis tamen illis Carnis Inalpinis intra

Fug. in spec.
Honor. Au-
striac.

montium & alpium angustias habitan-
tibus vix credi potest, cum & hodie illo-
rum veterum reliquiæ Carnielli paucis
vtantur carris, clitellis afellorum contē-
ti. Aventinus Carinthos hodiernos con-
stanter Charionas vocat, Plinium alle-
gans testem, apud quem ne nomen qui-
dem Charionum repereris. Carentinos
lego in quarta Italiæ regione, Carinos
invenio eodem authore in Germania:
*Germanorum genera quinque; Vindili, quorū
pars Burgundiones, Varrini, Carini, Gutto-
nes, quorum Carinos olim in confinibus
Marchiæ, & Poloniæ habitasse ostendit
Cluverius. Non repugnarem admittere
ab his Carnos originem traxisse, dum
modo ad conjecturam ex nomine accede-
ret autoritas. Nullus enim, quod sciam,
hactenus veteres illos Inalpinos Carnos
& ad Timavum protēfos à Carinis ex-
tremi ferē septentrionis accolis deduxit:
neque ostensum hactenus ad finem maris
Adriatici ab Oceano Germanico, aut vi-
cinis regionibus inquilinos migrasse,
priusquam Vandali, Gothi, Longobardi
erumperent: sed ante hos clarum Car-
norum nomen. Herulos putat Lazijs
isthic confedisse, quos ex Scantia Insula,
Gothis, Ethelrugis, Graniis propinquos
Jornandes refert: sed Herulorum nomē
ante inclinationem Romani Imperij
ignotum fuit, & eorum vicini Crani
diversi non sunt à Carinis Plinij.*

Avent. An-
nal. Bav.

Plin. lib. 3.
cap. 12.

Idem lib. 4.
cap. 14.

Cluver. l. 3.
Germ. c. 35.

Laz. Migr.
lib. 12.
Jornan. hist.
Goth.

II. Nihilominus ego Carnos ve-
teres omninō Germanici generis fuisse
existimo, & vt putō, etiam probo. Anti-
quissimos litoris Adriatici & Alpium in-
quilinos Celtas fuisse ostendi supra, eosq;
vnam eademque nationem cum Gallis
ac Germanis promiscuē sub eodem no-
mine modo Germanos modo Gallos à
vetustis scriptoribus appellari; septen-
trionales fuisse, non tamen ab extremo
septentrione, sed qui circā Danubium
& Rhenum velut posterī Aschenazis
primum confederant, deinde multi-
plicatā gente ad alias digressi regio-
nes, Duce Brenno Delphos spoliare
aggressi,

aggressi, indeq; repulsi circâ Adriaticum sinum, & inter Alpes Noricas domesticilia fixerunt. Quo tanè illa inscriptio fragmenti Fastorum Triumphalium Romæ effossi.

*De Liguribus. Vocontieis. Salviaieis-que
De Liguribus. Stoenis.
de Galleis Karneis.*

Flor. lib. 62.
Cluver.
Ital. lib. 1.
c. 18.

Et illud apud Epitomatores Livij Florum, Cn. Marcius Consul Sarnios gentem Alpinam, expugnavit. Legendum putat Cluverius Karnios gentem Alpinam. Cum Orosius, & ex eo Freculphus scribat: *Q. Martius Gallorum gentem sub radice Alpium sitam, bello aggressus est, &c.* Sed hoc videtur gestum à Quinto Martio, qui Anno V. C. 585. Consul in Macedoniam exercitum traduxit, & fortè per transitum Gallos Senones, & Japydes litoris Adriatici accolæ aggressus est, hi quippe sub radice Alpium ad Ocrum montem confidebant. Cn. Martius verò Consul fuit anno V. C. 636. vtrumq; tamen pro nobis facit, cum Carnos à Celtis (qui passim à latinis scriptoribus Galli dicuntur) Germanici seu Teutonici generis populis originem habere demonstrat. Quin & illud ego hoc loci referrem, & de Carnis intelligerem apud allegatum Florum CC. Marcellus Consul Alpinos Gallos, C. Sulpitius Gallos Ligures subegit. Anno scilicet urbis conditæ 588. quod tanè de Gallis ad mare Adriaticum habitantibus, qui postea peculiari nomine Carni dicti sunt, intelligendum videtur. Hi enim primò à Græcis Celtæ, à Romanis Galli, mox Celtæ vel Galli, dein Galli Carni, & tandem simpliciter Carni appellati sunt. Sed quæ ratione id acciderit mox aperiam. Auctis Celtarum populis alij cis, alij trans Rhenum sedes fixerunt, & ab urbibus diversis, vel etiam regionibus, diversa inter se nomina sortiti sunt, & nominati alij Cimbri, Teutones, Chatti, Suevi &c. alij Senones, Carnutes, Bellovacii &c. Ex his omnibus ingentem multitudinem in vnum exercitum col-

lectam regnante Romæ Tarquinio Prisco narrat Livius his verbis: *De transitu in Italiam Gallorum hæc accepimus. Ambigatus Celtarum Rex virtute fortunâq; cum suâ tam publicâ præpollens, quod in Imperio ejus Gallia adeò frugum hominumq; fertilis fuit, ut abundans multitudo vix regi videretur posse. Hic magno natu ipse jam exonerare prægravante turbâ regnum cupiens, Bellovesum, ac Sigovesum sororis filios impigros juvenes missurum se esse, in quas Dij dedissent auguriis sedes, ostendit quantum ipsi vellent numerum hominum excirent, ne qua gens arcere advenientes posset. Tum Sigoveso sortibus dati Harcinijs saltus. Belloveso haud paulò lætiorem in Italiam viam Dij dabant. Is quod eis ex populis abundabat, Bituriges, Arvernos, Senones, Heduos, Ambarros, Carnutes, Aulercos excivit: profectus ingentibus peditum equitumq; copiis, in Tricastinos venit. Alpes inde oppositæ erant, quas inexsuperabiles visas, haud equidem miror, nullâ dum viâ (quod quidem continens memoria sit nisi de Hercule fabulis credere libet) superatas. Ibi cum velut septos montium altitudo teneret Gallos, circumspectarentque quam per juncta cælo juga in alium orbem terrarum transirent &c. ipsi per Taurinos, saltusque Juliæ Alpium transcenderunt, fusisque acie Thuscis haud procul Ticino flumine &c. condidere urbem, Mediolanum appellarunt. Alia subinde manus Germanorum Elictovio Duce, vestigia priorum secuta, eodem saltu favente Belloveso, cum transcendisset Alpes ubi nunc Brixia ac Verona urbes sunt, locos tenere &c. Tum Senones recentissimi advenarum ab Ufente flumine usque ad Athesim fines habere. Hæc Livius, quæ referre placuit ad dispiciendam melius Carnorum originem. Nam hinc colligere licet primum Celtarum transitum in Italiam per Julias Alpes, quæ sunt Alpes nostræ interioris Carniolæ & earum humillima pars Orra mons (ut infra clarius ostendamus) & quod verò simile est primam fortè Alpium inhabitatarum originem*

Flor. lib.
46.

ginem. Deinde hos Celtas, quos Livius Gallos appellat fuisse verè Germanos, vti verba ipsius Livii insinuant; cum enim dicat: *alia subinde manus Germanorum*, videtur supponere etiam priorè fuisse Germanorum, vt pro eo tempore idem fuerit nominare Gallum, & nominare Germanum. Demum apertè hinc constat *Carnutes*, & *Senones* migrasse in Italiam, qui cum illic sedes figere decrevissent, alii alias oras petierunt: & ex his dico *Carnutes* confedisse prope Aquileiam, vel saltem intrà fines Alpium vbi adhuc hodie manent Carni vulgo dicti Carnielli: Senones verò ad alterum littus Adriatici Maris seu Flanatici sinus progressi de suo nomine Seniam condiderunt. De his ego accipio illa Suidæ: *Celtæ Germani dicuntur, qui circa Rbenum fluvium habitant. Hi olim incurserant Albanorum regionem, qui Senones dicti sunt, Celtæ igitur adversus Romanos olim processerunt. En Celtæ, Senones, Germani, vna natio.*

III. Quia verò uti suprà monui, quos Græci Celtas, Latini Gallos nominare solent, nihil mirum videri debet, quòd etiam Carni appellati sint Galli. Hanc Carnutensium Gallorum in Italiam, & ad Alpes migrationem referunt ad annum circiter urbis conditæ 475. quando aliæ Gallorum copię in Pannoniam in Græciam ad diripiendum templum Delphicum profectæ, indeq; repulsæ in Noricis Alpibus confedisse feruntur. Sic Lazius, & Megiserus: verum his obstat antiquiorum scriptorum authoritas. Polybius de Senonibus ad mare Adriaticum. *Inter Appenninum & Padum primo Ananes, post Boii, inde Enganes, postremo Senones, qui juxta Adriaticum mare extremi omnium Gallorum incoluerunt &c. Interjectis temporibus cum bellum adversus populum Romanum gererent, superatos prælio Romanos, ac turpiter in fugam conversos persecuti, triduo post initam pugnam, Româ, præter Capitolium potiti sunt &c. Accidit hæc Romæ oc-*

cupatio per Gallos anno V. C. 364. & quidem per Gallos Senones, qui jam littus Adriatici maris accoluerant, teste Livio. *Hanc gentem (nempe Senonum) Clusium, Romamque inde venisse comperio: id parùm certum est, solamne, an ab omnibus Cisalpinorum populis adjutam.* Senones igitur Adriatici maris accolæ five soli, five adjuti ab aliis Romam occuparunt, centum & pluribus annis ante Delphicam Brenni expeditionem. Et hos Senones Romæ domitores Senia quondam Japidum vrbs, dein Liburniæ adscripta, nunc à nostra pendens Carniolia suos agnoscere debet Conditores. Nisi fortè & Senogalliæ ex opposito nostræ Seniæ collocatæ id ex parte etiam censeas tribuendum. Senonum Commilitones eodem tempore in Italiam transgressi *Carnutes* nomen & originem dederunt *Carnis*, licet id oblivioni dederit scriptorum silentium. Nomen sanè Carnutum affine est Carnis, à quibus deinceps nominatissima illa Romanorum Colonia Carnuntum (aliis dicta Carnotum & Carnutum teste Cluverio) originem suam traxerit, quam non procul à Ripa Danubii inter Vienne & Haimburgam Austriæ in ruinis S. Petronollæ plerique collocant. Et quia ex Livio modo ostensum est Carnutes antiquæ Germaniæ populos, vna cum Senonibus, & aliis ejusdem nationis gentibus circa annum V. C. 140. vel paulò post regnante Tranquinio Prisco Romæ, in Italiam migrasse per Julias Alpes, ibique partem exercitus circa littus Adriaticum confedisse, prout est conjectare à Carnutibus Carnos denominatos, ab iis nomen pariter & originem accepisse: quamvis fortè ob Vicinorum Istrorum & Venetorum potentiam intrà Alpes se continuerint, nec ad plana descenderint, nisi postquam aucti numero cum cæteris Gallis Cisalpinis Romanos adorti sunt, & sensim latius se diffuderunt, vt deinceps in Chronologia dicitur. Hæc

Suidas. verbo Celtæ.

Polyb. lib. 2.

Liv. cit.

de Carnorum nomine, nunc de limitibus.

IV. Limites Carniæ non facile definieris. Primò omnium solas Alpes eos incoluisse videtur Strabo asserere ex antiquorum fide. *Quæ trans Padum sunt Veneti incolunt, & Istri ad Polam usque; supra Venetos sunt Carni*: quasi diceret: montana & Alpina juga Venetis propinqua tenent Carni. Primis siquidem illis temporibus, ut rectè observat Cluverius, Venetorum fines ultra Timavum protensi erant, & reliquum Istri tribuebatur, ut nullus alius populus inter Istros & Venetos medius esset, donec pars illa litoris Adriatici inter Tilavemptum & Formionem amnes, Romanorum concessione, vel certè per arma Carnis ad plana descendentibus attribueretur. Hinc Carni vocati sunt *Alpini populi*, & ab Orofio *sub radice Alpium siti*, quæ sunt Alpes Carnicæ. Quando autem hæc Carnorum dilatatio facta sit non constat: divinare licet. Anno V. C. 576. Romani adversus Istros pugnant ad lacum Timavi; apparetque id temporis Istriæ litem eodem loci fuisse, cum nulla fiat Carnorum mentio, & tamen castra Istrorum proximè ad Timavum collocet Livius. Quia verò non multò post an. V. C. 582. vel sequenti refert idem Livius de Cassio Consule, quòd Carnos, Istros, & Japides infestis armis aggressus sit, eamque ob causam Legatos ab his populis Romam missos; subit opinari, quòd Carni jam tunc habitaverint in planitie, & ad littus maris circa Timavi fontem, quandò Istri à Romanis debellati sunt, & Istria redacta in Provinciam illo memorato anno V. C. 576. neque tamen diversa fuerit illorum Provincia sed pars Istriæ, & sub vnus Regis imperio, quem Gallum fuisse dictum Carmelum (alii legunt Catimelum) refert Livius. Postquam verò Istria Romanis cessit vna cum subalpina Carnia, tunc fortè etiam separati sunt Carni ab Istris, & assignatus vtrisque limes For-

Strabo lib. 5.

Cluver. l. 1.
Ital. c. 19.

Livius lib.
41.

mio amnis: Carnorum fortasse ab altera parte etiam Timavus, cum Aquileia esset Romanorum colonia: vnde apparet hoc tempore Carnos sub Alpinos parum valdè terrarum occupasse, Alpini interea sui juris persistere, usque dum à Claudio Marcello Consule anno V. C. 588. subjugarentur. Circà hoc tempus Japides contermini Carnis suam ditio- nem ad Timavi fontes protenderint, Carnosque expulerint, postea anno V. C. 624. à C. Sempronio Tuditano debellati, & parte illa litoris Adriatici, uti suprà dicebam, privati, quæ Carnis deinceps mansit. Unde Strabonis & Melæ temporibus ad annum V. C. 770. & 800. distinctius assignari possunt limites tam Carniæ, quàm vicinorum populorum: & multò magis ætate Ptolomæi, qui centum annis Strabone junior est. Afferamus nonnulla ex his authoribus, & demum statuamus limites, quos habuit Carnia florente Romano Imperio.

V. Strabo Tergesten Carniæ attribuit: *A Tergeste vico Carnico transitus per Ocrum est ad Lugeam paludem*, quod contradicere videtur prius dictis. Nam Istros, & Venetos contiguos asseruit ad Polam usque nulla facta Carnorum mentione, nisi quòd sint suprà Venetos, quasi constringeret eos intrà Alpes, & montes, vnde probabile est Carniam usque ad Formionem amnem extensam tunc non fuisse: nam & Mela ejusdem ætatis Illyricum usque Tergesten, quæ ultra Formionem sita est, extendit, cui tunc Carnia non erat inserta: *Hoc mare magno secessu litorum acceptum, & vastè quidem in latitudinem patens; qua penetrat tamen vastius, Illyricis usque Tergestum, cætera Gallicis, Italicisque gentibus cingitur*. Per Gallicas gentes intelligit Carnos, quia re ipsa originem ab illis trahebant, & ut notat Cluverius linguâ Celticâ utebantur: *Gallos esse existimantur ejus temporis Romani, quia linguâ utebantur Celticâ*: At Ptolomæus Aarnis in littore ma-

Strabo lib. 7.

Idem lib. 5.

Mela l. 2.
c. 3.

Cluver. cit.
sup.

Ptol. l. 3. c. 1

ris Adriatici assignat : *Tilavempti fluminis ostium*, *Natisonis fluminis ostia*, & mediterranea eorundem ponit : *Forum Julium Coloniam*, *Concordiam Coloniam*. Similiter Strabo Aquileiam ponit extra Venetiæ fines : *Aquileia, quæ maximè sinus intimo recessui appropinquat*, à Romanis condita est munitionis loco, contra supra incolentes barbaros, Ad eam adverso Natifone amne navigatur à mari plurimum LX. stadiis. Et mox : *Sita est Aquileia extra Venetorum fines : distinguuntur autem fluviò ab Alpibus delapso, quo adverso navigatur M. CC. stadiis ad Noreiam urbem*. Putat Cluverius hic legendum esse D. stadiis, & addendum fluviò *Tilavempto*. Plinius de Carnia brevitate suâ confusus est : illud tamen nobis conducit : *Savus ex Alpibus Carnicis placidior* : Item illud, *A tergo Carnorum, & Japidum, quæ se fert magnus Ister, Rætis junguntur Norici*. Ex his omnibus colliges antiquæ Carniæ terminos, quos habuit florente Romano Imperio circà annos Incarnati verbi

150. fuisse istos : Ab ortu solis Formio amnis, & ex parte Japides, quæ Istros contingebant, à meridie mare Adriaticum ; ab occasu Venetos ad Tilavemptum flumen, à septentrione Noricum. Quibus tamen limitibus non contenti Carni progressu temporis latius se effuderunt, & partem etiam Pannonii limitis, quin & Norici ad ortum & septentrionem occuparunt, eas nimirum terras, quæ hodie sub nomenclatura Carinthiæ, & Carniolæ censentur. Ultraque enim ea Provincia nomen suum à primis illis Alpinis Carnis desumpsit, secus ac Megiferus existimavit, à Carinthis tam Carnos, quàm Carniolos nomen accepisse supponens. Atque hæc de antiquæ Carniæ nomine, & limitibus nam de hodierna sequenti Tomo acturi sumus, in qua nihil antiquæ reperio, quod non antea spectasset ad Japidiam : à Timavo scilicet ad Formionem amnem, circà littus Adriatici maris.

§. IX.

Dalmatiæ antiquæ, & Liburniæ limites, & an pars Dalmatiæ ali quando pars hodiernæ Carniolæ.

I.

DAlmatiæ nomen à Dalminio vel Delminio vrbe passim deducunt auctores, de quo illi viderint, nos obiter limites investigemus. Et quidem florente Romano Imperio fuit pars antiquæ & dilatatae Illyridis, quam Ptolomæus Liburniæ conjunxit. Et Vegetius disertis verbis : *Liburnia namq; Dalmatiæ pars est, ladertinae subjacens civitati, cujus exemplo naves bellicæ fabricantur, & appellantur Liburnicæ*. Non inquiri limites inter Dalmatiam & Liburniam : sed supposito, quod hæc fuerit illius pars, sequitur, quòd Dalmatia à septentrione habuerit Pannoniam & Japidiam, ab occasu Istriam, quidquid sit de limite ori-

entali, & meridionali. Cùm ergò Japidia nostra discreta fuerit à Liburnia, imò & Pannonia adhuc remotior à Dalmatia : apparet, quòd intrà hos limites, etsi dilatatos, & Liburniam complexos, Dalmatia non fuerit pars seu veteris seu hodiernæ Carniolæ. Facessunt tamen negotium auctores Græci, qui Dalmatiam modo ad Savum vsque, modo ad Dravum, imò ad ipsum quoque Danubium subinde extendunt. Procopius : *Japides insuper Sirmium Urbem, & Dalmatiæ alias civitates majorem in partem præoccupantes tenebant*. Et rursus : *E-ruli prætereà alia Dalmatiæ loca Imperatoris permissu, & circà Singidonem urbem habebant, ubi vel ad id temporis habitant*.

Præ-

Strabo lib. 5.

Plin. l. 3. c. 25.

Ib. c. 24.

Strab. Polyb. Appian. Stephan. Byz.

Ptol. lib. 2. c. 17. Veget. de re mil.

Megif lib. 1. c. 2. & 3.

Procop. de Bello Goth. lib. 1.

Prætereà in oratione Gepidum ad Imperatorem : *Prædones isti Sirmium oppidum, & cætera Dalmatiæ loca belli vobis fore causam prætendunt.* Ex his apparet, quòd Procopius Sirmium & Singidonem, quæ aliàs erant civitates Pannoniæ, attribuat Dalmatiæ adeòq; videatur limites veteres Dalmatiæ ampliari, etiam vltra Savum. nam Singidonem inter Savum, & Dravum stetisse testatur Simocatta. Sed clarissimè de amplioribus Dalmatiæ limitibus Porphyrogenitus loquitur : *Antiquitus Dalmatia incipiebat à confinibus Dyrrhachii, sive Antibaris, & ad Istriæ confinia pertingebat : ad latitudinem verò ad Danubium flumen se extendebat : eratque omnis ille finitimus tractus sub Romanorum potestate, & præstantissimum Thema omnium occidentalium.* Quo tempore autem Dalmatia ad Danubium vsque protensa fuerit, non addit Porphyrogenitus. Non sanè temporibus florentis Romani Imperii, quia tunc, qui scripserunt accuratè distinxerunt Pannonias à Liburnia, Dalmatia &c. non statim post inclinationem occidentalis Imperii, quia adhuc illo extincto, quamdiu Gothi rerum potiti sunt in Pannoniis, nulla alia Provinciarum divisio fuit, quàm quæ Romanorum temporibus fuerat, vt ex Cassiodori Epistolis liquet, vbi nominat : *Dalmatarum atque Savia Provincias*, quasi distinctas. Unde quòd Porphyrogenitus dicat antiquitus vsque ad Danubium extensam Dalmatiam, videtur intellexisse Illyricum ampliatum nomine Dalmatiæ, vel ignorance Provinciarum deceptus homo Græcus. Nam cum ipse stripserit, vel colligi curaverit veterum Historias circa ann. DCCCCXII. inter quòd tempus & Cassiodori ætatem non planè CCCC. anni fluxerunt, quibus jam aliæ emerferant Provinciarum nomenclaturæ, & quidem mox post ann. DC. quandò Pannonia Savia à Slavis Slavonia cæpit appellari ; facilè evenire potuit, vt antiquum censeret, quod fuit

ab vno seculo, vel paulò amplius.

A. II. Qualis autem fuerit Provinciarum divisio ante constitutum Romanum Imperium non poterat scire homo Græcus, cum id ipsos Romanos fugerit viciniore, & quidem dominos Dalmatiæ, idem sentiendum est de Procopio Græco item scriptore, quamvis ille non dicat sive Sirmium sive Singidonem comprehendi in Dalmatia, sed conjungit duo distincta, & intetpungi debent, saltem commate : *Sirmium oppidum* (nimirum subintellige in Pannonia) & *cætera Dalmatiæ* (subintellige vicinæ) loca. Nihilominus si Dalmatiam latè sumas, prout scilicet habuit adhærentes sibi plures alias Provincias, iisque jus dixit, sicuti hodie Austriæ dicuntur adhærere Styria, Carinthia, & Carniolia, quia ab eodem Principe reguntur, & dicuntur omnes simul Provinciæ Austriacæ, non refragabor admittere olim partem veteris Carniolæ, quæ scilicet Japydiam comprehendit attribuire Dalmatiæ, quia hoc insinuat Plinius, qui ait : *Conventum Scardonitarum petunt Japydes & Lyburnorum civitates quatuordecim, Liburniæ finis & initium Dalmatiæ Scardona.* quod est quasi dicere Dalmatæ jus dicunt non solum Liburnis, sed etiam Japydibus, & licet sint Provinciæ, & populi distincti ; ab vno tamè regimine gubernantur. Quod si verò Dalmatiæ conjungenda foret Croatia, & Slavonia (vt prætendit Lucius) tunc sine dubio circa ann. Christi DCXL. etiam Japydia nostra, & pars superioris ac Inferioris Pannoniæ sub Dalmatia contineretur : in his quippe ab eo tempore manserunt Croatæ magis meridionales, & Slavi, à quibus Slavonia, magis septentrionales, quibus ab occidentali parte hodie contermina Marca Vindorum, sic à Francis nominata, qui Slavos veteri nomine Vindos dixerunt : Latini etiam Marcam Slavoniæ nuncupare solent, de cujus finibus non est hic agendi locus. Libet solum addere

Simocatt. l. 7. c. 11.
Porphyrog. de adm. Imp. cap. 30.

Cassiod. Ep. 8. lib. 9.

Plin. lib. 3. cap. 21. & 22.

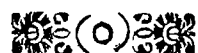
addere verba Porphyrogeniti : *A Zentina autem Fluvio Ckrobatia incipit, extenditurque versus mare ad Istriæ usq; confinia, sive Alburnum urbem, versus Montana, aliquatenus etiam supra Istriæ Thema excurrit : versus Tzentina, & Cklebna Serbliæ regionem attingit.* Ubi solùm Orientalis & occidentalis limes designantur : Quomodo verò ad partem Septentrionalem separetur à Slavonia, quæ est altera pars Croatiæ, id non facile posse discerni tradit Lucius : conatur tamen per Zupantias id divinare, qui proinde videatur. De Liburniæ limitibus spe-

Luc. Dalm.
lib. 1. c. 12.

cialis est difficultas. Ptolomæus ei assignat ab Occidente Histriam, ab ortu Dalmatiam, à septentrione Pannoniam, à meridie sinum Flanaticum : sed magnam horum limitum partem, præsertim Occidentalis & septentrionalis, Romanorum tempore occuparunt Japydes, uti supra ostendimus : difficile proinde foret pro diversis temporibus diversos Liburniæ fines decernere. Multa de hoc profert Lucius, seriò tamen nihil determi-

Idem Luc.
lib. 1. cap. 5.

nat.

§. X.

Brevis Collectio præcedentium. §§.

I.

Arniolia hodierna pars veteris Celticæ, Germaniæque : Celticæ antiqui primum Hyperborei mox Celtæ appellati nati-vo fortè vocabulo *die Kalten* / quia ad septentrionem protensi, quod Japheti posteris originem suam vna cum cæteris Teutonicis ac Germanis populis debeant, scriptorum penè omnium consensus est. Vox tamen Celta Græcis potissimum vñitata, pro qua Latini substituant Gallum, fortè etiam à Germanico *Kalt*, mitiore pronuntiatione, traxit originem. Primi itaque Celtæ ac Galli Teutonicus populus vnus moribus, & linguà fuerunt, quod latè ostendunt Lazius, Irenicus, Aventinus, Joannes Stabius, & alij suprà allegati. Verba Aventini, quia continent, quod suprà ostensum est, referre placet : *In Annalibus ferè apud eos scriptores, qui ante Romanos Imperatores vixerunt Germani haud aliter, quàm Celtæ & Galli Galatæve appellantur. Aristoteles Stagirita veritatis diligentissimus interpret, in lib. 2. Meteorol. Celtis Histrum, qui Germanorum est attribuit. Diodorus Siculus lib. 6. regionem inter Rhenum & Danabium Scythiæ continet, ubi & Hercynium jugum est, Galatiam magnam, ubi Ptolomæus ma-*

Laz Migrat.
lib. 5.
Irenicus E-
xeget. lib. 1.
cap. 12.
Avent. 1.
mih. p. 22.
Stab. Celtes
ap. hunc.

gnam Germaniam nuncupat, Teutonas, Cimbros, Bojos, haud dubiè Germaniæ gentes, Sallustius, T. Livius. Corn. Tacitus, Festus, Gallos; Appianus Alexandrinus Celtas nominat, &c. Gallos quoque, qui Romanam incenderunt, Delphicum templum spoliarunt, in Asiam profecti sunt, Teutonas Germanosque fuisse, authores habeo Diodorus Siculus, Appianum Alexandrinum, D. Hieronymum, Gotofridum Viterbiensem, quemadmodum & vernaculis apud nos annalibus proditur, &c. Quæ cum pluribus aliis argumentis firmari possint, nulum amplius dubium esse debet legentibus veteres Historicos, aut etiam recentiores de veteribus Gallis, sub hoc nomine Celtas, id est antiquissimos Germanos intelligi oportere. Cum verò Germaniæ antiquæ limites fuerint ab oriente Dacia, quæ nunc est Trasylvania : à Meridie Italia, ab Occidente Gallia hodierna, à septentrione Sarmatia seu Polonia, consequitur liberè, Carnioliam nostram modernam, quàm latè patet, antiquæ Celticæ, adeoque Germaniæ portionem fuisse, ipsumque hoc nomen Celtica (ut de Hyperboreo, Scythico, Sarmatico taceam) velut antiquissimum illi cum reliqua Germania commune extitisse : donec aliis

& alijs subinde nominibus, post factas plures terrarum & familiarum divisiones nuncuparetur.

II. Post Celticæ nomenclaturam Carniolia nostra hodierna pro suarum partium diversitate, diversa etiam nomina sortita est. Istriæ nomen antiquissimum est, quod etiamnum pars illa ad meridiem versa retinet. Japidia dicta est altera pars Istriæ contermina: hodie vocatur inferior & interior Carniolia. Nominis etymon à Japheto Magno Celtarum avo desumptum existimo, donec alius aliud magis congruum promat. Sane Japheto in terrarum divisione partem Asiæ cum Europa usque ad Gades obtigisse præter Josephum etiam Hieronymus, Eusebius, & alij testantur; & per ejus nepotem Aschenazem (vel Aschenaxem) propagatos Celtas & Germanos tradunt complures; Arias Montanus, Merula, Salianus, Cluverius, &c. Una igitur aliqua familia ex Aschenacis progenie Carnioliam nostram infederit, quæ à Magno suo avo Japheto, quem dein Græci Japetum dixerunt, voluit denominari; & incolas Japides quasi Japetides, patriam appellavit Japidiam, quod nomen retinuit usque ad inclinationem Romani Imperij, tunc sensim transire coepit in nomen Carniæ, & demum Carniolæ. Tertia porro pars, quam modo dicimus superiorem Carnioliam, quia montosa est antiquitus Tauriscia, mox Norici habuit nomen; quæ verò planior est, & Styriæ approximatur circa Savum, dicta fuit Pannonia superior. dein Savia, quæ nomina etiam post divisum Romanum Imperium in Orientale & Occidentale, diu retinuit: donec tota vnius Carniolæ nomine censetur. Illyrici verò nomenclaturâ universalis fuit, nec ante illi attributa, quam Romanis subijceretur, quod post natum Christum, vel paulò ante sub Augusto factum infra ostendetur. Nam Romani subjugatâ primum Illyride propriè dictâ, à qua Istria adhuc exclusa fuit, suc-

cessu temporis Istriam, Carniam, Japidiam, Pannoniam, Noricum occuparunt, & hæc omnia vna cum aliis regionibus sub Illyrici nomine universali comprehenderunt, manentibus interim cujusq; regionis specialibus appellationibus; vnde tunc Japidia, Istria, Pannonia &c. universalem nomenclaturam simul sumptæ habebant Illyrici, sicut hodie Styria, Carinthia, Carniolia sub universali nomine Germaniæ comprehenduntur, non excluso nomine speciali.

III. Et quia hæ ipsæ particulares regiones pro diversitate temporum diversos dominos fortiebantur, nihil mirum videri debet, quod diversos etiam limites pro diversitate temporum nactæ sint, & modò vna alteri, modò altera huic partē aliquam subtraxerit: imò longo temporum tractu vna Provincia alterius districtum totum sibi appropriaverit; id quod Japidia contigit, quæ olim amplissima regio, sensim in angustias redacta, partem Meridionalem Liburniæ, partem verò septentrionalē Carniæ, & demum totam suam ditionem vna cum nomine in eandem Carniam transtulit. Ut tamen limites singularum Provinciarum veterum, ex quibus hodierna Carniolia conflata est aliquatenus assignem, supra breviter dicta, hic brevius ita colligō.

IV. Celticæ limites erant antiquitus iisdē cum limitibus Germaniæ, quæ à meridie (vt dictū) attingebat Italiā. Quia ergo Istria, & Carnia vetus priusquam Romanorum Imperia fusciperet, non accensebantur Italiæ, manifestum est tam Istriam quam Carniam Italiæ conterminas, & quæ istas ambas ad septentrionem & orientem præcedit Japidiam intrā limites Celticæ substituisse, nisi mavis Istriam à Japydia & Carnia, etiam pro iis temporibus separare & Illyridi attribuerē, Japydiam verò & Carniam Celticæ. Pannonia etiam superior ab Oriente respectabat Daciam, quæ hodie Transylv. est, & quæ in Mœsiā pars protenditur: vnde cum limites Celticæ Orien-

Joseph. lib.
1. Antiq. c.
7.
Hieron. lib.
9. tradit. Eu-
seb. Chron.
lib. 1. Arias
Montanus.
Merul.
Salian. An.
M. 1931.
Cluver. lib.
1. Germ.
c. 4.

Orientalis fuerit Dacia. nullum superest dubium, quin Carniolia hodierna tota à parte Orientali fuerit intrà limites Germaniæ, seu Celticæ. Denique si Celtica à septentrione Poloniam habuit, utiq; etiam inclusit in se Carnioliam: ne quid addam de parte occidentali quæ Galliæ fuit.

V. Illyrici limites antiquitus erant extra Carnioliam nostræ fines: sed ubi autem Romanorum potentia plures sibi adjecit Provincias, Illyricum ultra Dalmatiam in Liburniam, exinde in Istriam, Carniam, Noricum, & Pañoniam vtramque extendit. Cum ergò Carniolia nostra hodierna fuerit antiquitus pars Istriæ, pars Carniæ, pars Norici, pars Pañoniæ, & quæ his omnibus intermedia erat Japidia, tota fuit in Illyrico post stabilitum Romanum Imperium, & talis persistit usq; ad ejus inclinationem. Tunc ambigi potest quale nomen ipsi attributum sit, eo quod intrà vnum & alterum seculum, pluries variaverit dominia, & Gothorum, Vandalorum, Longobardorum, aliorumq; populorum vastationi (ne dicam habitationi) obnoxia fuerit, donec primi Germanici Imperat. auspiciis Caroli Magni pristinam consequeretur fortunam, Romano vindicata Imperio, quamvis etiam sub Gothis, Vandalis, & Longobardis Germanicis nationibus, Germanis, at sub jugo, obtemperasset.

VI. Positâ ergò vniuersali nomenclaturâ Illyrici, prout à Romanis tempore Augusti & Tib. extensum fuit, cum vti dictum, nihilominus remanserint speciales appellationes Istriæ, Carniæ, Japidiæ, Pannoniæ, Norici, ex quibus omnibus pars aliqua situm hodiernæ Carnioliae occupabat; restat istarum singulorum regionum limites assignare. Ordiamur ab oriente. Pannonia superior ab oriente habuit inferiorem Pannoniam ad divertigium Narabonis fluvij, seu melius, ut alij scribunt, Arrabonis; qui hodie Raba vocatur: ab occidente montem Ceti-

tium, qui propè Viennam incipit dictus Calenberg, & ad Cileam, Styriæ inferioris desinere scribitur à nonnullis, mihi verò ejus terminus esse videtur ad Savum propè Labacum, ubi ejusdem nominis mons eminet Calenberg; deinde per flexum aliorum montium Caravancam montem, qui hodie dicitur *das Graingeburg* / & protenditur in Istriam: à meridie habuit Albium montem, & Japidiam; à septentrione denique Danubium à monte Cetio usque ad divertigium fluvij Arrabonis, ex quo constat Æmonam seu Labacum Pannoniæ urbem fuisse.

VII. Japidia id temporis vel Istriæ attributa est, vel Pannoniæ: cum enim inter Pannoniam & Istriam media fuerit, nec Ptolomæus speciales ei assignet terminos, & solum in Illyride collocet asserens Istriæ adhærere, signum est ad vnam istarum Provinciarum pertinuisse, aut certè ejus tempore partem illam, quæ inter Istriam & Carniam ac Pannoniam intercedit, non fuisse Japidiæ amplius attributam, quam tamen ex authoribus probis per totum Istriæ mediterraneum limitem & ambitum extensam prius fuisse docuimus: vel denique Ptolomæus sufficientem Japidiæ notitiam non habuerit. Quidquid sit, ego Japidiam inter Istros, Carnos, Pannones, Liburnos mediam loco, eique assigno terminos ab occidente Timavi fontes & contiguos modò Venetos, modò Carnos, pro temporum varietate: à meridie Istriam ad Formionem amnem, & Liburniam; ita ut Japidia totam nihilominus Istriam per circuitum clausit usque ad Titium flumen; ab Oriente Segeficam ubi Colapis Savò confunditur, & reliquum superioris Pannoniæ inter Gurckam & Colapim: à septentrione Pannoniam superiorem ad Æmonam, & Alpium fines in Tauriscis seu

Noricis.

Ptol.lib.2.
cap.17.

VIII. Istriæ limites hi fuerunt : à septentrione Formio amnis , & Japidia (aliquando verò Timavus) ab oriente eadem Japidia , à meridie & occidente sinus Adriaticus. Ex quo apparet partē illam, quæ à Timavi fontibus vsque ad amnem Formionem intercedit modò Istriæ, modò Japidie attributam fuisse : & tandem vtriq; ademptam, Carniæ assignatam ; nunc iterum Istriæ se putant accenseri Tergestini, quo jure, meritò dubites. Malim dicere cūm Rempubli- cam constituent, propriam habere regi- unculam, indulto Principum Austriaco- rum, quibus obtemperant.

IX. Norici limites fuerunt ab oc- casu Oenus fluvius , à septentrione Da- nubij pars, quæ est ab Oeno vsq; ad Ce- tium montem ; ab Ortū verò solis ipse mons Cetius, qui protenditur vsq; Cele- jam , & inde modico in occasum flexu rursus continuatur cum monte Cara- yanca, quem hodie vocamus *Grainge- burg* : à meridie deniq; idem mons Ca- ravancas includens Comitatum Goriti-ensem , & consequenter antiquam Car- niam totam. Cetium montem Ptolomæus continuat vsq; in montes hodie- næ superioris Carniolie, quos esse Cara- yancam veterem existimo, dicit enim de Savo fluvio agens: *Qui & ipse per duas extensus Pannonias Cetio monti jungitur, prius ad septentrionem, postea ad occasum versus.* Ac proinde vt paulò ante monui, Cetius mons, qui Germanis Calenberg, Lazio etiam Galenberg scribitur, proxi- mē ad Labacum seu vicinam Savi ripam protensus fuisset : alioqui Savus ei non jungeretur, vt vult Ptolomæus.

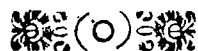
X. Deniq; Carniæ limites fuerunt, antequam Romanis subderetur, exigui, & propè inter Alpes constricti : postmo- dum verò in arctiores terminos redactā Japidiā, ab Ortū solis Formio amnis , & ex parte Japides, quā Istros continge- bant, à meridie mare Adriaticum, ab oc- casu Veneti, seu Tilavemptus amnis, à septentrione Noricum. Hos limites ex-

tinēto jam occidentali Romano Impe- rio transgressi Carni majorem Japidiæ, quin & Norici magnam partem in suum nomen traxerunt, factā etiam regionis divisione in Carniam veterem, Carnio- liam, & Carinthiam. Quas servato no- mine regionis successivè diversi populi incoluerunt, & videntur Carni seu Car- nielli esse posteri veterum Venetorum, aut certè Galatarum, qui sensim abolito idiomate nativo, Italicum assumpserunt, & per temporum tractum adeò corru- perunt, vt nec Italico nec Germanico correspondeat. Carinthe verò & Carnio- li pulsus veteribus inquilinis sunt ex Sla- vis pariter & Germanis permixti , aut melius dixeris toti Germani sub duplici idiomate ; quia Slavos origine verè Ger- manos esse probabile est, vt suo loc. cap. VII. apparatū ostendam. De Dalmatia quæ proximē diximus, non opus est re- petere.

XI. Addendum hic esset de Co- mitatu Goritiensi, qui est pars veteris Carniæ, aliquando, vt nonnulli volunt etiam sub Norico comprehensus ; sed hic aliorum sit labor. Ego solūm infi- nuo populum hujus Comitatus inquilini- num æquē ac in Carniolia, Carinthia, & Styria, conflatum esse ex Slavis & Ger- manis : Plerasque etiam Nobiles fami- lias à Germanis habere originem, præ- ter eas, quæ recentibus seculis è Regio- ne Veneta, vel aliis Italiæ Provinciis im- migrarunt. Eodem enim tempore quo Slavi Dalmatiam, Croatiam, Carnio- liam, Carinthiam & partem Styriæ oc- cuparunt, etiam infusi sunt Foro-Julio, vti ex annorum serie patebit. Duces e- tiam ac Comites seu Rectores Provin- ciis dati ab Imperatoribus Romanis post debellatos Langobardos ei populo re- gendo, Germani fuerunt, sicut & in Car- niolia & in Carinthia : ex quo factum est, vt plebs è Slavis & Germanis, nobilitas maxima ex parte Germanis in vnum populum coalesceret. Et hinc est quod hodie dum plebi Slavicum idioma fami- liare

liare sit, nobilitati verò jam Italicis familiis permixtæ, Italicum juxtâ, & Germanicum vsurpetur. Membrum certè Goritia est Romano-Germani Imperij, & nunc limes Germaniæ; vt frustra nonnemo nostro seculo à Ferdinando

II. Cæsare per publicum diploma obtinuerit declarari Goritienses verè Germanos esse, cum reapse ab origine & initio coaliti Comitatus tales fuerint.

CAPUT II.

DE

Antiquæ pariter, & Novæ Carniolæ Metropoli Æmona, ejusque verò situ.

Riusquam cæterarum vrbium, oppidorum, vicorum &c. Carniolæ nostræ antiqua nomina expendam: primâ & antiquitate, & dignitate, & ferè Alphabeti ordine occurrit Æmona, de qua cum peculiari tractatu prodromo differverim, nec fortè is ad omnium pervenit manus, quibus hi Annales oblatis fuerint; libet repetere pleraque illic producta, & Æmonam per aliquot secula immuni errore nominetenus translata in Istriam vel Noricum, denuò restituere Æmonæ, & in propriam sedem revocare Labacum.

ÆMONA VINDICATA.

sive

Labaco Metropoli Carniolæ vetus Æmonæ nomen

jure Assertum.

§. I.

Æmonæ primâ origo ex antiquis Scriptoribus.

Mona recentioribus Geographis, & Historicis nonnullis A. lapis offensiois, aut potiùs pomum Eridis est, quod cum plures ambient vrbes, si dederò pulcherrimæ inter illas, non refugiam literarum bellum. Condita est juxtâ supputationem Saliani, quem in hoc sequor. Anno Mundi M. M. DCCC. XXXI. ante Christum M. CC. XXII. ante Romam conditam CCCC. LXXII. Primus ejus conditor fuit Jason cum Argonautis. Id quomodo acciderit narrat Sozomenus Græcus scriptor (qui claruit circa annum Christi CCCCXL.) in hæc verba: *Argonautæ Æeten declinantes, non eundem in reditu cursum tenuerunt, sed transmissis mari, quod super Scythas est,*

per flumina, quæ per illas partes labuntur ad Italorum pervenerunt fines: atq; ibi hyemantes Urbem condiderunt nomine Æmonam. Sequenti verò æstate operâ incolarum adjuti, Argonavim quadringenta circiter stadia per terram machinâ quadam tractâ, deduxerunt in Aquilim fluvium, qui in Eridanum influit. Eridanus autem in mare Italicum exit. Ejusdem ætatis auctor Zosimus cum de Alarici Gothorum Regis transitu in Italiam agit, hæc habet: Ad Stiliconem verò quidam nuntium per tulit, Alaricum relictis Epiris, & angustis (quæ è Pannonia transitum ad Venetis impediunt) superatis, apud Hemonain castra locasse, quæ Urbs inter Pannoniam superiorem & Noricum sita est. Atque hoc loco par est minime præterire, quæ ad Urbem hanc

Salian. Anal. To. I.

Sozom. hist. Ecclef. lib. I. cap. 6.

Zosim. lib. 5. hist.

hanc pertinent, & quo modo condi ab initio cæperit. Ajunt Argonautas cum eos Æeta A. persequeretur ad Istri adpulisse ostia, quibus in Pontum se se effundit; rectèque facturos sese existimasse, si adverso flumine subveherentur, ac tantisper in eo remigiis, & secundi venti adjumento navigarent, donec admare propius accessissent. Quum igitur id consilium fuissent exsequuti, ipsâ structurâ oppidi in memoriam adventus sui in istas oras relictâ, & Argo machinis imposita, perq; stadiorum CCCC. spatium usque ad mare pertractâ, Thessalorum litoribus adpulerunt: sicuti Pisander Poëta memoriæ prodidit. Hemonâ igitur hac progressus Alaricus, Aquili flumine trajecto; jamque superatis Appenninis montibus ad Noricum accessit. Hi montes extremos Pannoniæ limites finiunt, & iis, qui ad Noricorum gentem transire B. volunt, arctissimam viam præbent: Cui custodiendæ præsidarii pauci sufficiunt &c. Non inquiri jam, in quibus accidentibus hi auctores aberraverint, secuti haud dubiè alios, quos legerant satis ad propositum est, quod in substantia convenient, & tradant Æmonam à Jasone conditam, cum fugeret Æetam Colchorum Regem, & à Ponto Euxino ad oras Italiæ contenderet adversis fluminibus. Et ne dubites, quod non alium locum adversis fluminibus accesserit Jason quam eum, in quo hodie Labacum visitur, ex Plinio supple nomina fluviorum, quibus adversis navigavit. Ait enim ille: *subiisse autem Istro dein Savo dein Nauporto, cui nomen ex ea causa est, inter Æmonam Alpesque exorienti.* Certum est, quòd Ister sit Danubius; certum est, quòd Savus hodieq; nomen fervans sit fluvius Carnioliam interfluens propè Labacum; certum etiam est, quòd Nauportus alius esse non possit, quàm noster Labacus, qui in Savum influit paulò infra Labacensē urbem, & habet originem inter eandem urbem & Alpes, ac proinde hic habemus Jasonis navigationē usque ad Alpes designatam, & non alibi, quàm ad Labacum fluvium conditam Æmonam.

II. Causam verò & occasionem fugæ Jasonis, & cur eum persequeretur Æetas, petere licet ex Apollonio, Diodoro Siculo, Appiano, Apollodoro, Pausania, Higyno, Valerio Flacco, Justino, Eustathie, Orpheo, & aliis antiquis, Fugæ ordinem tradunt Plinium secuti plerique, & ex Ponto Euxino in Istrum five Danubium, è Danubio in Savum. è Savo in Nauportum adverso vbique flumine navigasse Jasonem affirmant: Cùmque vltra Nauportum vltius navigare non posset, navem five humeris five machinis (intellige dissolutam & rursum postea campaginandam) per Alpes transtulisse narrant. De hac igitur Æmona quæstio est inter Recentiores, vbinam locorum sita, & condita fuerit; quæ licet apud doctos & exactos antiquitatum Scrutatores citrà dubium agnoscat jam profligata, ostendaturq; manifestis argumentis nuspiam alibi veram Æmonam quæredam esse, quàm eo loci, vbi ex vetustis ejus ruinis surrexit Carniolæ Metropolis Labacum: nihilominus sunt adhuc aliqui, seducti vno vel altero authore non satis diligentis veritatis indagatore, eoque novitio; qui mordicè adhærent falsæ illi opinioni, quod Æmona à Jasone condita illic fuerit, vbi ad Quietum fluvium in medio Istriæ ex quibusdam non satis C. notis vel nominatis rudibus Civitatula quædam, circà tempora Caroli Magni excitata est, ac dicta hodieque Civitas Nova. Quam opinionem per immanem errorem, vt loquitur Cluverius, introductam, priusquam refellam, præmissis nonnullis, quæ vel supponi, vel prænotari debent, ostendam clarè, quod vera Æmona non fuerit vnquam alibi, quàm vbi hodie adhuc visuntur ejus ruinæ extrà Urbem Labacensem ad partem Occidentalem, & illæ quidem non integræ, quia partem illarum occupavit recentior Civitas Labacum, vti constat omnibus Labacensibus & monstrari potest etiam peregrinis ad oculum.

Apoll. Schol. in lib. 1. & 2. Argon. Diodor. l. 4. Appian. in Mythid. Apollod. l. 1. Pausan. in Bæot. Higyn. fab. 14. Valer. Flac. lib. 7. Argo. Justin. lib. 32. Eustath. ad Hom. Odyss. lib. 12. Orph. in hymn. Strabo. lib. 1. Plut. in The. lido. lib. 9. Orig.

Cluvero. Ital. antiq. lib. 1.

§. II.

De nomine Æmonæ.

I.

Æfinitas nominum auget sæpe difficultatem quæstionum: tria verò occurrunt nomina, quæ in hac quæstione præfenti ab invicem secerni, vel combinari debent, vt melius status quæstionis intelligatur. Nimirum Æmona, Ænona, & Æmonia. De Ænona, quæ etiam scribitur absque diphtongo Enona, & hodie Nona cuius situm in Liburnia collocat Ptolomæus, vbi ait: *post Istriam Italiae, reliqua Liburnia, quæ in Illyride est, maritima sequitur ora. Albona, Flavona, &c. Argyruntum, Corinium, Ænona, Jadera Colonia.* De hac inquam Liburnica Enona, siue ut Plinius in editione Basileensi recentiore habet Ænona: nam in vetustiore anni 1539. Enona legitur; nulla hic est quæstio. De sola Æmona & Æmonia superest difficultas an fuerint duæ vrbes, vel vna eademque.

Ptol. lib. 2.
cap. 17.

Plin. lib. 3.
c. 24.
Cluver. Ital.
ant. lib. 1.
c. 20.

Id. Germ. 1.
de Norico.
c. 5.

II. Nullus veterum præter solum Plinium distinguit inter Æmonam & Æmoniam. Hic ergò agens de Norico sic inquit: *Rhætis junguntur Norici. Oppida eorum Virunum, Celeia, Teurnia, Viana, Æmonia, Claudia, Flāvium, Solvense.* Divinat Cluverius, supponens duas fuisse vrbes; hanc Æmoniam Norici urbem esse hodiernum *Amone* oppidum quinque millibus passuum à Zuglio (quod putat esse Iulium Carnicum) distans, in finibus proinde Carniæ, & Norici. Abrahamus Ortelius verò putat Æmonam Ptolomæi eandem esse cum Æmonia Plinii. Unde lapsus esse (vti in pluribus) Plinium, quod bis eandem urbem nominaverit; semel in finibus Norici; altera vice sub Norico in Pannonia, fatendum est: præsertim cum nullus alius vetustus Scriptor distinguat inter Æmonam, & Æmoniam. Oppidum ve-

rò illud *Amone*, si quod tale est (nam ex incolis illius Patriæ nullum tale possum resciscere) recentius est credendum. Quamvis si admittam Æmoniam in Norico, vbi fortè *Amone* est, nihil officiat meo instituto, quia non possunt illi convenire, quæ conveniunt veræ Æmonæ à Iasone ædificatæ, vti ex dicendis constabit.

III. Porro Æmona quam Plinius in Pannonia collocat, & de qua Ptolomæus ait: *inter Italiam verò sub Norico Pannonia iterum Civitas Emona.* Variè, quo ad Orthographiam scribitur à variis, idque ferè vitio Amanvensium, & Typographorum, eorumque correctorum, qui sæpè literam literæ substituere nihil pensi habent. Hinc videre licet in eodem Plinio impresso Basileæ anno 1539. *Emona* simplici (e) at verò in exemplari ibidem impresso anno 1549. Æmona per diphtongum (æ) in Herodiano; quo vsi sunt Lazius, Cluverius, & alii, legitur *Hemona* cum aspiratione, sed in editione ejusdem Herodiani, quam anno 1493. Angelus Politianus Florentiæ edidit, legitur simpliciter & truncatè *Ema*. In Itinerariis antiquis, quorum superiore sæculo in variis Bibliothecis exemplaria reperta sunt, ingens etiam deprehenditur in hoc nomine variatio. Cujus authoris fuerint illa Itineraria paulò post dicam. Anno 1518. Itinerarium Antonini impressum Venetiis vno in loco habet *Hennomacium*, in alio verò Æmonia. Idem itinerarium apud Lazium, Cluverium, Pyrckheimerum, Peutingerum habet modo *Hemona*, modo *Emona* imò & *Hæmona*. Abrahamus Ortelius id observans, ait: *Plinius habet Æmoniam Pannonia oppidum; & Æmoniam quoque in Noricis, quod Julius Capitolinus Hemoniam vocat.*

Ptol. lib. 2.
cap. 15.

Crt. in
Synon.

vocat, Ptolomæus Emonam urbem statuit inter Italiam & Noricum, quam eandem esse puto cum Æmonia Plinii. Sic etiam legendum erit apud Antoninum (quo loco Hennoma, Hemionia, & Hemonia malè habetur) hancque Moletius Clemona dicit vocari: at cum Simlero potius credam Carniolæ Caput esse, quod hodie Laybach dicitur &c. Sic Ortelius, qui addere potuisset Hema, Hemonatium &c. Non est proinde cur ex diversitate Orthographiæ, & amanuensium vitiis, arguamus diversitatem locorum, sed hæc omnia nomina conveniunt, & referunt vnam eandemq; urbem Æmonam in extremitate Pannoniæ sub Norico sitam vicinam Italiæ, prout eam describit Ptolomæus, in cujus antiquissima editione, quæ apud me est, pro Æmona etiam invenio Mona. Est hæc editio Nicolai Donis Vlmæ facta anno 1482.

IV. Etymon hujus nominis Æmona derivatur, ut existimo, ab Æmonia regione, sic dicta à vicino monte Æmo, quem nostro Albio, & Bebiis montibus continuari non dubito; ut ex tabula IX. Europæa Ptolomæi observare licet. Et quia ex Æmonia, quæ postmodum à Thessalo Rege, Jasonis filio (ut volunt nonnulli) dicta est Thessa-

lia, originem traxit Jason, urbem quam condidit in fine Pannoniæ, ex termino suæ à Ponto navigationis, & à Patria sua nominari voluerit Æmonam, vel adjectivè Æmoniam, quasi coloniam Æmoniam. Quod verò in antiquis lapidibus & monumentis plerumque inveniatur Emona sine diphtongo, id errore Latomorum evenisse crediderim. Hi quippe multoties errasse deprehenduntur: unde observo in antiquo lapide *Voltrecis*, quod alibi legitur *Volturegis*, & rursum *vive Colug.* pro *Vivæ Conjugi*, quibus similia passim occurrunt. De voce Hennomacium, sive Hemonacium, ita sentio; eam formatam ex Hæmona, quasi diminutivum: tunc scilicet, quomodo à pristino suo splendore dejecta in parvum oppidum decreverat post Attilæ vastationem; idque colligo ex tempore, quo conscripta sunt Itineraria, nempe declinante jam Romano Imperio, ut mox dicam: neque enim hætenus alibi legi. Hennomacium, vel Hemonacium, quàm apud Antoninum, & solum quidem in Veneto exemplari: cum alia emendatiora habeant Hemonam & Emonam, quæ scilicet desumpta fuerunt ex vetustioribus Antonini exemplaribus.

§. III.

De vetustis Auctoribus, qui Æmonæ & Nauporti meminerunt.

I.

Ne ejusmodi quæstionibus magnæ considerationis est antiquitas authoritatis, & Scriptorum: unde recentioribus facile fides habenda non est, nisi vetustiorum auctoritatibus fulciant sua asserta, cum de antiquis scribunt. In dogmatibus Ecclesiasticis, apud omnes maior est antiquorum Patrum autoritas, quàm doctorem recentium, & hi sua ferè vel evidenti ratione probare solent, vel testimonio veterum. Quidni hoc ipsum

locum habeat in Historicis, ubi de antiquissimis, & jam quasi oblivione sepultis agitur? apud me certè in Geographia plus fidei habet Ptolomæus, quàm Leander; plus Strabo, quàm Blondus, & similes proximæ ætatis. Quare, ut veritatem, quam assumpsi probandam extrà terminos disputationis constituam, auctorum, ex quibus potiora depromam argumenta, ætatem ac tempus, quo scripserunt Lectoribus ponam ob oculos: sunt autem hi.

II.

II. *Pompejus Trogus*, qui floruit paucis ante Christum natum annis, dictus à Plinio severissimus author. Hujus quidem opera nondum prodierunt, sed extat eorum Epitome contracta à Justino elegantistylo. Non meminit quidem Justinus Æmonæ, sed navigationem Jasonis per Danubium, & Savum paucis perstringit, ex qua etiam Thesis assumptam probabo. Prætereo plures alios vetustissimos scriptores, qui ejusdem Navigationis meminerunt, suis locis allegandos.

Justin. lib. 32.

Velle. lib. 2. c. 110.

Vellejus Paterculus, vixit circa annum Christi vigesimum, & Nauporti coloniae meminit in fine Pannoniae, ut infra dicemus, cui magna fides habenda, cum fuerit Legatus Tiberij in Pannonia, ut ipsemet de se narrat, & haud dubiè Nauportum transferit.

Strabo lib. 2.

Strabo Amasenus, circa annum Christi trigesimum scripsit suam Geographiam, qui de se ipso profitetur. *Exponemus tum quæ ipsi obivimus terra mariq; tum de quibus aliorum sermonibus aut scriptis nobis fides est facta. Ipsi obivimus versus occasum ab Armenia, usque ad Etruriæ loca, &c.* Hic & Navigationem Jasonis, & situm Nauporti cui Æmona proxima fuit, non vno in loco descripsit. Et si ab Armenia in Hetruriam peregrinatus est, utique & Pannoniam attigit, aut proximas saltem Regiones.

Cornelius Tacitus circa annum Christi centesimum Annales & Historias scripsit, quantus vir! meminit & ipse Nauporti in finibus Pannoniae.

Plin. lib. 3. cap. 18.

C. *Plinius Cæcilius Secundus*, circa idem tempus anno Christi centesimo decimo quinto univversalem scripsit Historiam ex vetustioribus combinatam, quos allegat. Hic non tantum Nauporto, sed & Æmonæ, certum locum & situm designat.

Ptol. lib. 2. c. 15.

Ptolomæus Alexandrinus floruit sub Cæsare M. Aurelio Anno Christi centesimo octogesimo, quem Martianus Haracleota appellat *divinissimum*,

& *sapientissimum*. Hic præterquam quod limites ponat Norico, Pannoniae, Istriae, aliisque Vicinis Regionibus, etiam Emonam, quo loco steterit, ostendit.

Herodianus Græcus scriptor circa annum Christi ducentesium quinquagesimum Hemonæ disertis verbis meminit, nonnihil tamen aberrat, eam in Italiae principio sitam fuisse existimans, uti plerumque verba ejus intelligi solent. Verum si textus Herodiani genuinus & Græcus inspiciatur (hoc quippe idiomate ille suam historiam scripsit) apparebit versiones quæ nunc circumfetur non esse sincere. Nam vox *proton* non tantum primum, sed & propinquum significat, ut alibi dicemus: nisi fortè putaverit Italiae limitibus contineri, quidquid suo tempore Imperio Romano circa Alpes accesserat.

Herodian. lib. 7.

Julius Capitolinus circa ann. Christi ducentesium nonagesimum expeditionem Maximini è Pannonia in Italiam recensens Æmonam urbem nominat.

Jul. Capit. in Maximin. cap. 21.

Pacatus Orator circa annum Christi 390. floruit, & in Panegyrico Theodosij Æmonam nostram *piam Æmonam* appellavit.

Sozomenus Hermias vixit an. Christi 440. & stylo Græco sui temporis historiam Ecclesiasticam scripsit, in qua etiam originem Æmonæ tradidit ex vetustioribus.

Sozom. lib. 1. cap. 6.

Zosimus item Græcus ejusdem temporis Historicus de origine Hemonæ mentionem fecit.

Zosim. l. 5.

Æthicus Antoninus Ister Author Itinerarij, quod è pluribus pro tractum Bibliothecis prodiit superiore seculo, & creditum primò est, esse Antonini Cæsaris, sed author debuit esse posterior Antonino Cæsare, cum meminerit Constantinopolis. Gaspar Barthius conjecturat æqualem fuisse Symmachi & Numatiani, qui ævo Theodosiano vixere circa ann. Christi 390. Certè antiquior fuit Isidoro,

Barth. l. 45. advers. c. 13. Gerard. voss. lib. 3. de hist. Lat. P. 2. fol. 692. Isid. lib. 14. Orig. cap. 5. & lib. 19. c. 10.

qui floruit anno 630. Christi, cum Isidorus ipse meminerit Antonini Histri, unde opinor fuisse natione Histrum vel Istrium. Neque tamen existimes omnia Itineraria ad hunc Antoninum spectare, quia non omnia sibi correspondent. Verosimile est post ipsum alios descripsisse, & de suo vel addidisse, vel nomina quaedam mutasse, & mutilata edidisse, ut patet si ad invicem conferantur variae editiones Itinerariorum quae ex variis Bibliothecis extractae. Auctiora enim sunt aliis alia. Unde illud Venetum Anno Christi 1518. impressum, vnum ex posterioribus arbitror, quod alius Author ab Antonino majori ex parte mutuatum aliter, quam invenerat descripsit, multis nominibus mutatis, quale est illud Hennomatium pro Amona, quod suspicor factum circa Annum Christi 500. quando jam Amona è suo florenti statu deciderat per Attilae vastationem. Ex qua observatione diversitatis exemplarium non abnuerem sentire cum iis, qui authorem Itinerarii existimarunt fuisse vnum ex Antoninis Caesaribus. Licet enim reperiantur in hoc Itinerario recentiorum urbium & locorum nomina: haec tamen post multiplices descriptiones tardius addi potuerunt. Et certe cum ante Constantinum Magnum longè plures expeditiones à Romanis susceptae sint, quam post illum, vix est credibile Itineraria nonnisi post Constantinum conscribi coepta: Putarem igitur Antonini Pij id opus esse, qui fortè Hadrianum Augustum secutus: cui fertur postremis annis assidue adhæsisse, eâ occasione quâ Hadrianus Provincias circumiens lustravit, in Procuratores & Praesides inquirens, ut testatur Spartianus, collegit ex variis tabellis, & notationibus, quae iter agenti Hadriano, & exercitibus usus essent, & designarent ordinem itinerum. Plura de hoc dixi alibi.

Juli Capitol.
in Anton.
Pio. cap. 3.
Spartian. in
Hadrian.
cap. 13.

III. His in antecessum praemis-
sis quaestio est, vbi locorum steterit anti-
qua illa Amona vetustis authoribus
celebrata, à Jasone condita, in Itinera-
riis Antonini reposita, ab Imperatori-
bus Maximo & Theodosio frequenta-
ta. Qua in re priusquam sententiam
meam depromam, aliorum opiniones
producam. Et primò quidem Istriani
sibi eam deberi contendunt argumen-
tis frivolis, quae infra expendimus.
2. Henricus Palladius nostrae ætatis Hi-
storicus Forojulienensis in varias abit con-
jecturas. Refellit opinionem quorun-
dam, quos non nominat, quod steterit
Amona inter Carfi juga, vbi hodie rui-
nae cujusdam oppidi visuntur, & locus
appellatur Dobrado. Hanc fuisse A-
monam (inquit) multi crededè, quam
Italicarum urbium primam Herodianus
appellat; sed hoc quàm ineptè, ipsum He-
rodianum consulant, qui Amonam ad ra-
dices Alpium ponit, & in Istriam ex Pan-
nonia proficiscentibus primam inquit oc-
currere: Oppidum verò de quo loquimur,
nonnisi Forum Julium petentibus obijcitur.
Nuspian invenio apud Herodianum,
quod Amona in Istriam tendentibus
prima occurrat, sed tendentibus inquit
ille in Italiam; quod convenire potest,
tam Foro Julio, quàm Istriæ. Rectè
tamen asserit falli eos, qui inter Carfi ju-
ga Amonam volunt collocare. Rur-
sum idem H. Palladius alibi de hac a-
gens inclinat in eam oppinionem,
quod steterit Amona in Sylva Geltru-
dis, seu Pyrina non procul Goritia, a-
deoque nobis Labacensibus trans Al-
pes. *Monstrantur*, ait: *antiqui oppidi*
vestigia, in Sylva Geldrudis, quod proximi-
us verò est Amonam fuisse. Nam Syl-
va & locus Goritiense solum propemodum
attingit, ut jam non inani argumento fue-
rit demonstratum, Maximinum per hanc
partem in Italiam penetrasse. Ubi verò
illa vestigia determinatè monstrentur,
ipse non monstrat. Fallitur nihilomi-
nùs, quia supponit Amoniam fuisse à

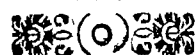
H. Pallad.
Hist. Foro-
vil. lib. 3.

H. Pallad.
cit. lib. 7.
pag. 118.

se à parte meridionali, vel quasi occidentali Alpium, & propè Goritiam, A. credens nimirum Herodiano malè intellecto, asserenti eam fuisse primam Italiæ urbem. 3. Nonnulli, vt Moletius, volunt Æmonam stetisse in Carnia, vbi nunc Glemona, vulgo Ghiemona. Non placet hæc opinio Henrico Palladio: Nam (ut ait) *quod Glemona Foro-Julienſis ſit antiqua illa Herodiani Hemona, nec per ſomnium quidem ſuſpicandum venit. Vel ob hanc ſolum cauſam, quòd noſtra citrà Alpes eſt (imò quaſi intrà Alpes) illa ultra ſteterat; & præter hæc ab Hemona Aquilejam petentibus flumen viam diſterminabat, ab Glemona verò nullus fluuius, ac propè dixerim nec aqua uſq; ad Aquilejam negotium faceſſit.* Rectè aduertit, ne per ſomnium quidem ſuſpicandum eſſe, quòd ibi ſiterit Æmona vera, vbi nunc Glemona; non ex eo capite, quia Glemona eſt ultra Alpes, ſive trans-Alpes (ſcriptori Pal-

ladio Utinenſi) ſed ex eo, quia vera Æmona fuit & eſt trans-Alpes Julias ad orientem cum inflexione ad ſeptentrionē. De aliis ſecus opinantibus nulla omnino cura, falluntur, & fallunt, vt infra videbimus. Econtrà ego clarè probabo ex antiquis Scriptoribus Æmonam, ſive quod idem eſt Hemonam, Emonam, nuſpian alibi conditam à Jaſone, nuſpian alibi ſtetiſſe, nuſpian alibi deſacto quærendam eſſe, quàm in rudibus antiquæ urbis Labacenſis, in limitibus antiquæ Pannoniæ & Norici: & fruſtrà laborare omnes, qui ſive Æmonam, ſive Hemonam, ſive Emonam quærun in Iſtria, in Carſo, in Sylva Gelrudis, in Carnia, propè ſilvam, aut penes fluuiolum Chobelum: vti quidem Neotericus in MSS. hiſt.

Norici: de quo
fit:

§. IV.

*Æmonam veterem eſſe hodiernam Labacum ſolidis
argumentis oſtenditur.*

Argumenta ex antiquis Geographis.

I.

Strab. lib. 4.

Rimus occurrit Strabo, qui licet Æmonæ mentionem non fecerit, Nauportum tamen, de quo par cum Æmona quæſtio eſt, non ſemel nominavit. Hic ergò de Nauporto Colonia hæc habet: *Ocra verò humillima prorsus Alpium pars eſt, vbi Carnis adiungitur, qua ex Aquileja onera plauſtris ad Pamportum (ſic enim appellant) debebuntur: Stadia non ultra CCCC. iter eſt. Inde per Fluvios ad Iſtrum uſque vectantur, locaque huic vicina.* Per quos verò Fluvios vehantur onera mox ſubjungit. *Pamportus enim amnis ex Illyriis navigabilis deſertur: intrat autem*

Savum, vt facilè in Segeſtanam oram, & Pannoniam, & Tauriſcos delabatur. Situm Aquilejæ ſcimus, ſitum & fluxum Savi ſcimus: Ocra quæ ſit explicuimus; ergò iter oſtendendum eſt ab Aquileja per Ocrum, donec perveniatur ad Fluvium navigabilem ex Illyricis deſcendentem, & ſe ſe in Savum exonerantem, cui appoſita ſit colonia ejusdem nominis. Et talis Fluvius eſt Labacus, qui in Savum ſe exonerat, oriturque in Illyricis, quia Japidia accenſebatur olim Illyrico, ad cuius originem extat hodieque Oppidum cognomine Oberlaybach, Hyperlabacum, ad quod merces ex Italia

Italia, & olim ab Aquileja, cum floreret, onera plaustris devehebantur, & adhuc devehuntur, Tergesto & Goritiâ: ergo Nauportum vetus Tauriscorum colonia & ejusdem nominis eam alluens fluvius Nauportus, est Hyperlabacum oppidum, & Labacus fluvius. Quod verò apud Strabonem legatur Pamportus id doctiores attribuunt errori Amanuensis. Nam de eadem Colonia alibi idem Strabo: *Post promontorium ex Aquileja conscendentibus Nauportum stadia sunt CCCL. ad quam Rhedæ perducuntur: Ea verò est Tauriscorum Colonia: quanquam nonnulli quingenta esse dicant. Promontorium illud quædam est Alpium pars humillima, quæ ex Rætia usque ad Japydes porrigitur. Hinc montana attollitur denuo ad Japydes Regio, quam Alpium vocant. Pariter è Tergesta pago Carnico transmissio est per promontorium ad Paludem nomine Lugeum. Nauporto proximus est fluvius Corcoras, qui onera excipit. Hic sanè Sabon intrat, Sabusq; in Drabon ingreditur: hic verò in Noaron penes Segestam. Hinc Noarus augetur accepto Colapi, qui ex Alpium monte fluens per Japides Danubium illabatur ad Scordiscos. Ità Strabo ex versione Guarini Veronensis: & ferè eodem modo paucis verbis mutatis recentior interpret apud Cluverium, qui locum depravatum conatur restituere. Illud hoc loco cum ipso notare sufficiat, errasse nonnihil hic Strabonem, quia neque Savus in Dravum influit, neque Dravus in Noarum, qui in rerum natura nullus est. In Savum Colapis incidit ad Segesticam Insulam & Segestam sive Sisciam oppidum, quod hodie Sisseghk dicitur: ipse Savus ad Taurunum oppidum in Danubium delabatur. Quapropter rectius supra libro IV. merces ait Vehiculis ab Aquileja per Ocrum montem Nauportum deferri, inde Nauporto ac Savo fluminibus Segesticam, &c. Notat etiam alibi, & merito Cluverius pro Pamporto & Nauporto, legendum esse Nauporto, & sic legitur etiam apud*

Strabo lib. 7.

Cluver. lib. 1. Ital. c. 32.

Plinium aliosque authores, ut videbitur. Interim ex hac licet nonnihil corrupta Nauporti situs descriptione habetur: Nauportum vetus fuisse, ubi nunc est Hyper-Labacum, Vicinum Japydiæ, ad quod non tantum Aquileja, sed & Tergesto adhuc hodie merces tranvehuntur per Ocrum promontorium, itinere circiter CCCC. stadiorum, vel ut alio loco melius dicit stadiorum D. tot quippè ferè stadia elicies ex CXII. m. p. quæ Aquileja Nauportum numerat Antoninus, si octo stadia pro vno milliari Romano, & rursus pro vno milliari Germanico quatuor milliaria Romana computaveris. Et certè Hyperlabaco Aquilejam si pergas, quindecim circiter Germanica milliaria, cum dimidio numerabis, quæ per quatuor multiplicata reddunt LXII. millia, passuum Romanorum, & si hæc per octo multiplices, habebis CCCCXCVI. stadia, seu quasi D. stadia. Quod verò stadium unum veteres computaverint pro centum viginti quinque passibus, & octo stadia pro mille passibus, habes apud Plinium, Herodotum, Polybium, Gellium, & alios: quæ tamen non possunt adeò exactè definiri & mensurari, ut non plus minus alicubi deesse vel abundare videatur; uti apud omnes nationes in confesso est, quæ variè sua milliaria determinant, ut sæpè vnum altero dimidiâ ex parte sit longius. Hinc Strabo intelligendus est adstruere spatium verosimile non accuratè observatum, ubi lib. 7. ponit CCCL. stadia legendum est CCCCL. quia addit, *vel ut aliis placet D. stadia.*

Plin. lib. 2. cap. 23. Herod. Polyb. Gell. ap. Cluver. germ. lib. 1. Proöm.

II. Ex his jam conficio primum argumentum. Juxta descriptionem Strabonis Nauportum vel Nauportus Colonia cum fluvio ejusdem nominis sita fuit versus Pannoniam, qua Savo influit Nauportus fluvius; sed proximè ad Labacum vnico nempe milliari infrà Labacum fluvius Labacus Savum influit, isque ex Illyricis montibus seu monte Albio

Albio (ut Strabo describit) originem trahit, nec alius similis fluvius assignari potest vicinior Ocræ monti; ergò Labacus hodiernus est Nauportus veterum, & Hyperlabacum hodiernum est Nauportum antiquorum, ad quod merces in Savum invehendæ vehiculis devehabantur, prout adhuc hodie devehuntur. At quid hoc ad Æmonam? multum sanè; quia Æmona omnium consensu locari debet prope Nauportum, & locatur ab antiquis inter Nauportum coloniam, & Savum fluvium, qui situs est hodiernæ Civitatis Labaci: igitur extrà controversiam esse debet Æmonam veterum nuspiam alibi locorum stetitisse, quàm vbi modo stat Labacum Metropolis Carniolæ.

III. Alter vetustus Geographus est Plinius, qui non solùm Æmonam nominat, sed etiam Nauportum fluvium Savo confluentem designat: hic ergò ait: *Ad septentriones Pannonia vergit (nempè post Dalmatiam & Illyricum) finitur inde Danubio. In ea Colonia Æmona, Siscia. Amnes clari, & navigabiles in Danubium fluunt. Dravus è Noricis violentior, Savus ex Alpibus Carnicis placidior.* Et alio loco in rem nostram. *Istriam cognominatam tradunt à flumine Istro in Adriam effluente, eidemque Istro ex adverso Padi fauces, contrario eorum percussu mari interjecto dulcescente, plerique dixere falsò, & Nepos Cornelius etiam Padi accola. Nullus enim ex Danubio amnis in mare Adriaticum effunditur. Deceptos credo, quoniam Argonavis flumine in mare Adriaticum descendit, non procul Tergeste, nec jam constat, quo flumine. Humeris travectam Alpes diligentiores tradunt. Subiisse autem Istro, dein Savo, dein Nauporto, cui nomē ex ea causa est, inter Æmonam Alpesq; exorienti.* Hic ordinē narrationis non nihil interturbat Plinius, ut ferè solet suâ brevitate obscurior; nihilominus si benè advertas hæc adstruit Istriam ab Istro flumine in Adriam effluente nominatam plerique veteres dixerunt, sed hoc est falsum 2. Dixe-

runt etiam Istrum illum fuisse ex adverso Padi, & hoc etiam est falsum.

3. Nepos Cornelius, qui hoc putabat, licet cùm fuerit Padi accola, scire debuisset; erravit.

4. Nullus amnis ex Danubio in Adriaticum mare fluit.

5. Decepti sunt, qui illud senserunt, quia Argo navis, quæ per Istrum delata est dicitur flumine aliquo in mare Adriaticum descendisse propè Tergestum.

6. Non tamen constat, quo flumine putata sit descendisse.

7. Diligentiores scrutatores huius navigationis tradunt, quod humeris travecta sit per Alpes, postquam

8. Subiit (sive ascendit à Ponto) Istrum, dein Savum, dein Nauportum flumen, adverso his fluviis cursu.

9. Nauportus oritur inter Alpes & Æmonam, & nomen habet ab illa navi, quæ ibi in portu constitit.

IV. In hac narratione, quæ novem propositiones continet supponit Plinius, quod alii exactius scripserunt, quod Argonavis adversis fluminibus ascendit sive subierit è Ponto primum Istrum, sive Danubium, deinde Savum & demum Nauportum, imò id expressè affirmat, sub dubio verò ait: quod aliquo alio flumine post Alpes superatas descendit in mare Adriaticum, uti ex brevi hac narratione colligitur: sed fatetur se nescire, quo flumine descenderit. Examinemus nunc singulas propositiones. Primam, Secundam, Tertiam, & quartam velut sole meridiano clariorem nullus hodie etiam adversariorum defendet, licet aliqui antiqui, & inter eos Cornelius Nepos eas veras esse censuerint. Quinta est disputationis materia; vtrum Argo navis post Alpes superatas imposita fuerit alicui flumini, affirmant Sozomenus, Cassiodorus sive collector Historiæ Tripartitæ, Freculphus, & illi, qui erroneè putarunt Istrum in mare Adriaticum exonerari.

Plin. lib. 3.
cap. 25.

Soz. l. 1. c. 6.
hist. Tripart.
l. 1. c. 7. Fre-
culph. T. 2.
lib. 4. c. 25.

Sozomeni verba sunt : *opera incolarum adjuti Argonavim CCCC. circiter stadia per terram machinâ quadam tractam deduxerunt in Aquilim fluvium, qui in Eridanum influit, Eridanus autem in mare Italicum exit.* Hoc factum refert Sozomenus post conditam Æmonam sequenti ætate. Sed vel ex ipsis fluviorum nominibus error deprehenditur ; nullus quippe fluvius dictus Aquilis in rerum natura, qui propè Alpes currat, vel Eridanum influat, alio nomine Padum dictum. Martialis putat Argonavim Timavo impositam defluxisse in Adriaticum mare, vnde canit de Polluce Jasonis comite :

Martial. E-
pigr. 25. l. 4.

Et tu Ledaø felix Aquileia Timavo

Hic ubi Sexenas Cyllarus hausit aquas.

Leda erat Castoris, & Pollucis Mater, Cyllarus verò eqvus Pollucis, vt & Virgilius canebat :

Virg. lib. 3.
Georg.

Talis Amyclæi domitus Pollucis habenis Cyllarus.

Ad quem locum Phylargyrus commentator. *Xanthum dicit & Cyllarum equos, quos Neptunus Junoni dedit, illa Castori & Polluci, ut Poëtæ Græculi fabulantur.* Cùm ergò Castor & Pollux fuerint Jasonis in navigatione Comites, prædicat Martialis Aquileiam felicem quòd per Timavum Argonavis descenderit, fluvium propinquum Aquileiæ. Alii per Histrum fluvium Argonavim descendisse in Adriam asseruerunt de quibus Strabo. *Quidam etiam bonam Istri partem adverso flumine subvectum Jasonem cum suis tradunt, nonnulli vsque in Hadriam, ignoratione scilicet locorum decepti. Alii etiam Histrum quendam fluvium ex magno Histrio ortum in Adriam influere aiunt, &c.* Negant verò per aliquem fluvium vltra Alpes in mare deductam Argonavim, Justinus cujus verba sunt : *qui ut à Ponto intraverunt Histrum, alveo, Savi fluminis penitus inveci vestigia Argonautarum insequentes naves suas humeris per juga montium, vsque ad littus Hadria-*

Justin. lib.
32.

tici maris transfulerunt. Cui consentit

A. Zosimus : *Argo machinis impositâ perque stadiûm CCCC. spatium vsquè ad mare per tractâ Thessalorum littoribus adpulerunt :* Ad quem locum monet Cluverius : *Thessali autem apud Zosimum intelligendi, qui Spinam & Ravennam condiderunt, habitantque apud Padi ostia, &c.* Ex quibus saltem elicitur, dubium esse an inter Nauportum & Adriaticum mare alicui flumini fuerit imposita Argonavis : nullum verò dubium esse, quod vsque ad Nauportum perducta fuerit. Et quod post Nauportum, ad mare intercesserint circiter D. stadia. Porro sexta Plinii propositio benè advertenda est : quod dicat, Nec jam constat, quo flumine. Unde etiam si verum esset, quod Argo post Alpes alicui flumini fuerit imposita non constaret tamen ex mente Plinii cuinam flumini post Alpium transcenditum innataisset ; consequenter non posse dici, quod ille fluvius post Alpes fuerit Nauportus, tum quia, quòd Nauportum ex Savo subierit constabat Plinio : tum quia dicit Plinius Nauportum subijisse id est ad verso flumine ascendisse ; tum quia Nauportus non est post Alpes sed ante Alpes. Septima Plinii propositio est, quod diligentiores Scriptores tradiderint Argonavim humeris tractam per Alpes. Id humanis viribus C. impossibile judicavit Lazius, quia scilicet verba Plinii nimis materialiter accepit, & rustico, ut ita dicam sensu. Non enim opus erat integram navim transferre, sed compagibus solutam, & rursum alio loco eadem arte, quâ primum facta fuerat compaginandam ; cùm interesset expeditioni Argus primus ejus navis fabricator. Vel certè moralis translatio intelligi potest, quod navem primam ad Nauportum reliquerit, & ad maris Adriatici littus novam fabricaverit. Quid verò opus fabulas veterum novis fabulis augere, vt facit Lazius, qui ait : *cùm ad fontem Labaci, qui est ad Labacum superius ascendisset superato monte*

Zosim. lib. 5.

Cluver. Ital.
Ant. lib. 1. c.
31.

Loz. Comment. reip. l.
12. sect. 5. c.
6.

Et nemore Istriam despectabant cūque in radice aliorum fluviorum fontes, ut Formionis ac Frigidi considerassent, qui usque ad mare ducerent, &c. arte hac labore improbo montem subitus excavabant, atq; ita submonte tanquam per specum profundā ac latē ducentem navem in Istriam &c. perduxerunt. Hoc peritis locorum multo minus possibile videtur, quā per montes transferre navem. Sed inquit Lazius: *supra fontem Labaci ubi nemus incipit, quod in Istriam ducit unius magni milliariis spatio specus est in scopulo amplissimus, qui ad medium milliare usque hominem ad lucernam ducit, & subinde a multis tentatus est, qui in Istriam usque sub terra pervenissent, si præ Scaturigine rivorum, qui isthic ex specu in Istriam defluunt, potuissent. Penetrare verò hanc excavationem anser docuit in specu ubi incipiunt scaturigines, depositus, qui natando haud procul ab Adelspergo castro in solum Istriæ egressus est.* De specu, quæ narrat vera sunt, & hodie videri possunt: verum ad illius specus scaturiginem à Labaci fluvij fonte sive Nauporti origine magnum spatium interjectum est, quomodo ergo ad illam specum pervenit Argonavis? an statim à fonte Nauporti excavatio illa laboriosa incepit? ubi illius vel modicum vestigium? admitto post Nauportum ab altera montis parte fluvium Frigidum, sive Vipacum erumpere, quem ex situ loci conjectamus ab eodem fonte cum Labaco seu Nauporto nasci, qui deinde per Vipacensem agrum decurrens tandem Sontio miscetur, & in mare delabitur, & tunc navigabilis esse potuit, & deportare Argonavim in Adriaticum mare; interim manet difficultas quomodo à fonte Nauporti per montem faxis horridum navis translata sit. Si dicas novam navim fabricatam post montem transcensum, dicam ego credibilius esse; quod novam sibi navim Jason fabricaverit ad littus maris. Nequē enim ille fluvius Frigidus statim initio talis est, quales Danubius, Savus, & Laba-

cus, ut navem mari Adriatico transmittendo parem transferre possit. Hæc incidenter. Et manet adhuc verum, quod agebat Plinius non constare, quo flumine Argonavis in mare descenderit: imò non constare an aliquo flumine. Octava Plinii propositio est, quæ ordine narrationis naturali præmitti debuisset. Subiit autem Istro, dein Sao, dein Nauporto. Et tum demum subdi debuisset: *Hummeris travectam Alpes.* Ex hac tamen indicatur continuatio trium fluviorum, retrorsum navigabilum usque ad Alpium Juliarum radices. Et quia non est difficultas de Istro seu Danubio, neque de Sao, qui nomina adhuc retinent; de Nauporto probatur, quod non sit alius quā fluvius Labacus: quia hic continuatur Savo, & in illum se exonerat, & est navigabilis vltro citroque, multo magis quā Ister & Savus. 2. Quia nullus alius fluvius ostendi potest in Savum prolabens, cuius fons propinquior sit radicibus Alpium Juliarum, quā Labacus. 3. Quia Nauportus fluvius fuit vicinus Nauporto coloniae prius Tauriscæ postea Pannonum, & patet ex descriptione limitum, ut supra dictum, Hyperlabacum hodiernū, quod vetus esse Nauportum asserimus, situm est in fine veteris Pannoniæ, igitur citrà dubium hodiernus fluvius Labacus, est vetus Nauportus. 4. Quia Strabo disertè testatur illum Savo influere, licet errore amanuensis modo Pamportum, modo Naupontum nominet. Nona denique propositio Plinii Nauportus oritur inter Æmonam & Alpes; planè evincit Plinium collocare Nauportum propè limitem Pannoniæ, & non procul inde Æmonam constituere. Cū ergo nuspiam alibi in limite Pannoniæ ostendi possit fluvius Savum illabens, vicinus Alpibus, & ortum habens propè Alpes, præter vnum Labacum, dicendum est hodiernum fluvium Labacum esse veterem Nauportum, & vicinam ei Æmonam esse Labacum, talem quippe situm habet

habet fons Labaci fluvij, cùm sit inter Alpes, & Labacum urbem. Quæ omnia A. clarius ex sequentibus elucescent.

V. Tertius antiquus Geographus pro nobis sententiam ferens est Ptolomæus Pelusiota, dictus Alexandrinus, quia scripsit & observationes fecit Alexandriæ. Hic licet Nauporti non meminert, proprium tamen Æmonæ assignat locum, ubi ait in fine Pannoniæ superioris post enumeratas reliquas vrbes: *Inter Italiam verò sub Norico Pannoniæ iterum Civitas Emona.* Quasi diceret in limitibus Italiæ, & Pannoniæ sub Norico, Pannoniæ nihilominus civitas Æmona: vel in limitibus Italiæ, Pannoniæ, & Norici, quasi in angulo trium Provinciarum sita & omnibus contermina. Unde versio Donni Nicolai sic refert præ-

fata verba: *In limite Italiæ sub Norico iterum Pannoniæ civitas Mona.* Talis autem est situs Labaci. Quia si Italiam respicias eam habet Labacum à Meridie sibi vicinam, quia noctis dimidiæ navigatione ad Alpes pervenitur Julias, aut saltem earum radices ubi Hyperlabacum seu Nauportum situm est: summitas verò Alpium est initium Italiæ, ut suprâ dictum. Si Noricum respicias proximi ad Labacum montes occidentales, quos intrâ horam facile accesseris, sunt limes orientalis Norici, montes scilicet Carnici seu Carvanca. Si Pannoniam respicias hæc à meridie adhuc paulò vltra Hyperlabacum Ptolomæi ætate protendebatur, ad orientem verò infrâ Labacum extensa fuit in longum. Ergò idem situs est Labaci modò, qui olim fuit Æmonæ. Firmat hoc Zosimus, cùm Alarici Regis transitum ex Epiro in fines Pannoniæ superioris, & deinde in Noricum describit. *Relictis Epiris, & angustiis, quæ è Pannonia transitum ad Venetos impediunt, superatis; apud Hemonam Castra locavit, quæ urbs inter Pannoniam superiorem, & Noricum sita est.* Ecce post angustias (id est Alpes Julias) sita est Hemonia, inter Pannoni-

am superiorem & Noricum: quali situ cernitur hodie Labacum. Ubi observare licet lapsum Cluverij, qui ait: falsum esse, quod ait Zosimus: Alaricum superatis angustijs, quæ transitum è Pannonia in Venetiam arcent, tandem apud Hemonam confedisse, quippe hæc primum erat transeunda antequam ad angustias, id est, Alpium Juliarum transitum perveniretur. Observare debuisset Cluverius iter Alarici non immediatè è Pannonia, sed ex Epiro susceptum. Quare profectus ex Epiro transivit Macedoniam, Dalmatiam, Liburniam, & Japydiam, relicta ad lævam Istria per montes Carusadium & Albium, ubi Japydes erant, iter fecit, qui ipsi montes cum Alpibus Juliis conjuncti angustias efficiunt, & transitum ad Venetos impediunt: post quos circuitu facto Hemonam venit ibique confedit. Hemonâ progressus accessit ad Noricum per Alpes Carnicas, quibus conjunctæ Alpes Noricæ, ingressus est Italiam novo circuitu, non per Julias Alpes, sed suprâ per Pontebam, quâ via etiam subindè utimur Labaco proficiscentes in Forum Julium, non tantum per Alpes Julias. Nihil ergò in hoc erravit Zosimus describens iter Alarici semper ambigui, quo se converteret.

VI. Et quia de situ Æmonæ solùm cum Istris seu Istrianis (ut eos hodie nominamus) controversia est, qui Æmonam volunt in sua Istria collocare ad ripam fluminis Quieti, qui ferè mediam secatur Istriam, & propinquior est Polæ, quàm Alpibus, uti observare licet ex omnibus mappis Geographicis, ex eodem Ptolomæo clarè ostendo Æmonam in Istria nullam unquam fuisse. Et primo quidem accipio mappas veteres ab ipso ut existimatur Ptolomæo formatas, quæ ferè omnes ad amussim sibi correspondent, quo ad designationem fluviorum & montium licet non nihil discrepent in locorum dispositione, quia nonnulla nomina à Recentioribus

Glucver. lib.
I. Ital. ant.
c. 31.

Ptol. lib. 2.
c. 15.

Zosim. l. 5.

ribus sunt adjecta, inspiciantur ergò mappæ & Tabula Europæ V. apud Pto. A. tomæum editionis Venetæ authore Josepho Moletio anno 1564. cui correspondet apposita hoc loco tabella seu figura N. 1. Rursum editionis Colonienfis auth. Joan. Ant. Magino an. 1597. item Josephi Rosacij editionis Venetæ anno 1599. Præterea vetustiores Nicolai Donnis edit. Ulmenfis an. 1482. cui correspondet apposita hoc loco tabella seu figura N. 2. item Petri Freulander manuscripta circa an. 1580. similis ferè Nicol. Donnis, quas ad manum habeo. In his omnibus observabitur, quod à septentrione in Meridiem, à Meridie in occasum designetur tractus continuus montium quorum initio ponitur Juliabona, quæ est Vienna primo loco superioris Pañonia nominata à Ptolomæo : in fine anguli qua se montes illi flectunt ad occidentem notatur sub radicibus *Emona*: proxima ad hanc versus orientem cum modica flexione ad Septentrionem ponitur Petoviū, infra Æmonam ponitur mons Carvancas, meridiei obversus, & penes eum mons Albanus ita ut ex parte Septentrionali horum montium signetur Æmona. Deinde vltra illos montes ad meridiem notatur peninsula finis Adriatici in qua vnicum nomen scriptum legitur *Pola*, vt colligatur illa penninsula Istriam representare : & sub monte Albano versus orientem protenso scriptum legitur *Japydes*. Atq; hoc saltem ex Mappis habetur, quod inter Æmonam & totam Istriam intercedant toti Carvancas & Albius mons & Japydes illorum inquilini. Ergò Æmona non spectat ad Istriam, sed ad Pannoniam superiorem. Melius præ aliis Æmonæ veteris situm in sua tabula expressit Cluverius, ut videre licet in apposita Fig. N. III. Sed dimittamus mappas. Examinetur textus Ptolomæi. De Æmona jam retulimus, quod Ptolomæus in descriptione Pañoniæ superioris civitates enumerare incipiat à Danubio, qui est limes Septentrionalis Pannoniæ superioris, & ponat primo loco Ju-

lio bonam, quæ est Vieña Austriæ caput, progreditur deindè ad alia loca, & postremò omnium nominat Prætorium, & Magnianam. Prætorium Latobicorum, circa Labacum fuisse ostendunt tabulæ Antonini, & ipse Ptolomæus dicit allegato loco. *Tenent autem Provinciā* (id est Pañoniæ super. à parte septentrionali *Azali*, à meridie verò Latobici sub Norico. Unde ego ex distantia locorum in Antonino prætorium Latobicorum colloco in Rattschach Carniolæ inferioris. Post prætorium & Magnianam nominatam ponit Ptolomæus: *Inter Italiam verò sub Norico Pañoniæ iterum civitas Emona*: quasi diceret inter Italiam, & Pannoniam vltima à parte Meridionali Pannoniæ superioris civitas Emona sub Norico, vti Latobici populi sub Norico Pannoniæ superioris inquilini, ergò ex mente Ptolomæi Æmona sita fuit in finibus Pañoniæ superioris contermina Norico ab vna parte, ab alia verò Alpibus Juliis, quas Japydes tunc infidebant: ergò Æmona vera non fuit in Istria, ne quidem in ejus finibus.

VII. Inspiciamus vltèrius apud Ptolomæum descriptionem Istriae, & videbimus, quod Ptolomæus nullā ibi agnoverit Æmonā. In descriptione Italiæ ad quā eo tempore spectabat Istria hæc habet: *Istriae similiter post flexū intimi Adriatici sinus Tergesti Colonia, Formionis fluminis ostia, Parentium, Pola, Nesactum. Arsia flumen finis Italiae.* Hæc maritima Istriae ora. Subjungit Ptolomæus: *Civitates autem sunt mediterraneæ; Istriae quidem Pucinum, Piquetum, Alvum.* Supple ex Plinio, quod Ptolomæus omisit inter maritima Ægyda hodie Justinopolim, quam ideò fortè præteriit, quia habitabatur tunc à Romanis, non ab Istris: vnde Plinius: *Oppida Istriae civium Romanorum Ægida, Parentium, Colonia Pola, quæ nunc Pietas Julia, quondam à Colchis condita, abest ab Tergeste. C. M. passuum, mox oppidum Nesactum, & tunc finis Italiae fluvius Arsia.* Prætermittit Plinius Pucinum, Piquentum, Alvum mediterranea. Ubi hic quæso vnum verbum de

Ptol. lib. 13.
cap. 3.

Æmona, vel Æmonia? nempè vera Æmona erat civitas Pannoniæ, non Istriæ. Tergestum adscribit Ptolomæus Istriæ; nolo disputare an benè, an malè, quia non officit meo proposito; certè contra opinionem Plinij miscens antiqua recèntioribus, cum Plinius ad Formionē amnem constituat limitem Istriæ. Parentium extat hodie in Istria, Pola etiam nota est. Nefactum vt divinat Cluverius situm fuit ad ostium Arsiæ fluminis dextrâ ripâ, qua nunc *Castel nuovo* conspicitur, cuius & Livius meminit. Pucinum malè in Istria collocat Ptolomæus, quia Plinius id inter Tergestum & Timavum melius reposuit, sed puto legendum *Petinum* vel *Petina*, vulgo *Pisinum*, vel vt legit Ughellus *Pitinum*, quia ait: *Pitinum* seu potius *Pucinum* (contrarium deberet dicere) antiqua fuit Istriæ civitas mediterranea, nunc ad vicum redacta, ejusq; loco Pitinum novum decimo hinc milliaro exstructum. Sequitur apud Ptolomæum Piquentum, quod hodieq; nomen servat situm ad Quietum amnem. Deniq; Alvum, inter mediterranea loca Istriæ soli memoratur Ptolomæo, quod Plinio & aliis excidit. De hoc ita differit Cluv. *Alvum autem per summum errorē post Nefactum posuit in tabula, quum nullū eo nomine hic fuerit oppidum, nisi quod post Arsiam statim, Italiæ finem, hodieq; dicitur Alvona, quod & ipse cum aliis auctoribus extra Italiam Liburniæ adscripsit his verbis: post Histriam Italiæ regionē sequitur Liburnia Istriæ regionis ora: Alvona, Flavona, Tarsatica, &c.* Hæc Cluverius errare dicens Ptolomæum, cum ipse dupliciter erret. Nam errat primò dicendo, quod Ptolomæus post Nefactum in tabula reposuerit Alvum, cum reposuerit post Piquentum; substituit ergò Cluv. vocē Nefactum voci Pigventum, vt patet legenti Ptolomæum. Errat deindè Cluv. quod Alvum & Alvonam esse idem affirmet, & à Ptolomæo bis nominari dicat, idem oppidum; semel in Italia, semel in Liburnia extra Italiam. Ego verò nequaquam hic puto errasse Ptolomæum,

sed cæteris diligentiorē fuisse, cum posuit Alvum mediterraneum oppidum post Piquentum, idq; toto Coelo diversum ab Alvona Liburniæ, quod contrà Cluverium ex ipso Cluverio probo. Describens enim Cluv. Istriam inter cætera sic habet: *In tabula itineraria Istria peninsula figura depicta conspicitur, cuius Isthmum rectè quidem ob oriente finit Arsia amnis, at falso ab occidente Parentium oppidum, à quo linea itineris ad Polam per mediterranea ducta millia passuum adscripta habet XXX. inter eam lineam, & mare figura majoris edificiij apposta est, qualis aquis calidis passim in eadem tabula, & nonnunquam prætorij Romanis adpicta visitur. Supra id edificiū vocabulum appositum est dubiâ equidem & ambigua scripturâ. QUÆTI: infra verò, vel potius à latere ejus, quod POLAM spectat, vocabulum SILVO. Illud fortè fuerit antiquum amnis nomen, QUÆTUS, qui vulgo nunc incolis dicitur QUIETO, mediam fèrmè Histriam secans: ad hujus dextram ripam IV. circiter millia passuum à mari vestigia conspiciuntur antiqui oppidi, quod Italiæ scriptores hoc nostro seculo per immanem errorem interpretati sunt HEMONAM Coloniam, apud Nauportum amnem, quem volunt hodie esse QUIETUM: quum extra Italiæ fines HEMONAM, nunc Labacum dici apud fluvium cognominem in Savum defluentem supra patuerit. Quapropter ejus oppidi nomen antiquum in tabula, apud prædictam calidarum aquarum seu prætorij Romani imaginem fuisse censeo SILVUM. Atq; hæc ferè sunt loca Histriæ antiquis Auctoribus memorata.* Hactenus Cluverius cui vti succenseo, quòd in Ptolomæo Alvum cum Alvona confundere voluerit, ita grates habeo, quòd è vetusta tabula itineraria produxerit nomē oppidi ad fluvium Quietum in Istria, quod immanē illum errorē transferentium Æmonam in Istriam deteget, & dissipabit. Puto itaque Ptolomæo rectè post Piquentum locari Alvum inter Istriæ mediterranea loca, idq; ipsum esse quod Recentiores aliqui scriptores suspicati sunt Æmonam, ipse verò Cluverius in Tabula Silvum legit. Cum enim ipse fateatur in Tabula sua non benè posse discerni, esseque dubiam & ambiguam scripturam *Quæti*, & haud dubiè amanuensis vitio corruptam, nihil vetat suspicari etiam alterum vocabulum aut corruptè scriptum, aut certè non benè lectum; & melius legendum esse Alvum pro

Liv. lib. 41.

Ughell. Ital.
Sac. To. 5.
fol. 450.Cluv. Ital.
lib. 1. cap. 21.

Silvum, facile enim in antiquis characteribus, & obsoletis pro A. litera vel scribi, vel existimari potuit syllaba *si*. Unde vltius conjecturam formo, quod illi qui primi *Æmonam* in Istriam vnà cum Nauporto transtulerunt è Pannonia, fortè scriptum legerint Alvo, sed malè vetustas literas discreverint, & putaverint legendum Aemo. Et si investigando postmodum in antiquis libris ejus mentionem, legerint Jasonem navigasse per Nauportum, condidisse *Æmonam*, Colcos eum insecutos condidisse Polam, formaverint proinde judicium erroneum non procul Pola quærendū Jasonis

Nauportum, & juxtà Nauportum *Æmonam*. Hinc erroris origo, qui nulli vetusto Scriptori potest attribui, sed seculo 10. vel 11. æræ Christianæ illiterato, & rudi; quo vixdum in Istria, Pañonia, Norico quæ prius turbata fuerunt componi cæperant, & positis armis pacis artes tractari, vti suo loco pluribus exponam. Et hæc sufficiant deprompta ex vetustissimis Geographis quorum tempore *Æmona* nostra fuit in maximo flore, ob id non tantum his nominata, sed vt mox videbimus etiam celebrata

Historicis.

§. V.

Argumenta ex antiquis Historicis.

I.

Post Geographos quorum munus est cuiq; loco suum assignare situm (vnde primam in ejusmodi controversiis meretur fidem) proximum locum tenent historici, qui licet non inquirent de industria urbium & regionum situm, plerumq; tamen vt fidē dictis concilient, & suum cuiq; tribuant, in Geographica extendunt calamum; aut saltem indicant vbinam hæc vel illa vrbs cujus mentionem faciunt, inquirenda. Quare meritò post Geographorum testimonia adducemus etiam historicorum veterum, qui *Æmonæ* meminerunt; ex quibus ostēdemus *Æmonam* veterem nuspiam alibi inquirendam, quam in antiquis ruinis Labacensis urbis. Et primus quidem occurrit Velleius Paterculus, qui scripsit initio Imperij Tiberij Cæsaris circa an. Christi 20. Hic ergo agens de Tiberij Cæsaris vivo adhuc Augusto expeditione suscepta in Marcomannos; in primis limitem inter Italiam & Pannoniam designat summas Alpes; deinde Nauportum in finibus Pannoniæ collocat, ut ex contextu apparet. Depromamus ejus verba: *Nec securam incrementi sui pariebatur esse Italiā* (nempè Maroboduus Marcomannorum Dux) *quippe cum à summis*

*Alpium jugis, quæ finem Italiæ terminant, initium ejus finis, haud multò plus ducentis millibus passuum abesset. Hunc virum & hanc regionē proximo anno diversis è partibus Tiberius Cæsar aggredi statuit. Et post pauca: præparaverat jam hiberna Cæsar ad Danubiū &c. cum universa Pañonia insolens longæ pacis bonis, & adulta viribus Dalmatia, omnibus tractus ejus gentibus in societatem adductis, ex constituto arma corripuit, &c. gentium nationumq; quæ rebellaverant, omnis numerus amplius octingentis millibus explebat, &c. cujus immensæ multitudinis parentis acerrimis ac peritissimis ducibus pars petere Italiam decreverat, junctam sibi Nauporti ac Tergestis confinio, pars in Macedoniam eruperat. Ecce confinia Pannoniæ & Italiæ, Nauportum & Tergeste; hoc in finibus Italiæ, illud in finibus Pannoniæ, inter quæ limes medius paulò ante fuit designatus summa Alpium jùga, quæ rectè inter Nauportum & Tergesten ferè media sunt. Ergo Vellejus agnoscit Nauportum in Pannonia. Et quia non procul Nauporto *Æmonam* sitam fuisse concedunt ipsi adversarij, qui eam transferunt in Istriam, sequitur manifestè *Æmonam* sicuti Nauportum situm fuisse in Pannonia, non verò in Istria.*

II. Alter vetustus scriptor, qui Nauporti meminit, est Cornel. Tac. qui narrat quomodo inter legiones Pannonicas auditâ morte Augusti seditio intercesserit, vbi & meminit Legionis XV. quàm Æmonæ seu Labaci stativa habuisse colligitur ex antiquis lapidibus Labaci re-
 pertis. Ait ergo Tacitus: *Hic rerum urbanarum status erat, cum Pannonicas legiones seditio incescit: nullis novis causis, nisi quod mutatus Princeps licentiam turbarum, & ex civili bello spem præmiorum ostendebat. Castris æstivis tres simul legiones habebantur, præsidente Junio Blaeso, qui fine Augusti, & initijs Tiberij auditis, ob justitium aut gaudium intermiserat solita munia. Eo principio lascivire miles, discordare &c. Interea manipuli ante cœptam seditionem Nauportum missi, ob itinera & pontes, & alios usus postquam turbatum in Castris accepere, vexilla convellunt: direptisq; proximis vicis, ipsoq; Nauporto, quod municipij instar erat, retinentes centuriones irrisu & contumeliis, postremò verberibus insectantur, &c. Et post nonnulla: Quin ipsæ inter se legiones, octava & quintadecima ferrum parabant: cum centurionem cognomento Sirpicum, illa morti deposcit, quinta decumani tuentur, ni miles Nonanus, preces & adversum aspernantia minas interjecisset. Tres hæ legiones nuncupabantur octava Augusta, nona Hispaniensis, quintadecima Apollinaris, ut est apud Pancirolum in Notitia Imperij, quæ sub Augusto in Pannonia superiore stativa habuerunt, translatae postmodum in alias Provincias, quarum & Dion meminit, & quintadecimam translata tradit in Cappadociam, quam quidem legionem XV. Æmonæ seu Labaci stativa tunc habuisse vetus Inscriptio infra adducenda declarat. Interim ex hoc contextu Taciti apparet Nauportum fuisse in Pannonia, consequenter etiam Æmonam Nauporto vicinam, in eadem Pannonia, prout à Plinio & Ptolomæo locatur: ad clariora digrediamur.*

Tacit. lib. 1.
Annal.

Pancirol.
Not. Imp.
Orient. c. 35.
Dion. lib. 55.

III. Herodianus describens iter A. Maximini è Pannonia in Italiam, Æmonam; sive, ut ipse scribebat, Hemonomam proximè ad Alpium radices collocat, licet in eo fallatur, quod eam Italiæ adscribat, existimans fortè Italiæ inclusas totas Alpes: Situm tamèn Hemonæ à parte Septentrionali Alpium agnovit, uti ex ejus narratione constare potest. Adducamus ipsa ejus verba: *Maximinus confecto itinere jam Italiæ fines attingebat, ac sacrificato ad aras, quæ in finibus ipsis erectæ sunt, pergebat iter facere. Et initio sequentis libri. Maximinus postquam ad Italiæ fines pervenit, præmissis speculatoribus, qui explorarent, an ullæ in Alpium convallibus atque densissimis sylvis insidiæ delitescerent; ipse in planum deductis militibus, jubet armatorum acies quadrato agmine incedere, in longum porrectas potius, quàm confertas: ut ab iis quàm plurimum campi occuparetur, cunctisq; in medium coactis impedimentis, ipse cum suis stipatoribus veluti subsidio sequebatur. Et post nonnulla: ubi autem totam planitiem servatis ritè ordinibus transmiserunt, ad primam Italiæ urbem perventum est, quæ Hemona ab incolis vocatur. Ea sita est in extrema planitie ad Alpium radices. Hic speculatores atque exploratores exercitus narrant Maximino, vacuam relictam urbem, aufugisse omnes incolas: templorum etiam ac domorum Januis incendio consumptis, atque omnibus, quæ vel in urbe vel in agris fuerant exportatis, &c. Milites indignè tulerunt, quod ab initio statim fame laborarent. Cumque noctem exegissent, partim intrâ patentis communesque omnibus domos, partim in planitie ipsa, statim sole oriente ad Alpes accesserunt. Hi sunt longissimi quidam montes vice murorum Italiæ circumdati, adeò in altum editi, ut etiam nubes superare videantur; itaque in longum porrecti, ut universam Italiam comprehendant &c. scopulorum asperitate vix pervij, nonnullis tamen quasi semitis magno veterum Italarum labore manu factis. Quapropter ingens transi-*

Herod. lib.
7. fin.
Idem lib. 3.

turum

turum illac exercitum formido tenebat metu-
tuentem summa Jura teneri jam ab hoste, A-
nullosque non obstructos exitus ad se probi-
bendos. Neque is metus de nihilo erat, loco-
rum naturam contemplantibus. Postea-
quam verò sine ullo impedimento superatis
Alpibus in Castra descenderant, læti scilicet
omnes instauratis animis vitulabantur, ni-
hilque non sibi ex sententia cessurum Ma-
ximinus arbitrabatur ne locorum quidem
difficultati fidentibus Italici, intra quos lati-
tare ipsi & salutis suæ consulere, prætereaq;
insidiari hostibus ac locis supernè imminenti-
bus pugnam capeßere potuissent. Ex hac
narratione colligitur, quod Herodianus
falsò existimaverit Hemonam esse Ita-
liæ urbem, vel certè voluerit scribere
non simpliciter primam Italianam urbem,
sed primam Italiæ conterminam vr-
bem, seu proximam, ut supra diximus,
cùm postea insinuet Italos trans Alpes
habuisse, & dicat non restitisse in Alpi-
bus cum possent. Imò cùm dicat, quod
Alpes instar murorum Italianam circum-

dent, insinuat ante Alpes non esse Ita-
liam, si ergò Æmonam locat ante Al-
pes, excludit eam hoc ipso ab Italia. Cæ-
terum uti Ptolomæus Histriæ adscri-
psit Tergeßum, quod limites Histriæ
attingebat, sic Herodianus Hemonam
quæ sub radicibus Alpium sita erat, quæ
fuerunt limes Italiæ, adscripsit Italiæ.
Situm nihilominus ejus designavit an-
te Alpium transitum, & talis situs est
Labaci: à quo si per Sylvam Labacen-
sem terrestri itinere proficiscaris illicò
accedes Carvancam montem, sive O-
cram, qui est Straboni humillima pars
Alpium. Porro iter, quo Maximinus
Sirmio ubi morabatur, Hemonam per-
venit, non fuerit aliud, quàm quod v-
surpatum Romanis Antoninus descri-
psit in suo Itinerario, & libet hic appo-
nere, ut clarius constet veram Æmo-
nam stetisse, ubi nunc Labacum est. De-
scribit ergò Antoninus iter ab Hemonia
Sirmium (quod viceversa Sirmio He-
moniam relegere poteris) hoc modo:

Hemona
Prætorio Latovicorum
Novioduno.

ut ego interpretor
M. P. XXXIV.
M. P. XXXI.
in alijs est XXVI.

Labacum.
infra Rudolphwertum.
Gurkfeldum.

Quadratum
Siscia
Varianis
Menneianis.
Incerò.
Pecentino.
Leuconò.
Cirtissa.
Cibalis.
Ullmos.
Sirmi.

M. P. XXVIII.
M. P. XXVIII.
M. P. XXIII.
M. P. XXVI.
M. P. XXVIII.
M. P. XXV.
M. P. XXVI.
M. P. XV.
M. P. XXII.
M. P. XXXII.
M. P. XXVI.

Zagrabia vel propè
Sisseck certò.
Varasdinum Lazio, sed falli-
tur.

Schirms hodie in Turcia.

In his saltem certum est Sisciam
eo loci fuisse, ubi modo Sisseckum, quia
nomen servat, & sive subducas ratione
itineris Aquileia Sisciam, sive Æmona
Sisciam, deprehendes utrobique di-
stantiam qualis hodie est inter Aquilei-
am aut Labacum & Sisseckum. Ergò
Maximinus proficiscendo Sirmio in I-

taliam ad nullam aliam Æmonam ve-
nit, quàm cujus rudera monstrari pos-
sunt Labaci, & quæ Siscia distat CXXI.
millibus passuum. Quod si verò aliud
iter illum arripuisse contendas è Sarm-
atia per superiorem Pannoniam: ecce ti-
bi designationem aliam ex eodem An-
tonino desumptam.

Antoninus				Cluverius.			
Carnunto				Haimburg Auftriæ.			
Ulmo	XIV.	M.	P.	Ilmitz Germ.	milliar.	3.	& med.
Scarabantia	XXV.	M.	P.	Schapring.	milliar.	6.	& quad.
Sabaria	XXXIII.	M.	P.	Sarvar.	milliar.	8.	& quad.
Arrabone	XX.	M.	P.	Eisenburg.	mill.	5.	
Alicano	XL.	M.	P.	Rackelsburg.	mill.	10.	
Patovione	XXXI.	M.	P.	Pettau.	mill.	7.	& tres quad.
Ragandone	XVIII.	M.	P.	Ragatez.	mill.	4.	& med.
Celeia	XVIII.	M.	P.	Celeia.	mill.	4.	& med.
Adrante	XXIV.	M.	P.	Dranberg.	mill.	6.	
Hemonia	XXV.	M.	P.	Labacum.	mill.	6.	& quad.
Ad Nonum	IX.	M.	P.	Billichgrätz.	mill.	2.	& quad.
Longatico	IX.	M.	P.	Logatez.	mill.	2.	& quad.
Sammas Alpes.	X.	M.	P.	Alben.	mill.	2.	& med.
Castra	IX.	M.	P.	Gmünde.	mill.	2.	& quad.
Ad Fornolus	XII.	M.	P.	Sanpaff.	mill.	3.	
Ad Undecimum	XII.	M.	P.	Undecimo.	mill.	3.	
Aquileia	XI.	M.	P.	Aquileia	mill.	2.	& tres quad.

Dimensionum hujus itineris peritilorum facile assequuntur cum non A. multum differat ab hodierna vulgari supputatione.

IV. Accedat quartus vetustus historicus Julius Capitolinus, qui describens iter ejusdem jam memorati Maximini ex Pannonia in Italiam Aquileiam, licet inverfo ordine, narrat: *Acrior denique Italiam ingressus est: ubi cum comperisset Maximum contra se missum vehementius sæviens quadrato agmine Hemonam venit. Sed Provincialium omnium hoc consilium fuit, ut sublatis omnibus, quæ victum præbere possent, intra civitates se reciperent, ut Maximinus cum exercitu fame urgeretur. Denique ubi primum castra in Campo posuit, neque quidquam commectus inveniret, incensus contra eum exercitus suus, quod fame in Italia laborasset, in qua post Alpes recreari se posse credebat, murmurare primum cepit, deinde etiam liberè dicere, &c. plerique sanè dicunt ipsam Hemonam vacuum & desertam inventam esse, Maximino stultè lætante, quod quasi civitas tota cessisset. Post hoc Aquileiam venit, quæ contra eum armatis circum muros dispositis portas clausit, &c. Ponte itaque è cap-*

pis facto Maximinus fluvium transivit, & de proximo Aquileiam obsidere cepit.

Vides turbatum narrationis ordinem, cum dicit: Italiam ingressus est, & subdit Quadrato agmine Hemonam venit, cum hoc præmittere debuisset; sed nihil novi apud Capitolinum. Nam postea rursus ait: Aquileiam venit, ac deinde subdit: Fluvium transivit, intellige Sontium, qui XIV. millia passuum ab Aquileia distabat (& prius transeundus erat, quam veniretur Aquileiam) vti in eadem narratione adstruit Herodianus, licet pro XIV. ponat XVI. transpositis litteris, cum Itinerarium B. Antonini seu Tabula solùm XIV. M. P. numeret. Quid ergò mirum, quod Hemonam in Italia videatur locare? Quamquam esto illam collocaret in Italia, dicendus est vel errasse, vel certè id temporis Hemonam Italiae auctæ adnumeratam, quin & inter mediam Japydiam quæ jam Romanum jugum plenè admiserat. Firmo hanc opinionem ex eo, quia tempore, quo Capitolinus scribebat, erat Imperium Romanum immutatum: Japydia adscribebatur Italiae; quod Plinius, & Ptolomæus, videntur infi-

insinuare. Imò jam tunc Pannonia sub Diocletiano aliter divisa fuit, nempe in A. Valeriam, & Saviam, quarum Valeria à Danubio ad Dravum, Savia à Dravo ad Savum protendebatur. Unde videtur, id quod à patre meridionali Savi erat circà Æmonam, attributum Italiæ abolito jam nomine Japydum; de quibus nulla amplius memoria apud auctores hujus ætatis. Certè partem Pannoniæ superioris appellavit Valeriam Diocletianus, vel ejus gener Galerius Maximianus, sub quo vixit Julius Capitolinus; vnde verosimile jam Æmonam, vt proximam Juliis Alpibus, Italiæ fuisse adnumeratam. Hæc pro benigna Capitolini ab errore excusatione. Cæterùm, ut ille erraverit Italiæ adnumerando Æmonam; non erravit Ptolomæus inter Italiam & Pannoniam eam collocando. Sive igitur ejus ætate B. Italiæ, sive Pannoniæ Civitas fuerit, procul adhuc abfuit ab Aquileia, procul ab Istria, & ante Alpes sita, non post Alpes. Neque illa Capitolini verba dicunt eum voluisse Hemonam inter Alpes & Aquileiam reponere, quod dicat, murmu-

rasse exercitum, quòd fame in Italia laborasset, in qua post Alpes recreari se posse credebatur. Bis enim passus est exercitus famem, ad Hemonam primum, ante Alpes, deinde iterùm post Alpes ad Sontium. Propterea absoluto primo sensu pergit narrare. Denique ubi primum Castra in Campo posuit, neque quidquam com- meatus inveniret, intelligendum est post transitum Alpium, primum expressit Herodianus, qui ante Hemonam; post- rius ipse Capitolinus, qui ante Aquile- jam exercitum famè laborasse notavit. Prætereà adverto Herodianum non si- ne peculiari vocum emphasi poluisse: sine ullo impedimento superatis Alpibus in Castra descenderunt. Ad quæ Castra? ho- stium, an sociorum? certè nec hostes il- lic erant, nec Maximini exercitus ibi Castra adhuc habuit, quo primò descen- dit. Sensus igitur genuinus est, quem Capitolinus non benè observavit, licet phrasim antecedentium Historicorum & fortè Herodiani secutus sit, quod supe- ratis Alpibus descenderit exercitus Ma- ximini ad locum vocatū Castra. Sic enim legitur in Itinerario Hierosolymitano.

Aquileia

Ad Undecimum

M. P. XI.

Ad Fornulus.

M. P. XII.

Castra.

M. P. XII.

Ad Pirum summas Alpes

M. P. IX.

Longatico.

M. P. X.

Ad Nonnm.

M. P. IX.

Emona.

M. P. IX.

Ego interpretor.

Undecimo.

Sanpass.

Prart, vel Podcrai.

Alben.

Logatez.

Billichgrätz.

Labacum.

Hemona igitur hac progressus Ma- ximinus terrestri itinere, post transitum C. Alpium descendit ad Castra locum sic prius appellatum, & ibi iterum famem passus, progressusque octo millibus pas- suum vltra Fornolus, quod fuerit circà Sanpass. pervenit ad Sontium à quo A- quileiam vsque restabant XIV. millia passuum, vbi navalem Pontem stravit, vti ex Herodiano liquet, qui expressè de his Castris loquens, non dicit *Castra posuit*, sed *in Castra descenderunt*, id est ad

locum, qui vocabatur Castra, qui natu- ra talis est, ut superatis Alpibus ad illum descendere oporteat, vti noverunt peri- ti locorum, & ego experiencià didici.

V. Quintus ex antiquis Histori- cis nostro instituto deserviens est Socra- tes, cui suppetias ferent alii. Vixit hic circà annum Christi 440. & recensuit expeditionem Theodosij Imperatoris adversus Eugenium Tyrannum, & Ar- bogastum; quos vicit miraculosè ad flu- vium Frigidum, quem non alium fuisse, quàm

Socrat. in
hist. Tripart.
cap. 45.

quàm Vipacùm (aut Chobelum) in agro Vipacensi, constans est authorum sententia, & convincunt itineraria antiqua. Proferamus verba Socratis : *Relictis ergò Theodosius ambobus filiis in urbe Constantinopoli, cum proficisceretur contra Eugenium bellaturus, plurimi trans Histrum barbari sunt sequuti, cum eo pugnaturi contra Tyrannum: parvoque tempore cum manu maxima venit ad Gallias. Illic enim parabat bellum, ubi jam multa millia habebat exercitus. Fit ergò congregio circa fluvium vocabulo Frigidum, &c. Imperator prostravit se ipsum in terram adiutorem invocans Deum; & petitione frustratus non est. Bacurius Magister militum ejus dirupit acies, & in fugam mox vertit inimicos; fitque denuò eâ horâ miraculum. Ventus enim vehementissimus inspirans emissa jacula ab Eugenij partibus contrâ eos magnâ fortitudine deferebat. Tantum valuit Imperatoris oratio, &c. Eadem referunt, sed paulò aliis verbis quinque alij testes, Orosius, Freculphus, Paulus Diaconus, Sozomenus, Nicephorus Callistus, alij. Placet addere verba Freculphi : *Theodosius in summis Alpibus constitutus, & expers cibi ac somni, corpore humi fusus, cælo fixus orabat. Et Pauli Diaconi: Eugenius igitur atque Arbogastes, quum omni instructâ acie Alpium transitus tenerent, & Theodosius in summis Alpibus constitutus esset, &c. Ne verò credas hoc aliis in Alpibus gestum esse, quam in nostris Alpibus Juliis, quæ sunt portæ Italiæ, suppetias fert Sozomenus ubi ait: Atque Eugenius equidem maximum paravit exercitum. & Italiæ portas, quas Romani Julias Alpes vocant præoccupatas præsidio tenuit. Quid hoc ad Æmonam dices? multum fanè, quia ex oriente profectus Theodosius ad Alpes Julias per ipsam Æmonam iter fecit, teste Pacato oratore, qui Panegyricum dixit Theodosio, in quo præter alia habet: *An ergò sine divino Numine factum putem, ut qui sub nomine pacis ludere, & primi sceleris pœnas lucrari quiescendo potuisset, secundum tertiumque***

Orosius lib.
7. C. 35.
Freculphus
T. 2. l. 4. c. 45.
Paul. Diac.
Miscell. lib.
13. Sozom.
cit. sup. Ni-
ceph. lib. 12.
c. 38.

Pacat. in Pa-
neg. Theod.

*vexillum latrocinij civilis attolleret, & su-
peratis Alpibus Cotijs Julia quoque claustra
laxaret. Et post pauca addit: Nec pia
Hemona cunctantius ubi te adfore nuntia-
tum, impulsis effusa portis obviam provola-
vit. Certè Theodosij iter ad Alpes Ju-
lias è Pannonia aut per Pannoniam, a-
liud esse non potuit nisi per tritissimam
viam, quæ Labacum, & inde ad Alpes
ducit, aut per ambagem, & circuitum
Liburniæ, quæ non est via properantis
hosti occurrere, minimè verò per Histri-
am: ergò ubi modo Labacum est, ibi
sunt rudera antiquæ Æmonæ. Quod
verò dicat Socrates Theodosium Con-
stantinopoli venisse in Gallias, vel error
est Auctoris vel interpretes posuit Gallias
pro Celtica. Antiquitus enim circâ mare
Adriaticum, & his in partibus Celtas ha-
bitasse suprâ ostendimus, imò Romano-
rum florente Imperio Gallia Cisalpina et-
iam Japydiam complectebatur, uti cum
Cluverio alibi ostendo, quo fortè Socra-
tes respexit. Manet hodieque Græcis
hæc consuetudo Germanos omnes ap-
pellandi Gallos seu recentiori appella-
tione Francos.*

VI. Undecimus vetustus Scriptor
veritati assertæ firmandæ deserviens est
iterum Sozomenus, ubi de condita Æ-
mona differit, cujus verba retuli cap. I.
§. I. eique se associat ibidem allegatus
duodecimus vetustus scriptor Zosimus,
qui ambo Æmonam agnoverunt in fi-
ne Pannoniæ superioris sub Norico, &
Alpibus, à Jasone conditam ad Nau-
portum fluvium, qui alius esse non po-
test quàm Labacus in Savum se exone-
rans, & navigiorum vltro citroque pa-
tiens, uti experientia etiam hodie te-
statur. Atque hæc sufficiant pro se-
cunda probatione assumptæ Theseos,
quòd vera Æmona à Jasone condita &
celebrata antiquis scriptoribus non sit
alibi quærenda, quàm in ruderi-
bus Labacensis urbis anti-

quæ.

§. VI.

Argumenta ex Antiquis Itinerarijs.

I.

Agno Reipub. literariæ bono A. superiore seculo ex vetustis Bibliothecis eruta sunt complura Itineraria antiqua sub nomine Antonini, quæ aliquando credita sunt fuisse Antonini Imperatoris Philosophi, sed juniorem arguunt tam Latinitas, quàm nomina urbium, ut suprà insinuat, crediturq; saltem vnus eorum Author esse Æthicus Antoninus Hister, teste Hugone Flaviniacensi, quæ circa annum Christi CCCCXL. vixisse arbitror, alioquin Æmonæ per Attilam An. CCCCLII. vastatæ vix meminisset, vti & Aquileiæ, & aliarum urbium, quæ tunc conciderunt. Quas si dicas restauratas, formam tamen Romani Imperij circa ea tempora mutatam fateberis, vt Itinerariis ejusmodi opus non esset. Hieronymus Surita putat esse Antonini Ca-

racallæ, qui anno CCXIV. imperavit. Plura dicemus infrà cap. IV. §. 4. n. 6. Quando verò vel qualiscunque Antoninus hæc conscripserit, magnum historiæ antiquæ lumen posteritati accendit. Ego olim exemplar (quantum memini) Lugdunense cum notis cujusdam recentioris legi: dum hæc scribo vnicum nactus sum Venetum, sed mirè depravatum, & non tam fortè Amaven- sis quàm Typographi incuriâ vitiatum. Ex cæteris fragmenta reperi apud probos authores, quæ pariter bonâ fide vti reperi allegabo.

II. Primum ergò sit, quod licet depravatum, & multis Typographicis mendis Venetijs impressum est Anno M. D. XVIII. in ædibus Aldi, & Andreæ loceri. In eo tamen fol. 143. ponitur:

ITEM AB URBE.

<i>Mediolano</i>	M.	p.	D. XXVIII.
<i>Inde Aquileja</i>	M.	p.	CCLX.
<i>Inde Sermio</i>	M.	p.	CCCCI.
<i>Inde Nicomedia</i>	M.	p.	D. CCCXV.
<i>Inde Antiochia</i>	M.	p.	DCLXXXII. &c.

Quæ summarie posita, deinceps specialibus titulis author prosequitur, defini-

gnando ab vrbe Antiochiam vsq; diversa itinera. Quod nobis conducit est hoc:

<i>Concordia civitas</i>	Hodie	Concordia.
<i>Aquileia civitas</i>	M. P. XXXI.	Aquileia.

FLUVIO

<i>Frigido</i>	M. P. XXXVI.	Vipacum.
<i>Longatico mansio</i>	M. P. XXII.	Logatez.
<i>Hennomacium</i>	M. P. XVIII.	Labacum.
<i>Adrante mansio</i>	M. P. XXV.	Dranberg.
<i>Celeia civitas</i>	M. P. XXIV.	Celeia.
<i>Ragundone</i>	M. P. XVIII.	Ragatez.
<i>Patavione civitas</i>	M. P. XVIII.	Petovium.
<i>Aqua viva</i>	M. P. XX.	

Hic nonnulla corrigenda sunt pro- ut in aliis exemplaribus inveniuntur. Ante centum annos Wolfgangus Lazius in suo exemplari, quod fortè manu scriptum, sic loca recenset: *Itinerarium à*

Mediolanò viam subducens Sirmium vsque per loca Foro Julij (vt reliqua Italiae transseam) Concordiam, Aquileiam, fluvium frigidum, Longaticum mansionem, Hæmonam, Adrantem, Celeiam, Ragandonem

Ortel. in Sy-
non. Steph.
in dict. hist.

& *Pœtovionem enumerat.* Irrepfit ergò
mendum in exemplari Veneto vbi Hen-
nomacium ponitur pro Hæmona, pro-
vt etiam adverterunt Abrahamus Orte-
lius, & Carolus Stephanus. Item FLU-
VIO frigidus ponitur in aliis conjun-
ctim in eadem linea, & ut dicemus in-
frà, significat Vipacum fluvium, vel ei
vicinum Chobelum. Similiter pro Ca-
leia legendum est Celeia, pro Pata-
vione legendum Pœtovione, pro Ra-

gundone lege Ragandone, & si ad-
A. verteris ad locorum distantiam : om-
ninò reperiēs locis illis, quæ interpre-
tor ex antiquis nominibus prout hodie
nominantur ad amiffim convenire : at-
q; adeò concludēs Hæmonam five Æ-
monam non alibi stetisse, quàm vbi
nunc Labacum. Quod verò in hoc loco
exemplar Venetum mēdosè habet Hen-
nomacium, alibi melius nominat He-
moniam. Nam folio 169. sic ordinat iter.

ITEM AB HEMONIA.

<i>Per Sisciam Sirmi vsque</i>	M. P. CCCXI.	fic
<i>Prætorio Latovicorum</i>	M. P. XXXIV.	Ratschach.
<i>Novioduno</i>	M. P. XXXI.	Gurkhfeldam
<i>Quadrata</i>	M. P. XXVIII.	-----
<i>Siscia</i>	M. P. XXVIII.	Siffegkh.

Hic ab Hemonia numerantur mil-
lia passuum CXXIV. vsq; Sisciam, quæ
omnium consensu est hodiernum Sif-
segkh. Si ergò IV. M. P. computes pro
vno milliari Germanico, erunt inter He-
moniam, & Sisciam milliaria Germanica
triginta, & vnum; & totidem circiter
hodie numeramus inter Labacum, &
Siffegkhum, tametsi nesciamus quam
viam Romani tenuerint, qui fortè
maioribus vsi sunt ambagibus. E-
tenim Prætorium Latovicorum vbi
steterit nescimus, ego divino circà Rat-

B. schach, quia hoc distat octo milliari-
bus Labaco, & Gurkfelda, quam puto
esse Noviodunum, distat inde circiter
sex milliariibus. Quidquid sit de ho-
rum locorum, vera interpretatione, inte-
rim habemus Antoninum correctum
ab Antonino, qui quod semel posuit *He-
nomacium* secundo melius scripsit *Hemo-
niam*. hæc de primo Itinerario.

III. Tabulæ apud Peutingerum
& Cluverium distinctius, copiosioribus
locorū nominibus, iter Aquileia Æmo-
nam & vltra adornant, & sic habent.

<i>Aquileia</i>		Aquileia.
<i>Ponte Sontî</i>	M. P. XIV.	Lifonzo.
<i>Fluvio frigidus</i>	M. P. -----	Vipacus.
<i>In Alpe Julia</i>	M. P. XV.	Alben.
<i>Longatico</i>	M. P. V.	Logatez.
<i>Nauporto</i>	M. P. VI.	Oberlaybach.
<i>Emona</i>	M. P. XII.	Labacum.
<i>Savo fluvio</i>	M. P. VIII.	Savus fl.

Supple qui deest, numerum ad
fluvium frigidum M. P. XXII. &
erunt in hoc itinere M. P. LXXXII.
id est milliaria Germanica 20. & toti-
dem hodie circiter numerabis Aqui-
leia proficiscendo ad Savi trajectum
propè Görtsehah vbi dicitur *zwischen*
den Wasserren, ad confluentes Soræ
& Savi, quia cum ponat Antoninus

vel Tabulæ author inter Emonam, &
Savum VIII. M. P. debet accipi traje-
ctus distans duobus milliariibus, qualis
ille est. Reliquorum locorum distantie
optimè conveniunt. Nam à Lifontio
ad fluvium frigidum numeramus mil-
liaria quinque cum dimidio : à fluvio
frigidus seu Vipaco (aut si malis Cho-
belo, qui modicè distat) ad Alben seu
vulgo

vulgo Planinam sunt tria milliaria cum dimidio. Unde Longaticum seu Logatez distat ab Alben paulò plus vno milliari; idem verò Nauporto seu Hyperlabaco distat vno & dimidio. Deinde Hyperlabaco Labacum omnes numeramus tria milliaria, & Labaco ad confluentes Soræ (olim dictæ Saura) & Savi duo milliaria computantur. Cæterum licet aliqua maior vel minor al-

cubi esset distantia, nihil officeret nostro intento, cum de loco in locum possint esse plures viæ, & nesciamus quam illarum tenuerint olim Romani. Ex quo iterum habemus Æmonam esse Labacum. Cum hoc itinere in supputatione per alia intermedia loca coincidit Itinerarium Hierosolymitanum, quod ita repræsentat Cluverius:

<i>Aquileia</i>	hodie	<i>Aquileia</i>
<i>Ad Undecimum</i>	M. P. XI.	Undecimo
<i>Ad Fornolus</i>	M. P. XII.	Sanpass
<i>Castra</i>	M. P. XII.	Prat, sive Podcrai
<i>Ad pirum summas Alpes</i>	M. P. IX.	Alben.
<i>Longatico</i>	M. P. X.	Logatez.
<i>Ad Nonum</i>	M. P. IX.	Billichgratz.
<i>Emona.</i>	M. P. IX.	Labacum.

Hic iterum dimensio itineris optime concordat cum his locis, quæ verò similiter interpretamur. Quis igitur sanæ mentis tot evidentibus argumen-

tis visis vel auditis dubitabit Æmonam antiquam esse quærendam Labaci Metropoli Carniosæ? Nihilominus adhuc plura promamus.

§. VII.

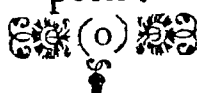
Argumenta ex Antiquis Inscriptionibus.

I.

Non sum nescius antiquos lapides repertos in aliquo loco, solum probare eo loci aliquando habitasse aut moratos esse Romanos, quorum hæc erat consuetudo, lapides cum Inscriptionibus duraturæ apud posteros memoriæ relinqueret. Neque ex ipsis Inscriptionibus aut certorum expressione nominum infallibile est argumentum, locum cujus nomen exprimitur illum ipsum esse, in quo lapis ejusmodi reperitur. Nihilominus ubi aliunde constat de loco, si prætereà in lapide antiquo ejus repariatur memoria, maximam vim habent ad firmandam veritatem antiquorum lapidum Inscriptiones. Tales verò lapides, & olim reperti sunt, & nunc reperiuntur Labaci, qui nomen Æmo-

næ clarè exprimunt. Atque ut ordiar ab eo, quem ego primus hætenus observavi, licet omnium oculis sesqui seculo expositus fuerit, & vtinam expositus meliore loco. Immuratus quippe est majori portæ Teutonicæ (vt vocamus) qua extrà civitatem ad hortos & rudera veteris Æmonæ exitur in sinistra parte anterioris portæ, duobus à terra pedibus elevatus, vnde à transeuntium curruum rotis magna pars Inscriptionis ejus extrita jam est, ut integrè legi non possit. Fortuna tamen ejus hæc fuit, quod hætenus integrum nomen Æmonicæ servaverit. Ex-

scribo quod adhuc legi potest.

V A R I O T I
P. N A R B O N
V E T. L E G. XV.
- - - - V E N I X
P. E M O N I Æ.

In penultima linea dubito an bene legam Venix, quia primæ literæ modicè apparent, & litera I. formata est instar inversæ litære T. (I.) vt suspicer fortè legendum A N. L X. Porro lapis hic vel erutus è terra, vel ex ruderibus Armamentarij Archiducalis protractus est Labaci anno 1525. cum Armamentarium incendio absumptum, & penitus disiectum fuit, & eo loci nova vrbis porta (quam à domo vicina Equitum

Teutonicorum, Teutonicam dicimus) exstructa est. Unde miror quod Lazius paucis annis postea Labaci perquirens antiquitates, eum non observaverit, quia jam tunc immuratus fuit.

II. Altera inscriptio extat defacto in pariete Ecclesiæ B. V. Ordinis Teutonici, quam ego ipse legi, & descripsi correctius quam Lazius, qui cam promittit in commentario Reipublicæ Romanæ.

Laz. Comment. Reip. Rom. lib. 12. sect. 5. c. 6.

M. TITIO. M. F. CL. TI.
BARBIO. TITIANO. DE
CURIONI. E M O N E. T.
LEG. II. ADJUTRIC. ITEM
LEG. X. FRETENS. HASTATO. IN. COH. LEG. II.
TRAIAN. EXCORNICULAR.
PR. PRO. LARCIA. VERA
FILIO. PISSIMO. L. D. D. D.

Petrus Appian. Barth. Amant. Syntag. Antiq. Inscript. Jan. Grut. Magn. Synt. Laz. Lambec. Bibl. Cæf. l. 2. c. 8. fol. 681.

Petrus Appianus, Bartholomæus Amantius, Janus Guiterus, Lazius, & post hos Petrus Lambecius habent cum diphtongo *Æmonæ* sed in lapide simpliciter est E M O N E. Item apud illos est gemina vox EXCORNICULAR. Sed in lapide vna continua. Item apud illos PR. PR. sed in lapide P R. P R O. Verùm lapidæ etiam errant: & de interpretatione hic non sum sollicitus, sal-

tem habemus *Æmonæ* nomen in secundo lapide:

III. Tertia inscriptio extabat olim in præfata Commenda Teutonica Labaci ante centum aliquot annos, quam descripsit Lazius. Recentibus annis perfordidam avaritiam illiteratorum, lapis ille in alium usum absumptus est, vti mihi domestici narrarunt cum inquirerem de illa. Apud Lazium ita legitur:

ENNIO SECCONIS F.
VIVUS F. CETETIUM
RUSTICO F. ☉. N. L.
ET FIL. VALENTIONI.
☉. AN. XXXV. EISECU
SECCO. EMONS. Y.
☉. AN. LI. EMON. Y.
Coetera legi nequiverunt.

Ecce iterum bis *Æmonæ* nomen in eodem lapide; atque adeo triplex ante centum annos Labaci extabat inscri-

ptio, in qua nomen *Æmonæ* sive *Emonæ* expressum. Addi possent etiam aliæ inscriptiæ vicini *Magni Vici*, quem nunc

nunc corruptè Igg appellamus, sed hæc A. quod Æmona alibi quæri non debeat
infra suo loco promentur. quam Labaci. In medio Ecclesiæ suprà

IV. Sufficiat apponere Inscriptionem recentioremem quidem, sed quæ testetur Labacensibus jam olim ante seculum persuasum, & certum fuisse, Inscrptionis partem hic promo.

PAMPHILO FRUMENTINO
LEONARDUM FILIUM. PRUS-
SIENSIS MILITIÆ EQUITEM
INVISENDI GRATIA HUC PRO-
FECTO, MORTEQUE HIC
EMONE PRÆVENTO IDEM
PIIS. FIL. MONUM. F. C.
AN. M. D. LXVIII.

Nihil dubito multos adhuc lapides jacere sepultos, qui aliquando eruentur & fortè nomen Æmonæ efferent, dummodo nanciscantur Dominos antiquitati propitios : omnes enim horti à parte occidentali Labacensium suburbiorum pleni sunt rudibus veteris Æmonæ, & ferè quoties aliquod novū ædificium erigitur, dum fodiuntur fundamenta, extrahuntur lapides inscripti, sed iterum absumuntur, quia rudium verbum est : *Hæc cui bono ?* Imò & multis literatis exigua cura ejusmodi antiquitatum, quia præsentibus intenti præterita negligunt, futura non prospiciunt.

§. VIII.

Argumenta ex sensu Recentiorum scriptorum.

I.

NEquid prætermisisse videar, & in re quatuor circiter seculis quasi dubia, & quasi controversa, solus pro compatriotis sententiam ferre, libet etiam alios Recentiores, tot quot occurrunt adducere, qui ponderatis antiquorum testimoniis rectè sentiunt veram Æmonam à Jafone conditam alibi non stetisse quam in rudibus antiquæ vrbis Labacensis. Primus esto Æneas Sylvius, qui dictus subinde fuit Pius Papa II. peritissimus horum locorum, quæ sæpius peragravit cum & Slavigracensem Parochum, & Tergestinum Episcopum & Legatum Friderici III. Rom. Imperatoris ad sedem Apostolicam ageret. Hic tantus vir de Nauportto sic sentit : *Istriam ab Istro amne dictam ferunt, quem à Danubio in Adriam fluere falsò crediderunt. Cui errori, & Pomponius Mela, & Nepos Padæ accola aures adhibuit. Argonautarum eos fabula decepit, quos per Istrum ex mari Pontico in Istriam vectos memoriæ proditum est. Sed constat eos ex Istro in Savum adverso flumine navigasse ; dein Nauportum, quem Labacum hodie appellari putaverim, cujus paludem Lugeam Strabo appellat. Ex Nauporto verò per montes humeris vecta navis in Adriaticum pervenit &c.* Non meminit quidem Æmonæ sed Nauporti fluvij, qui Æmonam perlabitur, & Savi qui ab Æmona secundum Antoninum distat solis VIII. M. P. sed hoc ipsum fati est, quod Nauportum in Carniolia agnoscat, consequenter etiam Æmonam hic reposuisset, si de ea fuisset interrogatus. Errat tamen in eo, quod putet Nauportum

portum à Strabone dictum paludem Lugeam, quia hæc est alia palus, licet etiam in Carniolia interiori, de qua suo loco.

Ortel. in
Syn. Geogr.

II. Alter pro nobis fide jussor est Abrahamus Ortelius, qui superiore seculo scripsit *Synonyma Geographica*, & sic sentit de Æmona: ÆMONIA. Histriæ maritimam urbem, & hodie Cittanova vocatam, scribunt Leandex, Volateranus, & Marius Niger. Ego verò quis veterum hujus Æmonie in Histriæ regione ad mare sitæ meminerit, planè ignoro. Plinius habet ÆMONAM Pannoniæ oppidum, ÆMONIAM quoque in Noricis, quod Julius Capitolinus HEMONAM vocat. Ptolomæus EMONAM urbem statuit inter Italiam, & Noricum, quam eandem esse puto cum ÆMOMIA Plinij. Sic etiam legendum erit apud Antoninum (quo loco Hennoma Hemionia, & Henonia malè habetur) hancque Moletius Clemonam dicit vocari. At cum Simlero potius credam Carniolæ caput esse, quod hodie Laybach dicitur, & vulgus Latinum LUBLANAM nominat. In ea enim urbe extat vetus Romana inscriptio, in qua Æmonæ sit mentio. Hactenus Ortelius, non solum veritatem adstruens, sed etiam fictores refutans, verè enim dicit: Quis veterum hujus ÆMONIÆ in Istria reginæ ad mare sitæ meminerit, planè ignoro. Et ignorant cum ipso omnes docti, &

Avent. Annal. l. 2. mihi pag. 122.

III. Quartus est Joannes Aventinus Boicorum Annalium scriptor, qui agens de Maximini profectioe in Italiam, hæc habet: Maximus quæ ad bellum spectabant comparavit, ut paratus Maximino occurreret; qui jam fines Italiæ attigerat, & Hemonam Coloniam Pannoniæ extremam Italiæ primam vacuum cultoribus potentibus partis intrarat, ubi ædificiis incensis Aquilejam, quæ inde sex & septuaginta millibus passuum aberat, quadra-

to agimine progreditur &c. Clarius se explicuit in exemplari Germanico, quod post Latinum vulgavit, ubi expressè ait Hæmonam esse Labacum.

Idem. in
Germ. mihi
fol. 221.

Quintus fidejussor est Wolfgangus Lazius, qui licet Æmonam Iggij (quod duobus milliaribus Labaco distat) non verò Labaci collocet, quia distantiam locorum ab Antonino designatam non observavit, ex eo tamen huic opinioni subscribere censendus est, quod Æmonam non in Istria, sed in extrema parte Pannoniæ, & quidem propè Labacum inquirendam judicaverit. Verba ejus sunt *Hæmonæ situm nemò melius, quam Plinius depingit. lib. 3. cap. 25. cum de Jasone, & Argonautis loquitur: quoniam Argonavis flumine in mare Adriaticum descendit, nec procul Tergeste, nec jam constat, quo flumine. Humeris travectam Alpes diligentiores tradunt. Subijisse autem Istro, dein Sao, dein Nauporto, cui nomen ex ea causa est, inter Æmonam Alpesque exorienti. Porro Nauportum Labacum fluvium ex proximo est capite confirmatum. Hic verò quatuor milliarium intervallo à Labaco civitate oritur, haud procul ab eo oppidulo, quod hodie superius Labacum dicunt. In cujus medio itineris, ut describit nimirum Plinius, inter Labacum fluvium, & Alpes Lugei lacus visitur innumeris Romanis Inscriptionibus alijsque vetustatis exemplis celeberrimus, quem Iggium incolæ vocant, cujus situs Hæmonæ veteri ex Diametro quadrat. &c.* Verum est, quod origo Labaci fluvij sit etiam media inter Iggium, & Alpes, sicuti est inter Labacum & Alpes, sed oportuisset benè inspicere Antonini itinerarium, & distantias locorum observare, quæ non correspondent Iggio, sed Labaco. Errat verò Lazius Lugeum lacum collocando Iggij, quia procul inde est, vel Cirknicensis lacus, vel subterraneus fluvius in Lueg.

Laz. comment.
Reip. Rom.
lib. 12. sect.
§. c. 7.

IV. Sextus fidejussor est Hieronymus Megiserus Historiographus olim Carinthiæ, qui hæc ipsa loca perlustravit. Et licet vno in loco subscribat Lazio,

Megif. Añal.
Caiin. lib. 3.
cap. 56.

Carol. Steph.
in Dictionar.
Hist. Poët.

P. Bert. lib. 1.
Germ. c. 21.

Peuting. in
Tab. Antiq.

Lazio, alibi tamen difertè ponit hunc titulum : *Quomodo Maximinus Tyrannus Æmonam id est Labacum Metropolim Carniolie exusserit &c.* Dein in contextu narrationis ait : *Cum Maximinus fere attigisset Italiam, & ad Imperialem urbem Æmonam (quæ nunc Metropolis Carniolie Labacum est) pervenisset ; reperit urbem apertam, à nullo hominum habitatam: omnes profugerant &c.* Hæc ille, quæ clara, & vera sunt, quantum ad vrbs nomenclaturam. Septimus fit Carolus Stephanus, qui in suo Dictionario Historico-Poëtico, iisdem ferè verbis suam mentem aperuit, quibus suprâ Abrahamus Ortelius. Octavus est Petrus Bertius, qui in Commentariis de Germania, ubi producit Itinerarium Antonini, & nomina locorum explicat, ponit *Æmona Laybach*, seu quod idem est Labacum. Nonus est Conradus Peutinger allegatus à Petro Bertio, cujus verba sunt : *In Pannonia superiori conspicitur quoque vicinior Istriae Emona, & fluvius Savo - & Petovio oppidum.* Vicinam dicit Emonam Istriae, & Labacum est vicinum Istriae, non tamen in Istria, sed in Pannonia.

V. Decimi fidejussoris locum obtinet instar decem aliorum Philippus

Cluverius, quo nullus hætenus accuratius, exactius, imò laboriosius scrutatus est antiquorum locorum situm, & nomenclaturas. Is de se ipso scribit, quod has Provincias eo fine lustraverit, ut earum statum veterem facilius explicaret, fide proinde dignissimus in plerisque. Certè quæ de Labaco scripsit, verissima esse convincunt ejus probationes. Ecce paucula. Indescriptione limitum Italiae, cum Pannoniam ab Italia discernit, allegat Vellei Paterculi verba de exercitu Pannonico : *Pars petere Italiam decreverat, junctam sibi Nauporti ac Tergestis confinio.* Addit hic Cluverius : *Pannoniae oppidum erat Nauportus apud amnem cognominem, qui vulgo nunc dicitur accolis Laubach : Italiae verò oppidum erat Tergeste : in medio horum erant Alpes Pannoniae, quarum summa juga Italiam à Pannonia submovebant.* Adducit deinde idem Cluverius textum Herodiani de transitu Maximini è Pannonia in Italiam, eumque erroris arguit, quod Hæmonam in Italia collocaverit, cum esset à septentrionali parte Alpium ad earum radices. *Nec situm, inquit hujus urbis ignorare possumus, quando ita referunt antiqua Itineraria Romana.*

Cluver. Ital.
antiq. lib. 3.
c. 2.

Tabulæ

Aquileia

Ponte Sontii

Fl. frigidus

In Alpe Julia

Longatico

Nauporto

Emona

Savo fluvio

Ad publicanos

Adrante

Celeia

M. P. XIV.

M. P.

M. P. XV.

M. P. V.

M. P. VI.

M. P. XII.

M. P. VIII.

M. P. IX.

M. P. VI.

M. P. XXXVII.

Antoninus.

Aquileia.

Fl. frigidus XXXVI.

Longatico XXII.

Hemona XVIII.

Adrante M. P. XXV.

Celeia M. P. XXIV.

Pergit porrò Cluverius : *Hoc scilicet illud erat visitatissimum Romanis è Pannonia in Italiam iter, in quo Celeia oppidum ultra Savum amnem in Carniolia, etiamnum clari comitatus caput est. In Italia*

verò Sontius fluvius hodieque vulgo dicitur à Sontio flume, & in hunc defluens fluvius Frigidus, vulgo nunc Wippach, circa cujus fontes sunt Alpes Juliae, quæ & Pannonicae dicebantur. Per has transitus erat via militari

litari ex Italia in Pannoniam; cujus initium erat Vallis sive campus, quem Nauportus medium secatur amnis, vulgo nunc incolis Germanis Laubach, sive alia dialecto Laupach dictus. Ad hunc fuit oppidum ejusdem nominis Nauportum XI millia passuum à summo Julæ Alpibus trajectu, & XII. ab eo millia in eadem planitie Colonia Hemona, à qua in præscripto itinere VIII. numerantur millia ad Savum amnem. Unde patet Hemonam esse eam urbem, quæ in ripa dicti amnis vulgo nunc incolis vocatur communi amnis vocabo Laubach, Italis Lubiana, Carniolæ Caput. Huc accedit & inscriptio vetus, quæ heic reperta est, Hemona nomen referens. Hactenus Cluverius clarissimè, & verissimè. Quid verò sentiat de authoribus, qui Æmonam in Istria erroneè reponunt infra dicam.

VI. Undecimus fidejussor est vir in omnibus scientiis, præsertim Theologicis, & Historicis versatissimus Melchior Inchoffer S. J. cujus verba appono. Eademque ratio fuerit de Æmonienſi seu mavis Æmonenſi Pannoniæ Savie Ecclesia, sive ea sit quam Ptolomæus Æmonam, Julius Capitolinus Hæmonam, Plinius Æmoniam vocant, & Plinius Pannoniæ oppidum, Julius in Noricis, Ptolomæus inter Italiam, & Noricum statuunt: hodie recentiores Metropolim Carniolæ Lubianam sive Labacum nuncupant: quanquam alij maritimam Istriæ urbem censentes, cum Volaterrano aliisque recentioribus aliò abeant, sed nullo quod sciam ex veteribus authore. Ità profectò nullus ex antiquis authoribus proferri potest, qui vel levi aliquo indicio Æmonam reponat in Istria, cum econtrà, qui ejus meminerunt antiqui, Pannoniæ urbem nuncupent. Duodecimus testis est Martinus Zeillerus in Itinerario Germano subscribens sententiæ Cluverij. Decimus tertius Matthæus Merian, quasi problematicè modo cum Cluverio, modo cum Lazio sentit: certè in hoc nobis favet, quòd nullam in Istria Æmonam quærat, sed potiùs Labaci. Decimus quartus verò Georgius

Fournier clarè veterem Æmonam Labaci reponit in Synoptica sua Geographia. Denique decimus quintus testis sit Henricus Palladius, qui nuper scribens Vtimi in Foro Julio, adeòque vicinus Istriæ cum varias de Æmona conjecturas format, nec verbulo tamen attingit eorum opinionem, qui eam in Istria collocarunt. Imò opinioni Lazij, videtur adhærere cum ait: Cæterum de Æmona mirum, quod nusquam apparet. Nam post hanc calamitatem (supponit Maximini transitu incendio consumptam) fuisse restitutam, & cultu floruisse in signi ex posterioris ætatis scriptoribus satis constat. Unus Wolfgangus Lazius situm designat propè Lubianam, quem nunc Iggiū appellant: hanc fuisse Æmonam ex Romanorum monumentis sibi persuadet. Monstrantur etiam antiqui oppidi vestigia in Sylva Geldrudis, quod proximius verò est Æmonam fuisse &c. Non omninò contradicit Lazio, sed malè tamen ipse conjecturat de Sylva Geldrudis Pyrina, quæ est in ipsis Alpibus, qui si Plinio fidem habuisset post Alpes originem Nauporti, & post originem Nauporti Æmonam quæfivisset: deinde ex Itinerario Antonini (quod videtur non legisse) poterat colligere, & digito quasi monstratam videre Æmonam Labaci. Nobis hoc loco satis est, quod Palladius non ignarus in vicina Istria Episcopos Civitatis Novæ appellari Æmonienſes, noluerit tamen conjecturam pro Æmona facere de Cittanova. Prætereo nunc Antonium Thyſium, Petrum Lambecium, Joannem Frisium, Joannem Passeratium, Cornelium Schrevelium N. Sansonium, qui anno 1641. mappam edidit ferè similem mappæ Cluverij, & Æmonam eodem loci ponit, quo nos & alij, qui vel expresse in nostram concedunt sententiam, vel tacite approbant, cum extrà Istriam Æmonam requirunt in Pannonia, vel Norico.

VII. Deniq; ipsi adversarij, qui Æmonam in Istria collocare volunt, pro

Inchoffer³
Appar. ad
Annal. Hun.
T. 1. fol. 15.

Mart. Zeill.
Germ. c. 15.
fol. 175.
Merian. Topograph.
Carniol.

Fournier. 1.
21. c. 13.
Geograph.
H. Pallad.
Forojul. lib.
3. & lib. 7.

Hen. Pall.
rer. Forojul.
lib. 7.
fol. 118.

Thyſ. in Not.
ad Pater.
Lamb. Bibl.
Cæſl. 2. c. 8.
f. 632. Frif.
in Lex.
Passerat. in
Galep. Schre-
vel. 16.

pro nobis vel inviti sententiam ferunt. Duorum meminero, & sufficiet. Auber-
tus Myræus edidit anno 1619. Geogra-
phiam Ecclesiasticam, & paulò ante No-
titiam Episcopatum orbis Christiani. In Geographia pronuntiat pro Istrianis,
quà inquit: *Æmonia V. olim E. Istriæ ad*
Nauporti fluminis ostia sita, cujus ruinæ
hodieq; spectantur inter Justinopolim & Pa-
rentium. Ex ejus reliquiis constructa est ci-
uitas Nova &c. At verò in Notitià Epi-
scopatum enumerat suffraganeos Pa-
triarchæ Aquilejensis, & Patriarchæ
Gradenfis prout olim censebantur, quia
catalogum illum ait esse *antiquissimum à*
quinq; seculis scriptum, quem è Victorina
Bibliotheca Parisiis obtinuit: Ibi ergò
inter suffraganeos Aquilejensis nomi-
nat *Mantuanum, Comensem &c. Petinen-*
sem, Justinopolitanum, Æmonienf. Et mox
ponit in Istria suffraganeos Gradenfis Pa-
triarchæ: *Castellanus Veneziæ, Clodien-*
sis Chioggia Civitatis Novæ Cittanova.
habemus ergo in Codice Provinciali Ro-
mano antiquissimo simul & semel sub
diversis Metropolitanis Æmoniensem
Episcopum, & civitatis Novæ Episco-
pum, haud dubiè diversos, quia vnus i-
demq; non est duorum Metropolitanor-
um suffraganeus. Ne verò mihi obje-
ctes ejusdem Myræi Politiam Ecclesia-
sticam anno 1610. editam, in qua pari-
ter Episcopatus orbis Christiani enume-
rat, & Gradenfi solos Castellanus ac Clo-
diensem attribuit, scito Notitiam supra-
dictam seu Codicem Provinciale esse C.
partum posteriorem, adeòq; meliorem,

& sinceriore ejusdem authoris, quia
A. anno 1614. evulgatum. Nec multum
ab hoc discordat Catalogus Episcopo-
rum à Joanne Olmar anno 1515. ed-
tus, in quo Aquilejensi præter alios suffraga-
neos tribuuntur, *Tergestinus, Comaclensis,*
Justinopolitanus, Maranensis, hic modo est
civitatis novæ. Et mox Gradenfis suffra-
ganei nominantur, *Castellanus, Torcella-*
nus, Esulanus, Caprulanus, Clugiensis, civita-
tis Novæ. Hic licet Æmonienfis non no-
minetur, nihil ominus translatio Mara-
nensis ad civitatem novam insinuat, cum
Maranensis ante translatione fuerit sub
Aquilejensi, translatus verò ad
civitatem novam tribuatur Gradenfi.
Verum Joannis Candidi Foro Julienfis,
quem pro se allegant adversarij, autho-
ritate firmemus, quod modo ex My-
ræo adduximus. Hic ergò licet alicubi
Æmoniam locare videatur in Istria, ta-
men in recensendis suffraganeis Aqi-
leix, & Gradi concordat ferè cum My-
ræo. Nam Aquilejensi Patriarchæ as-
signat præter alios *di Petene, di Giustino-*
poli, di Emona sino à Savo: Gradenfi ve-
rò tribuit, *il Castellano, Jesolano, Capru-*
lano, di Torcello, de Chioggia, e di Citta No-
va, quæ sine dubio ex antiquis docu-
mentis Vtinenfibus vbi scripsisse vide-
tur, extraxit. Fuit ergò aliquandò tem-
pus, quo suum Episcopum habuit Æ-
mona sub Aquilejensi, & suum civitas
nova sub Gradenfi Metropolitana: atque
adeò Æmona non fuit Citta
nova, nec hodie esse
potest.

Joan. Olmar.
lib. de Episc.

Joan. Candi.
comment.
de Aquileja.
lib. 4. mihi
pag. 44.

§. IX.

Dubijs secus sententium obviatur.

I.

Ria potissimum sunt quibus
innixi Adversarii Æmonam
collocantes in Istria (nam de
aliis nobis non est quæstio)
conantur probare Æmonam veterem
esse ad flumen Quietum in Istria, vbi
ex quibusdam antiquis rudibus ædi-

ficata est Civitas Nova, siue vt aliquando
appellabatur Novetium. Et I. quidem
adducunt vnum vel alterum antiquum
scriptorem, qui in Italia videtur collo-
care Æmonam: proinde arguunt Æ-
monam non posse quæri Labaci, cum
Labacum sit in veteri Pannonia. 2. ad-
ducunt

K

Aub. Myræ.
in Not. Epi.
seu cod. Pro-
vin. Rom.
ap. Gualt.
Chron. T. I.

ducunt scriptores Recentiores, qui expressè tradunt Æmonam olim stetit, ubi rudera Civitatis Novæ in Istria, & flumen Quietum Istriæ esse antiquorum Nauportum. 3. Probant, quia Episcopi Civitatis Novæ ab antiquis temporibus nominantur Episcopi Æmonenses. Sed in his omnibus mirè falluntur, ut mox videbimus.

Herodian.
lib 5 init.

II. Quantum ad primum adducuntur Herodianus, & Julius Capitolinus, quorum prior ita scribit de itinere Maximini Imperatoris è Sarmatia properantis Aquilejam : *Maximinus postquam ad Italiæ fines pervenit, præmissis speculatoribus, qui explorent, &c. Ubi autem totam planitiem servatis ritè ordinibus transmiserunt, ad primam Italiæ urbem perventum est, quæ Hemona ab incolis vocatur. Ea sita est in extrema planitie ad Alpium radices, &c.* Ex hoc loco sic arguunt : Istria est in Italia, & Civitas Nova est in Istria : Labacum verò non est in Italia, ergo Æmona non potest quæri Labaci, sed potius in Istria. Deinde Julius Capitolinus de eodem Maximini itinere agens, inquit : *Acrior denique Italiam ingressus est : ubi cum comperisset Maximum contra se missum, vehementius sæviens quadrato agmine Hemonam venit. Sed Provincialium omnium hoc consilium fuit, ut sublati omnibus, quæ victum præbere possent intra civitates se reciperent, ut Maximinus cum exercitu fame urgeretur. Denique ubi primum castra in campo posuit, neque quidquam commeatus inveniret, incensus contra eum exercitus suus, quòd fame in Italia laborasset, in qua post Alpes recreari se posse credebat, murmurare primum cœpit &c.* Ex hoc loco sic arguunt Adversarij : Juxtà Capitolinum prius ingressus est Italiam Maximinus, quàm Hemonam accesserit, ergo Hemona in Italia quærenda est, & non in Pannonia. 2. narrationis contextus innuit, quod Æmona sita fuerit post vel trans Alpes proficiscenti Maximino è Sarmatia; hoc autem non congruit La-

Jul. Capitol.
in Maximino c. 21.

bacensis vrbs situi, sed potius civitatis Novæ; ergò hic potius quàm ibi quærenda est vetus Æmona. Addamus vltro etiam Sozomenum de Argonautis differentem : *Transmisso mari quod super Scythas est, per flumina quæ per illas partes labuntur, ad Italorū pervenerunt fines, atq; ibi hyemantes urbē condiderunt nomine Æmonam.* Ecce inquit in finibus Italiæ non autem Pannoniæ sita est Æmona.

III. Sed hæc tam enervia sunt, ut nullo negotio infringantur. Ad primum Herodiani locum sentiendum est, quod Herodianus Græcus scriptor, & horum ignarus locorum erraverit, dicendo Hæmonam primam Italiæ urbem : vel 2. quia limites Pannoniæ sunt vicini, imò contermini Italiæ, volebat fortè scribere *ad proximam Italiæ urbem* : nulla enim Pannoniæ vrbs propinquior est Italiæ, quàm Labacum : quod sanè ex reliquo contextu apertè colligitur, quem supra dedimus §. V. num. 3. series quippe narrationis ista est.

1. *Maximinus ad Italiæ fines pervenit*, id est ad limites Italiæ extrinsecos, Pannoniæ verò intrinsecos, ubi est Italiæ finitima & propinqua, & hoc verificatur etiam de Labaco.

2. Præmisit speculatores ad Alpes, qui circumspicerent an intrà Alpes insidiæ delitescerent, ex quo patet, quod tunc ipse nondum attigerit Alpes. Post hoc.

3. Ipse quadrato agmine Hemonam venit, quæ est sita in extrema planitie ad Alpium radices : à parte nimirum orientali, vel quasi septentrionali.

4. *Hic* (id est ante ingressum Hemonæ) *speculatores atq; exploratores exercitus, quos scilicet ante præmiserat ad Alpes, jam reduces, narrant Maximino, vacuam relictam urbem* : vnde famē tolerare debuit exercitus apud Hemonam.

5. *Milites indignè tulerunt, quod ab initio statim fame laborarent.* Nimirum ad Hemonam.

6. Cum noctem exegissent (scilicet

cet circa, vel intra vacuam Hemonam) statim sole oriente ad Alpes accesserunt.

7. Alpes verò, vt loquitur Herodianus sunt longissimi quidam montes vice murorum, Italiæ circumdati, &c. vt vniuersam Italiam comprehendant. Hactenus fuerunt Hemonæ, & necdum transierunt Alpes sed eas accedebant.

8. Quapropter (pergit Herodianus narrare) ingens transiturum illac exercitum formido tenebat, metuentem summa juga teneri jam ab hoste : Nimirum summa juga Alpium putabant occupata ab hoste. Sed

9. Tandem Maximinus sine vlllo impedimento superatis Alpibus in castra descendit. Ergò transiuit ab Hæmona ad Alpes, & superatis transcensu Alpibus, descendit ad vallem infra Alpes meridionalem, vbi locus fuit *Castra* nuncupatus. Quis hic non videat Herodianum vel malè afferuisse Hæmonam Italiæ urbem, vel sibimet contradixisse? si enim Alpes sunt muri Italiæ, qui eam vniuersam comprehendunt vel ambiunt, vti ipse fatetur ; consequitur, antequam Italiam attingeret Maximinus venisse Hæmonam, & tunc Hæmonam, quæ sita erat ante Alpium accessum, non fuisse urbem Italiæ, sed solum propinquam Italiæ, quia ad radices Alpium. Sed quid his opus? Inspiciatur textus Græcus Herodiani, vbi vox *protos* decepit interpretes, cum pro ea ponerent primam Italiæ urbem. Nam eadem vox etiam significat priorem, & antecedentem, ut Joan. I. *qui prior me erat*, in Græco est *protos mu eiv*, proinde etiam Herodiani verba *proti Italias polei*, reddenda sunt *priorem Italiâ urbem*, seu ante Italiam sitam urbem, quæ Italiam antecedit. Et sic intellectus Herodianus sibi non contradicet. Nihil igitur patrociniatur Herodianus Istrianis pro commentitia Æmona ad flumen Quietum.

IV. De Iulij Capitolini autoritate non laboro, vtpote qui lecta apud a-

lios susque deque miscuit, & per metathesim quæ præmittere debuisset post posuit, quem admodum supra observavi §. V. num. 4. Imò videtur narrationem hujus itineris desumpsisse ab Herodiano, quem medio seculo subsequutus est, & confudisse, quæ ille ordinatè narravit. Dicit enim quod castra in campo posuerit ; cum Herodianus solum dicat eum in castra descendisse. *Castra* verò fuit locus sic nominatus, vt patet ex allegato supra Itinerario. In quem enim finem, vel ante Hemonam nova castra poneret, vbi nullus hostis timendus, vel etiam superatis Alpibus, cum ad planitiem descendisset securus, & insuper acceleraret iter Aquilejam? Non ergo ipse castra posuit, sed ad locum dictum *Castra* descendit ex Alpibus. Sozomeni porrò autoritas nihil officit nobis, quia circa Labacum possunt dici Italorum fines, seu Italiæ Limites extrinseci, sicuti in summitate Alpium, vbi incipiebat Italia (vt probat Cluverius) poterat dici limes Pannoniæ, vel Japydiæ pro aliquo tempore : neque ex hoc inferre licet Æmonam in Italia quærendam esse. Denique si decem alij Authores afferuissent Æmonam Italiæ urbem, contrà eos tamen starent supra à nobis recensiti, Plinius, Ptolomæus, Justinus, Vellejus, & alij, ac potissimum itineraria, quæ evidenter convincunt Æmonam ibi stetitisse vbi nunc Labacum est. Imò etiam si Æmona nunquam fuisset Labaci, ex adductis nihilominus autoritatibus asserentium Æmonam esse Italiæ urbem, nullatenus adhuc probarent Istriani Æmonam fuisse vbi sunt rudera Cittanovæ, vel Novetij, sunt enim nonnulli recentiores, quos inter P. M. B. in MSS. & Franc. Palladius, imò & Henr. Palladius qui iisdem Herodiani, & Capitolini autoritatibus seducti, Æmonam inquisiverunt trans Alpes circa Goritiam, alter quidem in sylva Geltrudis seu

Cluver. lib. 1. Ital. antiq.

Pyrina, alter in oppido ad radices meridionales Alpium nominato hodie Haidenschafft, vbi etiam multa sunt antiquitatis vestigia, sed vano labore, & in cassum sudant. Ego in Haidenschafft potius crederem stetisse Ocrum urbem, quam Plinius intercidisse scribit, cum locus vicinus adhuc vocetur à Slavīs Poderai, quod ad Ocrum alludit: Æmonam verò nullus mihi alibi monstrabit, quàm Labaci.

V. Recentiores deinde allegantur authores pro Istriā, neque enim hætenus repertus est ullus antiquus, qui ante mille annos scripsisset Æmonam veterem stetisse in Istria: adducuntur ergo Raphaël Volateranus, Flavius Blondus, Leander Albertus, Petrus Cippus, Nicolaus Manzolius, Philippus Ferrarius omnes Itali, Sebastianus Munsterus, Gerardus Mercator, & addi possent plures, de quibus vniversim pronuntiat Cluverius agens de rudibus civitatis Novæ in Istria, & fluvio Quieto: *Ad hujus dextram ripam IV. circiter M.P. à mari vestigia conspiciuntur antiqui oppidi, quod Italiæ scriptores hoc nostro seculo PER IMMANEM ERROREM, interpretati sunt Hemonam Coloniam apud Nauportum amnem, quem volunt hodie esse Quietum, quum extra Italiæ fines Hemonam nunc Labacum dici apud fluvium cognominem in Savum defluentem supra patuerit.* Quis ita primus scripserit, non reperio. Persuasum tamen id fuisse Istriā ante quingentos abhinc annos vltro fateor, sed per IMMANEM ERROREM, quem avidè arripuerunt scriptores Itali prout informabantur. Raphaël Volateranus scripsit Anno 1510. cum Julio Pappæ II. opus suum dicaverit: de hoc Floridus Sabinus ita sensit: *Bona eruditorum pars ei defert mediocrem eruditionem cum nihil quam aliena, hinc inde in sua immensa volumina transfulerit, in Græcis vertendis vel pueriliter sæpè lapsus.* Hic Romæ scripsit, & fortè nec Istriam nec Labacum vnquam vidit. Leander Albertus

vel Albertus Dominicanus ejusdem ævi, scribebat Bononiæ Anno 1516. sed hic ipse doluit: *quod passus sit sibi imponi ab Annio Viterbiensi, & adeò multa ex ejus nugis infarcierit suis commentariis, teste Vossio.* His paulò antiquior Flavius Blondus (non tamen inter antiquos computandus) Anno 1450. Romæ scribebat (neque hætenus legi antiquiorem in hac opinione) scire fortè & indagare potuit locorum situm, & veritatem deprehendere, quia Foro-Julien-sis erat, nisi nimium remotus à patria calamum tractasset, aut obviis credidisset. Nam vt de eo pronuntiat Joan. Gobellinus: *Non satis diligenter quæ scripsit examinavit, non quam vera, sed quam multa scriberet curam habuit:* Et Floridus Sabinus de eodem: *Non defunt, qui ab eo veritatis fidem multis in locis requirant.* Petrus Cippus his multò junior errorum arguitur in ipsa Istriæ descriptione à Magino, qui ipse quoque innumeros commisit errores in locorum antiquorum interpretatione, vt legenti constare potest. Philippum Ferrarium plures lapsus observant Lambecius, Bollandus & Socij. Quid multa? cæteri magis Novitij, cæci cæcos secuti, errores erroribus cumularunt, vt risum vel commiserationem potius mereantur, quàm fidem. Unus cæterorum omnium idea est Nicolaus Doglioni, qui Anno 1623. orbem descripsit, & de Æmona hoc protulit: *San Lorenzo di Daila, & doppo Cittanova fabricata vi dalle rouine del antica Emonia sopra ad vn monte accanto vna Picciola valle del fiume Quieto, quattro miglia da Cittanova lontana, & si chiamava Novetio. Et li edificatori dicono esser stati Argonauti, che portarono la loro nave nel fiume Quieto, & vi si veggano anco alcuni vestiggi. Fu abbruggiata questa Cittanova, quando fu vinto Berengario primo delli Vngberi, da cui spingendo, si aliquant avanti vi e la foce del fiume Labato, che hora a Quietosi dice, ma Nauportus secondo Plinio era da prima tenuto. Questo scende da gli alti monti*

Cluver. Ital.
Antiq. lib. I.
cap. 21.

Flor Sabin.
ap Gerard.
Vof. de
script. Lat.

Gobellin.
ap. Voss. cit.

Doglioni.
Cosmogr.

monti, & scorrendo fra quelli da dodici miglia; navigasse poi da ove dicono l' Osteria per sino al mare. Presso nel fiume e Labato Castello che Nauporto e nominato nel historie del Cornelio Tacito, ma al presente e questo Castello addimandato Lubiana dalla palude vicina. Ergò ne etiam Labacum jam in Istriam translatum est & castrum Labacense, & flumen Labacus? credo quod ipsosmet Istrianos pigeat id audire, vel legere. Interim ex his omnibus patet evidenter, esse quidem nonnullos, qui scripserint Æmonam olim

A. stetit in Istria, sed solum Recentiores PERIMMANEMERROREM nullum verò antiquum: ac proinde nullam illis fidem habendam: tum quia plerique Rhapsodi erant, tum quia locorum ignari: tum quia asserta nullus eorum probavit. Econtra Æmonam veram stetit, ubi nunc Labacum est, probant, Simlerus, Ortelius, Cluverius & ex antiquissimis, Cosmographis pariter ac Historicis à nobis est abunde probatum. Restat Achilles argumentorum partis adversæ, qui mox sterneretur.

§. X.

Unde & quomodo Episcopi Civitatis Novæ, & quo jure assumpserint titulum Episcoporum Æmoniensium.

I.

 Ertum est juxta hætenus dicta Æmonam veram, de qua est quæstio, stetit Labaci: certum est etiam eam nunquam fuisse in Istria: multò minus transferri potuisse Labaco Cittanovam: unde ergò Episcopis Cittanovæ titulus ille ab Æmona desumptus vel Æmonia? An fortè ab alia aliqua Æmona, vel Æmonia in Istria sita? Sed nullus antiquus author meminit talis Æmonæ, vel Æmonia in Istria: & Cittanova ædificata est ex rudibus veteris Alvi, ut non semel ostensum. Igitur cum civitas transferri non potuerit, translatus fortè est Episcopatus Æmonensis, sive reapse, sive titulo tenus per errorem, quod nunc ostendo. Et in primis suppono, quod suprà probavi, civitatem Novam constructam esse ex ruinis ALVI. quam urbem inter Istriæ mediteraneas recenset Ptolomæus longit. grad. 36. min. 0. latitud. grad. 45. min. 0. At verò Æmonam in Pannonia idem Ptolomæus ponit longit grad. 36. min. 30. latitud. grad. 45. min. 20. ex quo ipso possent Istriani agnoscere, se frustra in sua patria prætereendere veteris Æmonæ situm. Jam de ALVO civitate vel oppido I-

B. striæ constat, quod extiterit adhuc tempore Ptolomæi, licet Plinius ejus non meminerit: neque apud vllum scriptorem antiquum post Ptolomæum hætenus deprehendi ejus mentionem: vtrum Attila illud oppidum everterit, non reperio, nisi apud Bonfinium, qui amplificandæ historiæ causa multa adstruit, erroneâ etiam nomenclaturâ ALVUM indigetans Æmoniam ubi ait: *Ne Parentium quidem cum Hæmonia relictam est, quando pari incendio absumptum est: id oppidum à Romanis conditum, quod de Parentio dictum Megiserus elegans Bonfinium etiam fictæ Æmonia seu Alvo attribuit.* Sive autem fuerit ab Attila destructum Alvum sive intactum relictum, saltem circa annum Christi 500. adhuc stetit colligitur ex tabula Itineraria, in qua Cluverius SILVUM legit pro Alvum uti suprà diximus. Conscriptas verò tabulas, & Itineraria circa Annum Christi 400. & quod suprà excurrit ad 500. suprà monuimus, declinante jam Romano Imperio; imò & occidentali labante, quod vel ex latinis vocibus depravatis colligere licet, quia hoc tempore per Græcos, & alias nationes latina lingua cæpit

Bonfic. dec.
1. lib. 6.

Megis. lib.
4. c. 20.

corrumpi. Ab eo verò tempore *Alvum* diu certè in ruderibus jacuisse oportuit, cum vetus nomen adeò in oblivionem traductum fuerit, ut reaedificata, non amplius *Alvum* sed Novetium appellaretur, uti habet Doglioni: quando autem hoc factum; non constat. Vghel. ex Candido refert ab Hungaris Berëgario primo Italix Rege superato, deletam, quod circà annum 903. accidisset. Verum longè antea habuit nomen Cittanovæ, ut ex Diplommatibus Caroli Magni licet observare. Proinde suspicor melius *Alvum* oppidum à Longobardis vel Slavis penitus deletum fuisse seculo sexto æræ Christianæ, vel initio Septimi: Paulus Diaconus ad annum 587. *Rex Authari ad Histriam exercitum misit, cui exercitui Evin Dux Tridenti præfuit, qui post prædas, & incendia factâ pace in annum unum, magnam pecuniam Regi detulerunt.* Rursum ad annum 601. ait: *Inter hæc Longobardi cum Avaribus & Slavis Histrorum fines ingressi universa ignibus & rapinis vastaverunt.* Et ad annum 604. iterum: *Sclavi Histriam interfectis militibus (fortè multis millibus) lacrymabiliter deprædati sunt.* Circa hæc proinde tempora *Alvum* sive sub hoc nomine, sive sub nomine *Novetij* ruinas egerit, & fortè sequenti octavo seculo restauratum. Hæc sunt verosimilia. Æmonam verò nostram post Italix excidium restauratam stetisse adhuc anno 588. constat ex Actis synodalibus, in quibus Patritius Episcopus Emonensis nominatur, certum est: Allegatur etiam Paulus Episcopus Emonensis à quodam Neoterico MS. quod in Synod. Nicæna secunda adfuerit anno 780. quod si verum est (ego in Conciliis, eum invenire non possum) steterit tunc & posterioribus annis Æmona, sed jam fortè abolito primo nomine à Slavis idololatriis habitata, & demum à Germanis sub Carolo Magno inductis reparata, dictaque Labacum à fluvio

Vghel. To.
5. in Episc.
civit. Novæ.

Cand. lib. 4.
hist.

Paul. Diac.
in Mitcell.

Raybach, quem quasi languidè fluentem sic nominarunt Germani.

II. Nunc quando Civitas Nova Episcopatum consecuta sit divinandum. Franciscus Palladius, qui scripsit Utini in Foro Julio, supponit Maranensem Episcopatum translatum ad civitatem Novam, cum ait: *Parimente di quello di Marano non si hà altra notitia, che l'esser intervenuto nel sinodo ad esso loco. Ne meno si sa là cagione, per che traslatata questa sede fuisse nel Istria nella cita d' Enona, hora nomata Cittanova.* Celebrata est Synodus à Severo Patriarcha Gradeni anno 588. Marani, in qua etiam interfuit Episcopus Maranensis. Fit autem adhuc Episcopi Maranensis mentio anno 649. vbi Donatus Maranensis nominatur in Concilio Lateranensi. Post hunc annum nullum amplius invenio. Et quia Jonnes Olmar anno 1505. edidit libellum dignitatum Ecclesiæ Catholicæ ex antiquis MSS. vbi suffraganeos Patriarchæ Aquileiensis, & Gradeni speciatim enumerat, dicitque inter alios suffraganeos Aquileiensis esse *Comaclensem Justinopolitanum, Maranensem hic modo est civitatis Novæ*, innuit Maranensem translatum ad Cittanovam, & idem asserit, quod Palladius: adeoque sequitur post annum 649. factam esse translationem Episcopatus Maranensis ad civitatem Novam, & antea nullum fuisse Episcopum in Cittanova. Quo verò anno id factum sit, non constat. Sufficit interim, quod saltem usque ad annum 649. civitas Nova sive Novetium in Istria non habuerit Episcopum proprium, quia alias non fuisset opus eo Maranensem transferre.

Franc. Pall.
ad. an. 588.

Olmar. in l.
dign. Eccles.

III. Opinor itaq; Maranensem Episcopatum (quacunque de causa vel occasione) defecisse circà annum Christi 700. & circà tempora Caroli Magni ad Cittanovam translatum, quod ex ipsis diplommatibus Caroli Magni elicimus. Certè anno 789. in Istria fuit

vni-

unicus Episcopus Mauritius, incertum
cujus sedis, qui tamen videtur toti Istriæ
invigilasse, de quo in Epistola sua A-
drianus Papa ad Carolum Magnum
Imperatorem : *Credimus, quod jam ad
vestræ à Deo protectæ Excellentie anres per-
venit de Episcopo Mauritio Histriensi, qua-
liter dum eum fidelem B. Petro, & nostrum
cognovissent nefandissimi Græci, qui in præ-
dicto ibidem territorio residebant Istriensi.*
Et infra : *Zelo ducti Græci, quamque ipsi
Histrienses ejus oculos eru-rint, proponentes
ei, ut quasi ipsum territorium Histriense ve-
stræ sublimi excellentiæ tradere debuisset.*
Ex hoc colligitur cum Græci Ecclesiæ
Romanæ inimici eo tempore Istriam
possederint, Carolus Imp. vix dum pe-
dem in ea posuerit, quam tamen paulò
post totam in suam redegit potestatem,
vt tradit Eginhartus in vita Caroli : con-
sequenter deducitur, Episcopatus Istriæ
tunc vacasse, & unicum illic fuisse Epi-
scopum Mauritium, quem occiderunt
Græci in odium Romanæ Ecclesiæ.
Quod etiam aliunde potest colligi, quia
si Catalogi Episcoporum Istriæ inspeci-
antur, hoc seculo nullus reperitur nota-
tus. Inter Justinopolitanos ab anno
756. vsque ad 1166. per quatuor secu-
la solus S. Nazarius nominatur, de cu-
jus ætate non constat. Antiquior ta-
men fuit, quia inventionis annus tradi-
tur 601. Inter Petenenfes ab anno 680.
vsque ad 935. solus S. Nicephorus, &
hic incerti temporis nominatur. Polæ
ab anno 680. vsque ad an. 814. non le-
gitur nisi Petrus quidam intrusus anno
724. Tergesti ab anno 680. vsque ad
911. nullius Episcopi nomen superest.
Credibile ergo inter illa disturbia Slavo-
rum, & Longobardorum, unicum toti
Insulæ datum Episcopum, & ne hunc
quidem securum à barbaris, qui an cer-
tam sedem habuerit, incertum. Lævi-
nus Hulfius tradit Episcopatum Justino-
politanum antiquitus dictum Histri-
ensem, & Mauritium, de quo agimus,
Joannes Lucius supponit fuisse Justino-

politanum, & illic fortè passum, quia
A. Eginhartus testatur hoc tempore à Ca-
rolo occupatam *Histriam, & Liburniam
atque Dalmatiam, exceptis Maritimis ci-
vitatibus, quas Constantinopolitano Impe-
ratori habere permisit.* Unde ait Lucius
hanc exceptionem saltem ad vnam I-
striæ civitatem extendi debere, & qui-
dem ad Justinopolim in Insula positam,
quam Græcos maris dominos etiam
post Carolum recognovisse arguit mos
laudes canendi vsq; in hodiernam diem
ibi servatus: idq; etiam ex eo verosimile
redditur, quod Justinopolitanus Epi-
scopatus tunc recens fuerit, institutus
videlicet (aut potius restitutus) anno
756. & intra annos 30. non fuerit ex-
tinctus. Sed quid quid sit de sede Mau-
ritij; interim hoc saltem habemus, quod
ab anno 600. Christi ad annum 788.
quo Carolus Magnus extincto jam an-
te quadriennium regno Langobardico
Istriam quoque occupavit, rarissimos
in Istria mansisse Episcopos, & hac tem-
pestate unicum totius Insulæ fuisse pa-
storem, nec hunc nec alium appellari
civitatis novæ, nullum Æmonensem.
Et quia anno 789. vt dicemus in Chro-
nologia Carolus Magnus dedit Foro-
julio, aliisque Provinciis novos Mar-
chiones seu Duces, ad stabiliendam
Francicam Monarchiā, credibile est et-
iam providisse Ecclesiastico statui, & re-
stituisse suis sedibus Episcopos; imò in ci-
vitate Nova, novum fortè Episcopatum
erexisse. Id sanè colligi videtur, ex ejus
diplomate dato anno 803. in favorem
Paulini Patriarchæ, vbi dicit inter alia :
*per has præceptales litteras omninò à nostro
nunc jure transfundimus in jus, & potesta-
tem Domini suprà dicti Paulini Patriarchæ,
omniumque illius successorum sex Episcopa-
tus: unum videlicet Concordiensem, alium
Vtinensem, tertium illum, qui apud civita-
tem Novam constitutus esse noscitur, quar-
tum verò Ruginensem, quintum Petenen-
sem, sextum Tarsatiensem &c.* vbi enu-
merantur Episcopatus non dignitatis,
vel

Adrian. Pa.
Epist. 47.

Eginh. c. 15.
vit. Caro. M.

Vghel. T. 5.
Ital. fac.

Hulfius in
Chron. Fr.
Pallad. P. 1.
lib. 3.

Carol. M. a.
Fr. Pallad.

vel ætatis, sed situs ordine, & observanda est phrasis, quâ utitur Carolus: *tertium illum, qui apud civitatem Novam constitutus esse noscitur*, quod insinuat recentius fuisse institutum illum Episcopatum & fortè ipsius industriâ conditam civitatem Novam, fundatumque Episcopatum; vel Maranensem eo translatum: alioqui si fuisset antiquior Episcopatus, suffecisset dicere: *tertium civitatis novæ*. Præterea colligitur ex hoc, quod si Cittanova aliquando vocata fuisset Emona, illam sine dubio proprio nomine expressisset Carolus, & ab ea Episcopatum denominasset. Eadem formula loquendi utitur etiam Otto Imperator anno 996. in diplomate seu privilegio, quod dedit Joanni Patriarchæ, in terminis ponendo: *Tertium illum, qui apud civitatem Novam constitutus esse noscitur*. Unde manifestè videtur sequi, vel Maranensem Episcopatum à Carolo translatum circà hos annos ad civitatem novam, prout suprâ retulimus ex authoribus, vel certè novum ab eodem illic erectum esse post restaurationem illius civitatis novæ: adeoque in civitate nova ante annum circiter 780. nullum fuisse Episcopum: aut si quis fuit non aliter appellatum quàm civitatis Novæ.

IV. Quia tamen ex nullo authentico Instrumento (quantum mihi investigare licuit) adhuc constat, quod Maranensis Episcopatus translatus sit ad civitatem novam, restat quærere an non fortè noster Episcopatus Emonensis eo translatus sit: quod certè non fuit impossibile, his temporibus fortassis Emonâ nostrâ penitus vastatâ, & in rudibus jacente; vel saltem à Slavis Idololatriis occupatâ. Refertur mihi, quod extet in Ecclesia Civitatis Novæ Baptisterium cum hac inscriptione: *Baptisterium digno marmore Mauritius Episcopus Emon*: sed quis fuerit iste Mauritius, an idem ille, qui à Græcis occisus est circà annum 788. vel alius ejusdem no-

minis, cum non sit additus annus, non possumus colligere vtrum vsurpaverit hunc titulum tanquam translatum, vel tanquam arbitrariè assumptum, & per errorem. Potuit enim aliquis civitatis novæ Episcopus post annum 1100. nominatus fuisse Mauritius, qui illud Baptisterium construxit, præsertim cum vix sit credibile post tot annorum curricula mansisse Baptisterium integrum si circà annum 788. fuisset erectum, cum post hunc annum, nempe anno 903. iterum civitas nova tota everfa fuerit ab Ungaris, ut fatentur Itali scriptores. Deinde potuit haberi per traditionem quod fortè ille idem Mauritius Episcopus quem Græci occiderant tale Baptisterium exstruxerit, etiamsi fuisset alterius sedis, & in ejus memoriam perpetuendam recentior aliquis Episcoporum inscriptionem addi curaverit, postquam jam nomen Emonæ à successoribus assumptum fuit. Tertio potuit accidere, ut adhuc anno 784. vel paulò ante, quando Carolus Istriam suæ ditioni subjecit Istria careret omni Episcopo, & fuerit tota nostro Emonensi seu Labacensi commendata, utpote vicinissimo, adeoque Mauritius fuerit tam noster, quàm civitatis novæ Episcopus, cujus tamen propria residentia foret Emonæ id est Labaci. Quarto potuit accidere, ut Mauritius ille esset nostræ Emonæ Episcopus ultimus, qui à Slavis Idololatriis Emona seu Labaco pulsus in Istriam se contulerit, quo illic occiso, Carolus ejus titulum attribuerit civitati novæ. Sed hæc sunt tantum divinationes. Miror autem vehementer, quod Philippus Jacobus Thomassinus vir doctissimus, & antiquitatum studiosissimus, ante paucos annos defunctus Episcopus Emoniensis (ut ipse scribebat) seu civitatis novæ, à quo Vghellus sibi documenta suppeditata insinuat, non adverterit in loco suæ Residentiæ, & in sua Cathedrali illius Baptisterij inscriptionem, neq; retulerit Mauritium inter

inter Episcopos Civitatis Novæ, ut etiam ejus nomen communicaret Ughello. Demus autem ita se rem habere, & quod Mauritius, qui Histriensis Episcopus nominatur ab Adriano Papa, quique à Græcis occisus est, fuerit revera Episcopus Civitatis Novæ, & quod inscriptio illa, quæ adhuc extat, facta ipso vivente, adeoque ipse usurpaverit titulum Æmonensis vel Æmonienfis Episcopi, ex hoc tamen aliud nihil sequitur, quam quod argui possit, Æmonensem Episcopatum ejusque titulum ab Æmona nostra Pannoniæ translatum ad Civitatem Novam Istriæ circa illa eadem tempora, & ipsummet Mauritium primum fuisse Episcopum Civitatis Novæ, usum titulo Æmonensis: cum quo nihilominus stat, veram Æmonam veterum esse Labaci, non verò in Citta-Nova, quia Episcopatu translato non transfertur Civitas.

V. Sed mihi cum expendo accuratius primos Civitatis Novæ Episcopos ab Anno 900. quorum nomina extant apud Ughellum, & non invenio nominatos Æmonenses, sed Civitatis Novæ, illa inscriptio Baptisterij nullum facessit negotium, quo minus suspicer esse inscriptionem recentiore, & quidem factam circa Annum 1140. circa illud quippe tempus, Sciulus aliquis, cum legisset fortè à Colchis conditam Polam, Jasonem ad mare Adriaticum è Pannonia transivisse, persuaserit sibi Æmonam à Jafone conditam, non alibi quærendam esse, quam in Istria. Sciverit præterea Cittanovam ex rudibus cujusdam vetustæ Civitatis, cujus nomen jam oblitteratum erat, fuisse conditam; ideòque nulla majori adhibita diligentia & inquisitione, conclusisse Æmonam illic aliquando stetisse, ubi rudera Cittanovæ jacuerant. Placuerit deinde nomen, & apud auctores celebre, & vetustatem præferens, non tam Istrianis Cittanovensibus, quam ipsis Episcopis, ac proinde usur-

pare cæperint hoc falso fundamento innixi. Cur enim si tempore Caroli Magni fuisset scitum, vel pro comperito habitum, vel etiam per errorem putatum, quod in Istria & rudibus Cittanovæ aliquando steterit Æmona, ipse Carolus in suis diplomatis Episcopatum nominasset potius Civitatis Novæ, quàm Emonensem? cur eodem nomine usus fuisset postea Otto III. Imperator Anno 996.? cur Patriarchæ, quibus subiectus erat Episcopatus Civitatis Novæ, primis illis annis non alio nomine eum insignierunt, quàm Civitatis Novæ? imò cur ipsi Episcopi Civitatis Novæ, se hoc ipso vocabulo subscribere sunt soliti, & nullus adhibuit prædicatum Æmonensis in aliqua subscriptione usque ad Annum Christi millesimum. Percurramus singulos, quos recenset Ughellus. Primus nominatur S. Maximus, qui Anno 381: interfuit Synodo Aquilienti: sed hic non spectat ad Civitatem Novam, quia fuit verè Æmonensis, idest Labacensis noster, & sedit in vera Æmona, non in Aluo aut Cittanova, quæ nondum constructa erat. Secundus ponitur B. Florius ex traditione Polensium, qui si verè fuit Æmonensis, ante quintum vel sextum seculum æræ Christianæ, nihil dubium quin spectet ad veram Æmonam, id est Labacum. Si verò fuit Cittanovensim immeritò scriberetur Æmonensis. Tertium ita refert Ughellus. *Joannes Episcopus Æmonensis memoratur in monumento consecrationis Parentinæ Ecclesiæ.* Sed hic fuit Episcopus Civitatis Novæ, & malè appellatur Æmonensis ab Ughello, quia Civitas Nova & Æmona non sunt Synonyma: & in allegato monumento consecrationis Rodoaldus Patriarcha enumerans præsentibus suffraganeos, ait: *Convocatis venerabilibus Patribus, & Dominis Gasbaldo Polensis Ecclesiæ Episcopo, Joanne Civitatis Novæ Ecclesiæ Episcopo, Allerico Concordien-*

Ughell. To.
5. Ital. l. c.

sis, &c. Nec ostendetur hic Joannes in aliquo diplomate dictus Æmonensis. Sequitur apud Ughellum Joannes hujus nominis II. Anno 1029. Cui Conradus II. Imperator confirmavit donationem Popponis Patriarchæ, in cujus diplomate hæc referuntur: *Notum sit omnibus S. Dei Ecclesiæ fidelibus presentibus, scilicet ac futuris, qualiter Poppo Patriarcha sanctæ Aquiliensis Ecclesiæ pro remedio animæ suæ, sanctæ Æmonensis Ecclesiæ paupertati misericorditer compassus villam S. Laurentij, juxta eandem Æmonensem Civitatem sitam, quam ipse, &c. Et post nonnulla: Corroboramus sanctæ Æmonensis Ecclesiæ, & Joanni ejusdem Præsuli suisque successoribus, qui pro tempore fuerint prælibatam villam S. Laurentij juxta Æmonensem Civitatem positam &c. Datum anno XXIX.* Si hoc diploma extaret originale, & non esset solum copia posterioribus annis descripta, crederem omnino jam tunc Episcopos Civitatis Novæ appellatos Episcopos Æmonenses, neque tamen possem concludere an jure translationis, an vero per errorem consecuti sint hunc titulum. Sed ex ipso diplomatis contextu videtur argui supposititium nomen. Quomodo enim dicit Conradus *juxta eandem Æmonensem civitatem*, cum prius civitatem non nominaverit? Melior (& fortè in originali hæc fuit) connexio esset *sanctæ Novæ Civitatis Ecclesiæ paupertati compassus, &c. Juxta eandem Novam Civitatem sitam esse, &c.* Non enim convenit dicere *eandem Civitatem* si civitas prius nominata non sit. Deinde si Joannes hic II. se scribebat Episcopum Æmonensem, quomodo ejus successor Azzo Anno 1031. solum scribebat *Azzo Novæ Civitatis Episcopus*? Imò hic Azzo idem est cum præfato Joanne, & dictus Joannes Azzo, quia anno 1015. Joannes Patriarcha præposito, & Canonicis Foro-Julien-sibus donavit villam Præmariati, in præsentia Episcoporum, qui nominantur à Palladio: Ber-

tholdinus Polensis, Antonius Richerius Feltrensis, Joannes Ridolphus Tergestinus, Petrus Ludovicus Bellunensis, Gaspar Almericus Tarvisinus, Joannes Azzo Civitatis Novæ, Crescentius Majus Concordien-sis, & Stephanus Stephaninus Petenensis. Azzo itaque fuit cognomen, Joannes prænomen, & idem ille, qui Anno 1029. fedit, idem fedit Anno 1015. & 1031. cum titulo Episcopi Civitatis Novæ, ut diploma merito suspectum sit de minus sincera descriptione, & recentioris alicujus correctione; quod quidem multoties factum olim à transcriptoribus, & amanuensibus per plura exempla ostendunt Henschenius & Pabebrochius in Propylæo antiquario ad To. II. B. Aprilis, de Actis SS. Sequitur in Ughello sextus Civitatis Novæ Episcopus Nicolaus, qui reperitur vixisse Anno 1089. Sed inter Azzonem, & hunc Nicolaum necessario saltem unus interferendus est, si non plures. Post Nicolaum rursum est nimia distantia subsequenti Adam Episcopi, qui fedit Anno 1140. & 1146. Unde suspicor inter Azzonem & Nicolaum, vel inter Nicolaum & Adamum sedisse aliquem Mauritium, qui usurpavit nomen Æmonensis, quem secutus Adamus avidè titulum arripuit. De Adamo sponte fateor, quod viderim authenticam copiam, si non originale Foundationis Oberburgen-sis, in qua Anno 1140. reperitur subscriptus *Adam Episcopus Æmonensis*. Sed quo jure, id fateor me nescire; puto tamen, quod potius per errorem, quàm jure translationis, quia si Episcopatus Æmonensis translatus fuisset, primi statim ejus loci Episcopi se nominassent, & subscripissent Æmonenses, quod eos non fecisse ostendimus, usque ad annum saltem 1029. si est diploma Conradi sincerum, alioqui usque ad Annum 1100. & ultra. Atque ita supposito, quod Episcopatus in civi-

Henschen.
in Act. SS.
Propyl. T.
2. April.

civitate Nova *constitutus* sit per Carolum Magnum, per totos ducentos annos Episcopi ejus loci fuerint nominati, & subscripti cum prædicato & titulo Civitatis Novæ, non autem Æmonenses, quod innuit posteriorum erroneam & affectatam usurpationem. Verùm quidquid sit de hoc: habeat Episcopatus titulum alienum quocunque jure, vera nihilominus Æmona à Jafone condita antiquis scriptoribus celebrata nunquam alibi fuit, quàm Labaci, vt clarè

supra ostensum est: & consequenter A. Episcopi, qui ante Caroli Magni tempora nominantur Æmonenses, fuerunt Episcopi nostræ Æmonæ, non verò Civitatis Novæ, sive vt antiquitùs vocabatur *Alui*. Hæc mihi videntur partim certa, partim vero similia. Si quis certiora habet; depromat: veritati semper assensum præbebo, sed vereor vt actum agat, qui alibi Æmonam conetur ostendere, quàm Labaci.

§. XI.

Quà occasione Æmona à Jafone condita.

AD firmandam intentionem libet hoc loco addere pauca de Jasonis navigatione, civitatis Labacensis veræ Æmonæ prima origine. Æetes Solis filius Corinthi regno neglecto, Corinthiorum Coloniam Colchos detulit, vbi ex Idyia Oceani filia Medeam suscepit. Hæc nubilis erat cùm Jason ex Æolidum genere Pelix jussu (qui Neptuni & Tyrrhûs filius, cùm oraculo didicisset ab vno Æolidum se perimendum, omnes è medio tollere conatus est) in Colchidem expeditionem periculosissimam suscepit, ad auferendum aureum vellus, quod & sustulit ope Medæ, quæ veneficiis suis omnia avertit pericula. Nam cum Colchidem appulisset, & ab Æeta vellus aureum Pelix nomine, tanquam surreptum repeteret, responsum tulit, tum demum concessum iri aureum vellus, cùm Jason Tauros ignem è naribus efflantes & æripedes domuisset, custodis velleris Draconis dentes adamantino aratro vsus seminasset, nascentesque homines armatos ex illis dentibus, occidisset. At Medea Æetæ filia Jasonis desiderio capta, illi vnguentum dedit, quo incolumis ab igne Taurorum servaretur. Alij dicunt, quod Medæa noctu Dracone per pharmaca sopito aureum

vellus ad Jasonem detulerit, & vna cum illo è Colchide fugerit. Aureum porro vellus quid fuerit; varij in varias abeunt conjecturas, cùm veritas sub fabulis abscondita lateat. Volunt alij fuisse Crij (arietem Græci interpretantur) Phryxi gubernatoris pellem auro impletam, aut tectam: alij putant fuisse Philosophici lapidis conficiendi artem in arietis pelle descriptam; alij thesaurum Phryxi: nonnulli aureum arietem in navigio Phryxi pro insigni positum: alij deniq; aurifodinas, quib' olim Colchis nobilitabatur, credunt figmento de aureo vellere argumentum fecisse. Hæc fusius apud aucthores in margine a notatos reperies. Illud ad historiam pertinet: è Colchide Jason Medeam simul & aureum vellus Jolcos avexit; cùm verò ibi securus non esset, ad Istri sive Danubij ostia, vbi in mare provolvitur navigavit, eoq; adverso in Savum, è Savo in Nauportum progressus, tandem eo loci vbi nunc Hyperlabacum Germanis Oberlaybach, vulgo Verchnick, navem velut in portu applicuit; vnde teste Plinio deinceps loco nomen remansit Nauportus. Cum verò ultrà navigare non posset, ac hyems ingrueret, secundo fluvio iterum descendit cum sociis, vbi fortè jam aliquos sparsim habitantes incolas adverterat, ibiq; ubi nunc Labacum

Zosim lib. 5.
Justin l. 32.
Isido. lib. 9.
orig. cap. 2.
Higynus.
f. 14 Valer.
Flaccus lib.
7. Argon.
Orpheus in
hymn.
Claud. Mo-
risott. lib. 1.
cap. 2. orbis
maritimi.
Salian. anno
Mundi 2771
Notal. com.
Mythol.
lib. 6 cap. 7.
& 8.

Apollon.
Schol. in lib.
1. & 2.
Argonaut.
Apost. hant.
13.
Diodorus.
lib. 4.
Suidas Eu-
stath. com-
ment. in O-
dyss.
Hom. li. 12.
Strabo lib. 7.
Appian. in
Mithrid.
Plin. lib. 3.
cap. 18.
Plat. in The-
seo.
Apollodo.
lib. 1.
Pausan. in
Pœol.
Symon.
lib. 1. c. 6.

bacum est hyemavit, teste Sozomeno, collegitque sparlos incolas eosque edocuit ut civitatem inchoarent, quam *Æmonam* vel *Æmoniam* dixit à patria sua, quæ postea ab ejus filio Theffalo appellata est Theffalia. Transactâ verò hyeme de itineribus ad mare Adriaticum ab indigenis edoctus, Argo navem quæ Hyperlabaci in portu confiterat, per montes transtulit, eâq; litora Istriæ circumvectus in Hesperiam navigavit. Subsecuti per eandem viam Colchi *Æetæ* jussu, tandem eum ad Corcyram ferè comprehenderunt. Sed is ad Alcinoium Regem cum Medea profugit, ejusque se commisit judicio (ut loco suo narrabimus) Colchis spe recipiendæ Medæ frustratis. Hi postea in reditu Istriam tenuerunt, ac veriti ad *Æeten* reverti; Polam primo in Istria, mox alia oppida condiderunt. Hæc substantia est peregrinationis susceptæ à Jasone cum Argonautis: hæc prima nostræ *ÆMONÆ ORIGO*. Condita igitur est (ut in Annalibus dicam) Anno Mundi MM. DCCC. XXXI. Ante Christum natum M. CCXXII. alij aliquot annis anticipant, alij paulò tardius id putant evenisse; quia non omnes eandem sequuntur Chronologiam. Et ne quis hæc ē Poeticis figmentis eruta suspicetur, vnius & alterius vetusti scriptoris non fabularum sed historiarum testimonio fulcire libet. Sozomeni verba hoc capite II. §. I. retulimus, uti etiam Zosimi: sed hujus repetere libet. Agens ille de Alarico in Italiam transeunte, inquit: *Ad Stiliconem verò quidam nuntium pertulit Alaricum relictâ Epiro, & angustis, quæ è Pannonia transitum ad Venetos impediunt, superatis, apud Hemonam castra locasse, quæ urbs inter Pannoniam superiorem, & Noricum sita est. Atque hoc loco par est minime silentio præterire, quæ ad urbem hanc pertinent, & quomodo condita ab initio cæperit. Ajunt Argonautas cum eos *Æeta* persequeretur ad Istri appulisse ostia, quibus in Pontum se se effundit, rectèq;*

Zosim lib.
5. hist.

facturos se existimasse, si adverso flumine subveherentur, ac tantisper in eo remigiis, & secundi venti adjumento navigarent, donec ad mare propius accessissent. Quum igitur id consilium fuissent ex sequuti, jamque ad hunc locum pervenissent, ipsâ structurâ oppidi in memoriam adventus sui in istas oras relictâ, & Argo machinis imposita, perque stadiorum CCCC. spatium usque ad mare pertractâ, Theffalorum littoribus appulerunt, &c. Hæc omnia conveniunt cum aliorum Historicorum narrationibus, nisi quod ambiguum relinquunt, quæ sint illa Theffalorum litora; sed per Theffalos intelligi Græcos, qui tunc erant Padi accolæ mari Adriatico propinqui, observat Cluverius. Strabonis verba alibi damus. Pompeij Trogi, & ejus compendiatoris Justinus hæc sunt: *Ex gente Teetofagorum non mediocris populus prædæ dulcedine Illyricum repetivit, (narrat de Gallis seu Celtis, qui Brenno Duce Delphos expilaverant) Spoliatisque Istris in Pannonia consedit. Istorum gentem fama est originem à Colchis ducere missis ab Æeta Rege, ad Argonautas raptoresque filiae persequendos: qui ubi à Ponto intraverunt Istrum, alveo Sabi fluminis penitus inveci, vestigia Argonautarum insequentes, naves suas humeris, per juga montium usque ad littus Adriatici maris transtulerunt, cognito quod Argonautæ idem propter magnitudinem navis priores fecissent; quos ut avectos Colchi non reperiunt, sive metu Regis, sive tadio longæ navigationis, juxta Aquilejam consedere; Istrique ex vocabulo amnis, quo à mari recesserant appellati. Brevissimè hæc attigit Plinius: Istriam cognominatam tradunt à flumine Istro in Adriam effluente &c. plerique dicere falso. Nullus enim ex Danubio amnis in mare Adriaticum effunditur. Deceptos credo quoniam Argo navis flumine in mare Adriaticum descendit, non procul Tergeste, nec jam constat quo flumine. Humeris tractam Alpes diligentiores tradunt. Subiisse autem Histrio, dein Savo, dein Nauporto, cui nomen ex ea causa est, inter Æmonam*

Justin. lib.
32.

Plin. lib. 3.
cap. 16.

Al-

Alpesq; exorienti. Ex hisce tribus auctoritatibus veterum, certum habetur Jasonē A. in has oras venisse, *Æmonam* ab eo, & lociis dum hic hyemarent eonditam, deinde navem sive humeris sive machinis ad mare Adriaticum translata esse. Duo tamen in hac narratione multis videntur creditu difficilia. Primum, quæ ratione adversis fluminibus navigare potuerit Jason per tam longa spatia à Ponto Euxino Labacum vsque? De Nauporto seu Labaco, qui per sola quatuor milliaria Germanica vltro citroque navigabilis vno miliari infrà *Æmonam* seu Labacum Savo infunditur, nulla est difficultas: de Savo, qui rapacior est, B. & de Danubio potiùs dubitandum videtur. Savus recentibus annis perviginti milliaria adverso fluctu tolcrat naves, nimirum Zagrabia Labacum: quid infrà Zagrabiam impedimentorum sit, divinare non possum; vti neque de Danubio post Taurunum, quia hæc Turcæ possident. Sed cum tradant Authores, quod Argonautæ etiam in Lybia propter Syrtium impedimenta naves duodecim dierum spatio per desertam Lybiæ transfulerint, quid vetat, idem asserere sæpiùs ab illis factum etiam in

obstaculis Istri seu Danubij? Alterum plus videtur habere difficultatis, quomodo tam magnæ navis quinquaginta remis instructæ translatio fieri potuerit per horrida faxis, & rupibus loca, per asperrimum montem Ocrum, & Carusadium. Verùm qui hæc putant impossibilia, nimis scrupulosè verba Historicorum intelligunt. Miror nemini hætenùs occurrisse, quod Argonavis sicuti ex pluribus partibus primo compacta fuit, ita etiam potuerit dissolvi, & dissoluta transportari, ac rursus compaginari. Deinde cum adesset navis inventor vel fabricator Typhis poterat in pluribus locis novam ac recentem navim conficere, & sic esset translatio navis solùm moralis, quæ mihi apparet verosimilior. Si enim per integram hyemem Jason cum sociis morari potuit ad ripam Labaci, & condere novam urbem *Æmonam*, potuit etiam tantisper morari circa Tergestum donec nova navis apta Adriatico mari fabricaretur. Atque adeò nihil est in tota narratione de Jasonis itinere in has partes suscepto, quod fidem excedat. Hætenùs

de vera *Æmona*.

CAPUT III.

DE

Antiquæ Carniolæ Urbibus Oppidis, Colonis, mansionibus, Vicis, populis &c.

Antiquam Carnioliam illam voco, quæ hodiernæ Carniolæ fines, & tractus terræ complectebatur, sub diversis tamen nominibus partium, & singulorum oppidorum, vicorum &c. quæ nomina jam diuturnitate temporis exoleverunt, ut proinde legentibus veteres scriptores necessariâ sit eorum explicatio, & cum hodiernis nominibus combinatio. Quia igitur de partibus antiquæ Carniolæ earumque situ, & limitibus Capite I. abunde, & Capite II. de vera *Æmona* principe Carniolæ vrbe, quantum satis, dictum est: nunc de cæterorum antiquæ Carniolæ locorum nominibus quæpiam examinanda restant, & situs eorum, quantum in summa obscuritate licuerit, investigandus. Neque in hoc sistemus, sed cum necessariò in decursu Chronologia

Laz. in Com-
ment. Reip.
Rom. l. 12.
Megil. An-
nal. Carinth
lib. 1. Peut.
in. in tab.
Bert. in Ger.
descript.
Maginus.
Molet. Rosa.
Rufcell. Cos.
Cluver. in
Ital. antiq. &
Noric.

giæ multa oportebit attingere de vicinis, & conterminis Provinciis, earundem etiam antiqua loca saltem potiora, à quibus nostræ Chronologiæ notitia pendet, per conjecturas rimabimur. Præiverunt in hoc laboris genere, Lazius, qui licet Itineraria Antonini legerit, distantias tamen ab eo assignatas non curavit, unde factum ut rarò scopum attigerit; Megiserus, qui serè Lazio credidit; Peutingerus, & Bertius, qui nonnulla quidem melius examinarunt, sed vix in partes nostras extenso calamo; Cosmographiæ Ptolomæi Commentatores, Maginus, Moletius, Rosaccius, Rufcellus planè infelicitè, qui ne quidem nomina recentia benè scripserunt, & alia aliis substituerunt: optimè inter omnes Cluverius, singulari adhibito studio, cuius tamen nonnulla examinabimus, alia emendabimus, & denique alia supplebimus. Placet verò servare ordinem Alphabeti, cum nobis de singulorum locorum situ non constet, ac facilius digesta per Alphabetum absque recursum ad Indices Lectores poterunt invenire.

§. I.

Antiquæ Carnioliae Urbes, Coloniae, mansiones, Vici, populi.

*Lit. A. Adrans, Alauni, Ambisontij, Ambidravi,
Ambilici, Amantini.*

Anton. Itin.
Peüting. tab.

Drans ex Antonini Cæsaris Itinerario, cui correspondent Tabulae aliæ antiquæ Romanæ à Conrado Celte, & Peütingero in vetustis Bibliothecis inven-

tæ. Fuerit autem Romanum municipium, vel saltem mansio non procul Celeia, vti ex dispositione Itinerariorum appareret.

Tabulæ	Ego	Itinerar. Antonini.
<i>Aquileja</i>	Aquileja	Aquileja.
<i>Ponte Sontî XIV.</i>	Lifonzo	
<i>Fl. frigido -----</i>	Vipacum	Fl. Frigido XXXVI. M. P.
<i>In Alpe Julia XV.</i>	Planina, seu Alben	
<i>Longatico V.</i>	Logatez	Longatico XXII. M. P.
<i>Nauporto VI.</i>	Verchnik, Overlaybach	
<i>Emona XII.</i>	Labacum	Hemona XVIII. M. P.
<i>Savo stuvio VIII.</i>	Savus flu.	
<i>Ad publicanos XI.</i>	Glogovitz vel circà Stain	
<i>Adrante VI.</i>	Dranberg	Adrante XXV. M. P.
<i>Celeja XXXVII.</i>	Cilea	Celeja XXIV. M. P.

Ex his habemus situm *Adrantis*, sed diversum, quia in vno Itinerario ponitur distare à Celeja XXXVII. mill. pass. id est, si ad milliaria Germanica reducas, erunt novem milliaria, & quadrans: in altero ponitur distare XXIV. M. P. hoc est sex milliaria, quod verius puto: nam & reliquum iter con-

gruit cum supputatione nostrate. Unde in Tabula mendum fuerit, vel error librariorum; & saltem vnum X. redundat. Facile proinde verum situm *Adrantis* deprehendemus, si attenderimus ad distantias Antonini. *Longatica* mansio, ut suo loco dicam est hodie castellum, & pagus interioris Carnioliae; Germa-

Cluv. Ital. l.
1. c. 2. Laz.
comment.
Reip. Rom.
l. 12. sect. 5.
c. 5. Buno
in Comp.

Germanis *Łohitsch*, vulgari verò idioma-
te *Logatez*, planè referens antiquum Ro-
manum nomen : & in hoc assentiuntur
nobis Cluverius, Lazius, Buno, & alij :
inde vsq; Hemonam, quæ est citrà om-
ne dubium Labacum nostrum, nume-
rantur XVIII. M. P. id est quatuor
milliaria Germanica cum dimidio, &
totidem nos hodie numeramus inter
Longaticum, & Labacum. Labaco Ce-
lejam brevissimo itinere nobis compu-
tantur novem tantum milliaria, tametsi
iter ex Podpetsch in Uranicz seu Francz
sit ferè duplo maius, quàm ex Francz Ce-
lejam : vt proinde rectè iterùm ponat
Antoninus inter Hemonam, & Cele-
jam XLIX. M. P. hoc est duodecim
milliaria Germania : *Adrantem* verò po-
nit distare Hæmona XXV. M. P. hoc
est sex milliaria : cum ergò *Adrans* planè
medium itineris inter Hemonam & Ce-
lejam, de quarum situ dubitare non pos-
sumus, occupaverit, rectè *Adrantem*
in monte, quem hodie vulgus appellat
Trojanaberg collocavero : tum quia illic
hodieque multa extant antiquitatis mo-
numenta, lapides inscripti, nummi, &
similia ; quæ Romanam illic aliquam
coloniam aut saltem mansionem fuisse
produnt : tum quia iter Antonini id pla-
nè evincit, tum quia ipsum nomen *A-*
drantis adhuc videtur illi monti adhæ-
rere, & haud dubiè à primis ejus loci
post Romanos accolis sive Gothis, sive
aliis Germanis, vocatus fuerit *Dranberg*
& postea corruptè *Drajanberg*, & de-
num hodie ex persuasione Lazij *Troja-*
naberg, quasi mons, in quo insignis ali-
cujus vrbis excidium, & bustum super-
esset. Verùm & in hoc loco, & toto iti-
nere Lazius aberravit, tametsi hæc Pro-
vincias se perlustrasse gloriatur. Hemo-
nam sive Aemonam posuit in Iggio, quo
jure, suprà vidimus ; *Adrantem* quære-
bat in *Dragemel* Castello recenti Illu-
strissimorum DD. Comitum BarboDo-
minio, quod duobus parvis miliaribus
Labaco distat, & nec vnum antiquitatis

Romanæ vestigium habet. Meliùs allu-
dendo ad nomen, *Adrantem* in Francz,
olim *Urantz* (quod cum *Adrans* vtcun-
que correspondet) quævisset ; ac po-
tuisset suspicari modicum illud in *U-*
rantz oppidulum ex ruinis *Adrantis* siti
suprà contiguum montem in valle fur-
rexisse. Sed non erat opus quærere *A-*
drantem alibi, quàm in ipso *Adrante*,
nempè in monte *Dranberg*, quem vul-
gus corruptè *Drajanberg* coepit appel-
lare : hic & fama est olim fuisse antiquam
urbem, aut mansionem, & extant ve-
tustæ Inscriptiones, quas vidi.

II. *Alauni*, *Ambisontij*, *Ambidra-*
vi, *Ambilici* populi Ptolomæo nominati
in Norico, de quibus vide, quæ infra
dicuntur, vbi de *Sevacibus* agimus.

Ptol. lib. 2.
c. 14.

III. *Amantini* populi vocati sunt olim
qui *Savum* inter & *Dravum* habitarunt,
sive *Saviam* *Pannoniam*, ab inferiori par-
te quam aliqui duobus his fluminibus
inclusam existimant, alii ab vtrâq; *Savi*
ripa extendunt. De his *Jornandes* : *Amā-*
tinus autē, qui inter Savum Dravūq; flumi-
na insident, Rege eorum interempto, ipsa vice
Romanā fecit Provinciam : nempe *Lucius*
Prætor, qui & *Gentium* Regē *Illyrici* de-
bellaverat. Ante *Jornandē* sextus *Rufus*
Amantinis inter Savum, & Dravum pro-
stratis regio Savenfis, & secundarum Pan-
noniarum loca obtenta sunt. *Plinius* vsq;
C. Sirmium extendit *Amantinos* in *Pan-*
nonia inferiori, cum ait : *Bacuntius in*
Savum Sirmio oppido influit, vbi civitas
Sirmiensem, & Amantinorum. *Ptolo-*
mæus in descriptione inferioris *Panno-*
niæ : *Tenent autem ipsam Provinciam in*
partibus quidem occidentalibus Amantini
magis septentrionales. Hos itaq; vicinos
Pannoniæ superiori, imò *Japydiæ* no-
stræ fuisse credo. *Bato* eorum *Regulus*
fortè etiam parti *Japydiæ* est domina-
tus. Circà *Budam*, *Albam Regalē*, & *Ve-*
sprimium eos collocat *Lazius* : sed cum
Ptolomæo fuerint in partibus occiden-
talibus, dicendum est extensos fuisse vsq;
in hodiernâ *Vindorum* marcā.

Panciról. in
Not. Imp.
Occid. c. 62.
Laz. Migrat.
l. 11. *Jornandē*
de reg. suc-
cess. c. 51.

Sev. Ruf.
Brev. cap. 7.

Plin. lib. 3.
c. 25.

Ptol. lib. 2.
c. 16.

Laz. Migrat.
lib. 4. fin.

§. II.

Antiquæ Urbes, Coloniae, Mansiones, Vici, populi &c.

Lit. A. B.

Arupium, Avendo, Bilbilis, Burnum.

Arupium, ut habet Antoninus in quibusdam Itinerariis, vel *Aurupium*, ut in aliis legitur, vel *Arypium* ut in Tabulis Itinerariis, vel *Arupinum* ut est apud Strabonem (malè autem *Aurupenum* & *Auruponum* apud Lazium (oppidum fuit veteris Japydiæ, cujus meminere Strabo Appianus, Antoninus, & si credimus Cluverio, etiam Ptolomæus, qui *Aruciam* urbem in Illyride nominat, sed non est certum, quòd pro *Arupio* id ponat. Facile tamen accidere potuit, ut Ptolomæus scriberet *árúpion* vel *árúpia*, quod postea aliquis librarius malè legit *árúkie* substituendo lit. (k) loco (p) Strabo de Japidibus: *siti sunt Japodes in Albio monte, qui finis est Alpium, admodum alto; atque illinc ad Pannonios & Istrum,*

binc ad Hadriam porriguntur: bellicosa enim quidem gens, sed ab Augusto Cæsare prorsus defatigata. Oppida eorum Metulum, Arupium, Monetium, Avendo. De situ nunc Arupii quæstio est. Lazius pro libitu suo nominum affinitatem venatus, cum legisset apud Antoninum Seniam, Avendonem, Arupium, pro Senia respexit Senofetizam in Carso, inde pro Avendone Adelsperg, pro Arupio Aursperg est interpretatus. Verùm si advertas ad locorum distantiam, quam ponit Antoninus, & ordinem quo hæc loca disponit, fatebere Lazium procul aberrare à scopo. Melius opinatur Cluverius licet non possit determinare ubi steterit Arupium. Putat tamen ad ripam Tedanii fluminis. Relegamus iter Antonini Aquileja Sisciam, quod sic disponit,

Laz. Migrat.
lib. 6. & com.
Reip. Rom.
Rom. lib. 12.
c. 4. f. 5.

Strabo lib. 4.
Appian. in
Illyr. Anton.
Itiner. Ptol.
lib. 2. c. 17.
Cluver. Ital.
lib. 1. c. 19.
& p. 12.

Antoninus

*Aquileja**Fonte Timavi**Anesica**Ad malum**Ad titulos**Terfatica**Ad Turres**Senia**Avendone**Arupium**Bilbili**Romula**Quadrata**Ad Fines**Siscia*

M. P. XVI.

M. P. XII.

M. P. XVIII.

M. P. XVIII.

M. P. XVIII.

M. P. XX.

M. P. XX.

M. P. XVIII.

M. P. X.

M. P. X.

M. P. X.

M. P. XIV.

M. P. XIV.

M. P. XIV. alibi habet XXI. Sissek

Cluverius

*Aquileja**Fons Timavi.**Senesetza**Jablonitz*

Terfatum

*Segnia**Starigrad.**ad Tedanium flum.*

In hoc itinere de Aquileja, Terfatica, Senia, Siscia dubitare non licet, quia omnia extant, & nomina servant; & Siscia certò supponitur esse Sisseghk in Slavonia, non procul Zagrabia. De

intermediis divinandum, quod sanè difficillimum est, quia post Seniam loca ferè omnia à Turcis occupata, licet vrsurpetur adhuc iter Terfatica Sisciam, sed vix usitatum Romanis. Mihi ad locorum

corum peritis hoc infinuatum est, quod tamen longius est quam Antonini.

Segnia.			
Bründl	Miliaria	Germanica	III.
Capella	M.	G.	III.
Modrufa	M.	G.	II.
Ugolinum	M.	G.	II.
Carlostadium	M.	G.	V.
Jaska	M.	G.	II.
Soffet	M.	G.	III.
Siffegkh	M.	G.	VIII.

Summa XXVIII.

Ex Antonino Senia Sisciam eliciuntur ferè miliaria Germanica XXIII. Alia B. itaq; via vfi sint Romani. Illud saltem ex his constat iter hoc Antonini non fuisse per ea loca, quæ Lazius divinabat; quia fuisset à Septentrione in meridiem ab occidente in orientem, & rursus ab oriente in occidentem, vel partim septentrionem. Nam à fonte Timavi procedendo transivisset Senosetzam eundo Tarfaticam, & Trafatica rursus venisset Senosetzam, si Senia Antonini fuisset nostra Senoetza. quod peritis locorum manifestè est iter distortum. Huc pertinet illa vetus Inscriptio apud Megiserum, inventa in Carinthia, quæ videtur Arupij meminisse:

I. O. M.

VENUSTINUS SUM. SIGNUM. L. C. ARUP. CULTORIB. CUM. BASE. D. D.

II. *Avendo*, eandem difficultatè hahet cum Arupio, non enim procul ab hoc quæri debet. Lazius non absque inconstantia nota Avendonem quærit in Adelspergo, & Vendonem seu Vendum, quod apud Strabonem idem est cum Avendone, modo in Windischgratz, modo Viennæ Austriæ situm fuisse contendit. Ego Avendonem quærerem circà Capellam, & Arupium circà Modrusam: cætera sunt fabulæ.

III. *Bilbilis* est memorato Lazio ex affinitate nominis modo Billichgratz modo Sitticum, modo Spilinbergum Foro Julij, cum ait: *Bilbilis memoriam for-*

san in Spilinbergo quæremus, accedente veteri nominis adspiratione barbarorum S. litera, & bergi solitâ Teutonicis terminatione locorum. Sic juxtà Lazium capeffendum esset iter ex Adelsperg in Aursperg, ex Aursperg in Forum Julium, ex Foro Julio in Slavoniam & Croatiam. Nugæ sunt istæ. Quærenda est Bilbilis à parte orientali Gurkfeldi vel Rain, saltem in illo districtu, quia abinde restant vsque Siffegkhum miliaria Germanica circiter tredecim ex Antonini dimensione. Itaque vel in Marca vindorum, vel in Slavonia fuit Bilbilis, non in Foro Julio.

IV. *Burnum* vel *Burna* oppidum fuit antiquæ Japidie, cujus mentionem faciunt: Ptolomæus in Liburnia, Plinius, & Procopius apud Lazium. Verba Procopij sunt: *Asmarius itaque ubi Suaviam venit, barbarorum contraxit exercitum: Ulegislaus verò solus in Liburniam Gothos ductabat. Qui ubi cum Romanis apud Scardonem acie conflixisset, victi bello ad Burnum urbem se receperunt.* Subnectit ad ista Lazius: *Ex quibus liquet non solum Burnum civitatem in finibus Liburniæ, Istriæque & Savie fuisse, verum etiam Suevos tunc (quod fuit sub Justiniano) isthic coluisse, cujus rei & Jordanes meminisse videtur, cum Chunimundi Suevorum Regis ex Dalmatia, & Liburnia procinctum in Pannoniam superiorem describit.* Assentior, quod Burnum fuerit civitas Liburniæ, eaq; non procul Scardona vt ex allegato loco potest colligi, non verò (vt quidā neotericus volebat)

Ptol. l. 2. c. 17. Plin. l. 3. c. 22. Proc. in hist. Goth.

Laz. Comm. Reip. Rom. l. 12. f. 5. c. 2.

Megis. Annal. Carinth. lib. 3. c. 9.

Laz. in Vien. l. 1. c. 3. Idem in Comm. Reip. l. 12. c. 4.

Laz. Com. l. 12. sect. 1. c. 1 & f. 5. c. 3.

eo loci vbi nunc Flumen S. Viti, & à Burno fortè dictam Liburniam, potius quam a Bürnbaumerwaldt. Sed quod dicat Lazius hinc haberi Suevos aliquando isthic coluisse, fallitur, non enim Suevi sed Suavi, sive Saviae Pannoniae inquilini fuerunt, de quibus lo-

quitur Procopius, & Jornandes, vt alibi dico. Merianus Burnum in Gottscheviâ protrusit, prout scilicet aliunde acceperat, sed fetellit eum opinio, quia Gottschevia est quidem in veteri Japydia, sed eo tempore, quo Burnum extabat, mera sylva, & solitudo fuit.

Merian. in
Topog. Car.

§. III.

Antiquae Carnioliae Urbes, Coloniae, Mansiones, Vici, populi &c.

Lit. C. E. F. L.

Carrodunum, Coletiani, Corinnium, Edeatæ, Enona, Flanona, Fines. Latobici, Latovicorum Prætorium, Longatica mansio.

Laz. Com. l.
12. sect. 2. c.
1. & l. 3. c. 9.

Carrodunum, quod Lazius alibi scribit Carnodunum, bis nominatur Ptolomæo. Semel in Vindelicia, deinde in Paño-

nia: primum interpretatur Lazius Krayburg Bavariae, secundum Kornburg Styriae. Sequitur quoad primum Pirckheimerus, de secundo tacet: Bertius consentit Lazio in Tabula Ptolomæi. Tertium Carrodunum in Sarmatia, cuius Ptolomæus meminit Leopoli Russiae est Cluverio, & huc non spectat. Ego non video rationem cur Carrodunum in Bavaria dici debeat Krayburg, & Krainburg in Carniolia non debeat agnoscipro Carroduno Pannoniae superioris, cum licet Krainburgum aliquando in Norico fuerit, alio tamen etiam tempore potuerit accedere Pannoniae, praesertim cum id suadeat affinitas nominis, & aliunde soli Ptolomæo in Pannonia superiori notatum conjectorem requirat, ut liceat divinare, quod olim Cranoburgum à Germanis Carrodunum vel Carnodunum Romanis dictum sit, ac modicâ per tempus flexione appelletur Crainburgum: idque primo Norico, deinde Pannoniae primæ fuerit attributum. Sed mittamus ista, cum digito locum monstret Ptolomæus, qui respiciens ab Orientali parte confluentes Muræ, & Dravi, ait: *Qui per geminas Pannonias*

fluit, scinditurque juxta Carrodunum civitatem, quasi ad montem Cetium, vocaturque; ille, qui juxta septentrionalissimam partem est Savarias, qui verò juxta Meridionalissimam Daros. Nullus certè alius fluvius per geminas fluens Pannonias scinditur nisi Dravus, qui in inferiori Pannonia simul est Mura & Dravus: sursum autem versus recedendo divisus quasi, & scissus est ad montem Cetium, quem etiam perfluit, qua Mura est propè Græcium, qua Dravus seu Daros propè Marpur-gum, per quem totum tractum extenditur mons Cetius: Igitur inter, vel penes confluentes Muræ, & Dravi est Carrodunum, quod hodie dicitur: *Legrad.*

II. *Coletiani* populi, eidem Ptolomæo nominantur in Pannonia superiori versus Occasum sub Boeis. Plinius enumerans populos Pannoniae Coletianorum non meminit, sed Colapianorum, qui fortè iidem fuerint, hi quippe ad occasum Pannoniae vergunt. Meminit etiam Plinius Calentinorum in Liburnia, sed hi diversi à Coletianis, quos cum sub Boeis ponat Ptolomæus si per Boeos Boios intelligat non procul à Bojorum desertis quaerendi essent. Et sic est, quia verba Ptolomæi sunt: *In medio versus occasum Boeii, & sub his Coletiani*: quasi diceret, Boeii, vbi postea Boiorum deserta, sunt versus

Plin. lib. 3.
c. 25.

Id. l. 3. c. 22.

Ptol. lib. 2.
cap. 15.

Ptol. l. 2. c.
12. & 15 Clu.
Ger. l. 3. c. 43.

versus occasum in medio superioris Pannoniæ propinqui Norico, & adhuc A. propinquiores Norico sub Boeijs Coletiani. Itaque circa Poetovium vel Rack-

herpurgum essent investigandi. Dictos A. verò Coletianos existimo à loco Colatione cujus meminit Tabula Peüttingeriana hoc modo.

Cluv. Noric cap. 5.

Viruno

Cluverio est Völkemarkht.

Juvenna

M. P. XXIII.

Jaunstein.

Colatione

M. P. XX.

Prasberg.

Vpellis

M. P. XVI.

S. Peter.

Celeia

M. P. XIII.

Celeia.

Igitur septem miliaribus Germanicis distat Colatio Celeia, & consequenter nec ulterius nec propinquius quærenda. Non certè in Prasberg, quia hoc est multò propinquius, unde & illic Coletiani, non sunt quærendi, sed remotius: qua in re Cluverius defluxit à vero.

q; ad annum Christi 900. deinceps alij accesserunt. Manet adhuc hodie Nonensis Episcopus sub Metropolitano Jadrensi: civitas tamen anno 1646. diruta, & solo æquata est nè in manus Turcarum perveniret. Volui hujus Civitatis hic mentionem facere, nequis Emoniam vel Emonam putatam Istriæ suspicaretur, vel obtruderet pro Emona.

Euseb. Jord. in Cat. Episc.

III. *Corinnium* in veteri Japidia nunc in Liburnia ad Flanaticum maris finem oppidum inter Ortoplam, & Nonam, ut habent veteres Tabulæ Ptolomæi. Extat adhuc hodie non procul Scardona locus dictus Carin, si fortè idem sit cum Corinnio.

Plin. l. 3. c. 21. Ptol. l. 2. c. 17.

IV. *Edeata* populi Japidie veteris Appiano soli nominati, sed vereor ut sit error librariorum aut P. Candidi, qui Appianum Latio dedit. Nam apud eundem à Stephano Gradio traductum, lego. *Ex Japodum gente, quæ inter Alpes habitat Moentini, & Avendeata ipsi adveniensi se ultro tradiderunt.* Lego tamen apud Plinium etiam iter Alpinos populos *Medullos*, qui fortè nostri Metullij, *Edenates*, *Esubianos*, *Triulattos*, &c. de quibus restat divinandum. Edeates tamen & Edenates, & Avendeates vnum eundemque populum fuisse existimo.

Appian. l. 11. lyric. med. Grad. ap. Jo. Luc. de Dal. sine.

Plin. lib. 3. c. 20.

V. *Enona* hodie Nona, quondam veteris Japidie Civitas; hodie Dalmatiæ adscripta, Ptolomæo in Liburnia reponitur. Processu temporis Croatiæ videtur attributa. Certè Episcopus Nonensis, seu quod idem est Enonensis Croatarum Episcopus vnicus à principio eorum conversionis fuisse narratur.

VI. *Flanona*. hæc etiam quondam Japidie veteris vrbs, nunc Liburniæ, vicina Flumini S. Viti, Fianona vti Itali scribunt, à qua Plinius Flamonienfes dixit, quamvis Cluverius Flamonienfes derivet à Flagogna ad Tilavemptum amnè in Venetia. A Flanona dictus est Flanaticus sinus, cujus Plinius meminit *Nonnulli in Flanaticū sinum Japidiam promovere*, & alibi oppidanos vocat *Flanates*, oppidum *Flavonā*, vbi potius legendum putarè Flanonam. Artemidorus apud Stephanum Byzantium eundem sinum vocat *Flanonicū*. Ejus Epitomator de hoc: *Flano vrbs & portus juxta Absyrtū insulā. Artemidorus in Epitome undecim librorum. Post Aloūm portus est Flano, & vrbs Flano: & totus hic sinus Flanonicus appellatur.* Apud Ptolomæum legitur *Flavona*, facili per errorē vnus literæ pro alia substitutione, quia cæteri, maximè Græci Socrates, Nicephorus, Sozomenus, Paul. Diaconus, Marcellinus Flanonam vocant, & Flanonicam Insulam, quæ prius Absyrtis.

Plin. l. 3. c. 19. Cluver. l. Ital. c. 18.

Plin. cit. c. 19. & ib. c. 21.

Steph. Epit. Soc. l. 2. c. 27. Niceph. l. 9. c. 32. Sozom. lib. 4. c. 6. Diac. Miscel. l. 11. Marcel. l. 14. v. Cluv. Ital. lib. 1. c. 21.

Lucius in hanc rem: *Croatiam à principio suæ conversionis unicum tantum Nonensem Episcopum habuisse constat.* Et hoc vñ-

Luc. l. 1. Dal. & Croat. c. 14.

VII. *Fines* Pannoniæ superioris locus Antonino soli, quod sciam, notus, qui describēs iter Aquileiā Sisciam, Fines locat proximè ad Sisciam. *Advendone, Arupio, Bilbili, Romula, Quadrata: Fi-*

Laz. Comm.
Reip. lib. 12.
sect. 5. c. 3.

nes XIV. m. p. *Siscia* XIV. m. p. Lazius putat hoc esse Samaguarum (Samoborium hodie dicimus) castrum propè Zagrabiam: sed inter Samoborium, & Sisciam multò major esse dicitur intercapedo. Ego juxta dicta sup. suspicor esse *Novigrad* inter Zagrabiam & Sissek medium: nisi alia itineris subductio per Liburniam placeat, vel etiam per inferiorem Carnioliam seu Marcham Vindorum. Addit Lazius *Fines autem fuisse dictum locum propterea arbitror, quod isthic essent limites Valeriae, Saviae, & Liburniae*; sed vt de Savia & Liburnia dederim, de Valeria tamen procul inde remota nego, quia hæc Dravo & Danubio includebatur, atverò Samoborium est inter Savum & Colapim.

Ptol. lib. 2.
cap. 15.

VIII. *Latobici* populi de quibus Ptolomæus in Pannonia superiori: *Tenant autem Provinciam &c. A meridie Latobici sub Norico*. Sicut postea iterum habet: *Sub Norico Pannoniae iterum civitas Emona*: vnde colligo Latobicos populos fuisse circà Labacum, quod erat Emona: vnde Lazius ab his populis nominatum putat esse Labacum. Meminit etiam horum populorum Plinius in Pannonia, dum eos recenset cum *Araviscis Hercuniatibus Latovici*. De Araviscis & Hercuniatibus divinent alij. Latovici verò non potuerunt denominare Labacum, licet fuerint propinqui *Æmonæ* seu Labaco, quia Labaci nomenclatura recentior est, & circà tempora Caroli Magni enata. Unde.

IX. *Latovicorm Prætorium*, cujus

Emona

Prætorium Latovicorum

Noviodunum

De Emona constat, quod sit Labacum, Noviodunum verò esse Gurckfeldam infra ostendam: igitur inter Labacum, & Gurckfeldam medium, & ferè medio itinere vtrinque distans Prætorium. Quia verò Antoninus ponit distantiam sexaginta M. P. inter *Æmo-*

meminerunt Ptolomæus in Pannonia superiori, Antoninus in Itinerario, Bertius, Lazius, alij. Bertius interpretatur *Brodanich*, Moletius scribit *Prodanich*, quod procul infra Capronczam Sclavoniæ situm est, nec potest dici vicinum Labaco. Lazius de hoc agens, inquit: *Ab Æmona namque Sirmium iter docens Antoninus, Prætorium Latovicorum inter Hemonam & Noviodunum describit. Et quia Hemonæ in Iggio Carniolie sive superiori Labaco vestigia extant, ab illo Crainburgum, hoc est Noviodunum euntibus in medio Lackh occurrit, Frisingensis Episcopi oppidum cum arce, &c. quæ mehercule vocola ex veteri nomine Latovicorum per syncopen abbreviata resultat*. Verum mehercule, mi Lazi, multum hic allucinaris. Nam inter Iggium & Lacopolim numeramus nos quinque milliaria Germanica, inter Lacopolim & Crainburgum numeramus vnicum, igitur inter Iggium & Crainburgum non occurrit in medio Lackh. Deinde quàm distortum foret hoc iter Iggio Lacopolim, dein Crainburgum proficisci, & demum Sirmium contendere? nempe ab Oriente in Occidentem, & iterum quasi recta linea ab Occidente in Orientem. Talis quippè situs est Iggij, Lacopolis, Crainburgi, & Sirmij. Alibi proinde quærendum est hoc Prætorium Latovicorum, nec procul Labaco, nec planè prope; nec ad Occidentem, sed ad Orientem cum aliqua inflexione ad septentrionem. Antoninus enim sic iter illud ordinat,

M. P. XXXIV.

M. P. XXVI.

nam & Noviodonum, quæ facerent nostraria milliaria quindecim dubitare, posses an rectè à me ponatur Noviodunum Gurckfeldæ, quæ Labaco non nisi duodecim vel tredecim miliaribus distat; sed in primis sciendum est, quod variæ illuc viæ deducant, nec semper brevissima

Ptolom. cit.
Ant. Itin. P.
Bert. in Ger.
Laz. in com.
ment. Mol.
in Cosmog.
Merian. in
tab. Styr.
Laz. Com.
lib. 12. sect.
5. c. 5.

fima arripiatur, nec à Romanis vſitatas fuiſſe omnes, quæ hodie vſurpantur: A. deinde quòd milliaria noſtratia non ſint funiculis menſurata, & ſubinde breviora, ſubinde verò longiora, quod vel maximè in hac patria evenit; quia alij volunt Croaticis milliaribus aliqua æquiparare, quæ ſunt ferè duplo maiora Germanicis. Nihil ergò obſtat, quominus ego Prætorium Latovicorum per conjecturam reponam in Ratschach oppido, quod & dicitur habere antiqua rudera, & ferè diſtantiam ab Antonino aſſignatam habet. Nam Labaco in Ratschach Mercatores computant octo milliaria, quæ faciunt Romanis M. P. XXXVI. Et fortè in Antonini Itinerario idem fuit numerus, quem amanu-
B. enſis tranſpoſuit ſcribendo IV. pro VI. licet tam modicæ differentiæ ratio curari non debeat. Deinde ex Ratschach computamus milliaria quinque Gurckfeldam, quæ faciunt Romanis M. P. XX. redundaret proinde apud Antoninum numerus IV. ſed, vt audio infrà Ratschach jam vulgus menſurat millia-

ria Croatica: proinde nihil mirum, quod numeri Romani non expleantur. Deinde Noviodunum videtur ſtetiſſe paulò infrà Gurckfeldam. Maneat itaque interim Prætorium in Ratschach, donec alius aptiorem ei ſitum inveniat. Extant porrò Inſcriptiones, quæ Auguſtum denominant Latovicorum debellatorem, quas Aventinus circà Salisburgum inventas ſuis Annalibus inſervit, factæ ſine dubio in vicino Norico à Romanis præſidiariis, quando Pannoniæ hæc pars ſubjugata fuit. Earum eſt

Avent. lib. 2.
Annal. Boic.

1. LATOBIO AUG. SAC. PRO SALUTE NAM. SABINÆ. ET JULIÆ BASILIÆ VNDONIA. VERA. MATER. V. S. S. L. M.
2. LATOBIO AUG. SAC. K. L. CRESE- NIVS AVITVS. V. S. L. M.

X. *Longatica manſio* eſt citrà omne dubium noſtrum Lohitſch, quod Slavica lingua dicitur Logatez: correfpondet enim non ſolùm recens appellatio veteri, ſed etiam diſtantia inter fluvium Frigidum ſeu Vipacum, & Nauportum ſeu Oberbaybach apud Antoninum.

Laz. Comm.
lib. 12 ſect.
ſ. c. ſ.

Antoninus
Fluvio frigido

Longatico M. P. XXII.

Hemona M. P. XVIII:

Tabulæ ſic habent
Fluvio frigido
In Alpe Julia M. P. XV.
Longatico manſione M. P. V.
Nauporto. M. P. VI.
Emona M. P. XII.

Fluvium frigidum eſſe Vipacum alibi oſtendo, inde in Lohitſch debent eſſe milliaria quinque; & aliquid amplius: & verò tot numerantur. Longatico in Oberlaybach nemine contradicente eſt vnum & quadrans: ex Oberlaybach Æmonam ſeu Labacum omnium conſenſu ſunt tria, id eſt M. P. XII. atque adeò nulla de hoc eſſe debet controverſia: niſi fortè Iſtrianus aliquis ut Æmo-

C nam in Iſtria fuiſſe perſuadeat, etiam Fluvium frigidum, etiam Alpem Juliam & Longaticum illuc vellet transferre. Fuit autem Longatica manſio in Japydia, vbi tamen Antoninus initium facere videtur Pannoniæ. Strabo ſine dubio illud Tauriſcis ſicuti Nauportum adſcribere voluit. Sed limites regionum ſæpè mutantur arbitrio poſſeſſorum, & vulgi.

§. IV.

Antiquæ Carniolæ Urbes, Coloniae, Mansiones,
Vici, populi &c.

Lit. M. Magniana, Magnus Vicus, Metulum, Monætium.

Magniana. Ptolomæus eam numerat inter civitates Pannoniæ superioris inter Prætorium, & Emonam, quia verò apud ipsum non est ordo sitûs, sed fortè dignitatis, dubium remanet, vbi Magniana quærenda sit. Bertius secutus haud dubiè Lazium Menneiana castra putat esse Monspurgum propè Pætovium, & Magnianam Ptolomæi eandem cùm Menneianis. Lazius de castris Menneianis hæc promit subducens iter Siscia Sirmium, vel Mursam: *Ubi Menneiana castra collocabimus? Quod si nomen claturarum consonantiæ est aliquid tribuendum, ut sanè est, si modo vetustatis B. vestigia in loco correfpondeant, tum haud procul à Pætovione Manspurgum castrum ac oppidum occurrit.* Notavit verò suprà quod necessariò transeundum sit Varasdinum (quod putat esse Variana castra) five Æmonâ per Sisciam Sirmium, five Siscia Mursam iter instituas. Verùm hic penitus locorum ignarum se ostendit Lazius, quia ingens & invtilis circuitus foret Emonâ progredi Varasdinum, si Sisciam proficisci intendas. Deinde si post Varasdinum sunt Menneiana castra, quomodo illa vult interpretari Monspurg vel Manspurg ad Pætovionem, quod aliquot milliaribus antecedit Varasdinum? Malo ipsius conjecturæ alio loco nonnihil concedere, ut credam Magnianam non procul Labaco quærendam, sed non esse idem cum castris Menneianis. Alibi ergò sic habet Lazius de Magniana: *Quantum ex Inscriptionibus apparet, Magnus quidam vicus Romanis fuerat, vbi est hodie superius Labacum: quanquam & Magnianæ, cuius Ptolomæus meminit, propè Æmonam in superiori Pannonia sub Norico situs huic loco*

conveniat. Omnino propè Æmonam, quærenda est Magniana, quia Ptolemæus licet non ubique servet ordinem locorum, sæpè tamen observare advertitur, eam locavit inter Æmonam, & Prætorium: vix tamen idem est cum Magno Vico, de quo statim dicam. Puto verò Magnianæ rudera esse in vetustissima Carniolæ civitate Weixelburgo, quæ media occurrit inter Labacum, & Ratschach, si terra proficiscaris Sisciam. Hic enim extabant aliquando antiquæ inscriptiones, quas modo absumpsit incuria hominum, & contemptus venerandæ antiquitatis, & est locus medius inter Æmonam, & Prætorium, seu Ratschach.

II. *Magnus Vicus*. Hujus quidem loci apud nullum antiquum authorem vestigium reperio, neque in Itinerariis ejus mentio deprehenditur, quia locus intrâ montes extrâ viam situs, sicuti pleraque Japidiæ oppida, quorum pauca illa, quæ supersunt nomina ferè Appianus solus notata reliquit: sed credo tamen Lazium ex Inscriptionibus bene hoc loco divinare, quod propè Labacum fuerit aliquis Magnus Vicus. Eum ego non Hyperlabaci sive in Verchnikio, vt Lazius putat, sed in ipsius credita Emona Iggij esse conijcio. Suadent hoc Inscriptiones tum ejus loci, tum Labacenses inde advectæ, ac prætereà ipsum nomen. Quod enim Romani antiquitùs appellabant *Magnus Vicus*, hoc successu temporis simpliciter dictum est *Vicus*, & populi deinde Germani aut Slavi, qui Romanorum loca occuparunt linguæ Romanæ ignari, non amplius *Vicum* sed *Vic*, & demum *lc* pronuntiarunt; quod nostris temporibus vsitatâ apud Germanos literarum multiplica-

Bert.in Ant.
Itin.Laz.lib.
12. Com.
Reip. lect. 4.
c. 3.

Laz. Com. 1.
12. sect. 5.
cap. 6.

Laz. Com.
Reip. lib. 12.
sect. 5. c. 6.

tiplicatione, & permutatione Igg scribitur : cum duplex (gg) valeat (c) apud Germanos. Extat hodie in Palatio Episcopali Labaci lapis antiquus immutatus in medio ambitu, quâ ad templi chorum tenditur cum hac inscriptione :

Q. ANNAIUS Q. F.
TORRAVIUS
M. FULGINAS M. L.
PHILOGENES
MAG. VICI. DI.
VIC. S. PORTIC. F. COIR.

Similis planè inscriptio est Hyperlabaci, ut observavit ante centum annos Lazius, nisi fortè illa eadem Labacum fuerit advecta, quia hodie Hyperlabaci B. hæc non reperitur. Altera quàm idem Lazius ex pariete Ecclesiæ propè Lugueum descripsit, sic habet :

P. PETRONIUS. P. L.
AMPHIO
FABIUS. C. L. COR. BO.
MAG. VICI. AEDEM.
ÆQUOR. DE VI.
S. P. COIR.

Aliæ inscriptiones, quæ Iggij reperiuntur sunt vel à Lazio, vel à nobis, dantur infra cum cæteris, quas hic omitto, quia non exprimunt clarè *Magnum Vicum*, sicuti hæ duæ : ut ferè suspicer cum istæ Hyperlabaci ambæ inventæ sint, fortè Lazium non male divinare illic fuisse Magnum vicum, ubi nunc Hyperlabacum, quia potuit antiquum nomen Nauporti perseverasse quàm diu Romanæ res erant in flore : postmodum diruto vel collapsio Nauporto, & ad vicum redacto, sensim abolitum fuerit prius nomen, & remanserit solum Magni Vici. Et si hoc constaret, Iggio hodierno aliud vetus nomen quærendum esset.

Strabo l. 4.

III. *Metullum*. Ut in antiquis Strabonis editionibus, aliàs *Metulū* : hæc illa vrbs quondam Romanæ potetiae constanter ausa resistere, Japydiæ primaria, cujus rudera frustra hodie quæras, nisi ex descriptione Appiani, & nominis reliquiis

Appian. in Illyr.

conjecturam sumas. Mirum quàm hic A. Lazius aberret, & Japidiam nostram in ipsos Styriæ limites promoveat, cum nec Labacum quidem Japidiæ olim fuerit (vel ipso teste) sed Pannoniæ attributum. Ait ergò postquam descriptionem Metulli ex Appiano retulisset : *Quæ diligenter mihi ad hodiernum locorum situm revocanti, visa est veteris illius municipij rudera continere, quæ, memoriâ nimirum vetustatis, Troia incolis nuncupantur, & in itinere à Celeia Labacum cis Savum fluvium occurrit. Nam & in valle nemorosa hæc sita cernitur, quam & hodie veteri voce depravata Mednicam dicunt : autumnoque Metulli Teutonicam esse vocem, pro eo quod nos dicimus Mednickthall, hoc est Mednici vallem. Ex vetustate enim trahere locum illum, non nomenclatura solum demonstrat, quod Germani nos, à Trojanis videlicet oriundi, cuncta desolata, & deserta Trojas nominare solemus, verum etiam exempla Romanarum inscriptionum. Vult ergò Metulli rudera (melius scriberet Metuli) invenisse Lazius in monte, quem vulgò appellamus Trojanaberg, quod corruptè effertur ex Dranberg, ita enim ab Adrante illic sitò municipio Romano appellatum olim eum montem superius ostendi. Sed planè fallitur Lazius : tum primò, quia si alludere ad nomen voluit melius quæsisisset C. *Metullum* in *Metlick* quam in *Mednickb.* quod post illum fecit Cluverius, quia saltem Metlickha, Germanis Mötling in Japydia veteri sita est, mons autem Trojanus in Pannonia, vel potius Norico veteri, sat procul in à Japidibus. Neque tamen ideò Cluverio assentior, quia Mötlingæ hodiernæ situs in plano est, & de tumulis aut collibus, super quos Metulum steterat, nihil ibi apparet : secundò errat Lazius, quod cum habeat, & alleget testimonia Strabonis, ex quibus Japidiæ situm in Albio monte, quem fatetur esse Carsum, das Rhraingebürg / die Alben Idriæ &c. sufficienter intelligebat, nihilominus respiciat ad alium mon-*

Laz. Comm.
Reip. l. 12.
sect. 4. c. vlt.

Strabo l. 7.

Appian. in
Illyr.

montem Caravancam vel fortè Cetium, si hic, vti aliqui volunt, vltra Cileiam protenditur. Sed audiamus de Metuli situ veteres scriptores. Strabo : *Per Japydes Colapis fertur ex Albio monte. Colapis fluvius, vulgò Culpa, oritur in veteri Japydia propè Iablanitz, & Guettenegg castra. Pergit iterum Strabo : Siti namque sunt Japydes in Albio monte, qui finis est Alpium admodum alto : atque illinc ad Pannonios & Istrum, hinc ad Adriam porriguntur : bellicosa equidem gens sed ab Augusto Cæsare prorsus defatigata. Oppida eorum Metulum, Arupium, Monatium, Avendo. cum ergò, vt suprà ostensum est, Labacum fuerit Pannoniæ oppidum, B. Japides à parte septentrionali vltra Labacum non poterant extendi, sed neq; Albius mons Labacum vsque pertingit. Iggium tamen, Aurspergum, Laas, Reiffnitium, Gottschevia, Metlinga ad Colapim, & reliqua loca vsque in Sisciam fuerunt Japidæ, & ferè omnia hæc loca aut proxima, aut in ipso monte Albio sita. Inter hæc proinde quæri debuit Metullum vel simplici (1) Metulum, prout Strabo Græcè scribebat. Ego me locum puto deprehendisse, qualem Appianus describit, in Albio monte medium ferè inter Laas civitatem, & Oblackh Vicum interioris Carnioliae, ad pagum, quem incolæ etiamnum appellant Metule : alij etiam ad S. Antonium à templo illic ædificato. Afferamus Appiani verba ex recenti Gradij versione : *Japodes transalpini gens valida, ac fera, bis intra viginti ferè annos Romanas copias repulere, factoque in Aquilejam impetu, ac Tergestinà coloniâ direptâ excivere Cæsarem, qui cum arduo, & confragoso itinere adversus eos eniteretur &c. Deinde ad aliam processit urbem, Metulium incolæ vocant, quæ Japodum Princeps habetur. Sita ea est in monte crebris arboribus consito, duobus imposita tumulis, quos angusta vallis interjacet. Tria millia delectæ juventutis armisque, & animis validæ circumstantes mœnia Romanos facilè arce-**

*bant &c. Ut igitur verum Metulum seu Metullum inveniatur, necesse est ostendere in Albio monte locum vicinum Sylvæ, in duobus collibus, quos vallis modica interfecat, capacibus tamen sex, vel septem millium habitatorum. Et talis locus nec est Lazij Trojanus mons, nec est Cluverij Mötlinga, sed ille pagus, quem ego designo, apud S. Antonium inter Oblackh, & Laas urbem, vbi & duo colles cum modicâ valle, & montes vndiq; nemorosi & arboribus consiti visuntur. Vestigia antiquitatis fateor nulla supersunt, sed quomodo superessent, cum à Cæsare civitas penitus vastata sit : Ait quippè idem Appianus : *Urbs continenti incendio arsit, ita vt nullum ex maxima paulò ante, vestigium videretur extare.* Id facile sibi persuaserit, qui olim hisce in partibus lignea omnia & in vicina Sclavonia, lutea & viminea fuisse noverit. Quàm animosè verò Metulij Romanis restiterint, & penè spe frustratos, nisi fallerentur, dimississent; dicemus in Chronologia. Colonias vel ante, vel post excidium civitatis duxisse Metulienfes verò simile est ex loci ad fines Styriæ propè Oberburgum antiquo nomine & colle dicto *Metulski*, vbi hodie Miraculis celebris Deiparæ Virginis ædes Neüstift frequentatur. Ad firmandum, quod de Metuli mœnibus, & domibus ligneis insinuavi, facit locus Jornandis de regia Attilæ Hunnorum Regis : *Vicum ad instar civitatis amplissimæ, in quo lignea mœnia ex tabulis nitentibus fabricata reperimus &c.* Invisi consultò Anno 1672. die 29. Octob. pagum Metule propè Oblakh inferioris Carnioliae, ac deprehendi situm planè ad amussim correspondentem descriptioni Appiani : duos videlicet colles, à quorum tergo vasta Sylva, in fronte campi planities ingens; vallis modica eos colles interfecat, in qua nunc exiguus pagus Metule cum Ecclesiola S. Antonij Abbatis. Alter collis in fronte acutus apparet,*

Jornand. de
reb. Get. c.
34.

ret, & quasi in cuspidem extenuatus, lateribus vtrinque velut arte non natura in abruptum decussatis, à tergo vero latior & in vallem declinans, cui modica illa vallis Appiano nominata ad partem sinistram adjacet, & mollem præbet ascensum ad alterum collem versus pagum Topoll tendentem: vterque planitiem habet supernè quam infra positus non divines, aptam omninò & capacem sat amplæ civitatis. Antiquitatis vestigia nulla deprehendi. Id solùm ex incolis intellexi, Metule pagum olim extrà vallem non in ipsa stetitisse valle, sub altero colle, qui pagum Topoll respicit; vbi defacto agri arantur, & ut aiunt, subinde secti in quadrum lapides eruuntur: & ante paucos annos inter arandum inventa quædam frusta, & ramenta ferri rubigine absumpti, vnde suspicati sunt Metulienfes illic aliquando stetitisse fabrilem officinam; sed verius conjecturarem fuisse reliquias armorum, & instrumentorum bellicorum, quæ illic reliquere Romani. Nam duo ingentia prælia sub Metulo gesta narrabimus ad annum M. 4011. & oppugnationem Metuli ad annum 4021. in qua Octavianus Augustus crus & brachium læsus, militem tergiversantem impulit, vt pertinaci assultu oppidanos ad deditiorem cogeret. In planitie illa tota sub prædictis collibus visuntur adhuc fossæ plurimæ, quas credibile est à Romanis factas pro castrorum receptaculis. Non procul inde ad initium sylvæ penes viam regiam, quâ in Laas iter tendit, monstrata mihi sunt quædam rudera antiqui ædificii, cuius fundamenta modicè extant circulari ferè figura, in modico clivo, quem penè contingit maior collis toto vertice nudus, æque ac alter ad pagum Metule situs, campi subiectam planitiem respiciens; vnde aliquis divinare posset, illic fortè stetitisse antiquam urbem Metulum. Situm ve-

tustæ civitati commodum illic quoque non diffiteor, sed vallem modicam inter duos colles requiro, vt Appiani descriptio Metulo conveniat. Ruinæ verò illæ, quas jam commemoravi sunt ruinæ arcis recentioris, quam ante septuaginta abhinc annos adhuc stetitisse meminere coloni, hujus patriæ: & persuadent loci angustia, quæ in circuitu vix æquant passus ducentos. Hæc de veteri nostro Metulo, quibus si meliora aut certiora quis produxerit, libenter subscribam: sed vereor, vt omnes actum agant, qui alibi Metulum quæsierint quam in Metulo, quod ego designavi.

IV. *Monætium*. inter cæteras Japydiæ civitates nominatur Straboni, & Appiano. Lazius hic more suo saltat, & pro Monætio Manspurgum vltra Savum duobus Labaco milliaribus distans arbitratur, & non advertit, quod ipsemet ex Appiano allegat: *Ex Japodum gente, quæ intrâ Alpes habitant Moëntini, & Edeatæ ipsi se advenienti vltro tradiderunt.* Gradus melius legit: *Moëntini, & Avendeatæ*. Ergò intrâ Alpes non minus Moëntini seu Monætiani, quam Avendeatæ habitaverunt, & non extrâ Alpes in Pannonia: Et quidem oportet fuisse sitos Moëntinos ante Arupinos: siquidem post deditiorem Moëntinorum ad Arupinos ventum est. Vide quæ dixi de Arupio, & circa illud quære Monætium, non autem Manspurgi, quod recentius est, & ante ducentos annos scribebatur Mangespurg. Suspicio tamen Monætium idem esse cum Hæmona, quia hæc in vetusta editione Ptolomæi nominatur Mona, & in quibusdam Itinerariis Hæmonatium, & Henomatium. Unde fortè per metathesim Emontini dicti sunt Moëntini. Hæc verò ratione fuisset Hæmona ab Appiano Japydiæ attributa, quam alii Latini scriptores in Pannonia reponunt.

Appian. in
Illyr. Laz.
cit. c. 4.

Antiquæ Carniolæ Vrbes, Coloniae, Mansiones, Vici,

Populi, &c. Lit. N. O.

Nauportum Colonia, ad Nonum, Noviodunum, Ocra Vrbs.

Nauportum Colonia. Certum est eo loci fuisse vbi nunc est *Donnerbach* Germanis, *Verchnik* Slavis, *Hyper-Labacum* Latinis: neq; prorsus amplius dubitandum. Nam & portus ibi, & statio navium est, quæ adverso fluvio velut lacu tranquillè decurrente provehuntur, & ibi fiunt; & simul locus antiquus lapidibus & inscriptionibus celebris; & quod clarè docet *Itinerarium Antonini*, quia eo planè situ *Nauportum* locat, quo hodie *Verchnik* cernitur. De hoc *Strabo*: *Ocra verò humillima pars est Alpium, vbi Carnis jungitur: quâ ex Aquileja onera plaustris ad Pamportum* (sic enim appellant) *devehuntur. stadia non ultra CCCC. iter est. Inde per fluvios ad Istrum usq; vectantur, locaq; huic vicina. Pamportus enim amnis ex Illiris navigabilis defertur: intrat autem Savum, ut facile in Segestanam oram, & Pannoniam, & Tauriscos delabatur.* Neq; his contrariantur, quæ alibi refert dum *Corcoram* fluvium nominat: *Pariter è Tergeste pago Carnico transmissio est per promontorium ad paludem Lugeam. Nauporto proximus est fluvius Corcoras, qui onera excipit. Hic sanè Sabon intrat, Sabusq; in Drabon ingreditur.* Cum enim superius dixerit onera plaustris deferri *Nauportum* (vbi libratorum

incuria *Pamportum* reposuit) & per fluvios ad *Istrum* vectari, hoc loco nominans *Corcoram*, id est *Gurkam*, non negat *Nauportum* vicinum etiam onera suscipere, quem prius nominaverat. Sed modo nominat *Corcoram*, qui licet aliquantum remotior sit *Nauporto*, deferatur nihilominus in *Savum*, & mox infra etiam alios fluvios, qui *Danubio* miscentur, enumerat. Quod verò *Verchnikium* onera devehantur, & deportentur plaustris, clitellis, humeris, nimis quam notum est omnibus *Carniolis* & peregrinis, qui hac transeunt non *Aquileja* solum, per *Goritiâ*, sed & *Tergesto*, quæ deinde ad ipsum *Nauportum* coloniam *Nauporto* fluvio non procul inde exorto, & præterfluenti imponuntur, & *Labacum* devecta rursus infra *Labacum Savo* imposita procul vehuntur. Igitur frustra a libi *Nauportum* quæritur. Quia verò etiam *Labacum* terrestri itinere portantur merces, & ibi depositæ non procul *Labaco* navibus imponuntur *Savo* deducendæ in *Slavoniam*, & hac ratione *Strabonis* descriptio convenire potest etiam *Labaco*, ideo ad tollendum omne dubium ostenditur ex *Itinerario Tabulæ antiquæ Nauportum* esse *Verchnikij*, seu *Hyper-Labaci*.

Strab. lib. 4.

Idem lib. 7.

Tabula

Fluvio Frigido.

In Alpe Julia.

Longatico.

Nauporto.

Emona.

Savo Fluvio.

XV. m. p.

V.

VI.

XII.

VIII.

Hodie dicimus.

Vipaco.

Alpe.

Logatez.

Verchnik.

Labaco.

Savo.

Quæ profectò si ad Germanica milliaria revoces, omninò hodiernam locorum distantiam observabis. Nam *Vipaco* ad *Alpē* (Germani *Alben*/Slavi *Planinam* vocant) sunt mill. tria & parùm aliquid ultra dimidiū. Ex *Logatez* in *Verchnik* vnum & dimid: ex *Verchnik Labacum*

*C*tria: ad *Savum* vbi fortè *Romani* trajjcebant duo, cùm hodie vnum tantum ad trajectus geminos: & sic nullo modo potest in dubium vocari quòd *Nauportum* fuerit vbi hodie *Verchnih* situm est. Meminit *Nauporti* etiam *Cor. Tac.* ut suo loco dicemus, *Vellejus Paterc.* & recentiores

Tacit. lib. 1.
Annal. Vel-
lej. lib. 2. c.
110. Strabo
lib. 7.

res multi. Strabo Norico attribuit cum Tauriscorum appellavit coloniam, Tacitus & Vellejus eam Pannoniæ accensuerunt. Plura de hoc, vbi de Nauporto fluvio. Malè verò scripsere nonnulli post Lazium, Nauportum coloniam fuisse Labaci. Ex solo itineralio Antonini convincuntur erroris, quia inter Nau-

A summis Alpibus:

Longatico.

X. M. p.

Ad Nonum.

IX. M. p.

Emona.

IX. M. p.

Si per terram Labacum contendas Longatico Emonam duæ possunt occurrere viæ, vel per terram solâ, & tunc transeunda est Sylva Labacensis, quæ adjacent montibus Caravancæ & Ocræ; vel partim terrâ partim aquâ. Priore viâ intermedius locus inter Longaticum & Labacum est *Billi-græ* castrum vetustissimum, & olim valdè munitum, vti rudera ostendunt: quamvis hodie viatores illud non accedant, sed aliquantò remotius ad sinistram relinquant: sed olim fortè cum mansio Romana esset: illuc itum, & suadet itineris distantia, quæ est IX. m. p. ex Longatico & totidem Emonam: & hoc prorsus situ Billichgræcium visitur; distat Labaco duobus & quadrante milliariis Germanici, & inde totidem sunt Longaticum. Quod si verò Longatico Emonam trajecto fluvio per aliam viam proficiscaris, venies in Uranicz hodie Carhusianorum Cænobium, quod ferè etiam in eadem IX. m. p. distantia abest à Longatico, & totidem si ex Uranicz vel Franitz (quod etiam *Freudenthall* vocatur) per aquam descendas Labacum, numerabis. Extat hic quidem aliquod antiquitatis vestigium lapis vnus cum Romana Inscripti-
one, de quo tamen dubites a non aliundè advectus sit, quia Carhusianorum Monasteria semper solitudines abditas sibi

Antoninus. *Emona.*

Prætorij Latovicorū

xxxiv. Ratschach.

Noviodunum.

xxvi. Gurgfelda.

Quadratum.

xxviii. Zagravia, vel alius propinquus locus.

Sisciam.

xxviii. Sissek: certum.

N 2

Inter

A. portum & Savum numerantur XX. m. p. inter Labacum verò & Savum, non nisi VIII. m. p. five summum duo millia-
ria ad antiquum trajectum.

II. *Ad Nonum.* Hujus meminit solum Itinerarium Hierosolymitanum, iter designans Aquileja Emonam.

deligunt, quæ nunquam antea fuerunt habitata: vnde verosimilius à Romanis alteram viam, quæ nunc tritior est, servatam fuisse & locum intermedium inter Longaticum & Emonam dictum ab ipsa distantia *Ad Nonum.*

III. *Noviodunum.* Oppidum superioris Pannoniæ, Novidunum Ptolomæo, cujus situm ex Antonino superius §. 3. n. 9. dedi, mirè ab authoribus de loco in locum transfertur. Lazius *Noviodunum rudera supra Rattmanstorffum quæ iter est per montem Cappel in Carinthiam, Neuburgum hodie nominant.* Bertius in Tabulis Ptolomæi interpretatur Oedenburgum Austriæ. Et in Antonini Itinerario putat esse Neumarckt infra Rattmanstorffum, cui applicat nomen Quadratæ. Pyrkheimerus ponit: Novidurum Laybach. Iterum Lazius immemor quid paulò ante scripserit: *Et quia Hemonæ in Iggio Carniolie sive superiori Labaco vestigia extant, ab illo Crainburgum, hoc est Noviodunum euntibus in medio Laach occurrit, &c.* Sed ignorantissimè tres Itali Mole-
tius, Rulcellus, Rosaccius ponunt in eadem Tabula Ptolomæi, *Noviodunum Laybach. Siscia Lablatum Lublana*, cum Laybach, Labacum, & Lublana sit vna eademq; civitas: Siscia vero & Noviodunum diversæ. Nullus ex his Antonini distantias observavit. Ponit quippè.

Ego Labacum: certum.

Laz. Reip.
lect. c. 1. 12.
cap. 4.

Laz. cit. c. 5.

Inter duos terminos certos, quærenda est via media, & situs locorum intermediorum investigandus non in alio orbe, & extrâ omnem limitem; quid Rattmanstorffium, Neumarcktum, Crainburgum ad propositum iter Emona id est Labaco Silciam, id est Sissekum Slavoniæ. Ab Occidente pergendum est in Orientem, illi verò quærunt viam ab Oriente in Occidentem. Quare Noviodunum rectè in Carniolia inferiori quærendum est in Gurgfelda, vel aliquo saltem vicino illius districtus loco. Gurgfelda & Rain habent antiquitatum vestigia, verosimile est illic etiam fuisse antiquas Romanorum colonias. Et computantur defacto à nobis Labaco Gurkfeldam 13. vel 14. miliaria, quæ est distantia ab Antonino designata Emonâ Noviodunum. Habuit verò Noviodunum olim proprios Episcopos, ut notavit Inchoffer, sed nulum nominavit. Reperta est an. 1678. vetus Inscriptio extra Gurckfeldam, quæ mediam vocem Novioduni exhibet; vnde conjectura est illic stetisse Noviodunum; præsertim cum per longum spatium multi similes lapides cum inscriptionibus defacto eruantur. De ijs agemus infra cap. VI. §. 6.

IV. *Ocræ urbs.* Plinius hujus mentionem facit, dum ait: *In hoc situ interire &c. Venetis Atina & Caelina: Carnis Segeste, & Ocræ: Tauriscis Noreja.* Juxta præmissa de Carnia, & ejus limitibus. Ocræ oportet quærere in veteri Carnia, quam diximus à Tilavempto amne aliquando usque ad Formionem Istriæ, & per Ocræ montem protensam fuisse. Henricus Palladius Ocræ vestigia investigans: *Inter Carsi juga adhuc nobilis oppidi vestigia visuntur; quod viæ imminens omnem Barbarorum impetum ab ea parte potuit retardare. Locus est ad Dobrodò; hunc clarum fecit nostra tempestate Horatii Balionij casus; apud quem is cum copiis Venetis (durante Gradiscana obsidione) ab Germanis confectus est.* Habet la-

cum moenibus adjunctum, & adhuc ruinæ. *nos propugnaculorum flexus antiquam loci formam repræsentant, &c.* Nos si qua fides conjecturis vel Ocræ, vel Segeste Plinij suspicamur, quorum primum magis placeret, modo Ocræ esset oppidum non regio &c. Sic Palladius, ad Dabradò vult quærere modò Æmonam, ut supra vidimus modò Ocræ & Segesten. Benè tamen suspicatur Plinium errasse, qui Ocræ urbem putavit vel oppidum, cum esset solum regio montana. Eodem ferè modo suspicatur Cluverius: *Hinc Plinius ipsam urbem (Segesten) in Carnis interiisse putavit, una cum alia, quam Ocræ vocat: quam & ipsam erroribus ejus commentam reor, ex Augusti Cæsaris his in locis rebus gestis, in quibus mentio fiebat montis Ocræ, per quem Imperator exercitum in Pannoniam ad Segestem sive Silciam urbem duxerat.* Et fanè mirum quod præter Plinium nullus antiquorum Ocræ oppidi meminerit, cum tamen Ocræ montis non semel mentio reperiatur apud Strabonem. Nihilominus eodem vocabulo, & montem nuncupatum, & urbem, non est à verosimili alienum, præsertim cum in veteri Carnia & Japydia multa adhuc cernantur loca antiquitatibus referta, quorum tamen apud antiquos nomina non reperiuntur, & plura longè rudera invenimus, quàm antiqua vocabula apud Scriptores. Quare si quid situi locorum & nominis affinitati tribuendum est, putarem Ocræ oppidum illic stetisse, ubi modo Hayduschina Germanis *Heiden-schafft* ad Chobelum amnè sub ipso monte Ocræ, vnde & vicinus locus hodie *Podkrai* appellatur. Certè P. M. B. convenientius in Hayduschina Ocræ poneret, quam Æmonam, tum quia illic magnæ alicujus & celebris urbis vestigia extare scribit, tum quia locus ipse sub Ocræ monte est, & utrumque reservat vetus nomen: & Æmona ante Alpes non intra Alpes ab antiquis describitur. Nostrum itaq; Podkrai, quod sonat.

Inchoff. in
Appar. ad
Annal.
Ung.

Plin. lib. 3.
cap. 19.

Henr. Pallad. rer. For-
ro-Jul. l. 3.

Cluver. lib.
1. Ital. c. 2.

sonat Slavica lingua *sub limite*, detortum ex Ocræ & *Odcræja* quod sonat à *limite*, scilicet à limite Alpium, vel Pannoniæ recedens, censendum est vetus oppidum Ocræ, siquod aliquando extitit. Ferunt adhuc supereffe vestigia in Haydenschafft sedecim Turrium, qua-

rum vnica nunc extat, cæteris per Attilam dirutis. Incolæ Ocræ seu sub Ocræ, vocati sunt à Plinio Subocrini, & hodie etiam Slavice Podcraiani, quod idem sonat, ac habitantes sub Ocræ, & Subocrini. Meminit horum Plinius inter populos Alpium inquilinos.

Plin. lib. 3. cap. 20.

§. VI.

Antiquæ Carniolæ Urbes, Coloniae, Mansiones, vici, populi &c.

Lit. P. Q. R.

Ad Pirum. Posseni. Ad Publicanos. Pucinum. Quadrata. Romula.

Ad Pirum. Soli Hierosolymitano Itinerario (quod sciam) nominatus locus, qui toti

Sylvæ Pirinæ nomen dedit. Designando iter Aquileiæ Emonam, ponit Author:

Hierosolym.	<i>Aquileia</i>	Ego	<i>Aquileia</i>
	<i>Ad Vndecimum</i>	XI.	<i>Gradisca</i>
	<i>Ad Furnulos</i>	XII.	<i>Sanpaul.</i>
	<i>Castra XII. Inde sunt Alpes Juliæ.</i>		<i>Podcrai, vel Vipacum.</i>
	<i>Ad Pirum summas Alpes IX.</i>		<i>Planina seu Alben.</i>
	<i>Longatico</i>	X.	<i>Logatez.</i>

Videtur intelligere ad Pirum Alpes, infra quas nunc oppidulum est dictum Planina. Cluverius dicit: *Alpium Juliarum transitus: in quo insignis Pirus arbor posita, cognomen loco dedit ad Pirum.* Quibus cum Germanicum pariter & Slavicum vocabulum Sylvæ illi vastæ tributum correspondeat *Burnbaumwald* / & *Hruschitza*, non habeo quod opponam: tametsi Lazius à Burgo deducat etymon Sylvæ memoratæ.

Cluver. l. 1. al. cap. 20.

II. *Posseni.* Populi è numero Japodum Appiano recensiti: sic enim Gradus in sua versione. *Metulo captâ in reliquis Japodibus nulla mora fuit dedendi se Cæsari, ac Transalpini quidem Japodes, tunc primum populi Romani ditioni additi*

App. in Illyr.

B. sunt, ex quorum numero Possenos, qui recedente Cæsare obsequium exuerant, immixtus M. Elvius recepit, & defectionis quidem authores supplicio affecit, reliquos sub corona vendidit. Qui nam verò hi Posseni Japodes Transalpini fuerint, divinare non possum. Occurrunt Boschnenses, at hi vltra Sisciam vbi Japidia terminabatur sita sunt: occurrunt Posslegienfes, qui etiam remotiorem colunt regionem. Fortè Orientalem Japydiæ limitem Appianus vltra Segefticam Insulam extendit, & tunc forent Posseni Boschnenses vel. Posslegienfes.

III. *Ad Publicanos.* Municipium fuerit Romanum inter Emonam & Celeiam. Sic enim iter disponunt Tabulæ antiquæ.

Tabulæ	<i>Emona</i>	Antoninus.	<i>Hemona</i>	Ego	<i>Labacum</i>
	<i>Savoflu.</i>	VIII. M. P.			<i>Savus fl.</i>
	<i>Ad Publicanos</i>	XI. M. P.			<i>Glogovitz.</i>
	<i>Adrante</i>	VI. M. P.		<i>Adrante. XXV. M. P.</i>	<i>Dranberg.</i>

Celeia. XXXVII. M. P. Celeia. XXIV. M. P. Cilia.

Ubinam antiquitùs fuerit Savi tra-
jectus fateor me ignorare : Si tamen
computem ab hodierno trajectu Savi ad
S. Jacobnm, inde progrediendo viâ tritâ
in Podpetsch, & vltcrius in Kraxen, seu
Glogovitz, numero vsq; in Podpetsch
duo iusta milliaria, & ex Podpetsch in
Kraxen, & Glogovitz dimidium, quod
sanè efficit vndecim millia passuum. Si
porrò vltcrius pergam ad summitatem
montis Trojani, prout hodie vocatur,
reperio ad meum *Adrantem* à Publicanis
sequimilliare : quod exactè correspon-
det VI. M. P. Romanorum. Adrante
Celeiam seu ex summo vertice montis
Trojani Celeiam vulgus computat ferè
sex milliaria Germanica, sed quia inter
Podpetsch, & Francz valdè magna sunt
& experti fatentur esse, quasi quinque,
respectu aliorum trium vsque Celeiam,
ex Francz, possumus inter *Adrantem*, &
Celeiam securè agnoscere septem mil-
liaria, passuum XXXVIII. M. qui tamen
nondum adæquant *Tabulæ* nume-
rum XXXVII. sed error est, Typogra-
phi, qui posuit XXXVII. cum debuif-
set ponere XXIV. Sic enim habet alte-
rum *Itinerarium Antonini* : & tunc re-
ctè computantur nostratia septem mil-
liaria ex monte *Dranberg* Celeiam, præ-
sertim illis temporibus, quibus fortasse
aliquo circuitu ad Saanam fluvium, vel
circa Francz vtebantur Romani. Occur-
rit tamen dubitare, an loco illi quem di-
ximus Podpetsch conveniat situs ad pub-
licanos, quia hæc via est recens, & non
pridem aperta. Fortè melius circa
Stain, vbi per *Mednicam* vallem an-
tiqua via est, quæri posset locus ad publi-
canos.

IV. *Pucinum*. Istriae civitatem
nominat Ptolomæus ante *Piguentum*,
non vti habet Cluverius, *super Tergeste*,
quia paulò à litore erat remotum. Sed cum
simpliciter nominat Istriae meditera-
neas civitates, & inter has primo loco
Pucinum : videtur Ptolom. confunde-

re *Pucinum* cum *Pitino* vel *Pisino*. Vg-
hellus Ptolomæi designatione seductus
Pitinum ait, seu potius *Pucinum*, antiqua
fuit Istriae civitas mediterranea, nunc ad vi-
vicum redacta, ejusque loco *Pitinum* novum
decimo hinc milliaro extructum, cujus a-
ger amœnissimus, & fecundissimus, sed il-
lud vetustius ego existimo fuisse *Pucinum*,
quod Ptolomæus in mediterraneis Istriae po-
nit, cujus vina summoperè laudat Plinius
Pucinum appellans ; atque hic antiquitùs
Episcopalem fuisse sedem puto, quæ nunc
Petinae manet. Vnde hanc *Petinae* de-
scriptionem nactus sit Ughellus ego di-
vinare non possum : de vero siquidem
Petinae situ valdè hallucinatur. Nullus
quod hætenùs legerim *Pucinum*, & *Pe-
tinam* pro eodem accipit ; licet vtrum-
que aliquando in Istria fuerit, & *Petina*
quidem semper, *Pucinum* verò cum I-
stri ad *Timavum* vsque suam regionem
protendebant. Et licet etiam circa *Pe-
tinam* nobilia crescant vina, illic tamen
Pucinum laudato illo *Liviae Augustæ*
vino nobilitatum nemo hætenùs quæ-
sivit. Melius de hoc Plinius digito lo-
cum demonstrans : *Amnis Timavus ca-* Plin. lib. 3.
stellum nobile vino Pucinum : Tergestinus c. 13.
sinus : colonia Tergeste : ultra quam VI. M.
P. Formio amnis, antiquum auctæ Italiae
terminus, nunc verò Istriae. Ità Plinius
describens Carnorum regionem inter
C. *Timavum* & *Tergesten* *Pucinum* col-
locavit, non vltà *Tergesten*. Et alibi :
Julia Augusta 82. annos vitæ *Pucino* retu-
li acceptos vino ; non alio vsa. Gignitur in
sinu Adriatici maris non procul à Timavo
fonte saxeo colle ; maritimo afflatu paucas
coquente amphoras, nec aliud aptius medi-
camentis putatur. Hoc esse crediderim, quod
Græci celebrantes miris laudibus *Pyctanon*
appellaverunt ex *Adriatico sinu*. Et rur-
sum : *Pucina vitis omnium nigerrima.* De-
nique alio loco : *Pucina vina in saxo co-* Idem lib. 17.
quuntur. Verùm quia pertotum illud cap. 4.
montanum, & saxosum littus *Adriatici*
maris *Tergesto* ad vsque *Timavi* fontes
diversa

diversa crescunt vina adhuc dubium manet, quodnam ex iis tam salubre fuerit, ut medicamentis aptum putaretur. Lazius de hoc agens: *si nostri temporis situm municipiaque spectes, occurrunt Mons Falcon, ubi est ostium & portus Lisonij fluminis, Timavus fluvius cum suis fontibus, Duinum & Proseckium: atque toto isto littore vineta sunt electissima, & ubi optimum Rifolium vinum, præcipue Proseckij nascitur, quod dubio procul Pucinum illud Plinij fuit. Adservatur isthic in specu vinum multis annis, quod senectutem extrahere creditur, id quod de Piclano Graeci fabulantur.* Similia habet Candidus à Manzolio allegatus, qui ait Friderico Imperatori ejusmodi vinum centum annorum propinatum fuisse Duini. Non placet hæc Pucini designatio Philippo Cluverio, ex eo capite, quia Proseckium est vicinius Tergesto quam Timavi fonti, & non dixit Plinius non procul à Tergeste, sed non procul à Timavo fonte. Quare advertit in illo districtu tria loca *Prosecum, Contabellam* (Contavel dicunt vicini) & *Brzinam*, quorum Brzina tria millia pass. à Timavo, à Duino verò duo tantum abest. Ex hoc igitur intervallo, inquit, simulque ex vini argumento Pucinum Castellum, eundem puto esse locum, qui nunc vulgo Castel Duino Italici vocatur. Quod per totam hanc oram nobilissima, & quæ de primatu inter se concertant, vina enascantur nihil dubium. Proseccense pertingit ad Duinum ferè, quod Tergesto duobus miliaribus abest, & per totum hunc tractum observavi ego ipse inter media saxa crescentes vites, ita ut vix pro radice spatium terræ appareat. Ex inde Duino Monfalconem non est videre tam faxosas vineas: sed neque tam gustui Suave vinum est, quod Brzinam vocant, sicuti est Proseccense. Et de Brzina multum crescit, de Proseccensi parum: habetque vicinissimum afflatum maris, quia ex ipsis Proseccij vineis ex alto subjectum mare conspicitur: quæ sunt

omnino congruentia descriptioni Plinii. A. Quare potius Pucini nomine Proseccium, & Contavellum, quæ contigua sunt, quam remotiorem aliquem inde locum intellexero. At quid si in ipsa Istria non procul Tergesto verum Pucinum liceret invenire, diversum à Pifino, vel Petena, cum fortè Plinij & Ptolomæi ætate nullum adhuc extaret Pifinum, aut Petina. Nam hæc videntur Constantini M. temporibus, si non condita, saltem primò nomen consecuta. Quod Plinius subinde loca miscuerit, & in eorum situ assignando erraverit, pridem observarunt viri docti: unde locus ejus non videtur curandus, ubi inter Timavum, & Tergeste locat castellum Pucinum, quia fortè non servavit ordinem situs. Ptolomæo potius videtur credendum, qui enumerans Istriæ mediterraneas civitates, primo loco ponit Pucinum; quod si vinorum præstantiam consideres, referri posset, ad hodiernum Czernicall, & ejus viciniam, ubi delicatissimum vinum crescit, longè nobilius, quàm Proseccense, vel quodcunque aliud in his partibus, quod defœcatum & modicè aromatibus conditum, scio alicubi pro Cretico venditum. Hoc defœcatum semper clarius evadit, Proseccense semper manet turbidum: illud etiam longè diutius, quam C. Proseccense conservari posse creditur.

V. *Quadrata*. nomen pluribus distinctis appositum locis. Unam habent Itineraria in Sabaudia propè Taurinum. Aliam in Austria propè Posonium, & confinia Hungariæ, ut Lazius interpretatur, sub dubio tamen sitne Prugga ad Leytam, vel Altenburgum non procul inde distitum. *Quadratam* Carniolæ idem Lazius in Gurgfelda civitate hodierna locat: malè profectò si Antonini Itinerarium, & locorum distantias attendas. Nam ultra Gurgfeldam quæri debet Quadrata, quam ego superius divinando Zagrabiam destinavi; non nescius, quod Zagrabie nonnulli

Laz. Com.
Reip. l. 12. f.
5. c. 3.

Cluver. lib.
1. Ital. c. 20.

Laz. Comm.
Reip. l. 12.
sect. 3. c. 5.

nulli montem Claudinum investigent, quibus litem non indico, licet avidus alienae sententiae. Puto tamen Quadrata fuisse quasi in linea parallela Zagrabiae, & infra Noviodunum seu Gurkfeldum circiter septem miliaribus Germanicis vti ex schemate itineris ab Antonino descripti colliges, quod Emona pariter, & Senia deducit Sisciam, quam suppono esse Sisseghum, & utrobique Quadratam pertranfit.

Emona

Prætorium Latovicorum

M. P. XXXVI.

Noviodunum

M. P. XXIV.

Quadrata

M. P. XXVIII.

Siscia

M. P. XXVIII.

Ad Turres

{ Senia M. P. XX.

{ Avendone M. P. XVIII.

{ Arupio M. P. X.

{ Bilbili M. P. X.

{ Romula M. P. X.

Quadrata M. P. XIV.

Fines M. P. XIV.

Siscia M. P. XIV.

Ex qua designatione itineris apparet Quadratam esse mediam inter Noviodunum, & Sisciam, ac utrinque distare septem miliaribus Germanicis: quem situm ferè habet Zagrabia, vel alius ei vicinus locus.

VI. *Romula* perspecta etiam Antonino in Itinerario Pannoniae superio-

ris. Hanc Lazius Ratfchach interpretatur, sed fallitur, quia Ratfchach antecedit Gurkfeldam, Romula debet subsequi, vti apparet in superiori Schemate. Si proinde Quadratam Zagrabiae locaveris, inter hanc & Gurkfeldam medio situ inquire Romulam, non quidem rectâ lineâ sed declinando ad meridiem.

§. VII.

Antiquae Carnioliae Urbes, Coloniae, Mansiones, Vici, Populi, &c.

Lit. S. Saloca, Segefte, Senia, Sevaces, ad Silanos.

Aloca, cujus mentionem facit Tabula Peutingeriana in itinere Aquileia Virunum, vel Varunum, hoc modo.

Aquileia

Ad Silanos

Tafinemeti

Saloca

Varuno

Cluverius interpretatur.

M. P. XXXV. Idria

M. P. VIII.

M. P. XI.

Selch Carniol. sup.

Völkhemarckht.

Si verum esset, quod Varunum vel Virunum sit Völkhemarckht facile inveniremus Salocam ex distantia, sed Virunum non esse Völkhemarckhtam ostendam infra. Quid si Saloca esset Lacopolis, quae vulgo dicitur Loca? sed nimium distaret Viruno, de quo infra. Mihi enim nominò Virunum esse videtur Fritaci, & suspicor in Tabula pro Sa-

loca debere legi Solva, & in super numerum ad Varunum esse corruptum ac restituendum forte XXI. pro XI. quia inter Solium & Fritacum sunt quinque miliaria, nisi me fallit mappa. Quamquam, & de Solio dubitare licet an ibi fuerit aliquando Solva, ut dicemus infra.

III. *Segefte*. Urbs quondam Carnorum,

norum, cujus ruinas adhuc inquirimus, Plinio nominata. *In hoc sita m-* A. *terire, &c. Venetis Atina & Calina, Carnis Segeste, & Odra.* Plures verò fuere Segestæ. Duæ propè Genuam dictæ Segesta Orientalis, & Segesta Occidentalis. Antonino Hasta, nunc Sestri apud Cluverium. Alia item Segesta, quæ & Segestica Straboni in Pannonia inferiore. Lazius Insulam Segesticam locat ponè Sisciam ad Savi & Colapis confluentes, Segestam tamen urbem ulterius producit, vbi Savo fluvij Biczkius & Bosna miscentur ad oppidum Arckium. Sed eo ipso argumento, quo ipse vitur, convinci potest Segestam in Segestica insula quærendam. Nam cum ex Appiano doceat Segestam fuisse ad Savi ripam, vbi plures fluvij confluunt, meritò propè Sisciam etiam Segesta locatur, vbi certum est non duos tantum, vti ad Arckium, sed omninò septem inter Zagrabiam, Sasinam, & Sissekum convenire, & vnum alteri influere. Hic ergò alicubi Segesta quærenda foret, quam Julius Cæsar belli horreum contra Dacos habere voluit, cujus incolas antiqui scriptores: *Strenuos, eminus pugnantes, justissimos hominum, acerrimos omnium bellatorum* appellant. Tertia vel quarta demum Segesta in Carnis fuit, quam Palladius non procul Goritia seu Noreja (sic putat ipse olim vocatam Goritiam) modo in Dobradò inter Carfi juga: modo in vico S. Joannis ad Timavum, quem olim arcem habuisse munitissimam, & rudera circuitus, & scriptorum monumenta declarant, vult locatam. Ego, qui Ogram in Haiduschina fuisse puto, Segesten locarem ad S. Joannem, eo indutus argumento, quod ex Istria in Italiam vnicus ille sit aditus proximus, quem haud dubiè ædificatum esse, vt hostes arcerentur, par est credere, præsertim cum extent adhuc ibi vestigia ingenus ædificij. P. M. B. putat

quinque millium passuum spatio à Noreja conditam fuisse Segestam, cujus adhuc in Merna pago vestigia supersint, & non exigua deciduorum mœniorum in monticulo Mernenfi fragmenta. Sed hoc ex suppositione, quod Goritia sit vetus Noreja, cui in hoc non assentior, juxta dicta de Noreja. Interim in Merna potuisset esse quondam Segesta, quamvis probatio nulla adsit. Conjecturat ille de Merna, ego conjecturo de vico S. Joannis ad Timavum: non probat ille, nec ego. Quod si in Merna recentior aliqua arx stetisset, cujus rudera adhuc &c.

III. *Senia* nominatur Plinio, Ptolomæo, Antonino. Et quidem Ptolomæus eam reponit in Liburnia. Est hodie vnicum ferè ad litus Adriatici maris contra Turcas præsidium, dependens à Generalatu Carlostadiensi, & provideri solitum à Ducatu Carniolæ. Italis dicitur Segnia, Germanis *Senng.* Conditam reor à Senonibus Gallis ante Senam Gallicam in altero latere maris Adriatici, & ex hac in illam ductas esse colonias Gallorum, quod tamen pro indubitato nollem admittere: saltem vtramque originem trahere à Gallicis Senonibus certum est, utpotè, qui Anno V. Condit. 148. Italiam ingressi duce Belloveso, & pars eorum remansit in Illyrico (cujus portio Liburnia est) imò & in Japydia, & Pannonia, ut dicemus ad eum annum. Quod si verum est, vt notat Cluverius Gallos in Umbriam non migrasse ante Annum; V. C. 359. adeoque nec Senogalliam ante hoc tempus conditam; credibile est, dudum antea Seniam Liburnicam ab iis ædificatam, quin & Senosetzam in Japydia, quæ (vt rectè advertit Lazius) dicta est quasi *Sennonersis*: Nam à primo Gallorum in has oras adventu fluxerant jam anni ducenti & vndecim, priusquam Senogallia condetur. Et quia nomen commune ha-

Plin. l. 3. c.
Ptol. lib. 2. c.
17. Ant. Itin.

Cluver. Ital.
ant. l. 2. c. 5.

Plin. lib. 3.
cap. 19.

Cluver. Ital.
lib. 1. c. 9.

Laz. comm.
Reipub. lib.
12. sect. 2.
cap. 4.

Tucyd. &
Diodor.

H. Pallad.
de reb. Foro-
Julienf.

M. B. in orat.
ad Leop.
Aug.

Laz. de ni-
grat. gent.

bet Sena Gallica, cum Sena Julia, diligenter advertendum est apud A. authores, de qua sit fermo, quod ferè ex circumstantiis colligi debet. Sena Julia est notissima illa Sena Thuscis, quæ cum dicta sit Julia, ultra Julij Cæsaris tempora suam ætatem extendere non potest. Sena Gallica verò est Seno-Gallia condita etiam à Gallis, appellatur hodie vulgo Senagaglia, & Sinigaglia. Hanc à Gallis conditam eo tempore, quo Brennus trecenta millia Gallorum in Italiam duxit insinuat Paulus Diaconus, vnde colligere licet Seniam Liburnicam, de qua agimus, esse antiquiorem. Brennus enim circà annum v. c. 364. ipsam Romam aggressus occupavit: vt dicemus in An-

nalibus.

IV. *Sevaces*. Populi à Ptolomæo locantur in Norico. *Tenent*, inquit, *Occidentaliora Provincia à septentrionibus incipientes SEVACES, & Alauzi, qui & Ambisontij dicuntur, magis verò Orientalia Norici, & Ambidravi, & Ambilici*. Sebatum vel Sevatum, & consequenter Sevaces putat Lazius esse Schwatz in Tyroli, & videtur quidem situs, quem Ptolomæus designat, convenire: quia tamen dicit à Septentrionibus incipere Sevaces, & dein collocat Ambisontios, subit animum cogitatio Sevaces scriptum esse pro Savaces, id est, qui ad Savum fluvium cir-

Ptol. lib. 2.
cap. 14.Laz. Respub.
lib. 12. sect.
2. cap. 1.

cà ejus originem ab vtraque ripa colebant vsque Celejam, quem totum tractum Norico adscriptum suprà docuimus. His verò in Occidentem proximi sunt Ambisontij, qui videlicet ambas Sontij ripas colebant. Oritur enim Sontius amnis (nunc dictus Lifontius) ex iisdem Alpibus Carnicis, ex quibus Savus, vt constat inquilinis locorum, & preitis harum partium, & fluit ille in meridiem, Savus in Orientem. Unde consequenter Ambidravos ego intelligo, eos qui vtramque ripam Dravi per Carinthiam habitabant; hi quippe in Norico Orientaliores. *His certis situs assignari nequeunt*, inquit Cluverius de suprà memoratis populis. Nomina fitum produnt, quæ tamen relinquo perspicaciori Judicio: mihi hæc valdè sunt probabilia. Quòd verò Ambilicos adjunxerit Ptolomæus, ij non possunt esse accolæ Lici fluvij in Vindelicia, quia eos nominat idem Ptolomæus Licatios, sed suspicor esse accolas Lifaræ fluvij Carinthiæ infrà Spitalium, vbi se Dravo immiscet: vnde potius legendum videtur Ambilifos, quam Ambilicos, quia Lifara in Norico est, non verò Licus.

Cluver. in
Noric.

V. *Ad Silanos*. Locus iste interioris Carniolæ, & antiquæ Japidie, nunc Idria dictus, vbi argentum vivum effoditur. Nominatur in Tabulis post Aquilejam, Virunum versus.

Cluver. Ital.
lib. 1. c. 20.

Tabulæ.	<i>Aquileja.</i>				Cluverio est
	<i>Ad Silanos</i>	M.	p.	XXXV.	Idria
	<i>Tafinemeti</i>	-	-	-	
	<i>Saloca</i>	M.	p.	VIII.	Selch
	<i>Varuno</i>	M.	p.	XI.	Völkhemarkht.

Suadet distantia, & situs, alibi non fuisse Silanos, quàm circa Idriam, quidquid sit de aliis subsequenter locis. De Saloca dictum suprà, de Tafinemeto & Varuno mox dicetur. Nisi distantia inter Aquileiam, & Silanos tam parva esset, nimirum octo miliarium Germanicorum, suspicarer pro Silanos

legendum Cilanos vel Celeianos, corruptâ voce prout alia multa corrupta sunt ab autore Itinerarij, & tunc (licet per circuitum) fortè facilius esset dimensio ad Varunum: sed credo potius

Tabulæ, & ex distantia quæro Silanos cum Cluverio in Idria.

§. VIII.

Antiquæ Carniolæ vrbes, Coloniae, Mansiones, Vici,
Populi, &c.

Lit. T. V.

*Tarsatica, Tasinementum, Tergeste, Terpo, Torgium,
Turres, Vendum.*

Arsatica. Olim Romana colonia, dein Episcopalis vrbs, nunc Ecclesia Deiparæ Virginis devotione, & miraculis clara cum subiecto Franciscanorum Cœnobio, vbi olim Nazarethana domus Angelorum ministerio ex Galilæa deportata confederat, mox iterum ad Picenos vbi nunc perseverat, migravit. Juxtà superius dicta Japidia olim inclusa erat Tarsatica, & reliquus ille tractus litoris Flanatici vsque ad Titium amen: cuius cum & nomen extet, & sciantur rudera, nihil opus est situm investigare.

II. *Tasinementum.* Locus Tabulis folis notus, nec alteri vetusto scriptori annotatus: inter Silanos & Salocam quærendus est. Ego putem circà Crainburgum, vel in ipsa adhuc valle Idriæ situm fuisse. Affine huic nonnihil est vocabulum Wizelmesceti, quod locum quendam circà Locopolim designabat tempore Ottonis M. Imperatoris.

III. *Tergeste.* Hodieque suo nomine gaudet. Plinius coloniam vocat, & in Japidia antiqua collocat, post Carnos. Carnorum hæc regio, junctaque Japidum, amnis Timavus, castellum nobile vino Pucinum, Tergestinus sinus, colonia *Tergeste.* Strabo vicum Carnicum appellavit. A Tergeste Vico Carnico transitus per Ocrum est ad Lugeam paludem. Alibi verò id appellavit Castellum. Artemidorus citatus à Stephano Byzantio vicum etiam nominat, ipse Stephanus oppidum Illyrici: Tergesta neutro genere, oppidum Illyrici circà Aquilejam. Artemidorus verò in Epitoma vn-

decim librorum Tergestrum id vocat, vbi cumque agnoscit. At Dionysius Afer, urbem nominat:

Dionys. Afer, in Perygesi.

----- vbi trahitur Adriaticum
solum

Mare in finitimum Aquilejense: vbi
condita est

Urbs Tergestrorum intimis in sinibus
maris.

Fest. Avien. in
Dionys. in-
terpres.

Festus Avienus solo ejus recentiore contentus nomine canit ex Dionysio:

*Hic Aquileja decens celsis caput inserit astris
Tergestumq; dehinc curvam alis incubat oram.*

Scholiastes verò Dionysij Eustathius hæc habet: Tergestranorum Illyrica vrbs, id est Tergestum, ad intimos Hadriatici Maris fines est. Hæc etiam Tergestum dicitur, à quodam Tergesto, ut in conscriptione gentilium significatur. Apud Appianum & Servium, in quibusdam editionibus legitur Tergistum. Melius Mela: Tergestum: ita dictum, ut quidam existimant, quasi Ter egestum, sive eversum: non verò à nescio quo Tergesto viro, ut vult Eustathius. Lazius de Aquileja Gradibus, Pucino, & Tergeste agens inquiebat: Hæc tametsi loca extrâ Savie limites existant, tamen quia sub Austriorum ditione sunt, & Saviensi, hoc est Carniolano Prætorio subiecta, de his dicendum. Hodie tamen Tergestini separatam habent Rempublicam ex indulto Austriacorum Principum, quibus parent. Apud Appianum ex Candidi versione lego Torgium Roman: colo.

Eustath. Comm. in
Dionys.

Pomp. Mel.

Laz. Reip. l.
12. sect. 5.
cap. 8.

Appian. in
Illyr.

Gewold. in
Vof. ad Me-
trop. Hund.
fol. 136.

Plin. lib. 3.
cap. 18.

Strab. l. 7.

Idem lib. 7.

Steph. Byz.
zant.

Grad.ap.Jo.
Lucium in
Dalmat.&
Croat.

Manzol.in
Istr.descript.

Appian.in
Illyr.

coloniam: *Japodes*, inquit, *qui ultra Alpes incolunt, natio ferocissima, ac penè Sylvestris bis à se per annos ferè viginti Romanos repulère. Aquilejam quoque excurrere, & Torgium Romanorum coloniam depredati sunt.* Stephanus Gradus verò ex Manuscripto Bibliothecæ Romanæ vertit: *Factoque in Aquilejam impetu, ac Tergestinâ coloniâ direptâ excivere Cæsarem.* Ego in exemplari Græco Venetæ impressionis lego Torgium; cui nam errorem vel veritatem adscribam hæreo, & relinquo in medio, sitne Torgium alia à Tergesto colonia, vel eadem. Vide quæ paulò post dico num. 5. Qua de causâ verò, & quando Tergestum dictum fuerit Mons Malianus, vt asserit Manzolius, ex antiquis (vt ait) Chronicis ejus vrbis, cum de hoc fileant veteres, nihil decerno. Illud certius est, duobus Italicis milliaribus extrâ Tergestum in pago Cornali, quotannis mense Junio ad Festum S. Joann. Baptistæ, Nucem arborem primos julos & folia explicare, tertio scilicet mense post cæteras nuces, cujus tamen fructus cum cæteris maturantur, sed cortice nonnihil tenuiore. Causam investigent Naturæ curiosi.

IV. *Terpo vel Terponum* vrbs veteris Japidizæ Appiano in Illyricis nominata. *Japodes nihil secius ex insidiis subito emicnere, multosque affecere vulneribus, &c. Reliqui ad suas se Sylvas recepere, urbem relinquentes cui Terpo nomen fuit, eam interceptam Cæsar conservandam ab incendio sibi putavit; illos pariter cessuros arbitratus, quod & fecere. Deinde ad aliam processit urbem Metulum incolæ vocant.* Ex qua descriptione, cum de Metuli vestigiis factis constet vti supra dictum, situm Terponis vel Terponi non procul à Metulo quærendum esse apparet. Ego quantum locorum illorum notitia mihi suadet Terponem in hodierna civitate *Laas*, quæ se Carniolæ antiquissimam ex traditione gloriatur, reponerem, vtpote, à qua spatium vnus milliarius Germa-

nici recto itinere pervenitur ad hodiernum pagum *Metule* dictum, in quo supra asserui *Metulum* inquirendum. Id verò mihi omninò ita esse persuadet ocularis loci inspectio. Uno lapidis jactu à civitate Laasensi, vbi Ecclesia Parochialis sita est; visitur mons non vsque adeò altus, in cujus vertice nunc duæ constructæ sunt Ecclesiæ, vna D. Petro dicata, altera D. Martino, & hæc quidem paulò humiliore montis parte, quæ speciem præfert quasi duorum collium inæqualis altitudinis invicem junctorum. Increvit jam totus mons spinis & tribulis, percurri tamen bonam ejus partem, quâ licuit; & observavi multa murorum vestigia, quin & incolæ ex traditione narrant illic aliquando nobilem stetisse urbem, monstrantque in montis medio locum, in quo figura ovalis repræsentat lapidum acervos velut murorum rudera, ajuntque illic stetisse templum vel fanum Ethnicum. Narrant prætereà fidedigni viri, quod ante annos circiter triginta Parochialis ædituus non procul à S. Petri Ecclesia dum limaces conquirat, & rudera modicè disiecit, reperit partem gladii, & catenam auream, quam rubigine infectam crediderit esse ex metallo quopiam vel aurichalco, ac proinde pretio vnus floreni vendiderit. Verùm evidentissimum vrbis alicujus vestigium illic sunt duo vetusti lapides in Ecclesiola S. Martini, quorum vnus inscriptio præter pauculas literas tota extrita est pedibus ingredientium Ecclesiam, cum pro ejus limine ferviret. Nunc erutus sub turri jacet, & in vno latere exhibet signum seu labarum Romanum exsculptum. Alter lapidi altaris summi pro integranda mensa conjunctus legibilem habet inscriptionem, sed & illam mutilam & imperfectam, quam infra dabo. Ut proinde nihil dubitandum, quin illic aliquando nobilis aliqua vrbs steterit. Non abludit situs à descriptione Metuli apud Appianum, nisi quod vallem

vallem inter duos colles mediam ibi nullam observem, licet in medio mons nonnihil declivis sit vbi est Ecclesia S. Martini. Credo potius illic stetisse Terponum, quia ab eo loco ad Metulum proximus fuit, & vicinus transitus viae regiae, licet nonnihil difficilis; pro Metulo ad Oblach, & Topoll pugnat nomen Metuli superstes, ita in Laas videtur adhuc aliquid nominis vetusti remansisse. Nam Laas antiquissima post Labacum civitas existimatur, & gaudet jure civitatis, nihilominus incolae eam appellant oppidum vulgari idiomate Terg, quod forte à veteribus dictum fuit Terp, & postmodum à recentioribus inquilinis Slavis unius literae mutatione caëptum est nominari Terg, id est *forum*. Imò locus ipse ad Parochiam sub praedicto colle dicitur *flari Terg* sive vetus oppidum. Simile quidpiam observavi de Magno vico, qui dictus est à Romanis vicus, à Slavis supervenientibus Vic, & demum Ic, & à Germanis Igg.

V. *Torgium* Romanorum coloniam vocat Appianus, vbi inquit: *Japides, qui ultra Alpes incolunt, natio ferocis-*

sima, ac penè sylvestris, bis à se per annos fere viginti Romanos repulere. Aquileiam quoque excurrere, & Torgium Romanorum coloniam deprædati sunt. Ità in exemplaribus versionis P. Candidi. Sed Stephanus Gradius ex Romano MS. exemplari vertit Tergestum Romanorum coloniam: Cluverius ex Græco legit *Tergiton* P. M. B. in oratione Gaudentij Hilarini Torgium reponit, in vico S. Petri quatuor millium passuum intervallo à Noreia (Salcanum putat) distito, & Carnicum oppidum vocat, nullo argumento nisi conjecturae. Apud alium authorem veterem nullum lego hanc vocem *Torgium*. Si verum est, quod Tergestum dictum sit quia Ter egestum sive eversum, ut aliqui volunt; quid si prius appellatum fuisset Torgium, post ternam verò everfionem Tergestum, & Appianus usus sit antiquiore nomine?

VI. *Ad Turres*. locus recensitus ab Antonino inter Tarfaticam, & Seniam, distans Tarfaticâ quinque millibus Germanicis.

Tabulæ		Antonini Itinerar.		
<i>Tarfatica</i>		Tarfatica		Tarfatum
<i>Ad Turres</i>	XX.	Ad Turres	XX.	Torre
<i>Senia</i>	XX.	Senia	XX.	Segnia
<i>Avendone</i>	XX.	Avendone	XVIII.	----

Juxta ea, quæ superius conjecturabam de Senia, & Avendone, ac itinere Tarfaticâ Sisciam, licet obliquo sed non inusitato Antonini Itinerariis, inter Tarfatum, & Seniam medius locus ad Turres inquirendus est. Dicuntur quidem superesse medio illo itinere quædam rudera disjecta, quæ appellantur Torre, sed an id verum sit, non habeo sufficiens fundamentum affirmandi. Gaudent. Hilarinus Turres Vipaci locavit, ad Paumkicherthurn, sed procul nimis Tersato abest Vipacum.

VII. *Vendum* antiquæ Japidiaë vrbs,

eadem profus cum Avendone, ut sup. dictum. Neque enim Lazio hic fides, qui Vendum modò in Windischgrätz, modò etiam Viennæ Austriae voluit locare, cum expressè Strabo nomet Japidiaë urbem. Quòd verò Vienna olim dicta sit à Vendis seu Vindis Vendobonna, & Vindo-bonna, uti idem Lazius opinatur nollem contradicere, licet nullum ex Historiis deprehendam vestigium, quòd ibi aliquando sedes fixerint Vindi. Id ante Lazium arbitratus est Beatus Rhenanus, sed quo argumèto inductus, fateor mihi nondum constare.

P. M. B. Gau.
Hilar. in
Orat. Leop.
Aug.

Laz. Vien.
lib. I. c. 3.

Beat. Rhen.
à Laz. cit

Appian. in
Jilyr.

Gauden.
orat. ad Leo-
pold. Aug.
p. 18. & 19.

CAPUT IV.

De antiquae Carnioliae montibus, fluviis, lacubus &c.

On minùs ad cognitionem antiquae Carnioliae faciunt nomina vetusta Montium, fluviorum &c. quàm Urbium, & populorum. Et quia de his satis egimus superiore capite; hic persequemur montes, fluvios &c. ut ex utrorumque notitia melius intelligantur Annales, in quibus saepè occurrent huiusmodi nomina. Sit ergò

§. I.

Antiquae Carnioliae Montes, Fluvij, Lacus &c.

Lit. A. Alpes.

Rimò omnium sicuti Alphabeti ordine, ita praeogativâ quadam necessariâ notitiâ

occurrunt Alpes, quarum memoria passim in historiis frequens se offert, ut omninò judicem operæ pretium de iis specialiter agere, & has ab illis (plures enim sunt) quantum licet discernere. Igitur nomen Alpium ab Albo deducit

Fest. Pomp.

Festus Pompeius: *Sabini Alpium dixere, quod postea Latini Album; unde Alpium nomen.* Hinc fortè omnes alti montes nivibus tecti, & ab iis albi, nominantur Alpes. Julianus de rebus Constantii: *Sita autem est Aquileia ad radices Alpium. Montes hi sunt varii, ac longè lateque diffusi: in quibus abruptæ quaedam rupes ægrè plauistro uni ac mularum bigis ad ascensum enitentibus viam præbent.* Herodianus pariter: *Sunt autem Alpes altissimi montes, quales in nostris hisce terris nulli alij; porrecti in muri formam, circumdatique Italiae.* Verùm non Italiae solum muros præbent Alpes, & sed etiam aliis regionibus. Unde Pomponius Mela de Liguria verba faciens: *Alpes ipsæ ab iis littoribus (Ligurum scilicet) longè lateque diffusæ, primò ad septentrionem magno gradu excurrunt: deinde ubi Germaniam attigerunt, verso impetu in Orientem abeunt: direptisque populis immanibus, usque in Thraciam penetrant.* Rursum He-

Julian. orat. de reb. gestis Constantii.

Herod. l. 3.

rodianus: *Ad Alpes pervenerunt. Hi longissimi sunt montes murorum vice à natura Italiae circumdati, atque adeò in altum erecti, ut etiam superare nubes videantur: adeò verò in longum porrecti, ut universam Italiam comprehendant: dextrà ad Tyrrhenum pelagus, lævâ ad Jonium usque pertinentes.* De altitudine, quam ipsi passim conspiciamus, & ob assuetudinem mirari definimus, brevissimè canebat Silius, dum Alpes nominavit:

Herod. l. 3.

--- clausas nivibus rupes, suppositaq; caelo
Saxa ----- Sil. lib. 4.

Longitudo nondum assignata est sufficiens à prædictis authoribus, cum Alpes ad Jonium mare solum pertingere asserant: siquidem ultra etiam procedunt usque in Thraciam, ut aiebat Mela: neque tamen hic sistunt, quia in mediterraneis Norici etiam Alpes reperiuntur, & ab ipsis incolis Germanis Alben vocantur, ut videre est circa Judenburgum Styriae, nisi & has dicas cum cæteris Italiam ambientibus continuari.

II. Plinius de his: *Alpes in longitudinem X. M. P. patere à supero mari ad inferum Coelius tradit, Timagenes XXII. M. P. deducit: in latitudinem autem Cornelius Nepos C. M. P. Titus Livius tria M. stadiorum, uterque diversis in locis. Nam & centum millia excedunt aliquando*

Plin. l. 3. c. 19.

do : ubi Germaniam ab Italia submovent nec LXX. millia expleant, reliquâ sui parte A. graciles veluti naturæ providentiâ. Latitudo Italiæ subter radices earum à Varo per vada Sabatia, Taurinos, Comum, Brixiam, Veronam, Vicetiam, Opitergium Aquileiam, Tergeste, Polam, Arsiam D. CC. XLII. millia passuum colligit. Rectè quo ad Italiam, sed eadem Alpes vel earum potius radices à Tergeste denuò assurgunt, & longo tractu in Thraciam protenduntur, de quibus tamen agere hoc loco opus non est. Solas quippè illas Alpes, quarum angustæ valles, & magno labore perruptæ rupes aditum cæteris nationibus, præsertim Germanicis in Italiam præbent, sæpiùsque apud varios Historicos earum occurrit memoria, hoc loco ab invicem suis nominibus, & limitibus distinguere libet.

III. Alpium nomina per multa sunt. Zosimus tria solùm recenset, ac nominat. Alpes, quæ Italiam à Gallis submovent: Cottias, Poeninas, Maritimas. Polybius apud Strabonem quatuor tantùm transitus in Italiam per Alpes assignat: *Transitiones verò tantum quatuor nominat: unam quidem per Ligures Tyrrheno mari proximam: aliam deinde per Taurinos, quâ transmisit Annibal: tertiam deinde per Salassos. Quartam per Rhetos, omnes præruptas atque præcípites.* Sed nullam viam peculiari earum Alpium nomine compellat: quare ex diversis authoribus has potissimum selegit Alpium nomenclaturas Cluverius: *Maritimæ, Cotticæ, Graiæ, Penninæ, Rhetica seu Tridentina, Noricæ, Carnicæ, Julia seu Pannonicæ*, quibus addere posses Alpes Susacenses inter Daciam, & Thraciam, vt habet Nicephorus, sed non spectant ad transitus in Italiam. Singulas breviter expendamus. *Maritimæ Alpes* dictæ sunt, quæ Ligustico imminet mari, & à vadis Sabatiis five Genuâ, ubi Appennino junguntur, ad Vesulum vsque montem extensæ sunt, de his Dio: *Alpes etiam Maritimæ, quas Li-*

gures Capillati hætenus liberi incoluerant, in servitutem reductæ sunt. Et Vopiscus: *Proculo Patria Albiganis fuere positi in Alpibus maritimis.* Meminerunt earundem Alpium Ptolomæus, Tacitus, Plinius, Notitia Imperij. *Cotticæ Alpes* à Vesulo monte & Padi fontibus incipiunt, & continuantur, ad vsq; montem vulgo dictum *Cenisæ* inter ortum, & occasum à Segusio oppido ad oppidum vsq; Gallicæ Eburodunum, vt ait Cluverius. Nomen iis indidit Rex Cottius, de quo Marcellinus: *Alpes Cottias Rex Cottius perdomitis Galliis, solus in angustis latens: inviâque locorum asperitate confusus, lenito tandem timore in amicitiam Octaviani receptus Principis, molibus magnis exstruxit, ad vicem memorabilis muneris, compendiaris, & viantibus opportunas, medias inter alias Alpes vetustas &c.* In his Alpiibus Cottias, quarum initium à Segusione oppido est, præcelsum erigitur jugum &c. Meminerunt harum Alpium Tacitus. Ptolomæus. Aurelius Victor. Cassiodorus. Sozomenus. Itineraria &c. *Graiæ Alpes* mediæ sunt inter Cottias & Poeninas, de quibus Plinius: *Salassorum Augusta Prætoria juxta geminas Alpium fauces, Graias atque Poeninas: his Pænos, Graiis Herculem transisse memorant.* Et alibi: *Lepontios relictos ex comitatu Herculis interperitatione Græci nominis credunt; præcelsis intra sinus Alpium nive membris Eiusdem & Graios, fuisse, positos in transitu, Graiarum Alpium incolas, præstantesque genere Euganeos, inde tracto nomine.* Non disquiro an Herculis transitus per eas Alpes fabulosus sit, aut vnde hoc nomen obtinuerint. Nomen scire sufficit, & locum ad intelligendas historias. Tractus harum Alpium est à prædicto monte Cenisio termino Alpium Cottiarum, vsq; ad montem Divi Bernardi minorem. *Penninæ Alpes*, alii scribunt *Poeninæ*, & veteres plerique à Poenorum transitu, vnde Isidorus: *Apenninus mons appellatus, quasi Alpes Poeninæ: quia Annibal veniens ad Italiam easdem Alpes*

F. Vopisc. in Proculo

Ammia. Marcel. l. 15.

Plin. lib. 3. cap. 17.

Isidor. Orig. lib. 14 c. 8. Paul. Diac. rer. Langob. lib. 2. c. 18.

Zosim. l. 6.

Strabo lib. 4. fin.

Cluv. Ital. l. 1. cap. 22.

Nic. Callist. l. 9. c. 32.

ape-

aperuit. Similia Paulus Diaconus, Servius supra allegatus, Plinius, & alii. Sed A. his contradicit Livius : *L. Cincius Alimentus, qui captum se ab Annibale scribit, maximè author moveret me, nisi confunderet numerum, Gallis Liguribusque additis. Cum his scribit Octoginta millia peditum, decem equitum adducta in Italiã; ex ipso autem audisse se Hannibale, postquam Rhodanum transierit XXXVI. millia hominum ingentemque numerum equorum & aliorum jumentorum amisisse in Taurinis, quæ Gallis proxima gens erat, in Italiam digresso. Id cum inter omnes constet, eo magis miror ambigi, quamam Alpes transierit, & vulgò credi Pennino (atque inde nomen B. etiam jugo Alpium inditum) transgressum. Cælius per Cremonis jugum dicit transisse. Qui ambo saltus eum non in Taurinos, sed per saltus montanos ad Libuos Gallos deduxissent. Nec verisimile est ea tum ad Galliam patuisse itinera : utique quum, quæ ad Penninum ferunt, obsepta gentibus semigermanis fuissent. Neque hercule montibus his (si quem fortè id movit) ab transitu Pœnorum ullo Veragri, incolæ jugi ejus norunt nomen inditum : sed ab eo, quem in summo sacratum vertice, Penninum montani appellant. Ex quibus liquet Penninas Alpes à Pennino vel Penno Deo in vertice eorum montium culto appellatas, quarum initium mons Divi Bernardi maior, finis verò mons Divi Gothardi, ad fontes Rhodani, & Rheni.*

IV. Seqvuntur à Rhodani Rhænicæ fontibus *Rhæticiæ Alpes*, quæ & *Tridentinæ* dictæ, quarum tractus vsq; ad Noricas Alpes, sive ad Dravi fontem, qui per Carinthiam & Styriam defluit in Danubium. Tacitus vocat Alpes Rhæticas. *Rhenus Rhæticarum Alpium inaccessus, & præcipiti vertice oritur.* At Plinius *Tridentinas* appellat. *Accedentibus Athesibus Tridentinis Alpibus, & Togisono ex Patavinorum agris.* Hæ Alpes ex Austriacis Provinciis Mediolanum tendentibus communissimum transitum præbent. *Noriciæ Alpes à Dravi fon-*

*te ad vsque fontem Natifonis protenduntur, ut putat Cluverius, sed melius terminantur supra Savi originem; imò via Beloia seu Canali per Tarvisium minus, cum Savus dicatur fluere ex Alpibus Carnicis apud Plinium, à cuius fonte non procul incipit Canalis, qui ad Fellæ pontem ducit. Quanquam olim Alpes Carnicæ, & Noricæ promiscuè dicebantur, ut fatetur Cluverius, & non est facilè illas distinguere. Alpes Carnicæ incipiunt supra fontem Savi, & longo tractu feruntur per superiorem Carnioliam vsque ad Nauportum seu Verchnik oppidum, non autem, uti Cluverius asserit vsq; ad Nauporti & Formionis fontes, quia fontes hi sunt in ipso Albio monro, & antequam ad eos fontes pervenias, Alpes Julias attigisti. Ergò *Juliaæ Alpes* illæ sunt, quæ hodie per interiorem Carnioliam à Nauporto seu Verchnik oppido in Forum Julium iter ostendunt, & vasto nemore consistæ sunt, quod Pirinam Sylvam vulgò *Burnbaumerswald* dicimus. Rufus Festus : *Sub Julio, Cæsare Augusto per Alpes Julias, iter factum est* : quæ sic oportet intelligas, quòd tunc primum Romani per has Alpes in Pannoniam & Japidiæ iter susceperint ac bellicas expeditiones; non quòd via hæc Alpium tunc primò aperta fuerit, quia dudum ante C. & Galli in Italiam, & Japides Alpium inquilini Aquileiam vsq; procurrerant, ut dicemus in Chronologia. Et quia Julius Cæsar ex Romanis primus fuit, qui per has Alpes infesta signa tulit, & mox Octavianus Japides prorsus attrivit, hinc à Julio fortitæ sunt nomen Alpes Juliaæ. Meminerunt harum Alpium plures authores. Ammianus Marcellinus. Tacitus. Paterculus. Claudianus. Socrates. Nicephorus. Callistus. Zosimus. Paulus Diaconus, & alii. Marcellinus sic de Hæmi, & Rhodopes montibus agens, inquit : *Sub hac altitudine aggerum utrobique spatiosa camporum planities jacet : superior ad vsque Ju-**

Rufus Fest.
in Brev.

Marc. l. 22.
Tâc. hist. l. 3.
Paterc. lib. 3.
Clau. de bel.
Goth. Socra.
hist. Eccles. l.
5. c. 24. Zoli.
l. 4. Paul. in
Miscell. l. 15.
Pacat. in Pa-
negyr. Theo-
Oros. l. 7. c.
35. Frez. T. 2.
l. 4. c. 25.
Mamert. in
Genethlic.
Maxi. m. j.
Aug.

lias Alpes extenta, &c. quæ simul ostendunt Hæmum montem cum nostro Albio & Alpibus continuari, & inde fortè Hæmonam dictam urbem à Jasone conditam, quam Emonam veteres scribunt. Idem Marcellinus de Juliano: *Formidabat enim ne clausorum militum apud Aquilejam ad saltu obseratis angustiis Alpium Juliarum Provincias & adminicula perderet, &c.* Nicephorus Callistus de Eugenio Tyrano sub Theodosio Imperatore, qui ad Aquilejam oppressus est: *Eugenius e quidem hac spe inescatus, maximum paravit exercitum, & Italie portas, quas Romani Julias Alpes vocant præoccupatas præsidio tenuit.* Porro eadem istæ Alpes alia quoque nomina fortiuntur apud authores. Zosimus Apeninos montes nominat per errorem cum eandem historiam de Eugenio pertractat: alibi tamen simpliciter Alpes vocat. Marcellinus iterum: *adusque radices Alpium Juliarum, quas Venetas appellabat antiquitas.* Tacitus easdè appellavit Pañonicas: *Deinde Pañoniae Alpes prædiis in se esse nuntios retinebant.* Et alibi: *Petovionē in hyberna Tertiæ decimæ legionis convenerant: illic agitavere, placeret ne obstrui Pannoniæ Alpes donec à tergo vires universæ confurgerent.* Nec mirum proinde, quòd idem Tacitus Nauportum adscripserit Pannoniæ, ad quem Alpes Juliæ incipiunt. Hæc nomina generatim nostris Alpibus indita erant: sed quæstio remanet solusne ille tractus, & via saxosa, quæ Nauporto in Forum Julium tenditur Alpium Juliarum nomen obtinerit, an verò longius vel latius protensæ fuerint. Cluverius id relinquit in dubio. Fateor, cum non fiat mentio harum Alpium, nisi cum traducendum exercitum aliquem narrant historici, vix aliud jugum hoc nomine fuerit appellatum, quamvis ad illud non sola per Nauportum via deducat. Etenim & Rattmanstorffio superioris Carniolæ, & Locopoli, per Idriam, & alio meatu ad easdem Alpes venit relicto ad sinistram Nauporto. Quæ cum sint viæ montanæ, &

pariter faxeæ ac ipsæ Alpium fauces; puto totum illum tractum Alpium Carnicarum ab origine Savi vsq; ad Nauportum appellari modo Alpes Julias, modo Carnicas. Quantum tamen ex Itinerario Antonini colligo, dum per Idriam deducit iter, non meminit Alpium, licet montana Idriæ continua sint & æq; difficilis transitus, ac fauces Juliarum Alpium, imò pars earum transeunda est.

V. Coeterum, ut de aliis Alpibus suprâ enumeratis nunc taceam, nostræ Alpes Carnicæ, & Alpes Juliæ ita continuæ sunt ad invicem, ut superiores transitus Carnicis, inferiores Juliis tribuantur. Neque his contentæ nominibus alia quoque nomina admittunt, & specialibus donantur vocabulis. Incipiamus ab extremo Alpibus Juliæ: primum nomen occurrit Carusadius mons cujus meminit Ptolomæus in descriptione Italici limitis septentrionalis: *A septentrionibus autem terminatur Alpium jugis, quæ Rhetici iminent: præterea Poenis & Ocræ, & Carusadio montibus, qui sub Norico sunt.* Ubi secunda etiam Alpium pars nominatur Ocræ. Tertium nomen apud eundem Ptolomæum est Carvancæ in descriptione limitis occidentalis Pannoniæ superioris: *Pannonia superior terminatur ab Occasu monte Cetio, & pro parte Carvancæ.* Quartum nomen est Phlygadia, quod pertinet ad Alpium Carnicarum extremam partem, & initium Alpium Noricarum, de quibus singulis speciatim agemus. Hic sufficit insinuasæ quod eadè Alpes Carnicæ & Juliæ diversa nomina & particularia pro partium diversitate habuerint. Non enim admitto quod opinatur Cluverius Carusadium & Carvancam imò & Ocræ vnum eundemque Alpium tractum esse, ut infrâ ostendam. Addendum hic esset de Alpium monte, & de Albio monte, qui distincti sunt à præcedentibus & inter se; verum id longè melius præstabo si de singulis singulariter egero. Sed prius aliquid de itineribus per Carnicæ & Julias Alpes an-

Marcell. l. 31.

Tacit. hist. lib. 2. Idem lib. 3. init.

Idem annal. lib. 1.

Ptol. lib. 3. cap. 1.

Aimoin rer.
Francic. lib.
4. cap. 108.
Vel Adelm.
in Annal. ad
ann. 820.

Cluver. l. 1.
Ital. c. 32.

notandum. Aimoinus cum expeditionē Ludovici Pij Imperatoris contra Lyndevitum Pannoniæ Ducem recenset, tres exercitus per tres diversas Alpium vias ex Italia in Pannoniam transisse narrat his verbis: *Transactâ hys me tres exercitus contra Lyndevicum mittuntur: quorum unus de Italia per Alpes Noricas, alter per Carantanorum Provinciam, tertius per Bojoariâ & Pannoniam super. intravit. Et duo quidem, id est dexter & sinister tardius ingressi sunt; eo quod unus Alpium transitu hostiū manu resistente prohibebatur: alter & longitudine itineris, & Dravo flumine, quod transiendū erat, impediabatur. Medius autē qui per Carantanos intrabat, quanquam in tribus locis ei resisteretur, feliciore usus fortunâ ter hoste superato, Dravo etiam transmissō, celerius ad loca destinata pervenit. Quæri potest, cum tres exercitus nominet Aimoinus, & dicat vnum dextrum, alium sinistrū, tertium medium, quis ex his per Alpes Noricas, quis Bojoariam intraverit. Cluver. tradit: *Ex tribus istis exercitibus, unus quem dextrum vocat per Julias sive Pannonias Alpes juxta frigidum Nauportumq; flumina, & Hemonam urbem in Pannoniam tendit: alter quem medium appellat, per vallem Sontij amnis, & hinc per Salocam & Virunum oppida quæ nunc vulgò Selch & Völkemarkt dicuntur Carnicis Alpibus in Carantaniam pervenit. Tertius autem exercitus, quem sinistrum vocat, per Noricas Alpes profectus est itinere, quod ita notatur Aquileja. Ad Tricesimum Julio Carnico, Loncio, Aguntō. Valdè miror hanc itinerum divisionē Cluverij aliàs accurati: cum videam illum non attendisse ad terminum destinatum exercitibus; quem si observasset, alia disposuisset itinera. Exercitus tres Imp. Ludovici mittebantur in Pannoniam super. & inde in Pannoniam infer. contra Lyndevitum Pannoniæ Ducem. Quare igitur tertius sive dexter Aquileja per Julium Carnicum & Aguntum in septentrionem contenderet cum deberet in orientem properare? quare etiam medius per vallem Sontij amnis Salocam &**

A. Virunum id est Selch & Völkemarkt ad Dravum pergetet, cum ad Savum pugnandum esset? transeundus exercitibus duobus erat Dravus à parte septentrionali ad meridionalem, non verò è contrà uti discurrit Cluverius. Quare melius illa triplicis exercitus traductio explicatur hoc modo. Unus de Italia per Alpes Noricas & hic erat dexter, qui Alpium transitu prohibebatur: alter per Carantanorum Provinciam, & hic erat medius, debuitq; transmittere Dravum: tertius per Bojoariam & Pannoniam superiorē, & hic erat sinister scriptori Aimoino, qui in Gallia scripsit. Sinistrum puto defluisse secundo Danubio, in Pannoniam superiorem, & inde ad inferiorem perrexisse; quare hic Alpes transire non debuit. De medio dubium esse potest, qui per Carantanorum Provinciam ingressus est Pannoniam, quā via ingressus sit: non potuit enim per Carantanorum Provinciam intrare Pannoniam, absq; eo quod Alpes transiret. Quod si per Rhætiam & Tyrolim processit, vel Alpes transiit Rhæticas, vel Noricas, & circā has Dravum trajecit. Dexter verò exercitus huic nostro proposito servit, qui dicitur per Alpes Noricas ingressus Pannoniam superiorem. Quomodo rogo à dextris Carantani potuerunt esse Alpes Noricæ, si Carantanum (ut tradit alibi Cluverius) simul cum limitibus Norici finiebatur; imò alicubi eos transcendebat? C. Hac ratione, quia scilicet Alpium Noricarum nomen recentioribus tantum historicis vsitatum fuit, & vsurpabatur pro Alpibus tam Carnicis quam Julijs. Nam uti dicebam in assignatione limitum Norici, ipsum etiam ex parte hodiernum Forum Julium Norico videri aliquando adscriptum; & hinc Noritia dicta Goritia, quæ per Alpes Julias Aquilejam contendentes ferè necessario transeunda est: ac proinde qui Aquileja in Pannoniam iter volebant suscipere, (nisi vellent per Istriam & Liburniam uti magno circuitu) tres tantum habue-

habuerunt vias proximas, vnam per Alpes Julias, & Ocrum montem per Nauportum & Hemonam; secundam per easdem Alpes & Idriam, Locopolim &c. tertiam per Pontē Fellæ, Tarvisium, & superiorē Carnioliam, & nuspiam in primis duobus itineribus transmittendus erat Dravus. Cum ergo dicat Aimoinus primum exercitum ex Italia deductum per Alpes Noricas, probabile est viam brevissimam & expeditissimam susceptam, per Ocrum montem, & Alpem Ju-

liam, ut contra Lyndevitum ad Savum in Pannonia inferiore pugnaturus, commodiore itinere descenderet, atque adeo pro Julijs Alpibus nominatas Noricas ab Aimoino. Habemus igitur in unico exemplo trium viarum vestigia intra Alpes nostras, quæ subinde Juliæ, subinde Carnicæ, & demum etiam Noricæ sunt appellatæ, licet non constet certò per quam viam ille tertius exercitus traductus sit, de quo hic non curamus, quia de vijs solliciti, non de exercitibus.

§. II.

Antiquæ Carniolæ Montes, Fluvij, Lacus, &c.

Lit. A. B.

Albius mons, Alpius mons, Aurac Lacus, Bolla, flumen.

Albius mons Ocræ & Alpibus Julijs contiguus ille est, quæ Ptolomæus *Albanum* vocat, & pro limite meridionali

Pannoniæ assignat: *Pannonia superior*, inquit, *terminatur ab occidente Cetio monte, & quadam ex parte Carvancæ: ab meridie Histriæ Illyriciq; parte juxta lineam æquidistantem, ab dicto fine maximè occiduo per Albanum montem, usque ad montes Bebios, & terminum Pannoniæ inferioris.* Quod dicat ex parte Carvancæ, innuit montem Carvancam ad Occidentem inflecti, & à parte meridionali incipere alium montem *Albium* seu *Albanum* dictum, quem scilicet antiqui Japides accoluerunt, ut suprà dictum: & Strabo ait: *Siti sunt Japides in Albio monte, qui finis est Alpium.* Hic ergo protenditur ad Bebios montes, & limitem inferioris Pannoniæ, adeoque meridionale Pannoniæ superioris latus claudit. Habitant nunc Albios montes, seu Albium montem (licet enim plures vno tamen in tractu sunt) Laasenses, Reiffnicenses, Gottschevienses, Metlingenses & reliqui usque ad limitem orientalem superiori Pannoniæ assignatum: imò & ulterius in Pannonia inferiori, usque in Thessaliam: sed nostro proposito solum illa pars Albij montis servit, quæ Carniolis hodie habitatur & contermina est

Liburnis ac Croatis, de qua Strabo alibi agebat: *etiamnum montem in Japydibus sublimem, Ocræ & Alpibus contiguum Albium vocari, velut hucusq; porrectis Alpibus.*

Strab. lib. 7.

II. *Alpius mons*, diversus à priore cujus meminit Strabo: *Suprà Carnos Alpius mons est, lacum habens exeuntem in Attaginannem: quem alius amnis Athesis recipiens, in mare Adriaticum effluit.* Ex eodem lacu alius item amnis in Istrum deferatur nomine Dravus. Et situm ejus exprimens ait: *Alij autem Alpium vertex Illyrico sunt obversi, & Adriatico mari, ut Alpius mons antea dictus, & Tullus & Pblygadia: de quibus infrà dicemus.* Quare Alpius mons, ut ex his patet ille est, ex quo Dravus oritur, & qui vulgò hodie dicitur *Monte Cese*, cujus ideò mentionē

Cluver. cit. cap. 22.

facere hoc loco volui, ne si apud antiquos legatur Historicos, cū nostro Albio monte, à quo vnica litera differt, confundatur.

III. *Aurac Lacus*, cujus nuspiam reperio memoriam nisi apud Lazium, qui lacum superioris Carniolæ sub Castro *Veldes*, sive ut antiquitus scribebatur *Vels* hoc nomine appellari scribit. Hodie nulla hujus nominis extat memoria. *Est & Aurac Lacus propè Rattmansdorff & Laas* (puto legendum Laak) *si fortè eo Aurupij vestigia transferenda forent*, inquit Lazius. Nunc vulgus communi nomine *Lacus*

Laz. comm. Reip. Rom. lib. 12.

Jesero appellat Slavicâ linguâ, Germani *unser Grauen See bey Veldeſ*. De alio Lacu Lazius id ſcribere non potuit, quia nullus alius lacus in illo diſtrictu reperitur, niſi modicus in Wocheim, ſed remotior Rattmanſtorffio. Nuſpiam verò vllum veſtigium poſſum deprehendere, ſive hunc ſive illum lacum fuiſſe appellatum Auracz. Unde id hauſerit Lazius, me later.

Laz. Comm.
Reip. lib. 12.
ſect. 5. c. 7.

IV. *Bollia* flumen, apud *Jornandem* in Pannonia, ſed quo loco quærendum, ſatis dubitari poſſet. Interim ſubſcribo *Lazio*, qui id exiſtimat eſſe amnem Carniolæ *Polan*, qui *Locopolim* præterfluit, videturque contextus hitoriæ idipſum ſuadere, vtpote cùm recenſeat *Jornandes* duos exercitus conveniſſe, & alterum ex his *Suavorum* ad amnem *Bolliam* caſtra metatum. Nuſpiam certè, quàm infrà *Locopolim* & *Crainburgum* tam patens in Carniolia campus ad duos exercitus recipiendos. Verba *Jornandis* appono: *Suavorum Reges Hunimundus & Alaricus in Gothos arma moverunt freti auxilio Sarmatarum, qui cum Beuga & Babai regibus ſuis auxiliariis eorum, ipſasque Sciorum reliquias, quaſi ad ultionem ſuam acrius pugnaturas accerſentes, cum Edica & Hunulpho eorum primatibus, habuerunt ſimul ſecum tam Gepidas, quàm ex Gente Rugorum non parva ſolatia: cateriſque hinc inde collectis ingentem multitudinem aggregantes, ad amnem Bolliam in Pannoniis caſtrametati ſunt. Gotthi Walomire deſuncto ad fratrem ejus Theodemir conſu-*

Jornand. de
reb. Getic.
cap. 54.

gerunt, &c. Cùm verò idem *Jornandes* alibi dicat: *Dalmatiis Suavia vicina erat, nec à Pannoniis multum diſtabat.* Colligitur benè legi hoc loco *Suavorum Reges, & Suavia*; non autem *Suevorum & Suevia*; ac falli eos, qui putant hos populos Suevos fuiſſe: nulla enim Suevia vicina Dalmatiæ, ſed Suavia, vel potius Savia, eo tempore quaſi contradiſtincta à Pannonia. Poſt hæc digeſta, incidi in vetus Inſtrumentum DD. Comitum de Blagay ſcriptum Ann. 1279. vbi certi limites quarundam poſſeſſionum in Slavonia & Comitatu Zagrabi-enſi deſignantur; & habentur hæc formalia: *A ſiniſtris uſque ad alium rivulum dictum Wolyavech, ubi idem rivulus cadit in prædictum rivulum Cbemernicha.* Ex *Bollia* vel *Wollya*, formatur diminutivum *Wolyavech*, vnde cum hic rivulus fit in Pannonia Savia, quæ eſt vicina Dalmatiæ, de hoc fortè intelligendus eſt allegatus locus *Jornandis*. Aliud flumen in Moesia nominat *M. Marulus*, nempe *Veliam*, vbi ait: *Transmiſſo magno amne Velia in regione Singhabiorum.* *Dio-cleas* de eodem faciens mentionem, appellat amnem *Wolgam*. Et *Joannes Lucius* advertit ab hoc amne *Volga* denominatos eſſe *Bulgaros*: ſed alij authores *Vulgam* ſeu *Volgam* appellant, à quo dicti *Bulgari*. Vix putem præfatos Reges tam procul deſcendiſſe in Moesiam, vt ibi pugnarent, cùm *Jornandes* ad amnem *Bolliam* in Pannonia pugnatum ſcribat. Elige qui legis, quod vis.

MS. Blag.
num. 7.

Marul. in
regn. Dal-
mat. Diocl.
in regn.
Slavon.

Luc. in Not.
ad Marul.

§. III.

Antiquæ Carniolæ Montes, Fluvij, Lacus.

Lit. C.

Carvanca Mons, Carufadius mons, Colapis fluvius, Corcoras fluvius.

Arvanca mons *Alpium* pars ſub ſpeciali nomine, quam cum *Carufadio* monte eandè eſſe exiſtimat *Cluverius*, & ſibi perſuadet librarii errore apud *Ptolo-*

Cluver. Ital.
lib. 1. cap. 22.

*C*mæum eſſe poſitum *Carufadium* pro *Carvanca*, cum ter nominet *Carvanca*, & *Carufadium* tantum ſemel, referendo ſe ad prius dicta, quæ nuſpiam apparent de *Carufadio*, ſed de *Carvan-*

Ptol. lib. 3.
cap. 1.

ca. Verùm inspiciamus ipsa verba Ptolomæi. *Italia terminatur ab septentrionalibus Alpibus, quæ sunt sub Rhætia, & item Poenninis, atque Ocræ, & Carusadio montibus, qui sunt sub Norico: quorum situs ante dicti sunt.* Observat Cluverius: *nusquam sunt dicti nisi in ipsius Rhætiae ac Norici, & Pannoniæ superioris descriptione.* In primis verba Ptolomæi apud Maginum, & Moletium aliter sonant, & pro voce *situs* est posita vox *gradus*. Deinde quomodo nusquam sunt dicti gradus, vel etiam situs, si fateris, quòd dicti sint in Rhætiae, & Norici descriptione? In Rhætia dicit: *quæ verò ad Ocræ sunt montem gradus habent* 33. In Norico autem ponit. *Et quod inde est supra Istriam eo monte, qui Carvancas appellatur cuius medium habet* 35. Sed Carusadius mons supra non est nominatus: quid inde? Ptolomæus scribebat intelligentibus, & scientibus, quòd Carusadius mons iunctus esset Ocræ ad mare Adriaticum, quare ex assignatione graduum vnius jam intelligebantur gradus alterius: neque idè Carusadius idem esse debet cum Carvanca, quia superius illius mentio facta non est: non enim erat necessarium nominare Carusadium nisi in descriptione Italix, cuius vna ex parte limes erat, non autem Rhætiae, non Norici. Carvanca igitur mons veteris Carniolix, quis & quo situ fuerit facilè ex ipsomet Ptolomæo licet colligere. Describens enim Pannoniam superiorem ait: *Pannonia superior terminatur ab occasu monte Cetio, & pro parte Carvanca: à meridie parte Istriæ.* Ergò mons Carvanca limes erat Pannoniæ contiguus cum monte Cetio, & ibi incipit vbi mons Cetius definebat, ac protendebatur deinde in meridiem vsque ad Istriam. Rursum verò addit: *juxta lineam parallelam, quæ à præfato fine Occidentaliori per Albanum montem exit, vsque ad Bebios montes, & limites inferioris Pannoniæ.* ex quibus colligitur, quòd non planè ad Istriam propriè dictam, sed solùm vsq;

Ptolib 1.2.
cap. 12.
Idem lib. 2.
cap. 14.

Ptol. lib. 2.
cap. 15.

ad Albanum five Albium montem Carvancam extenderit in descriptione Pannoniæ, qui tunc erat mons Japidiæ inter Istriam, & Pannoniam mediæ, vnde Japidiæ, vel Istriæ, vel Pannoniæ adnumeravit. Ad tabulam porrò sextam Europæ hæc habet Ptolomæus de Italia scribens: *Ab occasu Alpium montibus atque Gallia, à septentrione Alpibus, quæ sub Rhætia, & Vindelicia sunt, atque Alpinomonte, qui sub Norico est, vocaturque Carvanca, & parte sinus Adriatici.* Carvanca proinde Alpinus est mons sub Norico, & attingit partem sinus Adriatici ab vna parte, ab alia verò montem Cetium. Cùm igitur ex mente ejusdem Ptolomæi (vt infra dicemus) mons Cetius extensus fuerit vsque in Carnioliam ad Savi ripam, vbi hodieque vocatur ultimum ejus jugum Calenberg: videtur consequenter asserendum Carvancam incipere ibidem, ac per vallem superioris Carniolix in occidentem ferri vsque ad radicem Alpium Noricarum, ibidemque rursus ad Orientem reflecti per eandem vallem, & penes Crainburgum Labacum ad ripas ferè Labaci fluvii in meridiem protendi vsque in Verchnik seu Hyper-Labacum, vbi rursus curvatus in Forum-Julium per ipsas Alpes se perdit cum nomine, & inde fortassis à multiplici curvatione Carvanca, mox Carvanca dictus fuerit. Vbi nam verò Cluverius apud Ptolomæum C. legerit, quòd medium Carvancæ sit super Formionis amnis ostium, ego hætenus deprehendere non potui, tametsi vtramq; descriptionem Italix tam lib. 3. quàm lib. 8. & ipsas quoque tabulas apud Maginum, Moletium, Ruscellum, consuluerim. Imò tabulæ ferè æqualiter Carvancam inflectunt ab Oriente in occidentem supra Japidiæ. Cæterùm cùm vltra præfatum tractum Carvancæ passim intercedant modicæ valles, vt Wochiniæ, Idriæ &c. rursumque ab alia parte ardui confurgant montes, ferè assererem Carvancam non esse eundem

Pirck in Ta.
ap. Beert. l. i.
Germ. c. vlt.

eundem montē cum Alpibus Carnicis, sed solum propinquum, & modicā val-
le ab iis discretum, quā in re mihi loco-
rum periti consentient, licet Bilibaldus
Pirckheimerus dixerit: *Carvanca mon-
tis nomine hodie Carnorum, Croatiensium,
& Goritiensium Alpes continentur.* Certē
si de Carnis, & Goritiensibus concede-
rem, de Croatiensibus securē nega-
rem. Quia nullæ Alpes in Croatia. Ad-
vertendum porrò hic est, quod profi-
cientibus Labaco in Italiam triplex
montium series occurrat: media est Al-
pium Juliarum, per quas Goritiam iter
est: dextrā est Ocræ montis, quā eodem
contenditur, sed itā Alpibus connexa,
ut ipsa medietas Ocræ etiam Terge-
stum protensæ, nomen habeat Alpium
Juliarum: tertia series, & sinistra est Car-
vanca, quæ rursus sibi contiguum vel
unitum admittit Carusadium seu Car-
sum, qui Tergestum & in Istriam ducit,
& ab Oriente Albium.

Ptol. l. 3. c. 1.

II. *Carusadius mons*, quem fru-
strā Cluverius cum Carvanca confun-
dere tentat, quantum ex Ptolomæi ver-
bis assequi possum (cū alii de eo tace-
ant) est mons ille, quem Carsum, &
Carstum hodie dicimus: nec nomen
vetus abludit. *A septentrionibus autem*
(inquit ille) *terminatur Italia Alpium ju-
gis, quæ Rætiae imminet, præterea Poenis,
& Ocræ, & Carusadio montibus, qui sub*
Norico sunt. Rectē servat ordinem, &
quā Alpes Noricæ Italiam non attingunt,
Ocræ & Carusadium sub Norico
situm in Japidia, pro limite Italiæ as-
signat. De Ocræ dicemus infra: Carusa-
dium existimo esse, uti dixi Carsum,
conjunctum partim Carvancae, partim
Ocræ. Carsi latitudo in Istriam, & su-
prā Istriam protenditur, & mutato no-
mine Poig, vulgò Piuka vocatur: quam
opinor ambiri à parte orientali monte
Carvanca. Olim habuerit totus ille
tractus circā Istriam vsque in Libur-
niam nomen partim Carvancae,
partim Carusadii, quod colligo ex

ipsomet Ptolomæo, cū dicit de I-
taliæ meridionali limite: *A meridie au-
tem litore Adriatici pelagi, à Tilavempto
fluvio, vsque ad Illyricam metam*: hoc est
vsque ad initium Liburniæ, cū Istria
tunc temporis Italiæ accenseretur. Et
cū rursus dicat Italiam terminari O-
crā, & Carusadio, videtur vsque ad Li-
burniam Carusadium protendere, atq;
adeò Carusadium cū Carvanca si non
confundere, saltem continuare. Sic vi-
detur Ptolomæum intellexisse Manzo-
lius, cum ait: *Carsum antiquitus dice-
batur Japydia, incipiens ad S. Joannem Dui-
ni, & flumen Timavum: unde semper ac-
crescens protenditur, & dilatatur, per ma-
gnos, & saxosos montes, quos Istriani vo-
cant Venam, & pertingit vsque ad montem
Maiorem, à Slavis Vercham, qui sinui Car-
nario, seu Flanatico imminet.* Hoc con-
venire Japidie suprā ostendi: Carsum
verò magis restringo, & à Caravanca
distinguo.

III. *Cetius mons*, multis præro-
gativis illustris fusè describitur à Lazio,
qui etiam sufficienter probat, eum vsq;
in Styriam inferiorem protensum. Clu-
verius hæc breviter colligit: *Famigeratissimus harum orarum mons, vulgari vo-
cabulo Kalenberg: quod initium est jugi, hic
à Danubij ripa in meridiem versus ad Leitæ
fontes, & oppidum Pruk ander Muer pro-
currentis: ubi jam altissimi ejus vertex
vulgò vocantur accolis Kaunberg, & Go-
lach: hinc porrò cetera rectā lineā in eundem
meridiem tendit ad Dravum amnem, quā
oppidum ei adpositum Draburg: atque hinc
denique ad Savum infra oppidum Celeiam,
Norici omnium ab hac parte novissimum.
Atq; hic verus est germanusq; Cetius mons.*
Addere debebat: penes Savum non
procul ab ejus ripa, cui ex opposito vi-
situr vetus castrum Gallenberg, nobi-
lissimæ adhuc superstiti familiæ nati-
vum, protenditur iterum mons Cetius
Labacum versus, licet à Danubio huc-
vsque partes ejus diversa nomina for-
tiantur. Terminus nusquam melior as-
signari

Laz. comm.
Reip. l. 12. c.
vlt. Cluver.
Germ. Vind.
& Norc. c. 5.

Ptol. lib. 2.
c. 16.

signari potest, quam mons ferè solita-
rius alto, calvaastro jugo, qui principio
Cetii similis, & cognominis est Kalen-
berg, subter cujus radices Savus defluit.
Ità ego intelligo illud Ptolomæi : *Quod
juxta divertigium Sai fluvij est, qui & ip-
se per duas extensus Pannonias Cetio monti
jungitur, prius ad septentrionem postea ad
occasum versus.* Hæc inflexio ad septen-
trionem propè Labacum est usque in
Rain, ubi mox fluendo in Orientem
convertitur. Ptolomæus in Ægypto
scribens situm oppositum non cursum
fluvii considerans scripsit ad occasum
versus, quod de fonte Savi verum est :
hic quippè occasui obvertitur. Certè si
Savus Cetio monti jungitur, id nuspiam
magis potest verificari, quàm proximè
ad Labacum sub crepidine montis Ca-
lenberg, qui est quasi terminus mon-
tium Celeia hucusq; protensorum. Post
hunc montem vertit se nonnihil ad se-
ptentrionem Celeiam versus, quam ta-
men non attingit, sed propius accedit
ex opposito sitam arcem Gallenberg.
Porro de nominis Cetij etymo plura
differit Lazius; & inter alia : *sunt qui il-
lud, quod Calvaaster ibi sit montis jugum Ka-
lenbergum propterea nominatum fuisse opi-
nentur.* Ego contra à Galatis id nominis
primum omnium accepisse contendo, quos in
Pannonia per Alpes Noricas traduxisse
Brennum, Acichorium, Cerethrium, &
Batbanatium Reges, Pausanias in Phocide
& Athenæus lib. 5. Deipnosophist. autho-
res sunt. Sic enim & alii in Norico medi-
terraneo apud Carnos, & in Dacia ubi ho-
die Transylvani tenent, montes eandem, ab
eadem nimirum gente, nomenclaturam forti-
ti sunt, Chalenberck. Aliter scribit hanc
vocem initio capitis, ubi ait : *Cetium
montem in Danubium usq; promontorium
demisisse, quod hodie à Galatis veteribus in-
colis Galenbergum nominatur, in cujus ver-
tice desolatum castrum cernitur Divi quon-
dam Lupoldi Austriæ Marchionis regia,*
&c. Et alibi in eandem rem, cum re-
ceussisset Gallos post spoliatum in Græ-

ciatemplum Delphicum Apollinis in
Pannonia consedissee, inquit : *Ad quos
nimirum Paulus Apostolus Epistolæ scripsit,
quæ adhuc in Ecclesia ad Galatas leguntur.*
*Galatarum in Asiam navigationis memi-
nit ad longum Titus Livius &c.* Porro ut
in nostro limite maneamus, secus Istrum vi-
delicet sitis Provinciis, ubi Gallogræcos mox
post Aborigines Græcosque tenuisse asserui-
mus. Superfunt adhuc cum apud Hunga-
ros in Pannoniis, tum apud nos Austriacos
in Norico Ripensi montes Galata, & Ga-
lenberg appellati, qui veterum nobis in cola-
rum suggerunt memoriam. Hæc Lazius
absque fundamento, cui Germanus
posset dicere *ein kaalle Ausdeutung des
Namens.* Quæro enim quodnam mon-
ti illi propè Viennam, in quo olim S.
Leopoldus suam Regiam habuit, no-
men prius fuerit, Cetius, an Kalenberg,
vel propt ipse vult scribere Galenberg?
Si Cetius antea vocabatur, quàm Galen-
berg, quomodo nomen à Galatis obti-
nuit, qui trecentis ferè annis ante Chri-
stum natum Pannonias insederunt, &
nondum nato Christo à Romanis Pan-
noniam occupantibus expulsi sunt,
quos aliud nomen monti tribuisse non
reperies, quàm Cetii : si verò nomen
Galata, vel Galenberg prius fuit, quàm
Cetius, cur Romani mutarent, cum æ-
què facillè potuissent montem nomina-
re Galatam, quàm Cetium. Signum
ergò est nomen Kalenberg monti indi-
tum non à Galatis, quorum nulla post
Stabilitum Romanum Imperium me-
moriam in Austria, vel Pannonia, sed po-
tius à Germanis inquilinis, qui verti-
cem reverà calvastrum aspicientes cal-
vum montem seu *Kalenberg* appella-
runt. Idem est de nostro in Carniolia
Kalenberg, quem extrà urbem vel in
arce Labacensi à longè prospicimus,
nam & hic calvaaster est, ejusdem cum
Viennensi altitudinis, & ferè etiam si-
tus, ac figuræ. Et hæc de veteri mon-
te Cetio, qui longo tractu mutatis sæpè
per partes nominibus Kalenberg, Hac-
kenthall,

Laz de M.
grat gent.
lib. 2.

khenthall, Wiener-Wald / Khaun-
berg, Khaunegk, Thanberg, Franken-
fels, im Gescheyd / im der Dymbsy /
Hohenalben / in der Drägsel / Schnee-
berg / in der Preyn / Semering, Urz-
berg / Hartberg / Platschberg, Dran-
berg (corruptè Trojanberg) & ultimo
iterum Kalenberg, quasi catenâ Vien-
nam Labaco jungit, Austriam Carnio-
liæ, spatio intermedio quinquaginta
Germanicorum milliarium, & totam
Pannoniam superiorem à partè occi-
dentali ambit; cuius extremæ vrbes re-
spectu Provinciæ occidentales fuerunt
Vindobona, & Emona, nunc Vienna,
& Labacum, illa septentrionalior, hæc
meridionalior, vt ex Ptolomæo constat.

IV. Colapis fluvius, vulgò nunc
Culpa dicitur: ejus origo in veteri Japi-
dia, & hodierna Carniola est. Strabo
ejus non semel mentionem facit. *Nauporto proximus fluvius est Corcoras, qui onera excipit. Hic sanè Sabon intrat, Sabusque in Dravon ingreditur. Hic verò in Noaron penes Segestam. Hinc Noarus augetur accepto Colapi, qui ex Albio monte fluens per Japides Danubium illabatur ad Scordiscos.* Plures hic sunt errores. Naupontum posuit pro Nauporto, & alibi Pamportum dixit; fortè librarii error est. Deinde siquidem Naupontum solùm coloniam Tauriscorum intelligit per Corcoram fluvium Nauponto proximum videtur intelligere Nauportum fluvium, quia iste onera excipit, & proximus est Verchnikio seu Nauporto Coloniz, malè autem nomen vnius assumit pro altero, quia Corcoras est Gurca, vt ipsum nomen persuadet, & infrà Nauportum ex Albio etiam monte originatur, licet remotius, & onera illicò ad originem non potest excipere, multò minus ad Nauportum. Tertiò errat, quia dicit, quòd Savus Dravum ingrediatur, cum Dravus prius nomen perdat in Danubio, & post longum deinde spatium etiam Savus Danubium influat. Quartò quòd Dravus in Noaron id est Dobram,

vt Lazius interpretatur, se exonèret, & quòd Noarum influat Colapis, etiam verum non est, quia potius Dobra influit Colapim, & nomen perdit, ac demum apud Sissek Colapis Savo commiscetur. Veritati tamen illud conforme est, quòd Colapis ex Albio monte fluat, & per Japides Danubium illabatur non immediatè, sed cum Savo, què prius auxit. Alibi Strabo Colapim Ogdolapim appellat: *Post hos vrbs Segestica in plano sita. Juxta illam Rhenus ipse præterlabitur (legendum Savus) In Istrum influens. Urbs ipsa adversus Dacorum bellum opportunè sita est. Odra verò humillima prorsus Alpium pars est, ubi Carnis adjungitur: qua ex Aquileia onera planstris ad Pamportum (sic enim appellant) debebuntur &c. inde per fluvios ad Istrum usque vectantur, locaque huic vicina. Pamportus enim amnis ex Illyriis navigabilis deferatur. Intrat autem Savum, ut facilè in Segestanam oram, & Pannoniam, & Tauriscos delabatur. At verò in Savum irrumpit Ogdolapis ad urbem Segesticam, ambo sanè navigabiles ex Alpibus fluentes.* Hoc loco errat Strabo in nomine Pamporti, & Ogdolapis, si tamen errare dicendus, qui fortè vulgi passim corruptentis nativa vocabula, secutus est pronuntiandi formam; ideòque non abs re dixerit Pamportum (sic enim appellant) quasi diceret, sic vulgus corruptè loquitur, & eodem modo accidere potuit, vt vulgus imperitè vsurparet vocem Ogdolapis pro Colapis. Cætera melius exprimunt veritatem fluxûs Colapis, quod scilicet ad Segesticam insulam illabatur Savo. Urbs verò Segestica quam hic nominat, diversa videtur esse ab vrbe penes quam Ogdolapis in Savum irrumpit. Nam vt alibi monui ad confluentes Colapis, & Savi Siscia est, Segesta verò vel Segestica non procul inde in insula cognomine (nisi fortè Strabo pro Siscia posuerit adjectivè Segesticam urbem) quærenda est. Nec tam procul, ut vult Lazius vltra Bosnam sita fuerit Segesta vrbs

Strabo lib.
4. fin.

fi Segeſtica inſula non fuit remota à Colapis cum Savo confluyente. Hæc de Colapifeu Culpa fluvio, qui originem Japidiaæ noſtræ debet, absque culpa. Oritur autem inter Offiuniz & Bucari.

V. *Corcoras* fluvius vix alteri, quàm Straboni nominatus; qui ei ſitum ferè tribuit alienum. Ait quippe: *Nauporto proximus eſt fluvius Corcoras, qui onera excipit; hic ſanè Sabon intrat.* Videtur alterius nomen alteri ſuppoſuiſſe. *Corcoras* enim, quem rectè Lazius ex

Strabo cit. ſup.

Laz. cit. ſup. Merian. Topograph.

nominis affinitate ſuſpicatur eſſe *Gurkam*, non eſt fluvius *Nauporto* proximus, ſed *Nauportus* ejusdem cum colonia nominis, qui ipſum *Nauportum* alluit. *Corcoras* verò pluſquam duobus inde milliaribus oritur, nec ſtatim onerum patiens, adhuc vulgò à Slavis *Corca* dictus, nobilium cancrorum, & trutarum ferax. Deſluit verò per *Marcam Vindorum*, & infrà *Gurekfeldam* ſeſe in *Savum* exonerat.

§. IV.

Antiquæ Carnioliaë Montes, Fluvij, Lacus, &c.

Lit. F. L.

Frigidus fluvius, Lugea palus, Lugea ſpecus.

Anton. in Itinerar. Paul. Diacon. Miscell. l. 13. Socrat. l. 9. c. 45. Nicephor lib. 12. cap. 39. Claud. Pæneg. 3. de Honor. Conſula.

Rigidus Fluvius, notus Antonino, Paulo Diacono, Socrati, Nicephoro Callisto, & aliis: quem non eſſe alium à noſtrate Vipaci flumine, vel ipſa doceant Itineraria. Quomodo ante conſtitutum Romanum Imperium vocatus ſit, non conſtat: à Romanis vocari cœpit *Frigidus fluvius*: à Germanis poſt Romanos iſthic rerum potitis *Wippach* nuncupatus. Unde cum vetuſtior nullus hunc fluvium nominet *Frigidum*, nec *Plinius*, nec *Ptolomæus* ejus meminerunt; videntur Itineraria illa, quæ circumferuntur non eſſe Antonini Cæſaris Philoſophi, vt nonnulli putaverunt, nec Antonini Caracallæ, nec alterius Cæſaris, quorum plures Antonini nomen aſſumpſerunt, ſed potius alicujus hoc nomine nuncupati amanuenſis, vel collectoris Itinerum per totum orbem. In ſyllabo ſcriptorum, qui ſubiicitur Cæſari Orlando de vrbe Senenſi notatur authorem libelli, qui inſcribitur Itinerarium Antonini vixiſſe Anno Chriſti CCCXXXVII. vt advertit Gerardus Jo. Voſſius. Joſias Simlerus putat *Æthicum Iſtrum* cujus *Cosmographia* extat, & putatur vixiſſe ævo Theodoſij Imperatoris, authorem

Gerar. Voſſ. lib. 3. de hiſtor. Latin. Simler. Præfat ad Itin. Æthici.

eſſe Itinerarij Antoniniani: qui fortè vocatus fuerit Antoninus *Æthicus*. Barthius verò exiſtimat duos fuiſſe, quorum alter alterius opus complexus ſit, ideòq; ambo ſimul circumferuntur indiviſi, quod ſæpius accidit. Cluverius paulò accuratius rem expendens authorem Itinerarij & Tabulæ vel vnum eundemq; exiſtimat, vel duos coætaneos, nec ante Valentiniani Auguſti tempora vixiſſe; tum quia Chriſtianum authorem fuiſſe conſtet ex ijs quæ de S. Petro, de Moſe, & filijs Iſraël refert; tum quia primum iter de Pannoniis in Gallias, & quidē Treviros vbi Valentinianus reſidebat in Itinerario deſcribitur, tum quia author Conſtantinopolim urbem nominat, quæ temporibus Antoninorum hoc nomen nondum fortita fuit. Verùm cui bono fuiſſet tunc primum conſcribere Itineraria, cùm jam Romanæ expeditiones deſinerent? credibilius eſt fuiſſe antiquum authorem, ab aliis deinceps deſcriptum, & nonnihil auctum ac variatum; quod hodieq; multis authoribus evenit, quorum opera à Recentioribus augentur. Sed de hoc plura ſup. dicta cap. I. Revertamur ad *Frigidum fluvium*, quem celebrem reddidit Theodoſij Imp. contrà Eugenium Tyrannum

Bart. lib. 1. c. Adverſ. c. 5.

Cluverius Geom. l. 2. cap. 5. fin.

Paul, Diac.
cit.

expeditio, de qua Paulus Diaconus: *Eugenius igitur atq; Arbogastes, quum omni instructâ acie Alpium transitus tenerent, & Theodosius in summis Alpibus constitutus esset &c. Fit ergò congregio circa fluvium vocabulo Frigidum.* Nequis verò istud de aliis Alpibus intelligat, quàm Juliis, & de alio fluvio, quàm Vipacensi, qui ex eodem monte cum Nauporto, licet opposito fluxu, originatur, itineris subdu-

ctio apud Antoninum omne dubium tollet. In ea siquidem cùm iter Aquileja Emonam describitur, & vicina loca, & eorum distantia evidenter ostendunt fluvium Frigidum alium non esse, quàm Vipacensem. Correspondent alia quoque itineraria: nimirum Tabulæ Peutingerianæ, & Hierosolymitanum, quæ simul inspicere libet.

Tabulæ		Antonini Itin.		Hierosolymit.
Aquileja.		Aquileja.		Aquileja.
—		—		Ad undecimum. XI.
Ponte Sontj.	XIV.	—		—
—		—		Ad Furnulos XII.
Fluvio Frigido.	XXII.	Fluvio Frigido	XXXVI.	Castra XII. inde Alpes Julia.
In Alpe Julia	XV.	—		Ad Pirum summas Alpes IX.
Longatico.	V.	Longatico.	XIII.	Longatico. X.
Nauporto.	VI.	—		Ad Nonum IX.
Emona	XII.	Hemona	XVIII.	Emona. IX.

Aquilejam omnes noscimus: de Ponte Sontij non dubitamus: de Alpe Julia, quæ adhuc à Germanis *Alben* vocatur certi sumus: de Longatico adhuc nomen vulgus retinet Logatetz; Nauporti & Emonæ situm ante probavimus, quomodo ergò fluvium Frigidum alium credemus, quàm Vipacensem, cùm alius non occurrat inter Pontem Sontij, & Alpem Juliam, præter rivum Chobelum dictum, qui proximus est Vipaco? Nominatior est Vipacus, & dignior fluvij nomine.

II. *Lugea palus*, sic dicta Straboni, sed melius *Lugeus Lacus*, ut placet recentioribus. *A Tergeste vico Carnico transitus per Ocrum est ad Lugeam paludem*, ait Strabo. *Lacum Circonicensem hic intelligi nemo hæcenus dubitavit*, subnectit Cluverius. Nos vocamus lacum Circknicensem, Germani *Sirrhizer See*: quem summè admirandum, à priscis scriptoribus silentio præteritum, summè miror. Vallis est Germanicum ferè milliare longa, dimidium lata, quæ

vndique montibus inclusa, quatuor pagis accolitur. Eorum nomina Lipse, Jesero, Ototschetz, Martinspach, quod modici percurrunt rivuli, & in planitie inter arundineta forbentur. Agri illic fertiles arantur & coluntur, scænum copiosum secatur, leporum venationi æstare locus percommodus est, deum extremo autumnitempore, subinde etiam veris initio (viti Anno 1676. sub finem Quadragesimæ) quotannis mirando naturæ prodigio repente vallis tota erumpentibus per abditos meatus aquis, & ingentem piscium vim, præsertim Luciorum secum advehentibus, invndatur: quæ tamen aquæ vltra quintumdecimum diem non occupant locum, sed suos rursus spontè meatus subterraneos repetunt; quod accollæ certis cognoscentes indicia, vasis & curribus instructi accurrunt, destinatum quisque locum occupant, specus & foramina ita præcludunt, ut illabentes aquas non prohibeant à suo fluxu, sed pisces à reditu; quos magnâ copiâ brevi temporis spatio

Strab. sup.
cit.

Cluver. lib. I.
Ital. cap. 21.

spatio comprehensos exenterant, sale condiunt, sole aut fumo siccant, & longè latèque divendunt. Capiuntur sæpè Lucij duos, & vltra cubitos longi, librarum quindecim, viginti & amplius, non vano argumento lacus subterranei. Singulare profectò naturæ miraculum, quovis anno eodem in loco arari, seminari, meti, venationem institui, piscationem exerceri; imò hæc duo tam diversa spatio vnus mensis, lacum modò, sic cum modò campum videre alternante naturâ. Recentiores, quos hæctenus vidi, Cosmographi penè omnes hujus prodigij mentionem faciunt, Mercator, Munsterus, Lazius, Cluverius, Merian, Bleau, Megiserus, Fournier &c. & alij apud hos allegati. Veteres omninò tacent; vt pro-

III. *Lugea specus*. Hujus mentio à nullo veterum historicorum (quod sciam) habita, hoc loco facienda erat, ob loci pariter & miraculi cum lacu ejusdem nominis propinquitatem. Castrum extat hodie Khobentzelianæ familiæ Comitum, Lueg appellant Germani, Luknam Slavi, quod apud illos cavam specum significat, ædificatum intrâ montis cavernas, à quibus desuper ex toto ambitur. Unde castrum sine vlllo tecto est; mons ipse concavus pro tecto servit. Introrsum post castrum specus est subterranea, quam vbi subieris illicò murmur ingentis fluvij inauditur. Narrant domestici, & qui cum illis ingressi assumptis secum facibus, specum illam protendi vltra milliare Germanicum, & penes fluvium, qui navigabilis esset, latam satis patere viam, quâ tandem cum stupore emensâ perveniri ad saxa præ-

A. rupta, quæ longius progredi velut murus oppositus viatorem non finant; fluvio tamen coarctatâ jam in angustias speculiberum adhuc esse fluxum, per quem aliquando experimenti causa viva cum certo signo anas immissa, tandè ad Vipaci fontem egressa est. Quæ cum meritò admiranda, antiquis tamen scriptoribus ignota fuerint, subit animum ea cogitatio, quod fortassis aliquando terræ motu concussâ terrâ illic duo montes qui fluvium ambiebant ad invicem conciderint, ac fortuitam illam ac stupendam effecerint concamerationem. Et fortassis hic ille ipse fluvius est per quem Jaton navem suam in mare Adriaticum promovit, si illis habenda fides, qui navi in mare per fluvium descendisse narrant, non procul Tergeste, vt ait Plinius:

Argonavis flumine in mare Adriaticum descendit, non procul Tergeste, nec jam constat quo flumine. Sanè cum postea narret velut certum: *Subiisse autem Istro, dein Sao, dein Nauporto, cui nomē ex ea causa est, inter Æmonam Alpesq; exorienti, præmiseritq; etiam: Humeris travectâ Alpes diligentiores tradunt:* Verosimillimum est eo tempore fluvium illum subterraneum cum fluvio Frigido continuum fuisse, ad què Nauporto modica erat intercapedo, vt proinde à fontibus Nauporti ad illum fluvium, qui in Lugea specu decurrit facile fuerit navim dissolutam humeris transferre, cum vnicus mons intercedat C. à fontibus Nauporti ad Frigidi fontes, de quo Frigido verius est quam de Quieto, quod *non procul Tergeste* ad mare Adriaticum decurrat, cum Sontio Frigidus misceatur. Sed quidquid nunc sit de Argonavi: si divinare licet, miranda hæc suprâ fluvium navigabilem montium concameratio facta per terræ motum aliquem, & fortè Anno Christi M. CCC. LXVIII. quo multa in Carniolia & vicinis Provinciis concussa, & everfa sunt: plurima tunc hominum & pecorum corpora terreno quodam afflatu in statuas falis vel salnitri conversa fuerunt

Plin. lib. 3.
cap. 28.

fuerunt (vt dicemus in Annalibus ad prædictum Annum) & haud dubiè etiam montes ad invicem conciderint. Dicuntur autem in hac specu adhuc pendere moles faxeæ, quæ figuras pernarum, carniū fumigatarum, piscium

&c. referant, eo fortasse casu è veris in faxum versa : quod quidem incolis ejus temporis notum nullus domesticorum annotavit, vt sensim in oblivionem ductum sit. Ab exteris relatum in scripta, dicemus ad annum memoratum.

§. V.

Antiquæ Carniolæ Montes, Fluvij, Lacus, &c.

Lit. N.

Nauportus Fluvius.

Nauportus fluvius. Antiquis scriptoribus celebratissimus ab Argo navi, quæ ad ejus ferè fontes portum tenuit, nomen fortitus, oppido vicino imò contiguo nomen dedit. Operæ pretium est licet jam suprà Capite II. multa sint dicta, specialiter hoc loco contra Neotericos, quosdam ostendere Nauportum fluvium, per quem Jason navigasse fertur, hunc ipsum esse, quem hodie Labacum dicimus, & nullum ejusmodi fluvium, seu hujus nominis vnquam fuisse in Istria; ineptissimè proindè, quosdam divinasse fluvium illum Istriæ, quem appellant *Quietum*, esse antiquum *Nauportum*, & illic navem Argo cum Jafone descendisse in mare Adriaticum. Suppono autem navigationem Jasonis veram esse, & Argo navim aliquà viâ seu fluvio, seu terra in mare Adriaticum esse deductam. Imò si darem parti adversæ, quod tota navigatio Jasonis fabulosa sit, multò nervosius ostenderem Nauportum Istriæ fabulosum esse. Igitur quod Nauportus sit fluvius Labacus, id primum ostendo ex Plinio, qui Savum Danubio, Nauportum Savo conjungit per quos Argo navim adversis fluminibus deductam asserit : *Subiisse autem Istro, dein Savo, dein Nauporto, cui nomen ex ea causa est, inter Æmonam Alpesque exorienti.* Nullus autem alius fluvius navigabilis inter Æmonam Alpesque exoritur, qui in Savum influat, vt eo adverso ex Savo potuisset navigare Ja-

son cum Argonautis, quàm Labacus; ergò Labacus noster est verus veterum Nauportus. Secundò, Plinio antiquior Strabo ejusdem fluvij Nauporti meminit his verbis : *Ocra verò humillima prorsus Alpiū pars est, ubi Carnis adjungitur: quæ ex Aquileja onera plaustris ad Pamportum (sic enim appellant) debebuntur, &c.* Inde per fluvios ad Istrum vsque vectantur, locaque huic vicina : *Pamportus enim amnis ex Illyrijs navigabilis defertur, intrat autem Savum, &c.* Quod hic Strabo Pamportum fluvium intelligat Labacum & veterem Nauportum, licet scribat (fortè amanuensis errore) Pamportum, colligitur ex Ocra monte, qui est mons interioris Carniolæ, vt dicam infra, ex connexionione cum Savo, à quo certum est excipi Labacum fluvium paulò infra Emonam, seu Labacensem urbem; & denique ex alio loco Strabonis ejusdem, ubi pro Pamporto vocem Nauportum reposuit : *Post promontorium ex Aquileja conscendentibus Nauportum stadia sunt CCCL. ad quam rhedæ perducuntur. Ea verò est Tauriscorum colonia. Promontorium illud quædam est Alpiū pars humillima &c.* Hic quidem fluvij proximi, & cognominis Nauporti mentionem non facit, sed Corcoram paulò remotiorem nominat, satis nihilominus ostendit Nauportum, & Pamportum pro eodem se accipere, adeoque Nauportum sive fluvium sive coloniam infra Alpes Julias propè Ocræ montem quæri debere. Taceo hoc loco Tacitum

Strab. lib. 4.

Strab. lib. 7.

tum, & Vellejum Paterculum, qui in finibus Pannoniæ Nauporti municipij meminerunt. Taceo item Antonini Itinerarium, & Anonymi Tabulas, & Hierosolymitanum, quæ suprà retuli, ex quibus etiam apertè convincitur Nauportum coloniam vel municipium esse nostrum Oberlaybach seu Verchnik, & consequenter fluvium agnominem, qui præterfluit, esse Nauportum Labacum.

II. Porro quòd neque colonia, neque fluvius, qui vocaretur Nauportus vnquam fuerit in Istria sic probo. Ad asserendum aliquod nomen alicui loco convenire, vel debent proferri monumenta scripturarum, & Authorum, vel debet esse fama, & traditio nunquam interrupta, vel debet actu tale nomen loco convenire, & tribui. Sed de Istria constat, quòd nullus authorum in ejus descriptione (loquor de antiquis) vnquam meminerit siue coloniae siue fluvij Nauporti; de fama, & traditione continua nihil constat; defa&to etiam nec colonia vlla, nec fluvius vllus sic nominatur, ergò Nauportum seu fluvium aliquem sic nominatum antiquitus fuisse in Istria, fabulosum, & merè arbitrariè alicuius Scioli non satis versati in Historicis inconsideratà devotione excogitatum est. Adducatur vel vnus vetustus scriptor, qui Nauporti siue fluvij, siue coloniae in Istria meminit : nullus certè hætenùs à viris diligentissimis, & historiarum peritissimis, quales erant Lazius, Cluverius, Inchofer, & alij suprà citati, poterat teperiri, cùm tamen veteres Nauportum, & fluvium, & coloniam sub Alpibus, vbi nostrum Verchnikium est, agnoverint. Plinius describens Istriam, & ejus oppida enumerans ne verbum quidem de fluvio Nauporto in Istria, licet Formionem, & Arsiam nominet. Ptolomæus similiter nihil dicit in Istriæ cum Italia descriptione de Nauporto. Alii quos ego hætenùs siue Cosmographos veteres, siue Histori-

cos legi, de Nauporto in Istria, prorsus tacent : Apud Strabonem Nauportum, & Naupontum, & Pamportum invenio, sed non in Istria. Recentioribus absque vetusto fide jussore fidem habere non possum, nec alii habent. Antonius Maginns, qui excurrente superiore decimo sexto seculo vixit, Istriam describens ait : *Præcipuos, & nobiles fluvios habet tres : Formionem, quem accolæ Risanum vocant, Nauportum, quem Quietum appellant, & Arsiam, qui in sinum Flanaticum fluit.* Inter nobiles fluvios recenset *Quietum*, de quo Cluverius ; *per Paludes trahitur*; sed antiqui authores illius, seu ignobilis, non meminerunt. Nauportum illum insuper vocat, sed non probat vlllo monumento antiquitatis. Ante ipsum Sebastianus Munsterus idem asseruit nullà etiam additâ autoritate vel probatione. Idem alij post istos, ac ferè nostrà ætatè passim in mappis Geographicis videre est Nauportum fluvium in Istria scribi pro Quietocalcographorum ignorantia famulante Cosmographorum inscitia. *Sed immanis hic error est*, vt suprà dicebam ex Cluverio, & merum figmentum. Quis enim id verum esse credat, quod nullius vetusti scriptoris autoritate firmatur? Traditionem vel famam continuam asserere velle frivolum est, nisi probetur per plura secula. Quod autem defa&to nullus fluvius nulla colonia in tota Istria Nauportus vocetur, luce meridianâ clarius est : ergò actum agit, qui illic quærit Nauportum.

III. Sed denudemus fictionis hujus fundamentum, & occasionem, quæ est Jasonis ex Colchide navigatio, & transitus in mare Adriaticum, quæ cum à variis variè describatur, videndum, quid veritati magis consonet. Imprimis fuerunt, qui putarent Jasonem per Histrum flumen mare Adriaticum ingressum, existimantes Histrum, vel Danubium in Adriaticum mare effundi. Secundò alij tradiderunt Iasonem

ex Ponto in Istrum seu Danubium ad-
verso fluvio navigasse, ex Istro Savum, & ex Savo Nauportum subiisse. Tertiò alii crediderunt alium quempiam fluvium Histri nomine appellatum fuisse diversum à Danubio, per quem Jason in mare Adriaticum descenderit. Quartò alii tradunt per Aquilim, & Eridanum Argo navim in Adriaticum mare defluxisse. Quintò alii scripserunt per montes vsque ad mare machinis tractam Argo navim. Primi generis authores refutat Plinius, & nominat inter eos Cornelium Nepotem: Pleriq; dixere falsò, & nepos Cornelius etiam Padiaccola. Nullus enim ex Danubio amnis in mare Adriaticum effunditur: Strabo similiter. Quidam bonam Histri partem ad-
verso flumine subvectum Jasonem cum suis tradunt, nonnulli vsque in Adriam, ignorantione scilicet locorum decepti &c. Secundi generis authores sunt melioris notæ, ut ait Plinius: *Humeris travectam Alpes* (Argo navim) *diligentiores tradunt. Subiisse autem Istro, dein Savo, dein Nauporto.* nimirum vsque ad Alpes. Quomodò verò post Alpes navis ad mare deducta sit, Plinius tacet. Tertiū generis authores sunt plures antiqui apud Diodorum, & Strabonem: quorum iste: *Alii etiam Istrum quendam fluvium, ex magno Istro ortum in Adriam instuere aiunt.* Similia ferè Diodorus: sed hoc ipsum Strabo erroris arguit, cum Hipparchi opinionem de duplici ostio Danubii refert: *His addit, & illud Hipparchus, quod Pontus quoque cum Adria debuisset quibusdam locis confluere: quandoquidem Hister à Ponticis oris bifariam divisus, in utrumque mare effluat. Atverò neque è Ponticis oris oritur Hister; sed contrà è montibus suprà Hadriam sitis: neque in utrumque exit mare; sed in solùm Pontum, ad cuius ostia tantum finditur. Verum communis hic ei cum nonnullis ætate ejus prioribus est error, qui crediderunt, esse quendam amnem Istro cognominem, qui in Hadriam exeat, ab illo divulsus, ab eoque denominatam esse gentem*

Istorum, per quos defluit, & Jasonem item Colchis in hunc subvectum fuisse. Quarti generis authores sunt. Sozomenus, Cassiodorus, Freculphus, & si quis alius coecum ducem coecè subsecutus est. Sozomenus de Argonautis agens: *Per flumina, quæ per illas partes labuntur ad Italorum pervenerunt fines: atque ibi hie-mantes urbem condiderunt nomine Emonam. Sequenti autem æstate operâ incolarum adjuti, Argo navim CCC. circiter stadia per terram machina quadam tractam deduxerunt in Aquilim fluvium, qui in Eridanum influit: Eridanus autem in mare Italicum exit.* Nuspiam aliàs legitur de fluvio Aquili. Fortè Sozomenus, qui antiquiores sequebatur, invenit notatum per fluvium Aquileiæ propinquum, & putaverit ab vrbe ipsa nominatum Aquilim, quod sanè contingere potuit eo tempore, quo magna erat librorum penuria. Neque Eridanus ad mare Adriaticum locum habet, ut ostendit Cluverius. Ad quintum genus spectant Justinus Pompeii Trogi brevior, Zosimus, & si benè divino etiam Plinius. Justinus verba sunt de Colchis: *Qui ut à Ponto intraverunt Istrum, alveo Savi fluminis penitus inveci, vestigia Argonautarum insequentes, naves suas humeris per juga montium vsque ad littus Adriatici maris transfulerunt &c.* Hæc clara sunt, & ostendunt Argonautas vltra Hemonam, & Nauportum seu Verchnikium non amplius navigasse vlllo fluvio, sed transtulisse navim vsq; ad littus Adriatici maris. Licet enim Justinus Nauportum non nomet, satis tamen est ad id credendum, quòd dicat alveo Savi fluminis penitus inveci, quia si penitus inveci sunt, certè ad Hemonam urbem & Nauportum fluvium, qui paulò infrà Emonam Savo influit, pervenerunt. Clarius adhuc ista expressit Zosimus expeditionem Stiliconis contrà Alaricum describens: vbi cum dixisset Alaricum apud Emonam castra locasse, subdit: *Atque hoc loco par est minime silentio præterire,*

quæ

Plin. lib. 3.
c. 18.

Diod. lib. 4.
Stra. cit sup.

Soz. Eccles.
hist. l. 1. c. 6.
Cassiod. hist.
Trip. l. 1. cap.
8. Frec. Chro.
T. 1. l. 2. c. 16.
ap. Cluver.

Just. lib. 32.
Zosim. lib. 5.
Plin. sup.

quæ ad urbem hanc pertinent, & quomodo condi ab initio cœperit. Aiunt Argonautas, cum eos Aeeta persequeretur ad Histri Ostia adpulisse, quibus in Pontum sese effundit: recteque facturos sese existimasse, si adverso flumine subveherentur &c. donec ad mare propius accessissent. Quum igitur id consilium fuissent exequuti, jamque ad hunc locum pervenissent; ipsâ structurâ oppidi in memoriam adventûs sui in istas oras relictâ, & Argo machinis impositâ perque stadium CCCC. spatium usque ad mare pertractâ, Thessalorum littoribus appulerunt: sicuti Pisander Poëta memoriæ prodidit. En iterum Argo navim post Nauportum nulli fluvio impositam, sed ad mare B. usque pertractam.

IV. Ex his quinque opinionibus prima est falsa, & nec Adversarii nostri, qui Nauportum in Istria collocant, eam admittent. Secunda est vera, & probata secundum id quod nos sentimus, sed ab Adversariis non benè intelligitur, qui Nauportum in Istriam trahere volunt, ut paulò post luculentius ostendam. Tertia potest esse vera si Hister fluvius diversus ab Istro Danubio intelligatur Ister seu Histriæ fluvius adjectivè, & tali ratione tam Formio, quam Quietus & Arfia nominari potest Ister quasi Istrianus: quæ sic explicata opinio posset adhuc subservire adversariis, non tamen, ut Nauportum in Istria locarent. Quarta est apertè falsa quantum ad Aquilim fluvium, quia nullus talis extat, nisi fortè sumatur pro fluvio Aquileiæ proximo, & tunc Adversarii non volent subscribere huic opinioni. Quinta similiter non favet parti adversæ, sed potius nobis, nisi velint asserere, quod cum possent breviori viâ Argonautæ pervenire Tergestum ad littus maris, longiorem susceperint ultra medium Istriæ quærendo littus: quod rationi dissonat. Neque enim fugientes, solent ambages quærere, sed compendia, & tales præsertim, qui navem seu humeris seu machinis transferre debebant per

montes & rupes. Quæro nunc ex adversariis, qui Nauportum, & Jasonis in mare ingressum locant in Istria ad Quietum flumen, quod per paludes trahitur, quæ nam opinio ex quinque recensitis de navigatione Jasonis illis arrideat. Non prima, quia nihil Danubii in mare Adriaticum effunditur: non secunda, quia illa non describit Jasonis iter nisi usque ad Alpes suprâ Emonam, quam Labacum esse probavimus suprâ. Dicent fortè Plinium posse in suum favorem explicari: sed de hoc mox videbimus. Tertia opinio fortè placebit, sed ei adhuc obstabunt nonnulla. Quartam non curabunt, quia si Argo propè Aquileiam descendisset in mare Adriaticum, Istriam nec attigisset, cum eo tempore tam latè non patuerit Istria, multò tardius ampliata. Quinta penitus evertit fundamentum Adversæ partis, utpote quæ nullum fluvium pro Argo navi in mare devehenda requirit. De solis igitur secunda & Tertia quæri ulterius potest, cui velint inniti Adversarii. Reijciamus primò Tertiam, dein secundam ventilemus. Non nego posse intelligi per fluvium Istrum, fluvium aliquem Istriæ diversum à Danubio, sed primò ex nullo antiquo authore id constat: secundò si accipiatur adjectivè, non minùs intelligi potuerunt Arfia, & Formioambo Istriæ fluvii, quàm Quietus, cum nullus certus determinetur; unde adhuc Tertiò restaret quæstio de authore antiquo, an aliquis ita senserit, cum allegati solùm putent in Istria flumen aliquod olim fuisse sub nomine Istri, quos tamen alii æquè antiqui refellunt. Quartò admissio tali flumine Istro in Istria, sive jam Istrum substantivè sumas, sive adjectivè, adhuc non probatur aut Quietum fuisse Istrum, aut aliud flumen Istriæ ab Argo navi appellatum esse Nauportum. Etenim sit verum (do, non concedo) quod Argo navis deducta, vel deportata sit in Istriam, & quidem ad fontes fluvii *Quieti*: sit verum, quod per

per *Quietum* in mare Adriaticum defluerit: adhuc nihilominus cum hoc stare potest: Nauportum fluvium non esse in Istria, quia ex Colchide per Pontum & plures portus occurrerunt, & præsertim portus omnino necessarius ad nostrum Oberlaybach seu Verchnik, vltra quod nulla datur navigatio, nisi montes transcendas. Fuiſſet ergo verus Nauportus in nostro fluvio Labaco, & nullo modo in Istria, etiam si verè per aliquem Istriæ fluvium Argo navis descendisset in mare. Quinto videtur planè contrarationem in tali fluvio, & tali loco excogitare portum ad fontes, vbi non navigatur vltra citroque: portus quippè dicimus illa loca, ad quæ naves appellant & securam stationem post pericula obtinent, sed ad fontes *Quietum* vel etiam medium illius non poterat appellere navis Argo, cum per montes deberet transferri; ergo non potuit fluvius Istriæ sive *Quietus* sive quiscunq; alius cum ratione nominari Nauportus ea de causa, quod navis Argo illi imposita semel defluxisset in mare, & nusquam stetit in anchoris. Quod si ex mari, eo reversa probaretur, & appulſe ad aliquam urbem, cujus rudera dicuntur extare, non haberem difficultatem admittere talem locum vel fluvium appellari posse Nauportum: sed ex eo solum, quod lignorum congeriem alicui flumini semel immittas, quæ mox alio devehatur, illic sanè portum intelligere non possum. Atque hoc de tertia opinione; nunc ad secundam, in qua videtur fundari adversæ partis imaginatio, nam & nomen Nauporti, & translationem per montes, & ingressum in mare continet, quæ omnia videntur favere asserentibus Nauportum veterem esse hodiernum *Quietum* fluvium. Repetamus verba Plinii integra fideliter: *Formio amnis ab Ravenna CLXXXIX. M. P. antiquus auctæ Italiae terminus, nunc verò Istriæ, quam cognominatam tradunt à flumine Istro in Adriam effluente, è Danubio amne: eidemque*

Istro ex adverso Padi fauces contrario eorum percussu mari interjecto dulcescente, plerique dixerunt falsò, & Nepos Cornelius etiam Padi accola. Nullus enim ex Danubio amnis in mare Adriaticum effunditur. Deceptos credo quoniam Argo navis flumine in mare Adriaticum descendit, non procul Tergeſte: nec jam constat, quo flumine. Humeris travectam Alpes diligentiores tradunt. Subiisse autem Istro, dein Sao, dein Nauporto, cui nomen ex ea causa est, inter Æmonam Alpesque exorienti. In brevi hac narratione decem puncta asseruntur.

1. Istriam ab Istro flumine in Adriam effluente dictam, est falsum.

B. 2. Ister ille est ex adverso Padi faucium, etiam falsum.

3. Nepos Cornelius Padi accola in hoc erravit.

4. Nullus amnis ex Danubio in Adriaticum mare fluit.

5. Argo navis flumine aliquo descendit in mare.

6. Non tamen constat quo flumine.

7. Humeris per Alpes vecta est.

8. Subiit, Istro, Sao, Nauporto.

9. Nauportus inter Æmonam, & Alpes oritur.

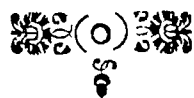
10. Et hoc tradunt diligentiores.

V. De primis quatuor punctis non disceptabunt Adversarii. Quintum ego cum Authoribus opinionis Quintæ supra relatæ possem negare, sed tamen vltra concedo; quod nempè Argo navis per aliquod flumen immediatè descenderit in mare Adriaticum. Sextum punctum Adversarii non volent admittere, quia putant & credunt, quod constet de illorum flumine *Quieto*: sed non est satis putare, & credere ex alicuius ignorantis assertione. Fundamentum solidum peto, assigna. Septimum punctum admittent Adversarii, quia debent, quacunque enim viâ Argo navis ad fluvii *Quietum* ripam aliquam perveniret, necessarium erat per montes eam transvehî, & si ex nostra Carniolia, etiam per Alpium demissiora juga. Octavum, & Nonum

Nonum punctum difficultatem videtur facere, & pro Adversariis si non pronuntiare, saltem explicari posse. Dicent enim Plinium narrationis seriem interturbasse, & licet recenseat, quod Argo navis subierit Istro, Savo, Nauporto, non tamen sequitur, quod inter Savum & Nauportum nihil mediaverit, sed potest hic sensus esse: Navis Argo subiit Istro, dein Savo, dein humeris travecta est Alpes; dein Nauporto in mare descendit. Dicent prætereà situm originis seu fontis Quieti sibi favere, quia erit inter Civitatem Novam (putatam Emonam) & inter Alpes; licet enim non sit in linea recta, sed quasi in triangulo, est tamen si Alpes cum civitate Nova comparentur fons Quietis fluminis in medio earum figuræ triangularis, vel quasi. Et cum hoc diligentiores tradant, afferrent insuper majores suos diligentiores fuisse, & post omnium ejusmodi antiquitatum oblivionem, ante annos quingentos, & supra denuò revocasse nomen Episcopatus Emonensis proximè ad Quietum fluvium, ubi & antiquæ civitatis rudera extabant, ex quibus tempore (vel circa) Imperatoris Caroli Magni Civitas Nova exstructa fuit. Ubi igitur Emona, ibi Nauportus fluvius, ac proinde ubi nunc Civitas Nova, ibi propè olim Emona, & ubi nunc fluvius Quietus, ibi olim Nauportus, quo Jason cum Argonautis mare Adriaticum petiit. Hæc in favorem Adversariorum, mihi visa sunt produci posse: verum & facile refelluntur. Nam inter Savum & Nauportum, qui velit Alpes interponere Thaumaturgus sit oportet, ac alio transferat cum sua origine Nauportum flumen. Deinde, qui Plinium putet miscuisse rerum seriem narrandarum; oportet, ut priusquam ei credamus probet quod asserit. Tertiò esto Plinius narrationis ordinem invertisset, non sequeretur Nauportum esse illum eundem fluvium, quem adversarij de-

signant *Quietum*: Siquidem narratio A. Plinij potius concluderet pro Formione, qui multò vicinior est Alpibus & propinquior Tergesto. Quartò in verbis Plinij nullus potest esse turbatus ordo, cum dicit subiit Istro, dein Savo, dein Nauporto, quia hunc ordinem inter se habent hi fluvij, cum unus in alterum influat: sicut ergo vocula illa *subiit* applicata Istro sonat idem ac ascendit adverso flumine; sic sonat applicata Savo, & applicata Nauporto: ergò per nullum Nauportum potuit defluere, seu descendere in mare: ergò nullus fluvius potest assignari, qui Nauportus appelletur, quo secundo navis deduceretur in mare, quod prætendunt, qui volunt Argo navim secundo Nauporto descendisse in Adriaticum mare, cum contrarium dicat Plinius *subiisse*. Quintò ex antiquis autoribus, & Itinerariis probatum est Nauportum fluvium esse fluvium Labacum, Emonam coloniam vel oppidum esse civitatem Labacum: nihil autem simile produci potest pro Civitate Nova Istriae, & ejus fluvio *Quieteto*. Manifestum proinde ex his evadit, quòd vehementer allucinati sint illi, qui in Istria Nauportum fluvium, & quod pariter ridiculum est, Emonam urbem in eadem Istria, & ejus apud fluvium Quietum rudibus se invenisse crediderunt. Nauportus quippe & Emona illic reapse quærenda erant, ubi eis veteres probati scriptores, Strabo, Plinius, Herodianus, Zosimus, Sozomenus, Ptolomæus, Tacitus, Paterculus, & alij locum velut digito designarunt, quod & nos eorum exemplo præstitimus, parati semper, si quis nos alicujus erroris convincat, vel commonefaciat, errata corrigere, asserta revocare, quod tamen ut speramus necessarium nunquam

erit.

Natal. Com.
Mythol. lib.
6. c. 8.

VI. Cæterùm licet de Jasone fabulosa nonnulla ab antiquis tradita sint, veritas tamen historica ijs subternitur, quæ prudenti iudicio facilè à fictione fecerni potest, quod egregiè præstitit Natalis Comes. Cùm enim omnia quæ apud antiquos de Jasone reperit congestisset, & de Argonautica expeditione plurimum sententias retulisset, subnectit: *Nos communio remq; secuti; ita de illorum reditu breviter dicendum censemus. Quod peractis omnibus, superatisq; periculis in Colchorum regione prius in Istrum, deinde per illum in Adriam navigarunt, & eo præsertim ubi Saturnium vocabant antiqui, ubi laceratus fuit Absyr-tus &c.* Hæc ita intelligenda sunt, quòd per Istrum in Adriam navigaverit Jason mediantibus aliis etiam fluviis, qui eo ducebant, & dein ubi fluvij defecerant per montes, donec ad littus Adriæ perveniret, sive profectus absque navi, sive navem transfulerit. Utrumq; enim accidere potuit, ut scilicet relictâ Argo navi in Nauporto transfret montes, & Alpem Juliam, novamq; propè mare navim fabricaret, quam Adriatico sinui immitteret: vel ut dissolutis compagibus Argo navis per partes sive humeris, sive plaustris transportaretur ad proximum fluvium, quod non minus difficilè erat, quàm nostrâ ætate ligneam Ecclesiam Oberburgi Styriæ fabricari, & secundo primùm Saana, dein Savo Petriniam per triginta milliaria de vehi dissolutam, & rursus illic compaginari, vti factum An. 1601. curante Thomâ Episcopo Labacensi. Sed si Jason potuit morari ad littus Nauporti fluvij, & urbem Emonam condere, cur non etiam potuisset ad littus Adriæ novam sibi navem fabricare? Puto ergò verosimilius veterem, & longo itinere attritam navem relictam Hyperlabaci, & Argonautas transisse ad littus Adriæ ibiq; propè Tergestum novâ navi fabricatâ Adriaticum mare ingressos circumnavigasse oram Istriæ, & ad Corcyram Insulam Phæacum applicuisse, quæ

nunc Corffù appellatur. Illic fugientes affecuti sunt Colchi cum Absyrto Medæ fratre: *Eo cum applicuissent*, inquit Natalis *insequentes Colchi illos ferè comprehenderunt, quare ad Alcinoum confugere compelluntur. Colchis Medeam ab Alcinoo repetentibus responsum est, quod eo pacto essent recepturi, si Medea esset virgo: at si esset jam vxor Jasonis jure posse vxorem virum sequi.* Quæ pariter enarrans Hyginus vetus Mythologus ait: *Ætæa, ut rescit Medeam cum Jasone profugisse, nave comparatâ misit Absyrto filium cum Satellitibus armatis ad eam persequendam: qui cùm in Hadriatico mari in Histria eam persecutus esset ad Alcinoum Regem, & vellet armis contendere, Alcinous se inter eos interposuit ne bellarent.* Et post pauca: *Postero die cùm ad iudicium venissent, & Medea mulier esset inventa, conjugii est tradita. Nihilominus cùm profecti essent, Absyrto timens patris præcepta, persecutus est eos in Insulam Minervæ. Ibi cum sacrificasset Minervæ Jason, & Absyrto intervenisset; ab Jasone est interfectus: cujus corpus Medea sepulturæ dedit: atque inde profecti sunt. Colchi qui cum Absyrto venerant timentes Ætæam; illic remanserunt, oppidumq; condiderunt, quod ab Absyrti nomine Absorum appellarunt. Hæc autem Insula posita est in Istria contra Polam, juncta Insulæ Cantæ.* Errat Hyginus si putat Alcinoum regnasse in Istria, vel etiam in Insulis, quæ postea dictæ sunt Absyrtides. Fuit enim Rex Phæacum, & Drepani in Insula Corcyra regnavit, quo ut pervenirent tam Argonautæ, quàm Colchi necesse erat Histriam circumnavigare, & simul Liburniæ ac Dalmatiæ litora. Colchi verò reduces confederunt in ea Insula, quæ nunc dicitur Cherso ad finem Flanaticum, & condiderunt oppidum Absorum, quod adhuc extat sub nomine Osero: & postmodum trajecto illo sinu condiderunt etiam Polam teste Plinio: Quare ex scriptoribus antiquis nec hoc quidem ostendi potest, quod Jason aliquando in Istriam pedem, intule-

Natal. scit.
loco.

Hygin. My-
thol. fab. 23.

tulerit. Cur enim id faceret, cum posset breviori viâ mare Adriaticum accedere, ac inde circumnavigare in Epirum, Cretam, Æginam, Theſſaliam. Quod si in Iſtriam ingreſſus non eſt, quomodo illic flumen *Quietus* nomen fortiti potuit Nauporti à Jaſonis nave in Adriam immiſſa? & si tamen sic accidiſſet quomodo nullus veterum authorum, qui vel vera, vel fabuloſa de Jaſone ſcripſerunt, vſpiciam meminit Nauporti fluvij in Iſtria, ſed omnes qui ejus mentionem faciunt, ſub Norico, ſub alpium radicibus, in limite Pañoniæ locant? deniq; ſiquis contenderet omnia prorſus, quæ de Jaſone ſcripta reperiuntur fabuloſa eſſe, nec vnquam hiſce in partibus vllum Jaſonem, vllam Argonavim comparuiſſe, adhuc tamẽ ego poſſem oſtendere Nauportum in Carniolia ex probatis authoribus, quos ſuprà allegavi, poſſem oſtendere Emonam vbi modo Labacum eſt, quod adverſæ partis fautores pro ſuo Nauporto, pro ſua Æmonia in Iſtria præſtare non poſſunt. Magis proinde fabuloſum eſt *Quietum* flumen Iſtriæ olim appellatum Nauportum, quàm Jaſonẽ condidiſſe Labacum, quàm denominafſe Verchnikium Carniolix à ſua navi. Sed quid mirum Nauportum à quibusdam tuperioris ætatis ſcriptoribus tranſlatum in Iſtriam, ſi noſtrâ ætate reperti ſunt, qui Coſmographias ediderunt magno labore ac diligentia, vt præſantur elaboratas, & fuerunt vicini non tantum Iſtriæ, ſed & Carniolix, nihilominus non

A. ſolum Nauportum, ſed ipſum Labacum invenerunt aut repoſuerunt in Iſtria, vti fecit Joannes Nicolaus Doglioni Bellunſis in deſcriptione Iſtriæ. Hæc pro veritate fuſius afferenda, & repetenda erant ne ſibi blandiantur, de erroribus quidam Neoterici, & alienis nominibus glorientur.

Doglioni in deſcript. Iſtr.

VII. Jungamus verò Nauporto vicinum fluviolum (licet veteribus non nominatum) qui Nauporto non planè miliari Italico diſtat. Eum incolæ *ſtari Malin*, id eſt *vetus Molendinum* appellant, fortè quod olim molam aliquam rotaverit: nunc verò quinis aut quaternis diebus pleno deſluit alveo, totidem iterum intrâ viſcera terræ abditus interquieſcit, arente & ſicco prorſus alveo, vt viatoribus liberum quaquaverſum exhibeat iter. Quod ſi ſaxeum oſtium è quo ſolet erumpere baculi percuffione inquietaveris, videbis velut à ſomno excitatum ſpumantibus vndis proſilire, plenoq; iterum alveo currere, donec poſt certi temporis intercapedinem ſe ruriſ ad ſolitam quietem recipiat. Narravit qui ante paucos annos per arentem alveum ſereno ac ſudo cælo iter agens obvium illum habuit pleno curſu, vt ad ripas declinare coactus ſit. Incolis res eſt nimis certa & nota: an verò hoc longo temporum tractu continuatum ſit naturæ mirum, non poſſum reſciscere:

P. M. B. in MSS. hiſt. Noric.

nullus hætenus ſcriptorum meminit rei meritò memorandæ.

§. VI.

Antiquæ Carniolix Montes, Fluvij, Lacus, &c.

Lit. O. P.

Ocra Mons, Phlygadius Mons, Picis Mons.

Cra Mons, nominatur Ptolomæo, & Straboni veteribus: Lazio, Cluverio, Bertio, Pyrc-khaimero; ſed ejus tamẽ termini adhuc ſub dubio. Ego in ejusmodi controverſiis antiquorum verba expen-

C. do, recentiorum tamen rationes non reiſcio. Strabo de Ocra, vbi de Alpium jugis agit, ſic fatur: *Alia ſunt Illyrico obverſa, & Hadriatico mari: vt Alpius mons jam ante dictus, & Tullus ac Phlygadia Noricis imminentes: ex quibus Dravus*

Strab. lib. 4.

& Savus aliique complures impetiosi am-
 nes in Istrum influunt. Japydes quoque cir-
 cā hæc habitant loca : & Ocrā his con-
 termina est. Hic solūm asseritur Ocrā Japy-
 dibus contermina, vel certē contermi-
 na Tullo & Phlygadiæ montibus : v-
 trumque enim sensum hæc possunt ad-
 mittere. Alibi quoque idem Strabo :
*Ocrā pars est humillima Alpium ab Rhætia
 ad Japydes usque porrectarum. Apud Japy-
 des rursum sese attollunt montes, vocantur-
 que Albij. Similiter & à Tergesto vico Car-
 nico transitus per Ocrā est ad Lugeam pa-
 ludem.* Ex hoc loco colligitur tractum
 illum montanum inter Tergestum &
 Circknitium olim nominatum fuisse
 Ocrā, sed quā latē patuerit adhuc
 restat quærere. Ptolomæus Ocræ mon-
 tis meminit in Rhætiae descriptione,
 cujus meridionalem terminum assignans
 ait : *Meridionale verò Alpium mon-
 tibus hinc supra Italiam extensis, quorum
 qui apud Grajas sunt, gradus habent XXX.
 Quæ autem versus Pœnas sunt juxta prin-
 cipium Lyci amnis, qui in Danubium exit,
 qui & Rhætiam à Vindelicia dividit gra-
 dus tenet XXXI. 30. &c. Quæ verò ad O-
 crā montem gradus habent XXXIII. 30.
 XLV. 30.* Rursum alio loco de Italia : *A
 septentrionibus autem terminatur Alpium
 jugis quæ Rhætiae imminet. Præterea Pœ-
 nis & Ocrā, & Carusadio montibus, qui
 sub Norico sunt.* Videtur Ptolomæus
 non Italiae solūm terminum Ocrā
 montem facere, sed etiam Rhætiae. Un-
 de in Tabula Europæ V. ponitur mons
 Carvanca supra Istriam, post eum ver-
 sus Occidentem penes Venetos Ocrā
 mons, dein Alpes Poenæ, & demum
 Graiæ, utræque sub Rhætia, à parte me-
 ridionali. Non placuit hæc dispositio
 Cluverio, qui cum existimet Ocrā
 montem cum Carvanca, Carusadio,
 Tullo, Phlygadia eundem esse, delineavit
 Ocræ situm à parte septentrionali
 Carniæ, & Venetiæ à fonte Plavis flu-
 vii ad fontem Sontii, & deinceps vsque
 ad Alpes Julias, & Lugeum lacum. Itā

in Norici Tabula Ocrā solūm reponit
 A. inter Lugeam paludem, & Tergestum.
 Bertius cum Pirckheimero : *Ocrā mons
 hodie sunt Alpes circa Juvavum, hoc est Sa-
 lisburgum.* Hoc planē fine fundamen-
 to, cum Salisburgum sit in ipso Norico,
 & Ocrā infra Noricum reponi debeat.
 Difficultatem hanc facit Ptolomæus,
 qui Ocrā videtur assignare pro Rhæ-
 tiæ limite, quo admissio, cum idem Pto-
 lomæus Orientalem limitem Rhætiae
 ponat Oenum, vltra Carnos in Tyrolim
 protendi deberet mons Ocrā à parte me-
 ridionali, & non à parte septentrionali
 supra Tilavempti, & Natifonis origi-
 nem. Puto igitur Ptolomæum in descri-
 ptione Rhætiae Ocrā per accidens no-
 minasse, non quod constituat limitem
 Rhætiae, sed quod continuetur Alpibus
 illis, quæ sunt limes Rhætiae, cum e-
 nim ibi Alpes Graias, Poenæque confu-
 sè nominaverit, & vt Cluverius asserit,
 erroneè, sic potuit errare in Ocrā, nisi
 explicetur, quod Alpibus in communi
 continuetur mons Ocrā. Appono ver-
 ba Cluverii : *Ptolomæus ut in Cottis, atq;
 Graiis, sic etiam in Penninis quam turpif-
 simè erravit.* Neque tamen per hoc as-
 sentior eidem Cluverio, qui præterea
 inquit errasse Ptolomæum, quia *Pennina-
 rum Alpium nomen inter Lici fontem, &
 Ocrā montem, qui initium Carnorum agri
 C. à fine Rhætorum faciebat, in Rhæticiis Al-
 pibus statuit.* Non enim video authori-
 tatem ullam, si Ptolomæus hoc loco di-
 catur errasse, ob quam debeam concede-
 re, quod Ocrā mons initium fecerit Car-
 norum agri à fine Rhætorum. Sed
 quod Ocrā mons Carnorum tractum
 occupaverit, hoc nimis manifestum pu-
 to, quia per Ocrā Aquileiā ad Nau-
 portum, & Tergesto ad Lugeam palu-
 dem onera deportari testis est Strabo,
 cui vtpotè circumstantias locorum clarè
 exprimenti credendum est. Puto igitur
 Ocrā appellatum solūm illud Pro-
 montorium, quod supra Aquileiam per
 Carnos in Japidiam ducebat, & Terges-
 to

Strabo l. 7.

Ptol. l. 2. c. 12.

Bert. Ger. l.
1. cap. vlt.Cluv. l. 1. Ita,
cap. 32.Cluver. Ital.
l. 1. c. 16. Id.
Norici. init.

sto ad lacum Lugeum ac Nauportum, ibique ad Alpem Juliam terminabatur, cum cœteræ partes alia haberent nomina, Carvancæ, Carusadii, & Albii montis. Illud Strabonis: *Ocra humillima pars est Alpium, ab Rhætia ad Japydes usque porrectarum*; neminem debet offendere, licet Cluverius super eo se videatur fundare. Non enim sensus est quod Ocra, & Rhætia protendatur ad Japydes, sed quod Alpes illæ porrectæ fuerint ad Japydes, quarum humillima pars erat Ocra. Poterat igitur Ocra esse in Carnis, imò & ipsis Japydibus, licet Rhætiam non attingeret, cum Alpes extrâ Rhætiam extenderentur. Et si Strabo voluisset Ocrâ Rhætiae contiguam facere, non dixisset *pars Alpium ab Rhætia porrectarum*, sed *pars Alpium ab Rhætia porrecta*. Verum quidquid sit de Ocræ longitudine aut latitudine; sufficiens esto hoc loci obiter indicasse eam partem, quæ & Historicis nominata, & ad Carnioliam veterem spectat. An verò idem mons vltra Carnicas Alpes ad ipsum Noricum se extenderit, viderint alii, & si probaverint fidem merebuntur. Ptolomæus eum reponit sub Norico vna cum Carvanca. *Italia ab septentrionibus terminatur Alpihus, quæ sunt sub Rhætia: & item Pœnis atque Ocra ac Carvanca montibus, qui sunt sub Norico*. Ocra scilicet immediatè sub Norico, & eo mediantè Carvanca, cui Ocra erat contiguus uti suprà dicebam de Carvanca. Atque ex hoc etiam loco Ptolomæi apparet Ocrâ non fuisse tam vicinum Rhætiae, ut eam contingeret. Facilius admitterem Ocrâ fuisse eundem montem cum Carvanca, & inde mansisse nomina Craiburgo, & vicino amni Cocra, quin & montibus ipsis, qui dicuntur Graingerburg, nisi hos potiùs Carvancæ jam antea tribuiffem.

II. *Phlygadia vel Phlygadius* mons nuspiam legitur, nisi apud Strabonem; loco, ut ait Cluverius, foedissimè vitiato Verba Strabonis sunt cum de Alpium

jugis differit: *Alia hinc Illyrico sunt obversa, & Adriæ: ut Appenninus mons jam ante dictus, & Tullus ac Phlygadia, & montes suprà Vindelicos, ex quibus Duras & Clanes, alique complures impetiosi amnes in Istrum fluunt. Japodes quoque circa hæc loca incolunt &c.* Præmiserat autem suprà Carnos Apenninus mons est lacum habens effluentem in Isaram amnem, qui alium amnem Atagen recipiens in Adriam effluit, &c. Ad quæ Cluverius: *Locus sanè omnibus ferè propriis regionum, oppidorum fluminum, montiumque nominibus quàm foedissimè vitiatus. Quis quæso ille hoc situ mons Apenninus? Quis Isarus amnis? quis Atagen? quis Atbesinus? quis Duras? quis Clanes? qui illi Vindelici Carnis Japodibusque contermini? &c. amnes illi duo Duras atque Clanes genuinis germanisque nominibus erunt Dravus, & Savus. Hæc relinquo in medio. Quid de Phlygadia? subjungit: Partes igitur Ocræ eminentiores fuere Alpius, Tullus, & Phlygadia, montes. Horum autem singuli, qui hodie sint habendi, haud facillè quisquam dixerit, nec equidem ego præstiterim incorrupta, ac sana esse vocabula Tullus, & Phlygadia. De Albio dictum est suprà: de Tullo dicetur infra: de Phlygadia existimo esse partem illam Noricarum Alpium, quæ Carnicis junguntur, hodieque in valle nomen affine retinet fluvius cum fortalicio dicto Flitk h. Et situs omninò convenit, cum non procul inde ex Carnicis Alpibus Savus prorumpat. Quod ergò Romani appellarunt Phlygadia; hoc deinde Slavi, & Germani Phlytsch. Et quid si Clanes esset Glana Carinthiæ? quid si Isarus esset Liserâ ejusdem Carinthiæ? non ergò locus foedissimè vitiatus, ut putat Cluverius.*

III. *Picis mons* nominatur soli, quod sciam, Jornandi, qui de Attila inquit: *primaque aggressione Aquileiensem obsedit civitatem, quæ est Metropolis Venetiarum, in mucrone vel lingua Hadriatici posita sinus, cujus ab oriente muros Natissa amnis fluens à monte Picis elambit.* Clu-

Jornand. de reb. Get. cap. 42.

Cluver. l. 1.
Ital. c. 20.

Jornan. sup.
Mela. l. 2. c.
4. Herod. l. 8.
Sabel. lib. 1.
rer. Aquilei.

verius putat legendum Natisso non Natiffa, eo quod Natiffæ fons paulò suprâ Aquileiam cernatur vbi nulli sunt montes, sed palustres campi: Natisso verò ex Alpibus oritur, & præterfluit Forum-Julii seu Civald Austriæ, nomen retinens vsque dum Turro illabatur. Quia verò Natisso Aquileiam non elambit, ut Jornandes scribit, nec attingit, ut Mela, nec circumfluit, ut Herodianus habet, hinc suspicatur idem Cluverius cum Sabellico, Natifonem amnem olim alio alveo defluxisse, vbi nempè nunc Natiffa; & Natiffam hodie ab ipso Natifone per subterraneos meatus ortum habere: quod mihi etiam probabile videtur. Neque id in hisce partibus novum, videmus quippè etiam nostrum Savum sæpè numero sibi alveum novum quærere; adeò ut spatio quinquaginta annorū Traiectus in illo transferri aliquoties, ac mutari debuerint. Idem ego suspicor de Frigido amne, qui ab eodem fonte cum Nauporto, & ex eodem monte oritur, licet oppositum cursum sortiatur, cum ille in occidentem, mox in meri-

diem, hic in septentrionem fluat, & mixtus Savo in Orientem. Forſan enim antiquitus largo alveo Vipacus defluxit, erosus dein subterraneis meatibus se pars ejus intrâ specum Lugeam aliâſque cavernas, præſertim Circknicenſes perdidit, vt nunc exigui amnis ſpeciem referat. Cæterum Picis mons ille omnino vocatus fuerit, qui Natifonem fundit, à quo non procul etiam Sontius originem habet; vterque in Alpibus Carnicis. Meminit *Picensium* populorum Ammianus Marcellinus poſt Amienſes in expeditione Conſtantii Imperatoris contra Sarmatas, & Quados, qui Pannoniaſ, & Moefiam infeſtabant. Si fortè Amienſes iidem fuerunt, qui Aman-tini, Picenſes iis ſuperiores habitaverint in Pannonia ſuperiori ad tractum Picis montis: fortè propinqui hiſ Taifali, quos Hunnos vel Vngaros nonnulli ſuſpiciantur, à Conſtantio in auxilium evocati fuerunt, vt faciliùſ hoſtes opprimerentur, qui deinde victor Sirmium in Pannoniam inferiorem reverſus eſt, vt narrat Marcellinus.

Marcel. cit.
17. c. 31.

§. VII.

Antiquæ Carniolæ Montes, Fluvij, Lacus, &c.

Lit. S. T.

Savus Fluvius, Sontius fluvius, Timavus fl. Tedanum fl. Tullus mons.

Plin. Ptol.
Strabo. ſup.
cit.

Savus fluvius antiquum adhuc hodie nomen retinet. Plinio dictus *Saus*, Straboni *Sabus*, hodie *Savus*, oritur in Alpibus Carnicis intrâ limites hodiernæ superioris Carniolæ in angusta valle modicis primùm fonticulis velut stagnans, mox auctus aliis è vicinia torrentibus poſt tria vel quatuor milliaria navigabilem ſe præberet niſi rupes alibi obſtarent. Infrâ Crainburgum navigabilis eſt, ſoliſ tamen trajectibus ſervit, & vno milliari infrâ Labacum rates ac naves recipit, quibus in Slavoniam, & Turciam vsque merces devehi poſ-

sunt. Noſtrâ ætate etiam per adverſum eius curſum è Slavonia Labacum vsque naves deducuntur, ſolo contorum, & remorum adminiculo.

II. *Sontius* fluvius. hodie vulgi voce *Lifonzo* ex iisdem Carnicis Alpibus erumpens infrâ Savum, iis originem ſuam debet, inde in Goritiensẽ agrum fluens fluvium frigidum ſeu Vipacum abſorbet, infrâ Goritiam, Turrum infrâ Gradiscam; & demum in Adriaticum ſinum ſe exonerat. Mentionem ejus faciunt Itineraria antiqua, Caſſiodorus, Jornandes, alii. Mirum verò Ptolomæo, & Plinio ejus nomen ex-

Caſſiod. Var.
l. 1. Epit. 18
Jornand. d-
reb. Get.

cidiffe.

cidisse. Videtur tamen Plinio fuisse notus cum populos ejus accolàs (vt reor) appellaverit inter Alpium inquilinos *Sontiontios*, quin & Abifontes, qui sunt fortasse *Ambifontij* apud Ptolomæum.

III. *Timavus* fluvius. multis, & Historicis & Poëtis celebratissimus, sed famâ, vt aliqui credunt, minor. Omnia in hoc mundo continuis mutationibus obnoxia sunt, ea præsertim, quibus naturalis aliqua violentia congenita est. Fontes & fluvii sæpè suos immutant cursus, eunt redeuntque non quâ primum sibi fecerunt viam, sed quam terra spontè cedens aperit. Quid ergò mirum ea, quæ olim miranda, hodie minus parere admirationis. Bis mihi videre *Timavum* contigit cum *Tergesto* *Monfalconem* peterem nondum tunc sollicitus de eo describendo, quantum tamen memini, suprà fidem est, quod de eo cecinit *Virgilius*.

*Antenor potuit mediis elapsus Achivis
Illyricos penetrare sinus, atque intima tutus
Regna Liburnorum, & fontè superare Timavi;
Unde per ora novè vasto cum murmure montis
It mare proruptum, & pelago premit arva sonanti.*

*Hic tamen ille urbem Patavi sedesque locavit.
Teucrorum.*

Multi hæc non de *Timavo* illo in Carnorum regione inter *Aquileiam*, & *Tergestum* sito, sed de fontibus *Brentæ* *Patavio* proximi volunt intellecta, nimis rigidâ Poëtæ interpretatione. Non enim dicit *Virgilius*, quod in ipso fonte vel penitus juxtâ fontem *Timavi* *Antenor* confederit, & *Patavium* condiderit, sed narrat ejus iter per *Illyricos* sinus, per regna *Liburnorum*, per fontem *Timavi*, quem superavit, id est transivit. Hæc enim tria distincta sunt, *Illyrici* sinus, regna *Liburnorum*, & fons *Timavi*, qui nunquam ad *Liburniam* spectavit. In ea tamen regione urbem *Patavi* locavit, id est in regione *Venetæ*, quia fortè credebatur *Venetiam* usque ad *Timavum* protensam, cum aliqui antiqui eam *Histris* conjunxerint.

Martianus Heracleensis aiebat: *Venetis contermini sunt Thracæ, qui Histri vocantur.* Et *Livius* de *Antenore*: *Antenorem cum multitudine Henetum venisse in intimum maris Adriatici sinum; Euganeisque, qui inter mare Alpesque incolebant pulsus, Henetos Trojanosque eas tenuisse terras; gentemque Universam Venetos appellatos.* Sic igitur ego, & *Virgilium* intelligo, & *Silium Italicum*, qui canebat.

*Haud levior generis fama, sacroque Timavo
Gloria, & Euganeis dilectum nomen in oris.*

Si enim oræ *Eugeneæ* ante adventum *Antenoris* usque in *Istriam* pertinebant, *Timavum* in *Euganeis* oris locare, & tamen inter *Aquileiam*, & *Tergestum* ejus situm ostendere non repugnabat. Hinc lucem & aliis Poëtis intelligendis cape.

Antenorei dispergitur vnda Timavi.

Necquos Euganeum bibens Timavum

Colle Antenoreo videbat augur.

Et *Statius* *Livium* nominavit *Timavi* alumnum, id est oræ *Eugeneæ*, quæ post adventum *Henetorum* dicta *Venetia*, in qua comprehensus erat etiam fons *Timavus*. Non igitur errarunt antiqui Poëtæ, sed potius recentiores, & eorum Commentatores, vt *Pomponius Sabinus* innuit: *Quidam intellexerunt Timavum esse fluvium Patavinum, quem appellant Brentesiam, antiquiore vocabulo Medua.* Ex eo scilicet, quia Poëtæ cum de *Timavo* agunt, etiam *Antenoris* vel *Patavii* meminerunt, quasi *Timavus* idè proximus *Patavio* esse deberet. Nihil ergò absolum credendum est, in citatis Poëtarum veterum versibus, sed neque in his:

--- *Euganei lupus excipit ora Timavi.*

--- *Phrygij numerantur stagna Timavi.*

--- *Amyclæi cultu spoliata Timavi.*

Phrygius appellatur ab incolis, qui è *Phrygia* venerant *Trojanis*, *Amyclæus* ab *Helena Amyclæa* face belli *Trojani*, non quod in *Phrygia* vel *Græcia* *Timavus* quærendus sit, nam idem *Sabellicus* alibi canit:

--- *Oeba-*

Mart. Herac. in Perieges.

Liv. l. i. hist.

Sil. Ital. l. i. 2.

Lucan. l. 7.

Sidon. Car. 9.

Stat. sylv. l. 4.

Pomp. Sab. ad Eccl. 3. Virg.

Mart.

Claud.

Sabellic.

Virg. lib. 1. Æneid.

Sabellic.

---Oebalio quam Carnica regna Timavo,
Dalmaticos fines, & Japydis ora Timavi.

Quæ sanè locum Timavo designant
non ad Patavium vel Brentæ originem,
sed in Carnia & Japidia non procul Ter-
gesto. Eradantur proinde versus illi ex
Musati Poëtæ Patavini sepulchro:

*Candida Trojugenis post diruta Pergama tellus
In mare fert Patavias unde Timavus aquas.*

Mela l. 2.
Vadian. in
Comment.

Hæc recentioris Poëtæ sunt, & er-
ronea, quæ non patiuntur benignam
interpretationem sicut superiora. Re-
ctè observavit Joachimus Vadianus
ad Melam Timavi situm: *At in oris
proxima est à Tergeste Concordia. Interfluit
Timavus novem capitibus exurgens, uno
ostio emissus. Ubi addit Vadianus: Pli-
nius quoque ad Carnorum regionem amnem
statuit Timavum, & lib. 5. Strabo. Non
video ergò quomodo amni, qui Patavium
præterlabitur, Timavi nomen congruat,
id quod Blondus Foro-Julienfis in Marchiæ
Tarvisanæ descriptione contendit, argu-
mentis non sanè temerè adductis, quibus si*

locus datur, fatendum est errasse vetustos.
Aut si illi verum tradidere, evanuisse am-
nem credendum. Narrat deinde se adole-
scensem Villaco profectum Venetias,
in reditu divertisse ad videndum Tima-
vi fontes propè Duinum, sed non repe-
risset quales credebat ex Fama. Est qui-
dem haud longè à Goritia, quam Noreiam
Strabo dicere videtur, vicus S. Joannis nomi-
ne, & juxta arx munitissima super Tima-
vum portum, quæ vulgò Tiwein vocatur.
Ibi è rupe non grandi fontales undæ multi-
plici scaturigine, magna sanè & mirandâ
copiâ elabuntur, rivumque faciunt haud-
quaquam tenuem, qui in proximum sinum
egreditur, & multis capitibus surgens uno
ostio exit. Is si Timavus est longè fama na-
turam superat, quod fieri persæpè videmus,
&c. Hæc apprimè quadrant Timavi
nostri descriptioni, quæ non alibi, quam
ad S. Joannis vicum præfatum (Stuan
incolæ corruptè appellant) quæri de-
bere probant etiam Tabulæ

Itinerariæ.

Tabulæ

Aquileja

Fonte Timavi . . .

Tergeste

XIV.

Antonini

Aquileja

Fonte Timavi. XII.

Tergeste XII.

Strabo l. 5.

Sed & Strabo post memoratam A-
quileiam inquit: *In ipso intimo sinus A-*
driatici recessu Timavum est, Diomedis tem-
plum memorabile. Habet enim portum, &
elegantem lacum, & fontes septem potabi-
lis aquæ protinus in mare lato & alto exci-
dentis amne. Polybius tradidit uno dempto
reliquos fontes esse salfos; & quidem acco-
las fontem ac matrem maris appellare lacum
hunc. Posidonius verò ait flumen Tima-
vum è montibus delatum voragine terræ ab-
sorberi: sub qua ubi CXXX. Stadia decur-
rerit rursus in mare effluere. Hæc ille: quo
& Plinius respexit: In Atinati campo flu-
vius mersus post XX. M. P. exit, & in A-
queilenfi Timavus. Ubi nam verò hic flu-
vius condatur divinat Cluverius, cujus
verba libet apponere: In Carnis est vicus
vulgò incolis S. Canzân à Divi Cantiani

Plin. lib. 2.
c. 103.Cluv. lib. 1.
Ital. cap. 20.

fano dictus: apud quem ex montis excelsi ra-
dicibus magna vis aquarum per complures
fontes magno cum strepitu erumpit: moxq;
cuniculo subterraneo tota conditur, ita ut
nusquam amplius appareat; donec post XIV
milliaria apud vicum, cui vulgaris appella-
tio S. Giovanni di Cherso à regione, & S.
Giovanni di Duino à proximo hujus nomi-
nis castello, quod mille passus inde versus o-
rientem distat, quæsitâ, iterum compluri-
bus ingentibusque eructetur fontibus, eâ na-
turâ præditis, quam Timavi fontibus ad-
scripserunt veteres. De hoc ego nolim
promittere, quod sciam montes Car-
niæ, & Carnioliæ plenos subterraneis a-
quis, & fontibus, ut non facilè statui
possit unde rursus emergat, quod semel
terræ illabitur. Magis illi applaudo in
descriptione Timavi, quam ex accura-

talocorum & fontium totius regionis inspectione se collegisse ait. Sic quippe habet : *Ora equidem ingentia, seu fontes, quibus annis iterum effunditur, præcipuos & omnium maximos numeravi ego ad dictum D. Joannis vicum sex innumeris singulis ebullitionibus scatentes : quorum primus suprâ ipsum fanum erumpens unum conficit alveum : proximi inde tres alterum alveum ; inde duo reliqui tertium. Omnes tres hi alvei medio ferè spatio inter fontes ac mare in unum flumen conflunt ; ac uno tandem ostio in mare emittuntur. Atque sex equidem isti fontes ex saxei collis, imis antris veluti portis quibusdam erumpunt : apertiore tamen ore primus ille apud tem-*

plum. Pro septimo fonte haud dubiè his adnumerarunt prisca mortales scaturigines, quæ postremo loco versus castellum Dainum euntibus in planitie palustri aquis tenuioribus orta in tertium alveum defluunt. Hæc Cluverius enumerans septemplex ora Timavi. Quid verò adhæc Mela, quid Claudianus ? qui canebat :

rò : Enona civitas, Pausinus, flumen Tedanium quo finitur Japidia. Ex quibus patet, quod suprâ dicebamus Japidie limites olim protensos fuisse usque ad Tedanium fluvium, & illam totam regionem occupasse, quæ postmodum Liburniæ est attributa. Lucius putat maritimam oram mansisse Liburniæ, montanam ad fontes Tedanij, & Titij à Japidibus cultam. sed ex his aliisque suprâ relatis autoritatibus elicitur, quod Liburnia inceperit post Tedanium flumen, usque ad flumen Titium, & protensa fuerit in Orientem ubi hodierna Croatia sita est. Verùm ut se res illa habeat, certum est, quod Japides non diu fructi sint illà regione maritimâ, quæ illis vel per vicinos, vel per Romanos sublata fuerit, metuentibus utrisque potentiam bellicosæ gentis.

Luc. lib. 1.
Dalm. c. 5.

----inq; novem consurgens ora Timavus?
Respondebit Servius Virgilij. Commentator : *Multi septem esse dicunt : quod si incerta fides est, finitus est numerus pro infinito. Temporibus etiam aliqua debetur rerum mutatio, præsertim in fluminibus, quæ vel maximè fluunt, & ubi minimè putaveris elabuntur. Atque hæc de Timavo, antiquo jure nostro.*

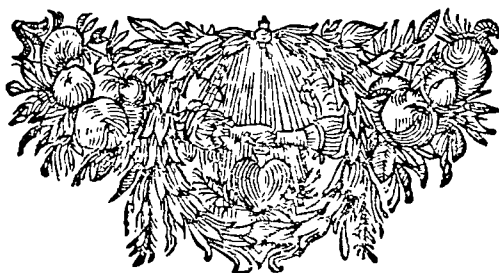
IV. *Tedanium flumen.* Plinio & Ptolomæo in Illyride nominantur, Ptolomæus : *Post Istriam Italiæ, reliqua Liburniæ, quæ in Illyride est maritima sequitur ora ; Alvona, Flavona, Tarsatica, Oeneci flu. ostia, Velcera, Senia, Lopsica, Tedanii flu. Ostia, Ortopla &c.* Plinius ve-

V. *Tullus mons* propinquus Phlygadiæ, ubi verò quærendus, cum Phlygadiam in Alpibus Carnicis collocaverimus ubi nunc Phlitsch oppidum, & fortalitium est, cura sit aliorum. Nomen sanè à Tullmino, quod non procul Phlitschio distat non abludit, & loca montola aliquid de veteri Tullo servare videntur. Lazius Tullum interpretatur Teltz in Tyroli : crede si placeat. Ità enim habet in descriptione Tyrolis : *Vallis à Vennonibus antiquis incolis denominata, hodie das Binsgathat in qua Strabonis Tullum, & Phlygadia visuntur, quæ nostra ætas vocat nomenclaturis antiquis corruptis Delez und Sliß.* Sed melius ad Tulminum reflexeris oculos, si Tullum montem quæsieris, quia inter Phlytsch & Teltz nimium est intervallum, quod Tullo & Phlygadiæ non convenit.

Laz. Reip. 1.
12. sect 12.
cap. 1. fol.
1083.

Claud. in Pa-
neg. de 6.
Honor.
Consul.

Ptolom. lib.
2 c. 17.
Plin. l. 3. c.
21.

CAPUT V.

De antiquis nominibus vicinorum Carniolæ
nostræ locorum.

Umani commercii necessitudo requirit, ut nulla sit Provincia, quæ non aliquâ ope vel operâ conterminæ regionis indigeat, hoc per se satis mutuam sancit memoriam. Sed Historico illud quoque observandum est, terrarum limites vel Fortunæ esse vel liberi arbitrii, quæ cum varietati obnoxia sint, confundi quoque, & mutari limites regnorum ac Provinciarum necessarium est: atque adeo gesta vnus describenti omnium vicinarum meminisse oporteat: prout scilicet amicitiae iura servata, aut violata fuerunt, retenti limites, aut propagati, &c. Quare cum superiore capite illorum locorum vetusta nomina exposuerim, quæ intrâ terminos ferè hodiernæ Carniolæ, certè antiquæ Japidiæ, & Pannoniæ constiterunt, hoc loco agere proposui de nonnullis vicinarum, & conterminarum Provinciarum locis, eorumque vetustis nominibus, quæ omnia ad plenum Chronologiæ præsentis, & faciliorem intellectum conducent.

§. I.

Antiqua nomina locorum Carniolæ
vicinorum.

Lit. A. B.

Laz. Reip.
Rom. lib. 12.
sect. 6. c. 6.
Megiser, lib.
1. c. 2.
Lambec.
Bibl. 1. 2. c. 3.

Aguntum. Lazio idem est, quod Inneken, qui ex Itinerario Antonini divinat *Lontium* esse Luenz in confinibus Carinthiæ, & Tyrolis post hoc XXVII. m. p. *Aguntum* Præpositura Inneken multis antiquitatibus dives, & deinde *Litatum* hodie Lutach villa ignobilis, sed cum vestigiis antiquitatis. Idem sentiunt Megiserus & Lambecius. Atverò Cluverius ex eodem Antonini Itinerario ponit inter *Lontium* & *Aguntum* XVII. m. p. putatque *Aguntum* esse oppidum Doblach. Ego ferè libentius hic Lazio accederem.

Cluver. Vir-
del. & Nor.
cap. 5.

II. *Albici* populi Julio Cæsari nati, quos perperam putat Lazius esse nostri Albij montis inquilinos Japydes, allegans Cæsaris locum: *Acerrimè utrinque pugnatum est, & fortissimè: neq; multū Albici nostris virtute cedebant*. Sed ipse Cæsar eodem libro ostendit, quinam fuerint illi Albici, dum scribit: *Massilienses portas Cæsari clausserant: Albicos barbaros homines, qui in eorum fide antiquitùs erant, montesq; suprâ Massiliam incolebant ad se vocaverunt*. Quin & Albenos ex Procopio confundit Lazius cum Albiis, & Albi montis incolis, quod notatum volui, ne in authorum lectione ijdē existimentur.

Laz. Migrat.
lib. 5.

Cæs. de bel-
lo civil.
lib. 1.

III. *Ali-*

Laz. Reip.
Rom. lib. 12.
f. 3. c. 3.
Cluver. vin-
del. cap. 5. de
Norici.

Bert. in Iti-
ner. Ant. lib.
1. Germ.

Lambe. Bibl.
Cæs. lib. 2.
cap. 4.

Laz. Reip.
Rom. lib. 12.
sect. 2. c. 7.

Laz. Reip.
Rom. lib. 12.
sect. 5. c. 3.

Jornand. de
reb. Getic.
cap. 56.

III. *Alicanum*. Lazio est Lym-
bach propè Petovium Styriæ. Cluve-
rius autem suspicatur esse Rakelspur-
gum, eo quod Antoninus in vno Iti-
nerario ponat pro Alicanum, *Heclita-
num*, quod fortè legendum esset Racli-
tanum: fatetur tamen numerum mil-
liariorum, quem designat Antoninus,
non convenire Rakelspurgo. Bertius
de Alicano nihil voluit determinare.
Falli videtur Cluverius putans rectè
hodie scribi Rackhelspurgum, cum
scribi deberet Ratgerspurgum, quasi
Ratgeriburgum, sicut in veteri Rationa-
rio Styriæ legitur apud Lambecium.
Distantia inter Petovionem & Racli-
tanum apud Antoninum est XXXI. m. p.
id est ferè octo milliaria Germanica,
sed inter Petovium & Rackhelspurgum
solum IV. milliaria reperiuntur, alibi
itaque erit Raclitanum, seu potius Ali-
canum.

IV: *Anamatia* de qua Lazius: *A-
namatia nostrâ ætate Mochatzium, clade
Hungarorum, Regisque illorum Ludovici
interitu cognitissimum*. Quibus pro nunc
quod addam, vel opponam non habeo.
Non procul inde etiam Arsatianum col-
locat idem Lazius, quod hodie Ar-
sam dici vult. Inquirat qui vult in Tur-
cia.

V. *Anassum*. Hujus mentio faci-
enda hic est propter Lazium, qui duo
loca confundens vtrumque in nostra
Carniolia ingenti errore ponit. *Anassi*
inquit *in Savienfi agro Jornandes me-
minit: Theodemir autem frater senior cum
suis transit Savum amnem, Sarmatis mili-
tibusque interminans bellum, si aliquis ei
obstaret, &c. Videns Theodemir undi-
que sibi prospera provenire, Natissum pri-
mam urbem invadit Illyrici, &c. Et
post nonnulla: Egrediens Natissanam vr-
bem paucis ad custodiam derelictis, ipse Thes-
salonicam petiit*. Hæc putat Lazius in-
telligi debere de loco aliquo vicino I-
striae & Foro-Julio, eo quod Plinius et-
jam in descriptione Adriaticæ oræ no-

minet Anassum. Verba Plinij sunt: *Ti-
lavemptum, majus minusque Anassum, quo
Varramus defluit*. Concludit proinde La-
zium: *Mibi eorum finium loca vetustiora
consideranti occurrit propè Rudolphsbertam,
oppidum, seu villa potius cum castro, quod
incolæ à ruderibus nimirum antiqui burgi
Altenburgum vocant: cui proxima duo sunt
castra, ad vetus nomen utrunq; adludentia:
Ober und unter Nassenfues*. Miror quod
ista Lazius velit persuadere historiarum
peritis, quibus scribit; & non advertat
Naissum & Anassum toto penè orbe di-
stare. Anassum à Plinio digito monstra-
ri in regione Venetiæ. Naissum verò in
Illyricò & penè Thessalia, vti ex toto
Jornandis contextu apparet. Nam post
occupationem Natissanæ vrbis occupa-
vit etiam Heracliam & Larissam civita-
tes Thessaliæ, per Castrum Herculis &
Ulpianam transiens. Castrum verò Her-
culis ipse Lazius fatetur esse infra Bu-
dam, & Ulpianam vocat Procopianam
villam vicinam Cupæ, vel Scopię post
montana superioris Moesiæ. Quare ne-
que Anassum Plinij neq; Naissum Jor-
nandis (quod Nessum Antoninus vocat
in itineribus Moesiæ) in Carniolia lo-
cum habet: neque in Nassenfues quod
recentius est, quæri debet.

VI. *Aquama*, apud Antoninum
post Petovionem locatur XX. m. p.
distans; hoc est quinque Germanicis
milliaribus: estque ad confluentes Mu-
ræ & Dravi hodie Hungaris oppidum
dictum Sakon. Hic credo Lazio, & ni-
hil addo.

VII. *Aquæ*. Lazius putat hunc lo-
cum esse ad confluentes Laufnicij &
Veistricij, vbi nunc Fürstfelda Styriæ
sita est. Alibi meminit etiam alterius lo-
ci nominati *Aquæ vivæ*, ex eodem An-
tonino post Petovionem XVIII. m. p.
& putat esse Futzel ad Sotlam fluvium;
cui quod nunc opponam non habeo,
nisi quod *Aquæ* aliæ etiam fuerint in
Pannonia superiori & finibus Norici,
nunc Baden Austriæ, vt habent Buno-

Plin. lib. 3.
cap. 18.

Laz. Reip. l.
12. sect. 2. c.
1. & 12.

Laz. Reip. 12.
sect. 4. c. 2.

Idem. sect. 3.
cap. 3.

Idem. sect. 4.
cap. 5.

Cluver. in
Norici.

cum Cluverio: qui cum apud Antoninum videant distantiam inter Vindobonam, & Aquas XXVIII. M. P. dicunt esse numerum vitiatum sed si tollas vnum X. conveniet ad amissum finis Badenæ.

Laz. cit. Clu.
in Vin. c. 7.

VIII. *Arrabo* fluvius extrâ controversiam est hodiernus Raba, qui Jaurinum Germanis dictum *Rab* præterfluit, ut ambo notant Lazius, & Cluverius, ex Itinerario Antonini, in quo XXX. M. P. inter Bregetionem id est Strigonium, & Arrabonem flu. interponuntur. Fuit autem ibi trajectus Rabæ inter Sabariam, & Alicanum, ne igitur suspiceris id esse hodiernum Jaurinum.

Ptol lib. 2 c.
17. Ort. Syn.
Plin. l. 3. c. 21.
Manz. in vi.
S. Maxim.

IX. *Affsia* vrbs antiquæ Japidie dein Liburniæ, nominata Ptolomæo, in quibusdam exemplaribus habetur Afisia, ut notavit Ortelius. Inquilinos appellat Plinius *Affesiates*, & cum epitheto *Affesiates immunes*. Situm ejus designat Niger ad hodiernum Brebier prope Flumen S. Viti. In ea passum S. Maximum Episcopum Æmonensem refert Manzolus, sed urbem corruptè vocat *Afiam* pro *Affesia*, vel *Afisia*.

Paul. Diacon.
de gest. Longob.
lib. 1. c. 40.

X. *Azellia*, fuit Slavorum Regio mediæ ætatis, ignotum nomen antiquioribus. Ejus meminit Diaconus, ubi de Gisulphi Ducis Foro Julienfis filiis agit: *Hi suo tempore Slavorum regionem, quæ Azellia appellatur, usque ad locum, qui Medaria dicitur possederunt*. Occisus est Gisulphus ab Hunnis anno Christi DCXV. tunc igitur hoc nomen maximè notum. Addit Diaconus: *Unde usque ad tempora Ratchis Ducis iidem Slavi pensionem Foro-Julianis Ducibus persolverunt*. Iste verò Ducatus præfuit usque ad annum DCCXLIV. & postea Langobardorum regno usque ad annum DCCL. Cum ergo ex Historiis constet, quod ab anno circiter Christi L. C. in Carniolia & Carinthia Slavi confederint, tardiusque Istriam occuparint, colligitur Azelliam regionem debere vel in Japidia, vel in

nostra Carniolia inferiore quæri. Eam ego existimo non aliam esse, quàm regionem circa Celeiam, & tractum reliquum per Mednicam Vallem, quæ tunc fortè dicta Medaria, vel fortè etiam tractum Marcæ Vindorum infra Celeiam usque in Möttling seu Medling sic appellatum locum à Med, quod mel sonat, à copia mellis, quæ in illo districtu colligitur. Et sanè cum Langobardi Pannonias cesserunt Hunnis & Avaribus cum pacto, ut cederent iterum patriam, si ipsi ex Italia reverterentur, credibile est, quod sibi transitum Alpium Juliarum, & partem Japydiæ ac Norici servaverint, ut liberum reditum haberent. Videtur nomen hoc desumptum à veteribus inquilinis, quos Ptolomæus nominavit Azalos. Nam de superiori Pannonia agens, inquit: *Tenant autem Provinciam à parte septentrionali Azali, à meridie verò Latobici, sub Norico*. Cum igitur Latobicos circa Ratischach collocaverimus, optimè convenit Celeiensi regioni situs septentrionalis respectu Ratischach, & cum Celeia adhuc intrâ Noricum fuerit recensita, utriusque tam Azali, quam Latobici fuerunt sub Norico, & dicta Azellia, quasi à Celeia parumper recedens regio.

XI. *Bassiana* vrbs inferioris Pannoniæ Ptolomæo nominata, quam Bassiam interpretatur Moletius, Lazius verò Possëgam: neutri assentior donec certiora deprehendam. Erravit verò Lazius cum eam asseruit in superiori Pannonia sitam contra mentem Ptolomæi.

Laz. lib. 12.
com. f. 1. c. 4.
& f. 2. c. 7.

XII. *Bathanatium* à Bathanatio quondam Gallorum Duce, qui Delphos depopulatus fuerat appellatum est ad confluentes Sarwitzæ, & Danubii supra ostium Dravi: incolæ Batham appellant, & Monasterium proximum cathedra Episcopali quondam insigne Bathaseck, & Bathmenstor, unde & ager proximus Bathiensis comitatus. Meminit Bathanatii Athenæus, ubi ait:

Laz. cit. sect.
3. c. 8.

ait: Scordisci sunt vocati, qui reliquæ Galatarum extiterunt, qui cum Brenno Duce militaverant, quando Delphos diripuerunt. Deinde Galatarum Dux Batanatus, qui eos in regionem, quæ circa Istrum est collegit, sedesq; capere iussit. Unde & viam, quâ ad Istrum redierant Bathanatum, & hodie vocant. Fortè hinc nomen hodierni Comites Bathiani habent.

Ptol. l. 2. c. 14.
Clu. in Vin.
cap. 5.

XIII. Bedacum Ptolomæo reponitur inter oppida Norici, Antoninus Bidaium nominat, quod Cluverius idè esse putat cum Bedaco. Ubi nam hodie ejus situs quærendus sit inter authores non convenit. Cluverius putat esse

Bamberg apud Alazam flumen, quod in Oenum defluit. Lazius suspicatur esse Obdach superioris Styriæ. Molecius interpretatur Burckhausen Bavaricæ, idem asserit Bertius, & Rosacius. Elige quod vis. Ego Cluverio facilius assentior, quia rationem habet locorum distantia ex Itinerariis, licet hæ diversæ notentur. Nam Tabulæ habent XIII. M. P. ab Oeni Ponte Antoninus verò XVIII. M. P. sed fortè in Tabulis corrupta fuit scriptura, ut V. legi non posset.

La. Reip. Ro.
l. 2. f. 6. c. 14.
Mol. in Pto.
Bert. l. 1. Ger.
Rosac. in Pto.

XIV. Beloia via nominatur Antonino in itinere Aquilejâ Virunum.

Aquileja
Viam Beloio XXX.
Larice XXIV.
Santico XXVII.
Viruno XXX.

Laz. Reip. l.
12. f. 6. c. 1.
Cluv. Ital. l.
1. cap. 20.

Lazius viam Beloiam putat esse viam Carnicam in Forum Julium, quam Clausen appellant, ubi amnis Velach non procul Villaco ortus in Forum Julium defluit. Atverò Cluverius deductionem huius itineris putat esse per valem Idriæ, vnde illic quærenda esset via Beloia, seu viam Beloio, quod ait corruptè scriptum. Fortè via Beloia fluvii seu Polanæ, quæ Locopolim præterfluit: non enim procul inde vallis Idriæ, sed cum Slavi appellant Villacum Belack, quod ad Beloiam viam alludit, malim subscribere nunc Lazio, quàm Cluverio.

Laz. comm.
Reip. l. 12. f.
2. c. 5.

XV. Bononia vrbs superioris Pannoniæ Ptolomæo nominata, Lazius putat esse propè Sirmium in Bonmonstor; atque adeò esset in Pannonia inferiori: nec videtur alibi posse constitui, cum etiam Marcellinus eam locet propè Sirmium. Agens enim de Comite Luciliano, ait: sed ille ut fax (nempè Julianus) vel incensus malleolus, volucriter ad destinata festinans, cum venisset Bononiam à Sirmio milliario nono disparatam. Et alibi de Gratiano: Permeato Danubio dela-

Annal. Mar.
lib. 21. hist.

Idem l. 31.

B. tus Bononiam Sirmium introit. Ex quibus videtur colligi, quòd Bononnia fuerit in collimitio Pannoniæ superioris, & Inferioris

XVI. Bregetium Lazio est Bon-tuda propè Thatam Vngariæ; Pyrkheimero autem est Jaurinum, & Cluverio Strigonium Bertio Bregnitz. Ptolomæus id locat in Pannonia superiori. Antoninus in Itinerario ponit Bregetione: Tabula verò habet corruptè Brigantium inde Arrabo fl. XXX. M. P. ergò non potest esse Jaurinum Bregetio cum fluvius Arrabo seu Raba proximus sit Jaurino, nisi Antoninus intelligat Trajectum Arrabonis remotiorem, de quo suprâ dixi.

Laz. Reip. l.
12 f. 6. c. 16.
Pyrek. ap.
Bert. in. Ger.
Clu. in. Vin.

XVII. Boiorum deserta. quæ nam fuerint disceptatur inter Authores. Strabo obscurè de iis: Lacum Brigantium Rheti exiguâ ex parte, maximâ Helvetii ac Vindelici attingunt, & Boiorum deserta ad Pannonios vsq;. Quasi Boiorum deserta etiam attingerèt lacum Brigantium, qui hodie dicitur Podamicus Bodensee. Unde Welferus Boiorum deserta putavit fuisse magnum agri modum à Vindelicorum

Strabo. l. 7.

nibus ad Pannoniam Norici longitudine fuisse. Sed ex Plinio melius intelligitur, quæ fuerint Bojorum deserta: *Noricis junguntur lacus Peiso, & deserta Bojorum, jam tamen coloniâ Divi Claudii Sabariâ & oppido Scarabantiâ Juliâ habitantur.* Extrâ Noricum fuerunt ergò Bojorum deserta, & propinqua lacui Peisoni, & habitata coloniis Sabariâ, & Scarabantia. Sed lis adhuc est de situ Sabariæ, & Scarabantiæ. De Scarabantia ferè convenitur, quod sit in itinere Viennæ proxima post Aquas, hodie Germanis Schapring, Vngaris verò *Chepregb.* De Sabaria magis dubium. Lazius, Clusius, Bertius, interpretantur *Stain am Anger* / sed non placet id Cluverio, qui ex Antonini itinerario supputando M. P. existimat vltra *Stain am Anger* quærendam Sabariam in castello Sarvar, quod Gunfii, & Arrabonis confluentes cingunt. Verùm quantum ad Bojorum deserta par est ratio, cum Sarvar à *Stain am Anger* non multum distet. Proinde non benè videtur Lazius describere Bojorum deserta, ubi ait: *Bojorum deserta, quæ in mediterraneis ab Aniso fluvio usq; ad Cetium montem excurrebant, &c.* quia vltra Cetium montem ad orientem versæ, & sitæ fuerunt Sabaria, & Scarabantia non minùs, quàm lacus Peiso; & ab Aniso ad Cetium montem adhuc erat Noricum, extrâ quod fuerunt Bojorum deserta, quia vt aiebat Plinius *Noricis junguntur.* Tractus ergò ille, qui est inter Viennam, & Petovionem à parte Orientali montis Cetii fuerint Bojorum deserta pars Pannoniæ superioris. Bertius in Tabulis Ptolomæi

Sabariam interpretatur *Leibnitz.* Magnus verò *Gracium*, & similiter *Moleitius.* Sed si Savaria Ptolomæi eadem est cum Sabaria Antonini, repugnant situs, & Pannonos Sabariam Divi Martini pariam ab antiquo sibi vendicant. Quando verò prædictam Pannoniæ partem, & quinam Boij coluerint, Strabo indicat, ubi ait: *Quondam igitur Galli Padum accoluerunt plurimi, quorum maxime gentes Boij, & Insubri, & qui Romanam subitâ incursione ceperunt Senones cum Gæsaribus. Atque hos quidem postmodum prorsus deleverunt Romani: Boios autem sedibus ejecerunt. Qui cum ad Istrum commigrassent, apud Tauriscos habitaverunt, bellum adversus Dacos gerentes, donec tota gens funditus fuit excisa. Agrum verò, qui ad Illyricum pertinebat, desertum ac pecoribus pascuum vicinis reliquerunt.* Ex hoc loco intelligitur tractum illum Pannoniæ contiguum Norico, qui postea dictus est *Deserta Bojorum*, fuisse occupatum à Boiis ex Italia pulsus, quod factum censet *Adeltzreiter* anno urbis Conditiæ 565. ego paulò tardius ad annum V. C. 570. ante Christum 182. Non igitur hi Boij è Bojohæmo, sed ex Italia advenerant, cum Tauriscis habitantes, postmodum prorsus deleti Duce Getarum *Beroebista*, & Tauriscorum *Cretasiro*, ut idem Strabo habet, suâ ætate, id est circa annum Christi trigesimum. Serviet hæc observatio, ad discernendum, quo fundamento nonnulli tradant Bojos fuisse principes expeditionis in Delphos, cum eo tempore nulli adhuc in Pannonia Boii habitaverint: vt dicemus ad annum M. 3775.

Strabo l. 5.

Adeltzreit. P. 1. l. 2. n. 50.

§. II.

Antiqua nomina locorum Carnioliae vicinorum.

Lit. C. D. F. G.

Andobiana, quæ & *Candilaca* Antonini, vt putat Lazius, creditur esse *Judenburgum* Styriæ superioris, eo quod ab

Antonino collocetur post Virunum XX. M. P. id est quinque milliaria Germanica. Supponit autem Lazius Virunum esse *Friesachum*, alii putant esse *Völke-*

Laz. Reip.
Rom. l. 12. f.
3. c. 2. Clus.
ap. Bert. in
Anton. itin.
Clus. in Vind.

Laz. Reip.
Rom. l. 12. f.
7. c. 7.

Laz. l. 12. f. 6.
c. 4. Reip. Ro.

Völkemarcktam; ego de vtroque dubitem, nec quid certi hoc loco affirmaverim, licet inclinem in opinionem Lazii. Credo tamen Strabonis Candobunum esse idem cum Candobiana. An autem *Cardobianca*, cujus mentio est in Codice Præfecturarum Romanarum diversa fuerit à Candobiana meritò hæferis. Lazius asserit diversam esse, & ejus rudera quærit in finibus Austriæ, & Styriæ loco Friburg dicto, ubi *fluvi*us præterfluens vet. ris nom. nclaturæ umbram retinet, utpote decurtatæ: *Byncam* incolæ nominant. Sit, qui ad amussim Itineraria antiqua examinet, & loca hæc ipse perlustret, inspiciat, vetustas inscriptiones colligat, erit qui de his melius divinet.

II. *Capedunum*. Lazius suspicatur esse Capfenbergum Styriæ, & adducit probationem ex Strabone, quàm aptè judicet lector. Strabonis verba sunt: *Enim verò ij penes Istrum habitabant, duas in partes divisi. Nam & alii magni Scordisci appellati sunt, alii verò parvi. Illi quidem duos inter fluvios habitabant Istrum illabentes, alter Noarus appellatur præter Segefticam fluens, alter Martus, vel (ut alij) Bargus. Parvi autem ultra Istrum incolebant Triballis, & Moesis finitimi. Eo autem magnitudinis aucti sunt, ut usque Illyricos, & Poenicos & Thracios provecti sint terminos. Ipsi etiam urbes habuere Heortem, & Capedunum.* Quid isthic Styria superior extrà omnem Pannoniam sita sibi vendicet, si Scordisci tantum usque ad terminos Pannoniæ, & Illyrici accesserunt? Capedunum igitur non in Capfenbergo, sed ad Istrum, ad Noarum in Slavonia vel Croatia hodierna quærendum erat. Neque enim satis est, quod facit Lazius, allusiones nominum venari, sed oportet conferre

nomina cum historiis, cum itineribus, & alias advertere circumstantias.

III. *Carnuntum*. multis celebratum Historicis: Velleius de Tiberii Cæsaris expeditione in Marcomannos: *Ipse à Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orsus est.* Aurelius Victor etiam de Antonino Cæsare agens: *ab usq; urbe Pañoniæ cui Carnunto nomen est.* Amianus Marcellinus de Valentiniano Cæsare: *Cumq; exinde Carnuntum Illyriorum oppidum introisset, desertum quidem nunc, & squalens: sed ductori exercitus perquam opportunum &c.* Et rursum: *Agens itaque apud Carnuntum Imperator per continuos tres menses æstivos arma parabat, & alimenta, si quæ fors secundasset, pervasurus opportunè Quados.* Quin & Paulus Diaconus vel quisquis alius, nam adhuc sub judice lis est, Auctor Miscellæ de M. Antonino Cæsare: *Ingenti ergò labore, & moderatione cum apud Carnuntum jugi triennio perseverasset, Marcomannicum bellum confecit.* Denique etiam Plinius Carnuntum memorat, & quidem ad Danubium, ubi de Sarmatis, & Scythis agit: *superiora autem inter Danubium, Hercynium saltum, usque ad Pannonica Hyberna Carnunti, Germanorumq; ibi confinium, campos, & plana Jazyges Sarmatæ, montes C. verò & saltus pulsi ab his Daci &c.* Ptolomæus Carnunti loco ponit Carnus in Pannonia superiori statim post Juliobonam. Situm Carnunti designat Lazius in pago S. Petronellæ in finibus Austriæ, & Vngariæ, quâ iter est Viennâ Posonium. Cluverius id planè in Haimburg civitatem Austriæ vicinam Posonio protendit. Antonini Itinerarium Carnunti meminit, sed & Tabulæ ita ponunt.

Tabulæ	<i>Adflexum</i>	Antoninus
	<i>Gerulatis</i>	XVI.
	<i>Carnunto</i>	XIII.
	<i>Æquinoctio</i>	XIV.

Flexo.	XX.
Gerulata	----
Carnunto	XXX.
Æquinoctio & ala nova in medio	-----

Villagai

Vell Patere. l. 2 c. 109.

Aur. Vict. in Cæsar.

Marc. lib. 30. cap. 17.

Idem l. 20.

Paul. Diac. in Miscell. l. 10. c. 16.

Plin. lib. 4.

La. Reip. Ro. l. 12. f. 3. c. 1.

Strabo. l. 4.

Laz. cit. sect. 3. c. 3.

Laz. l. 12. f. 3. c. 3.

Strabo. l. 7.

Villagai IV.
Vindobona X.

Vindobona XXVIII.

Cluver. in
Vindel.

Torquent se valdè authores in omnibus his nominibus, & in sola Vindobona conveniunt, quòd sit Vienna. *Fleuxum* est Cluverio Owar. *Gerulata* eidem & Lazio *Cherulata Cherlburg*. Carnuntum, vt modo dixi, alter in S. Petronellæ pago vbi rudera cernuntur ingentis civitatis, quæ ego ipse ante triginta annos inspexi, alter verò in Haimburgo reponit, licet hæc duo loca vltra milliare ab invicem non distent. *Æquinoctium* putat Cluverius esse *Vischamunde*, sed *Alam novam* idem cum *Villagai* corrupto credit esse Eberstorff. Verùm distantia locorum non congruit plenè huic situi. Sed *Æquinoctio* Vindobonam ponit tabula distantiam XIV. M. P. quæ sunt tria cum dimidio Germanico; & hoc potest esse *Vischamund*, quia huc vsq; Viennâ quatuor millia computantur. Et quia inter Carnuntum, & Vindobonam tam Tabula, quàm Antoninus numerat XXVIII. m. p. quæ faciunt circiter septem Germanica millia, non recusarem potius cum Lazio Carnuntum in S. Petronella, quo septem circiter millia computantur Vienna, quàm in Haimburgo, quo octo numeramus reponere. Licet enim non adæquatè conveniat supputatio, Romani tamen vsi sunt longioribus sæpè itineribus, & fortè *Ala nova* fuit extra hodiernam viam, quâ progrediendo Carnuntum confecta sunt XXVIII. millia passuum, seu nostratia septem millia. Hæc de Carnunto, quod ineptissimè duo Itali Ruscellus, seu ejus emendator Rosaccius, & Moletius Passavij quærunt. Nominis etymon non indago an à Carnutibus Gallis, an à Carnis originetur: tantundem enim mihi est: quia à Carnutibus Gallis (quam diu erant Germani) & Carnos & Carniolos derivari existimo. Lambecius existimat Carnuntum à pago S. Petronellæ Haimburgum vsque

Ruscel. Rosa.
Molet. in
Geogr. Ptol.

Lam. T. 2.
Bib. Cæf. fin.

A. extensum fuisse, quod simul cum sub-
vrbiis, & vicinis ædificiis concedere non
abnuerem. Paulus Diaconus nomine
Carnunti vsus est pro Carantano: *Fugit*
(ait de Warnefrido) *ad Slavorum gentem*
in Carnuntum, quod corruptè vocitant *Car-*
rantanum. sed improprie.

Merian. Ty
App.

Paul. Dic. de.
gest. Lang.
l. 8. c. 22.

IV. *Celeia*, Plinio, dicta est *Celia* Ptolomæo; *Cilia*, & *Cileia* recentioribus, vna ex antiquissimis sive Norici sive Pannoniæ vrbibus adhuc hodie suam retinet nomenclaturam. Noricis eam tribuunt Ptolomæus, & Plinius, Lazius eam vellet Pannoniæ adscribere. B. Habuit suos ante duo, & tria ferè secula Dynastas, Comites, & Principes, quibus extinctis regionis ejus pars Carniolæ Ducatui, pars verò Styriæ attributa est, imperante Friderico III. Austriaco. Vix vlla vrbium in hisce partibus, tot conservavit hætenus antiquitatis monumenta, quot *Celeia*. Fuit initio Christianitatis sedes Episcopalis, vti & *Emona*, & vtrique subjecta Patriarchæ *Aquileiensi*, hodie Parochiam solum habet, cui subinde Archidiaconatus annectitur, & adhuc paret Patriarchæ: sed C. *Emona* post primum Episcopatum extinctum, recentius seculo decimoquinto æræ Christianæ novum consecuta est sub novo loci vocabulo Episcopatum *Labacensem*. De *Celeia* fusè agit Lazius. Cluverius eam malè Carniolæ tribuit, eo inductus fortasse argumento, quod Slavica lingua vrantur *Celeiani*, sed hac ratione magnam Styriæ, & *Carinthiæ* partem deberet Carniolis adscribere. Hunc fortasse imitatus Georgius Fournier ingenti planè allucinatione scripsit: *Savus ex Alpibus Carnicis exortus superioris Carinthiæ montes secans fertur in ortum per Carnioliam, ad urbem Emoniam vern. Laubach, quæ ipsi insidet, & prætervectus Celeiam Romanam coloniam, Præsidis olim hujus Provinciæ sedem, nunc Comi-*

Laz. c. sect.
4. cap. 6.

Four. Geog.
lib. 11. c. 13.

Comitatum Cilley quietior labitur, Croatia se jungens à Slavonia. &c. In lineis non planè quatuor, magni quatuor errores. Nam Savus nuspiam fecat, imò nec attingit Carinthiam. 2. non fertur ad urbem Æmonam seu Laubach, sed integro inde milliari distat. 3. Hæc illi non infidet. 4. non prætervehitur Savus Celejam, nisi valde remotè. Mirum quantum in similibus aberrent alienigenæ.

V. *Claudia*. Dubium, an idem cum Ptolomæi *Claudio* in Norico. Plinius inter Norici vrbes reponit *Claudiam, Flavium, Solvense*. Putat Cluverius hujus vestigia esse in vico *Clausen* non procul ab oppido *Marquartstein* & lacu *Cbiembsee*. Econtrà Lazius putat *Claudiam* Romanam coloniam à Carnis, qui Romanis successerunt appellatam à trajectu Dravi propinquo *Claudenfurtum*, & postea corruptè *Clagenfurtum*. Hæc sunt conjecturæ, quibus nec derogo fidem, nec attribuo, donec reperiam certiora. Pyrckheimerus pro *Cladinio* & *Claudia* reposuit *Claudionum*, & suspicatur esse Melck Austriæ, quo verò fundamento, mihi non liquet. Certè probabilius & scriberetur *Claudio*, & quæreretur inter angustias Alpium Noricarum, non in Melck, imò nec in *Closterneuburg*, vti habet Roscius, & ante eum Moletius. Cæterùm *Clagenfurtum* recentius est, nec videtur Romanorum tempore ibi aliquid extitisse, cum vnicò inde milliari celebre fuerit *Solvense* municipium, vel potius, vt alibi dissero, *Tiburnia*. Derivatio ejus nominis magis videtur esse petenda à præterlabente amne Glana, vt dictum videatur quasi *Glæfurt*, id est Glanæ trajectus, quam vocem postea incolæ depravatam flexerunt in *Clagenfurtum*, fortè occasione fabulæ de judicato reo post suspendium, quam Megiserus refellit. Quid si apud Sraonem locus ille, vbi nominantur *Daros* & *Clanes* fluvij, non esset planè corruptus, vt arbitratur Cluverius, & pro

A. *Daros Dravus*, pro *Clanes* non esset legendum *Savus* vt ille ait, sed *Glana*? ambo in Norico, cujus fortè notitiam Cluverius non habuit. Cæterùm *Claudio* suspicatur *Althamerus* esse *Ensum*, sed hoc appellabatur olim *Laureacum*: Villanovanus vult esse *Closterneuburg*, sed hic locus à Romanis non putatur fuisse habitatus, & est ad Danubij ripam. Ptolomæus verò ponit *Claudio* sub Danubio. Atque ita adhuc *Claudio* & *Claudio* divinationis materia est.

VI. *Dacia*. Romana olim Provincia, vbi nunc est *Transylvania*, malè à quibusdam Neotericis cum *Dania* confunditur. Jornandes: *Dacos autem post hæc jam sub imperio suo Trajanus, Decebalorum eorum Rege devicto terras ultra Danubium, quæ habent decies centum mille passus spatia, in Provinciam redegit.* Clarius paulò Sextus Rufus: *Trajanus sub Rege Decebalovic, & Daciam trans Danubium in solo barbarico Provinciam fecit; quæ in circuitu decies centena millia passuum habuit: Sed sub Gallieno Imperatore amissa est, & per Aurelianus translatis ex inde Romanis, duæ Daciæ in regionibus Moesie ac Dardaniæ factæ sunt.* Unde postea recenset inter Provincias Illyrici *Daciarum duas*. Meminerunt *Daciæ* & *Dacorum* plures alij historici, quos cum Getis eosdem populos fatetur Plinius. *Getæ Daci Romanis dicti: Dania verò & Dani ab his remotissimi ad mare Germanicum colunt, & nomen obtinent à Mercurio, vt tradit Cluverius: Alij dixere Mercurium Dan, unde in hanc usque diem Dani vocantur populi.* Quare *Dani* & *Dania* cum *Dacis* & *Dacia* non debent confundi. Duplex sub Romanorum Imperio *Dacia* fuit alia mediterranea, alia *Ripensis*. Mediterranea erat vbi nunc *Transylvania* Saxonum & *Zikulorum* extenditur: *Ripensis* verò inter *Ripas Danubij*, *Tibisci*, *Mari*, *Cusi* que excurrerat. Mediterraneam administrabat Legatus Consularis, *Ripensem*

T

Dux

Plin. lib. 3. c. 42.

Cluver. in Vindel.

Laz. l. 12. scilicet 6. c. 3.

Pyrckheim. ap. Bert. in Germ. lib. 1. c. 24.

Jornand. de regn. fuc. cell. cap. 51.

Sext. Ruf. in Breviar.

Plin. l. 4. c. 12

Cluver. l. 1. Germ. c. 26.

stab. lib. 4.

Panciroli.
Not. Imp.
Or c. 1. 5.
Laz Reip.
Rom. lib. 2.
cap. 6.
Gitel. Syn.
lit. D.
Strab. lib. 7.

Dux limitaneus & Præses. De quo videatur Notitia Imperij Guidonis Panciroli, & Lazius, alijq; apud Ortellium. Antiquitûs inter Dacos & Getas distinctionem fuisse tradit Strabo. *Fuit & alia regionis divisio, ex antiquis permanens temporibus. Alios enim Dacos, alios Getas appellant. Getas quidem, qui ad Pontum in Orientem vergunt: Dacos autem qui in oppositum versus Germaniam & ad Istri fontes: quos olim Davos vocatos esse reor: ex quo apud Athenienses Davorum & Getarum nomina servilia, &c.*

Laz Reip. l.
12 sect. 6.
cap. 4.

VII. *Flavium*. Inter oppida Norici à Plinio recensetur, vbi & à Codice Præfecturarum Roman: Lazius existimat ejus rudera esse in valle Lavantina

Quadratis

Flexo.

Gerulata.

Carnunto.

XX. M. p.

X. M. p.

XX. M. p.

Laz. cit. sect.
3. c. 5.

Putat Lazius Flexum esse infra Posonium, vbi Danubius in duo quasi cornua finditur, & flectitur, loco quem incolæ Ketischee appellant. Atverò Cluverius ait Flexum esse Owar, seu Altenburgum, quod quidem si illud ipsum intelligit, quod Posonium contendentes in via occurrit, cum subductione itineris congruere non poterit, quia si Carnuntum est Pagus S. Petronellæ, inde ulterius procedendo XXX. m. p. seu milliaria Germanica septem cum dimidio numerari debent ad Flexum. Alterum proinde Owar ultra Posonium erit Flexum Antonini. Spiegelio Flexum est Vienna Austriæ, sed ineptè.

Cluver. in
Norici. Laz.
l. 12. sect. 6.
c. 5. Ptolom.
l. 2. c. 12.
Peuting. in
Tab.
Laz iter. cit.
sect. 2. c. 1.
Megiser. lib.
1. c. 2.

IX. *Gavanodurum* vt Cluverius legit vel *Gamanodorum* vt Lazius in antiquis exemplaribus Ptolomæi: nam recentiora habent *Cambodunum*. Norici aut Vindelicæ oppidum, Lazio videtur esse modo Gammartingen in Rhetia vel Suevia, modò verò *Cbiembsee* propè Salisburgum: Peutingero Frisinga: at Cluverio ipsum *Salisburgum*: eo-

ad S. Andream loco Episcopatu decorato. *A Flavia vallis Flaviana est cognominata, quam incolæ deletâ prima literâ, vt solent Lavanam, & Lavandam pronuntiare.* Megiserus qui Flavium cum Solvensi conjungit, reposuit illud in Solio propè Clagenfurtum, sed apud Plinium lego *Flavium*, *Solvensi* interpunctum commate; & sic legendum melioris notæ authores censent. Æneas Sylvius, & post eum Aventinus Flavium crediderunt esse Viennam Austriæ, quos refutat Lambecius, qui potest videri.

Sylv. de gest.
Frid. III. Imperat.
Aventin.
lib. 2. Annal.
Lambe. Bibl.
Cæsl. lib. 2. c.
1 num. 7.

VIII. *Flexum*. nominatum Antonino in itinere Bregetione Vindobonam: vbi ponit

quod Juvaviæ mentio apud antiquos Geographos non reperiatur. Stainhauser in Chron. MSS. Salisburgensi meminit à quibusdam existimari (vt Aventino) Pedacum Ptolomæi congruere Salisburgo, qui nihilominus scribit Juvaviam à Julio Cæsare conditam, aut saltem Castrum Juvaviense. De Pedaco vel Pædico etiam refert ex eodem Aventino, quod in antiquis scripturis reperiatur *Archiepiscopus, qui & Pædicensis vel Pædienensis*. Respexit forsan ad diploma, vel Bullam Leonis Papæ III. quod refert Hundius in Metropoli vbi de Arnone decimo Juvaviensium Episcopo agit. in eo quippè legitur *Archiepiscopum, videlicet Arnonem Ecclesiæ Juvaviensium, quæ & Petena nuncupatur, quæ in honore B. Petri Principis Apostolorum venerabiliter est consecrata*. Annus Diplomatis est post natum Christum 798. Sed cum ipsemet Hundius in margine annotet: *Ita habent exemplaria Salisburgensia, quæ tamen videntur corrupta, & malè congrua*: nihil est quod persuadeat Juvaviam & Petenam pro eadem vrbe

Stainhauf.
MS. c. 1.

Hund Metrop.
Salisburg. de Arn.
no. Episc. 10.

acce-

acceptam vel habitam, quia multum valde tam vrbes, quam Episcopatus distant. Fortasse Arno Episcopus Salisburgensis eo seculo semibarbaro vtramque administravit Ecclesiam Petenensem & Salisburgensem, tametsi jam tunc Petinensis Episcopatus paruerit Aquilejensi Metropolitæ; vel certè in exemplaribus positum erat *Pedica*, quod cum nomine notiore libarius mutavit & scripsit Petena. Unde si Juvavia nominata fuisset Pedicum, vel Pedica, alibi quærendum esset Gavanodurum. Ego autem existimo Salisburgum à prima sui conditione appellatum Juvaviam, quod alij scripse-

runt subinde *Jovavum*, vt Antoninus, Vivanum vt Eginhartus, *Ad Juvense*, vt Notitia Imperij. Quod verò Ptolomæus hanc urbem non nominaverit, nihil mirum, quia de Norico videtur parvam habuisse notitiam, cum plura alia loca Itinerariis celebrata prætereant. Coeterum Gavanodurum Betius putavit esse *Brannau* Baviaræ, similiter Moletius & Rosaccius. Ego nihil hic definitio, quia meræ sunt conjecturæ. Erravit autem Lazius qui *Juvaviam* credidit eandem urbem esse cum *Joviaco*. Si Antonini Itineraria recte inspexisset, poterat ibi legere.

Laz. l. 12. f. 6. cap. 9.

Ovilabim.
Joviacum.
Jovavim.

m. p. XXII.
m. p. XXVIII.

Quæ sunt tria loca distincta, & satis ab invicem diffita.

X. *Gallia Cisalpina*. Quàm procul extensa fuerit olim Gallia Cisalpina operæ pretium est hic annotare, vt nonnulla apud Historicos dubia melius intelligantur. Duplicem Galliam Romanis nominatam ante, & post constitutum Romanum Imperium, apud veteres authores in confesso est, nimirum Cisalpinam & Transalpinam, quæ etiam Ciceroni dictæ Citerior & Ulterior: aliis verò progressu temporis Citerior Togatæ, Ulterior Comatæ nomen obtinuit. De Comata nobis hic nulla quæstio: de Togata seu Cisalpina, juvat scire quàm procul in Orientem, & Septentrionem se extenderit. Erat autem hæc vna & eadem cum Italia Subalpina, mutato nomine postquam Galli in ea confederunt, vnde etiam dicta Circumpadana, & subdivisa in Cispadanam, & Transpadanam. Cispadana dicebatur ea pars, quæ ad Appenninum & Liguriam porrigitur, vt notavit Strabo, cum dixit: *Cujus meridionale latus litore Venetorum, & Appenninis jugis ad Ariminum, & Anconam*

vsque porrectis includitur: Et rursum postea: *Mediam ferè secut Padus: vnde regionis pars altera dicitur Cispadana, altera Transpadana. Cispadana vocatur quidquid ad Appenninum, & Liguriam vsque extenditur. Et paulò post: Hanc habent Galli & Veneti. Accedit & Mela: Sinistra parte Carni & Veneti colunt Togatam Galliam. Igitur ex horum mente Gallia Togata, & Cispadana comprehendit etiam Venetos & Carnos. Addit Cluverius Histros: Sub cuius titulo non tantum Gallici populi, sed & Histri, Carni, Veneti, Ligures, & aliæ Alpinae gentes comprehensæ fuerunt. Cum verò etiam Japydes fuerint Alpina gens, media inter Histros & Carnos, eos quoque Galliæ Cisalpinæ adnumeratos censendum est, quo illud Strabonis: referas: *Japydes quoque permixta nunc Illyrijs & Celtis gens. Neque dubitem de parte Liburniæ, quæ olim Japydibus attributa fuit, cum Senia à Senonibus condita Gallis debeatur. Eodem jure pertinuerit ad Galliam Cisalpinam pars Pannoniæ superioris attingens Japidiam, postquam scilicet à Romanis occupata fuit; siquidem**

Mel. l. 2. c. 4.

Clu. Ital. l. 1. cap. 22.

Strabo l. 4.

Cic. Phil. 7.
Sallu. in Cat.

Strabo l. 7.

dem, infessa fuit ab iisdem Gallis, qui Italiam invndaverunt Duce Belloveso, ut testatur Justinus. *Ex his portio in Italia confedit, & portio in Illyricos sinus &c. per strages Barbarorum penetravit, & in Pannonia confedit.* Ex his intelliges locum illum Authoris Miscellæ de Theodosio contra Eugenium in Alpibus Juliis pugnaturus: *Cum manu maxima venit ad Gallias, illic enim præparabat bellum.* Certè proficiscens ex Oriente, & obviturus hosti, qui jam Alpes Julias munierat, non debuit proficisci in Galliam hodiernam sive Transalpinam, multò minus ad circumpadanam interiorē, sed in Pannoniam superiorem, & Japydiam Alpibus Juliis contiguam, & ibi parare bellum. Hinc est, quod de hac etiam expeditione loquens Pacatus Orator dixerit de nostra Æmona, illam Theodosio adventanti obviam effulā: *Pia Æmona, impulsis effusa portis obviam provolavit.* Hucusque igitur Gallia Cisalpina sensim protensa fuit. Ex hac observatione lucem accipient nonnulla apud Historicos obscura, quæ in decursu annalium attingemus. In Martyrologio subinde legitur Constantiæ in Gallia, cū de nulla Constantia in Galliis constet, sed ad lacum Potamicum vna sita. Verūm hoc probabiliter de Constantia Japydica intelligendum seu Galliæ Cisalpinæ, quæ prius dicta Noviodunum à Constantio Imperatore Constantini filio dicta fuisse creditur Constantia. Similiter passi feruntur aliqui sancti Novioduni in Gallia, quod consideratè legendum, quia ambiguum vtrum Novioduni in Gallia Transalpina, vel Cisalpina, sicuti ostendam clarè ad annum Christi 284. & alibi.

Justin. l. 24.

XI. *Gesodunum.* nominatur à Ptolomæo in Norico: hoc putat Lazius esse Styram in Austria suprā Anasum vel Steyrgarsten, à Gesatis Gallis de quibus Strabo: *Qui olim cum Gesatis Sennones Romanâ per impetum potiti sunt urbe; hos Romani posterioribus annis funditus deletos*

perdiderunt, Bojos verò è finibus ejecerunt. Inde migrantes circumjacentes Istro locos cum Tauriscis habitant. Ad quem locum sic commentatur Lazius: *Ecce verò quàm pulchrè omnia conveniunt. Bojos inquit ille, Gesatas ac Senones ex Italia profugos ad Tauriscos concessisse, & cum his circumjacentes Istro locos coluisse, hoc est ipsissimum tractum Styrensem &c.* Non est quod sibi hic gratuletur Lazius, quod omnia pulchrè conveniant, quia revera vel non intellexit ipse Strabonem, vel credidit nos, qui ejus commentarios inspecturi eramus, non intellecturos. Ubi rogo dicit Strabo, quod Gesatæ ad Istrum, ad Tauriscos migraverint? annon clara sunt Strabonis verba: *cum Gesatis Sennones: hos Romani funditus deletos perdiderunt?* Si funditus deleti sunt, & perdit, quomodo cum Boiis ad Tauriscos migrarunt? Molelius nihilo fortè melius divinat *Gesodunum* esse Salzburgum: Bertius verò & Ruscillus existimant esse *Ipsium* Austriæ, quod ambo à Pyreckheimero didicerunt: ego nihil definio; nisi quod Pyreckhaimerum, & sequaces putem aberrare à scopo.

XII. *Gesaces* mons nominatur apud Trebellium Pollionem: *Galliennus interea vix excitatus publicis malis, Gothis vagantibus per Illyricum occurrit, & fortuito plurimos interimit: quo comperto Scythæ factâ carragine per montem Gesacem fugere sunt conati.* Lazius legit *Gesacum*, & addit hunc montem vocari hodie vulgò veteri voce corruptâ *Schekkel*. Est mons iste vicinus Græcio; verūm Lazius non probat illum eundem esse *Gesacum*, licet dicat quod Trebellius *Gothorum ex Dalmatia in Pannonias fugam enarret, quæ haud equidem per aliam viam, quàm Styriam inferiorem, ipsumque de quo loquimur montem Schekel fieri potuit.* Neque enim Trebellius ibi Dalmatiæ meminit sed Illyrici, quod licet includeret Dalmatiam, latius tamen patuit, & poterat hæc pugna committi in Moesia,

Laz. l. 12. f. 7. c. 3.

Mol. Rusc. Bert. Pyreck. in Tab. Ptol.

Treb. in Gal.

La. Reip. l. 12. f. 3. c. 8.

in

in Pannonia inferiori. Et cur fugerent in Pannonias, cum eas nondum possiderent sub Gallieno, sed solum hostiliter invaderent? Nisi ergo Lazius aliter doceat Gothos per montem Schekhel fugisse, non credimus Schekhel esse antiquum montem Gessacem, qui probabilius fuit in Pannonia inferiori. Schekhel autem non spectat ad Pannoniam.

XIII. *Graviacum* nominatur in

§. III.

Antiqua nomina locorum Carnioliae vicinorum.

Lit. H. I. L.

Heortes vrbs Straboni nominata, quam Lazius perperam in Styria locat, vbi hodie Hardperga, sed & montem

Heortem confingit nullo dato fideiussore. Strabo Heortem vocat urbem Scordiscorum, qui ad usque Illiricos & Pæonicos, & Thracicos provecti sunt terminos. Complures igitur jacentes in Istro Insulas occupavere. Ipsi etiam vrbes habuere Heortem & Capedunum. Procul abest Hartperga à Danubio. Heordeam regionem (quam cum Heorte eandem credo) Plinius in Pæonia nominat, & populos ab eadem Heordenes ad Anium flumen. Quare qui Heortis rudera volet inquirere non in Styriam, sed in Pannoniam inferiorem, & vltra se conferat necesse est. Fortassis Heortem designavit Jornandes sub nomine Hertii, agens de quodam Mundone: *Hic Mundo Attilianis quondam origine descendens, Gepidarum gentem fugiens, vltra Danubium in locis incultis, sine ullis terræ cultoribus debacchatur. Et plerisque abactioribus scamarisque, & latronibus undecunque collectis turrim, quæ Hertum appellatur supra Danubij ripam positam occupans, ibique agresti ritu prædans vicinos, Regem se suis grassatoribus nuncupat.* Exemplar Gruteri ponit Hertam pro Hertum.

II. Idunum. In Norico reponitur

Tabula Juvavo, Virunum quasi medio itinere, de quo Cluverius: *Graviacum ex ductu itineris & vocabuli similitudine fortè fuerit oppidum Gurck ad fluvium cognominem.* Sed si ve Virunum agnoscas Frisaci, si ve ut Cluverius vult Gentifori, id est Völckhemarkhtæ, non invenes distantiam Antonini, quæ ponit inter Graviacum, & Virunum LV. m. p. id est Germanica miliaria ferè quatuordecim.

à Ptolomæo, sed adhuc quæritur ejus situs. Bertius, haud dubiè secutus Lazium interpretabatur Udinum per litterarum transpositionem, sed quomodo Utinum vel Udinum esset Idunum si extrà Noricum semper fuit, si ve in Carnia, si ve in Venetia regione? silent de Iduno Pyrckheimerus, Peütingerus, Cluverius, quia difficile est indagare similia, quæ soli Ptolomæo nominata sunt. Si liceret per anagrammata argue-re, potius Idunum crederetur esse Dui-num, quod licet etiam extrà limites Norici fuisse putem, proximè tamen attingebat Noricum, vel etiam aliquando illi attributum fuit, si Goritiam concedamus fuisse urbem Norici, à qua Dui-num quatuor vel quinque miliaribus abest. Sed melius alibi quæretur. Observavit Lazij in hoc lapsum Henricus Palladius, qui ait: *Si demus Utinum in Norico mediterraneo esse, nempe etiam reliqui Carni & Veneti ad Noricum pertinebunt: Quare vno contextu horum loca debuit complecti Ptolomæus; quod cum non fecerit, sed Carnorum & Venetorum oppida à Norico penitus seceverit, utique Idunum illud Noricum nihil ad Udinum Carnicum faciet.* Unde ego, si divinare licet potius Idunum quærerem in Judenburgo, quod fortè initio Germani appellaverunt Idenburg, postea corruptè Judenburg. Favet

Laz. lib. 12. sect. 3. c. 8.

Strab. lib. 7.

Jornand. de reb. Get. c. 58.

Bert. in Tab. Ptol. Laz. lib. 12. sect. 6. c. 2.

Henr. [Pallad. rer. Foro Julienf. lib. 2.

vet situs, qui est in Norico, & vicinia Viruni, & Teurniæ: nec curanda hic est traditio, quæ sæpè est vulgi fabula quòd Judæi illam civitatem prius inhabitaverint, vel condiderint, nec vsurpatio Insignium, quæ repræsentant Judæum, siquidem Insignium inventio est recentium seculorum, post mutationem nomenclaturæ.

III. *Julium Carnicum.* ponitur à Ptolomæo *inter Italiam & Noricum* in tabula tamen Norici oppidum. Pleriq; id putant esse *Villacū* vt Pyrckheimerus, Bertius, Ruscillus. Alii Zuglio oppi-

Antoninus	<i>Aquileja</i>
	<i>Ad Tricesimum</i>
	<i>Julio Carnico</i>
	<i>Loncio</i>
	<i>Agunto</i>
	<i>Litamo</i>
	<i>Sebato</i>
	<i>Vipiteno</i>
	<i>Veldidena</i>

dulum Carniæ, vt Cluverius, Simlerus A. Lambecius. Denique & Moletius absone *Golitia Austriæ*, duplici vel triplici errore, quia *Golitia* malè scriptum pro *Goritia*. 2. *Goritia* non vocatur civitas Austriæ, sed alia diversa *Cividal*. 3. quia ibi *Julium Carnicum* nemo aliorum quærit: nec *Goritia* sita est inter Italiam & Noricum. Optima divinatio esse potest ex Itinerario Antonini, qui subducens iter *Aquileia Veldidenam* hoc est *Wilten* Tyrolis ad Oeni Vtiq; confluentes tribus milliaribus suprâ *Insprugg* seu *Oenipontem*, hoc modo loca enumerat.

Cluverius	<i>Aquileja.</i>
XXX.	<i>Tricesimo</i>
XXX.	<i>Zuglio</i>
XVI.	<i>Lientz</i>
XVII.	<i>Doblack vel Iñché.</i>
XXIII.	<i>Luttach.</i>
XXIII.	<i>Sunneberg</i>
XXXIII.	<i>Stertzigen</i>
XXXVI,	<i>Wilten</i>

Quæ loca, mihi fateor ignota, melius fortè ab aliquo in Tyroli diutius versato possent expendi. Videtur interim *Julium Carnicum* potius esse *Zuglio*, quod partem nominis adhuc retinet, quàm *Villacum*. Neque assentior *Lazio*, qui *Julium Carnicum* in *Vellach* oppidulo non procul ab *Abbatia Mazo dicta antiquis Memazone*, collocat, quamvis non sit magna differentia, quoad situm. Sed libet hic assentiri *Palladio*, qui *Annium* allegans inquit: *Nunc Julium Carnicum commutatâ literâ Zuglium dicunt incolæ, nulli dubio, ut Annio placet, linguâ & prolatione Thuscâ, à quibus Carnos prognatos demonstravimus. Sic Alpes Julias Zuglias, & corruptè Zelas appellari idem auctor voluit.* Nihil opus recurrere ad pronuntiationem *Thuscâ* cum hodie *Veneti* literas hæc commutent dicendo *Zuanne* pro *Joanne* &c.

IV. *Julibona.* Ptolomæo in *Pannonia superiori* prima urbium reponitur, quàm alij *Vindobonam*, & *Vindo-*

manam appellant. Errore aliquo librarium pro *Vindobona* positum esse *Julibona* in Ptolomæo censet *Lazius*, cum nec apud Ptolomæum *Vindobona*, nec apud alios scriptores *Julibona* reperitur. Ego miror nec *Vindobonam*, nec *Vindomanam*, nec *Julibonam* reperiri apud *Plinium*, aut aliquem vetustiorum; præter *Antonini Itinerarium*. Unde subit animum illa suspicio, quod fortè *Flavium Plinij*, & *Faviana* vel *Fabiana Pauli Diaconi* idem fuerint cum *Vindobona*, & hodierna *Vienna*; quo fortè respexerit *Sabellicus* pro *Julibona* agnoscendo *Flavianam*, ut est apud *Ruscillum*. *Petrus Lambecius* magno nisu vult evertere *Lazij* & aliorum Recentium opinionem, qui *Viennam* aliquando *Favianam* vel *Fabianam* dictam existimant: putatque *Fabianam* seu *Favianam* eandem fuisse, quæ *Flavium Plinio* est urbs *Norici*. habet argumenta sat plausibilia, sed cum hoc *Flavium* trans *Cetium montem* reponat

Pyrck. Bert.
in Ptol. Geo.
Clu. l. 1. Ital.
c. 20 Simler.
ap. Bert. Mo.
in Tab. Ptol.
Lam. Bibl.
Cæf. lib. 2.
cap. 9.

Laz. lib. 12.
sect. 6. c. 1.

Henr. Pall.
rer. For. Jul
lib. 4.

Ptol. l. 2.
c. 15.

Laz. infrâ ci.

Ruscel. in T.
Ptol. Lam.
To. 2. Bibl.
Cæf. c. 1. & 2.

ponat non procul Viennâ, miror quod Eugippius in vita S. Severini nunquam meminerit Vindobonæ, vt suspicer nihilominus temporibus S. Severini Viennæ nomen fuisse Favianis abolito jam nomine Vindobonæ.

Plin. lib. 3.
c. 22.
Liv. lib. 44.

V. *Labeates*. populi quorum meminit Plinius in Liburnia circa Scardonam Dalmatiæ, de qua Livius cum de Gentio Illyriorum Rege narrat. *Ad Scordam inde ventum est, id quod belli caput fuerat non ed solùm, quòd Gentius eam sibi ceperat, velut regni totius arcem, sed etiam*

quòd Labeatium gentis munitissima longè est & difficilis aditu. Duo cingunt eam flumina, Clausala latere urbis, quod in Orientem patet, præstans, Barbana ab regione Occidentis ex Labeatide palude oriens. Ex his patet situs Labeatium, & simul refellitur quidam, qui à Labeatibus denominatum putat Labacum, quod ab illis aliquot dierum itinere sejunctum est, in Pannonia non in Liburnia.

VI. *Laciacum*. cuius meminit Antoninus in Itinerariis & Tabulæ inter Juvavium, & Ovilabim.

Clu. in Vin.
& Nor.

Tabulæ	Antoninus	Cluverius.
Juvavo	Jovavi	Salisburgum
Tarnantone XIII.	----	Wissenstein
Laciavis XIV.	Laciaco XXVIII.	Gmunda Traunæ
Tergolape XVIII.	----	Lambach.
Ovilabia XIV.	Ovilanis XXXII.	Welfsum
Blaboriciaco XIV.	Lauriaco XX.	Laureacum seu Ensum

Ex quo constat Laciacum esse hodiernam Gmundam ad lacum Traunæ seu Trunæ in Austria superiori, cum à lacu nomen trahat Laciacum, & situs correspondeat.

VII. *Lentias* vel *Lentia* repa. Notitiæ Imperij, & Codici Præfecturarum Romanarum Scoti nominata, est hodiernum Lincium superioris Austriæ in quo consentiunt Cluverius, & Lazius suadetque ipsa nominis affinitas.

Clu. Vind.
Laz l. 12. f.
7. cap. 4.

Ptol. lib. 2. c.
15. sect. 4.
cap. 2.

VIII. *Lentudum*. Ptolomæi in Pannonia superiori cum *Leonata* Scoti

<i>Aquileja</i>	id est
<i>Ad Tricesimum</i>	XXX.
<i>Julio Carnico</i>	XXX.
<i>Loncio</i>	XVI.
<i>Agunto</i>	XVII.

fortassis idem. Lazio est hodierna Luentenberg inferioris Styriæ vino generoso nobilis, quam & Ludbreggam nominatam censet. Cæteri Geographi de Lentudo nihil divinant.

IX. *Loncium*. Antonino in itinere ab Aquileia Tridentum nominatur, de quo Lazius, *Lontij ruinæ visuntur in Luentio, ubi hodie sunt Tyrolis, & Carinthiæ confinia*. Idem sentit Cluverius, & ex Itinerario clarum est, quod sic subducit iter

Laz. l. 12. f.
6. cap. 6.
Clu. sup. cit.
Lamb. Bibl.
l. 2. cap. 3.

☞
Aquileja
Tricesimo
Zuglio
Luenz
Innichen

§. IV.

Antiqua nomina locorum Carnioliae vicinorum.

Lit. M.

Adronum vallis. Lazij conjecturâ eadem cum *Magistricæ* Stephani Byzantij. Non parvus Carinthiæ ager (inquit

Lazius) qui à Millestadio Frisacum ducit ad Salczburgum, à Noricis videlicet, nuncupatur im Noring. In his finibus & Madronum est vallis ampla, vulgò in Madron quon-

Laz. l. 12.
sect. 6. cap. 6.

- quondam Magistrice corruptè ut opinor à Stephano in libro de urbibus dicta. Apud A. Ort. v. Taur. Ortelium ponit Stephanus Magistricen Tauriscorum regionem juxtà Alpes vicinam Germanis, quod non videtur abscedere à Lazii opinione.
- II. *Maletum* à Paulo Diacono nominatum in Athefina valle apud Lazium idem est, quod castrum *Maltzan*. cujus nominis familia quondam nobilis Carnioliam etiam consanguinitate illustravit. Diaconus quidem enumerat castra, quæ Franci diruerant in territorio Tridentino, ut ipse ait: Tefana, Maletum, Sermisana, Appianum, Fagitana Cimbra &c. Sed quibus ea locis corre- B. spondeant, alii divinent.
- III. *Marinana* & *Marcena* castra teste Lazio idem sunt. Codex Præfecturarum Romanarum inter municipia Valeriæ Marianam recenset. Notitia Imperij hoc solum habet: *Tribunus cohortis Marinanæ. Sub dispositione viri spectabilis Ducis Provinciæ Valeriæ Ripensis.* Pancirolus verò addit: *Tribunus cohortis Marinanæ excubabat, locus erat Valeriæ, de quo Itinerarium, cohortis nomen deest.* Subjungit ad superiora Lazius, homo in conquirendis antiquitatibus felix, sed in conscribendis negligens, pares sibi nactus Typographos: *Quam civitatem Ammianus Marcellinus castra Marciana appellat. lib. 30. scribens de Ducatu Valeriæ, ubi & Martelliani Valeriæ Ducis meminisse videtur.* Ego penè verbatim percurrans lib. 30. Marcellini nec Marciana castra nec Martelliani nomen invenio. Casu lib. antecedente 29. lego hæc verba: *Valentinianus studio muniendorum limitum &c trans flumen Istrum in ipsis Quadorum terris ædificari præsidaria castra mandavit: quod accolæ ferentes indignè sui que cautiore; legatione tenus interim ac susurris arcebant. Sed Maximinus in omne avidus nefas, & genuinos mitigare nequens flatus, quibus Præfecturæ accesserat tumor, increpabat Equitum per Illyricum eo tempore Magistrum armo-*
- rum, ut pervicacem, & desidem, necdum opere, quod maturari dispositum est, consummato: addebatque ut consulens in commune; quod si parvo suo Marcelliano deferretur potestas per Valeriam Ducis, munimentum absque ulla causatione consurgeret. Utrumque mox est impetratum &c.* Hic mentio fit Marcelliani non Martelliani, castrum etiam sed non Martiani, nisi fortè Lazius caligantibus ex multo oculis, ante ista relata legisset eodem in Authore: *Perque Casariensis Mauritanie oppida reversus Sitifim, Castorem & Martinianum rapinarum flagitiorumque Romani participes ad interitum tortos incendit putans esse Castrum Martianum Castorem, & Martinianum.* Meliori fide allegavit Jornandem idem Lazius, non tamen incorrectè aientem: *Sauromatae verò, quos Sarmatas diximus, & Cenandri, & quidam ex Hunnis, in partes Illyrici ad Castra Marcena sedes sibi datas coluere.* In exemplari Gruteriano lego correctiùs *Sauromatae verò, quos Sarmatas diximus, & Cenandri, & quidam ex Hunnis in parte Illyrici ad castrum Martenum sedes sibi datas coluere.* Jam ex hisce autoritatibus infert Lazius: Sanè Margburga Styriæ non solum nomine ad veterem hanc vocem alludit, verum etiam id testatur sacrosanctæ vetustatis monumentis, quæ inibi, & extant & quotidie eruuntur. Falleris omninò Lazi, si putas Sarmatas, Cenandros, Hunnos Marburgi Styriæ habitasse eo tempore, quo Gothi Pannonias tenuerunt, ut ibidem narrat Jornandes. Falleris etiam, si castrum illud anonymum, quod Maximinus Præfectus cum filio Marcelliano absolvit velut munimentum contra Quados Martenum castrum putas, & ejus rudera in Marpurgum Styriæ quæris. Trans flumen Istrum ædificabatur, ut ait Marcellinus, numquid postmodum ad ripam Dravi translatus est? Quare Marcena vel Martena vel Martiana alibi quærenda sunt. Si Notitia Imperij ordinem aliquem servat in Præfectura-

Laz. lib. 12.
sect. 2. cap. 6.

rum locis, cum *Marinana* cohors ponatur inter Aleſcam, & Tranſacincum id eſt inter Almas, & Czepel ſive Raczenimarkh Vngariæ, facile quivis poterit divinare longè à Marpurgo diſtare Marinanum, vel Martena Caſtra ſi idem ſunt. Et cur non Lazius Martiana caſtra vel Marinana potiùs ibi reponit ubi Martis caſtra inveniffe ſe putat? nimirum in Marotha agri Sirmienſis. Deinde ſi Antoninum diligenter legitur cur non obſervavit in ejus itinere Laureaco Boiodurum ſeu Paſſavium medium locum *Mariniano*? mihi oboritur hinc ſuſpicio, quod Pancirolus legens in Notitia Imperij *Tribunum cohortis*

Marinana abſque fundamento crediderit Marinanam vel Marinianum eſſe in Valeria: quia etiam aliæ cohortes nomina fortiebantur à patria, ex qua venerant, non à patria in qua morabantur, ſicuti legere eſt in eadem Notitia ſub Duce Rhætiæ vtriuſque: *Tribunus cohortis tertiæ Herculeæ Pannoniorum Arbore &c.* quamvis in Tabula Valeriæ *Tribunus cohortis Marinana* videatur à loco Valeriæ denominatus.

IV. *Meneiana* caſtra ſunt Lazio ubi nunc Manſpurgum caſtrum propè Petovionem, cui aſſentiri non poſſum, cum Antoninus illa recenſeat in itinere Æmona Sirmium hoc ordine:

Antonin. *Æmona*

Prætorium Latovicorum

Novidunum

Quadrata

Siſcia

Varianis

Meneianis

Incerò &c.

Ego

Labacum

Ratſchach.

Gurckfelda

Zagrabia, vel propè

Siſſeck certò

— — —

— — —

— — —

Loca hæc uſque ad Siſciam ſuprà expoſuimus. Variana caſtra putat Lazius eſſe Varadſinum, Meneiana verò Monſpurgum propè Petovionem, ſed quale hoc iter foret cancrinum tendenti Sirmium ad inferiorem Pannoniam? melius illa vtraque quæſieris vnà cum *Incerò, Manſione Auguſti, Pecentino, Cir-*

tranſeundo Comitatum Poſſegienſem, ſi liceret per Turcas.

V. *Montana caſtra* nominantur Antonino in itinere Aquileia Laureacum poſt Virunum, & Candibianam (id eſt, vt Lazius putat Friefacū, & Judenburgum hoc Styriæ illud Carinthiæ) immediate ponitur *Montana*. In alio itinere Ovilabi Virunum ſic loca diſponit Antoninus:

Antonin: *Ovilavis*

Tatatione

Gabromago

Sabatinca

Montana

Candalicas

Viruno

Cluver.

XX.

XX.

XXX.

XVIII.

XXX.

XX.

Wels

Leonpach

Heilig Creütz

Sunebenkirch

— — —

— — —

Völkhemarckt

In Itinerario Tabulæ *Noreia* eſt parallela Montanis. Si ergò verum eſſet, quod Sabatinca ſit Sunebenkirch Styriæ ſuperioris, & *Neumarck* eſſet *Noreia*, vt vult Cluverius, non procul inde opereretur quærere *Montana*, ſed hæc ſunt

meræ conjecturæ, quæ dum vni placeant, alteri diſpliceant; nec poſſunt ſatis cum itinerum ſubductione componi. Lazius *Montana* interpretatur *Rottenman*, & inclinatur in *Admont Cænobium*, ſed vult habere illic anti-

qua rudera , quæ fortè Monachi cùm Cænobium primò conderent in funda-
menta , & muros conjecerunt. Non
semper antiquæ inscriptiones necessa-
riæ sunt , si ratio itinerum , & alia argu-
menta probant. Nomen *Montana*, cum
Admont magnam habet affinitatem, & si-
ve *Ovilabis Welsium* sit, vt habet Clu-
verius , siue *Lambach Cænobium*, vt
vult Lazius , & alij, sanè ex vtroque lo-
co via potest deduci *Virunum* id est
Frisacum Lazij, vel *Völkemarktum*
Cluverij per *Admontense Cænobium*.
In castro *Tanczenberg Carinthiæ* ex-
tant duæ inscriptiones antiquæ , quæ
ambæ *Montana* nominant , & ter-
tia propè *S. Viti* civitatem ejusdem
viciniæ , vt proinde si certum locum
Montanis non possumus assignare, sal-
tem in *Carinthia* oporteret illa quærere.

VI. *Muroëla* Ptolomæo cogni-
ta in *Pannonia superiore* , in qua ferè
conveniunt authores, quòd sit hodie-
num oppidum ad *Muræ* ripam in su-
periore *Styria Mureckb* appellatum. Ber-

tius, *Pyrckheimerus*, *Lazius*, *Moletius*,
A. *Ruscellus* : Sed *Cluverius* contendit
esse *Græcium*. Certè *Græcium* esse
non potest , quia suppono illud situm
esse in *Norico*, aut si spectabat ad *Pan-*
noniam, fuit intrà *Deserta Boiorum*, in
quibus cum dicat *Plinius* suo tempore
solùm *Savariam*, & *Sacarbantium* ha-
bitari, nec meminit *Muroëlæ*, signum
est, quòd alibi quærenda sit *Muroëla*.

VII. *Ad Muros*. ab *Antonino* re-
censetur in itinere *Sirmio Sabariam*, &
ab *Arrabone Carnuntum*, quod *Lazius*
idem esse credit cum *Marcëllini Muro-*
cincta, & hodierno *Samureyn*, quilo-
B. cus euntibus è *Prugga Austriæ Alten-*
burgum, transeundus est. Idem sen-
tiunt *Simlerus*, & *Bertius*, quibus nec
assentior, nec contradico.

VIII. *Mursia* Ptolomæi (hodie-
na exemplaria habent *Musia colonia*) in
Pannonia inferiori eadem est cum *Mur-*
sa Antonini, qui subducens iter *Sirmio*
Vindobonam, tertio eam loco no-
minat.

Antonin : *Sirmium*

<i>Vlmos</i>	XXVI.
<i>Cibalas</i>	XXXIV.
<i>Mursam</i>	XXII.
<i>Antianas</i>	XXIV.
<i>Soppianas</i>	XXX.
<i>Limusam</i>	XXII.
<i>Silicenas</i>	XVI.
<i>Valcum</i>	XXVIII.
<i>Mogetianum</i>	XXX.
<i>Sabaria</i>	XXXVI.
<i>Scarabantia</i>	XXXIV.
<i>Mutenum</i>	XII.
<i>Vindobona</i>	XXII.

Bertius

Sirmium

<i>Iltz</i>
<i>Palma</i>
<i>Murovicza</i>
<i>Baranowor</i>
<i>Soppan</i>
<i>Musnburg</i>
<i>Zeps</i>
<i>Veletz</i>
<i>Zika</i>
<i>Stain am Unger</i>
<i>Schapring</i>
<i>Martz</i>
<i>Vienna</i>

Bert. Germ.
L. 1. cap. 21.

Loca hæc penè omnia nunc sub
jugo *Turcarum* sunt , & paucis nota.
Lazius, qui *Vngariam* lustravit, nescio
an melius de *Mursa* divinat, cum ait :
Mursam fuisse, ubi est hodie Essekium Dra-
vi, notissimum vel clade Christianorum
Anno Domini 1537. à Turcis accepta,

C. *haud equidem ambigo*. Elige ex his quod
placet. Id certum est *Pannoniæ* in-
ferioris oppidum vel coloniam fuisse
Mursam , multis casibus celebrem,
vt infrà in *Chronologia* ostendam.
Nam ibi sub *Gallieno Ingenuus Ty-*
rannus , qui purpuram sumpserat oc-
cifer

Laz. l. 12. f.
6. cap. 5.Ptol lib. 2.
6. 15.Clu. in Vind.
cap. 6. fin.Laz. l. 12. f.
3. e. 6.Ptol. lib. 2.
cap. 16.Laz. l. 12 f.
2. cap. 6

Oros. 1.7.c.
15. text. Aur.
in Constant.
Hist. Tripar.

cifus est, teste Orofio. Ibi Constantius cum Magnentio dimicans victoriam retulit: ibi Vetrannio post Constantis necem Imperium arripuit. Ibi Episcopalis quondam sedes Arianismo Valentis Episcopi infecta &c.

Laz. l. 12. Re.
sect. 3. c. 4.
Ptol. 1.2. c.
16. Molet. in
Cosmog.

IX. *Mursella* diversa à Mursà, locus erat notatus ab Antonino inter Sabariam, & Bregetionem, propè Bassianam. Lazius putat eam soli Antonino notam fuisse, sed Ptolomæus eam etiam recenset in Pannoniâ Inferiori inter Certissam, & Cibolim, qui tamen non solet semper servare ordinem situs. Moletius interpretatur Monstor, sed Lazius Bassianæ tribuit Papocz Monstor. Erit fortè aliquando tempus, cum repulsa Turcarum barbarie Christianis occasio dabitur in hæc loca diligentius inquirendi, & rudera inspiciendi si quæ supererunt.

X. *Mutila*. oppidum fuit sive Istriæ, sive Japidie, quod à Claudio Consule Anno V. C. 576. captum scri-

bit Livius quando Æpulone Rege Histriorum perempto sub jugum missa fuit Histria. Ubinam steterit Mutila meritò ambiguus hæret Cluverius, licet suspicetur inter Polam & Arsam, vbi nunc Medolino utcumque vetus nomen refert. Sed cum Japydes contigui Histris eodem haud dubiè bello impliciti fuerint, non caret suspitione, quod post occupatum Nefactium digressus fuerit Consul in proximam Japidiam, & primariam etiam eorum Urbem Metulum occupaverit, cuius loco Mutilam scripsit Livius, sicuti ejus Epitomator Florus (ut alibi dicam) Mutinam substituit eidem nostro Japidico Metulo, cum de obfesso illic Decimo Bruto ageret. Et sanè cum Ptolomæus in descriptione Istriæ mentionem nullam faciat Mutilæ, cum tamen Nefactij meminerit, quod tunc æque ac Mutila deletum scribitur à Livio, videtur potius Metulum Japidie, quàm alia vrbs à Livio, nominari.

Clu. Ital. 1.1.

Liv. Epit.
lib. 33.4

§. V.

Antiqua nomina locorum Carniolie vicinorum

Lit. N. O.

Nefactium, Noreia, Noricum, Olimacum, Ovilabis.

Liv. 1. 41.
Ptol. infra. c.
Manz. in de-
script. Istriæ.

Nefactium, quod Livius Nefatium, Ptolomæus verò Nefactum scripsit, oppidum fuit Istriæ quod interiit. Manzoli-
lius ejus situm indagans varias format conjecturas. Et primò putat fuisse inter montem Serminum, & Formionem fluvium, quem Romani ad alteram partem averterint, quando Æpulonem Regem obsidebant. Mox iterum opinatur stetisse propè Justinopolim ad radicem montis S. Nicolai. Demum ait à quibusdam existimari, quod Nefactium fuerit in ruinis illis, ex quibus Cittanova ædificata est ad flumen Quietum. Et posset hæc conjectura firmari ex eo, quod Cittanova post-

quam ex illis ruinis constructa fuit, appellata sit Novetium, quod est affine nomen Nefactio. Diximus alibi ex testimonio Doglionij Cittanovam quondam dictam Novetium. Quia tamen ego alibi ostendo Cittanovam ædificatam esse ex ruinis Alvi, quod Ptolomæus inter oppida Istriæ mediterranea recensuit; credam potius cum Cluverio Nefactium stetisse ad flumen Arsam, vltra Polam. Id enim tam ex Plinio quàm Ptolomæo sat clarè elicitur. Plinius locorum ordinem servans ait: *Parentium, colonia Pola, mox oppidum Nefactium, & nunc finis Italice fluvius Arsa.* Ptolomæus similiter: *Parentium Pola, Nefactum, finis Italiae.*

Clu. Ital. lib.
1. c. 21.

Plin. 1. 3. c.
19. Ptol. lib.
3. c. 1.

II. *Noreia*. quæ jam Plinij ætate interierat, magnâ inquitur difficultate. *In hoc situ* (Istriae videlicet ac Venetiae) *interiere &c.* *Carnis Segeſte, & O-cra: Tauriſcis Noreia*. Ità Plinius, ſed quia ſitum ampliſſimum complexus eſt, divinationi non dedit locum. Strabo aliquantum aptius: *Extra Venetiae quidem fines Aquileia eſt: flumine verò ab Alpibus descendente diſterminatur, per quod ſurſum navigatur ſtadiis mille ducentis ad urbem, uſque Noreiam; ubi Cn. Carbo collatis adverſus Cimbros ſignis re infecta deſceſſit.* pro Cn. Carbone reponit Q. Catulum Palladius, *Facile auctorem*, inquit, *Carbonis auctoritas decepit, quæ tunc ingens in Repub. erat, & ipſe Marianæ factionis deſenſor ac Princeps propemodum præclara multa bello, & pace geſſerat, ut facile eorum temporum facta memoranti pro Q. Catulo irreperit Cn. Carbo.* Sed ubi tamen illa vetus Noreia? quod illud flumen, quo adverſo navigatur ad Noreiam urbem? Lazius reſolutè. *Accidit enim litera N in G. literam aſpirantem à barbaris, Slavis præcipuè ejus agri colonis converſa, ut hodie Goritiam & Goritzianum Comitatum paſſim pro Noricia appellemus, quam Norejam fuiſſe omninò adſerimus.* Verùm Lazius non oſtendit flumen, quo adverſo navigaretur Goritiam, & quod ſimul diſterminaret Aquileiam à Venetiae finibus. Cluverius allegato, & correcto textu Strabonis: *Stadia autem quingenta, quum millia efficiant ſexaginta duo cum paſſibus quingentis Noreiam fuiſſe puto circa id oppidum quod vulgò nunc dicitur Venzone: unde navigabilis jam incipit eſſe Tilavemptus.* Hoc congruenter ad ſua principia, quia Tilavemptum flumen (nec malè) medium ponit inter Venetiam & Aquileiam, ut Straboni obſecundet. Quid verò ad hæc dicturi ſunt, qui extra Goritiam hodiernam nullam agnoſcere volunt Noreiam? & qui eam proximè ad Goritiam locant in Salcano vico? *Oculos in ſeptentrionalem plagam convertes ad Alpium radices, ad ex-*

tantia ſuprà vicum Salcanum exciſæ Noreiae veſtigia, inquit Gaudentius Hilarius ad Leopoldum Auguſtum. Quid illi, quibus omninò perſuaſum eſt Goritiam denominatam eſſe antiquitùs *Noriciam*, à Norico regno, cujus tamen nomenclaturæ nullum antiquum proferri poteſt documentum, niſi de Anno 1346. vel 1347. quo Bertrandus Patriarcha in literis ad Decanum Capituli Aquileienſis ſuam expeditionem contrà Comitem Goritianum perſcripſit, & Goritiæ loco nomen Noriciæ poſuit apud Lazium his verbis: *Non expedit Noricianum Comitem recensere, poſtquam ejus copiis interceptis Braviolanum evertimus, Ventionumque in poteſtatem redegitimus. Rebus Aquileienſibus compoſitis Carolum Cæſarem Aquileiæ apparatu ſplendido accepimus &c.* Cùm autem Noricianus Comes adjuvantibus Comitibus Curriſtanæ Inſulæ, Veglam vocant, Georgium Duinum vetigalem noſtrum aggreſſus eſſet, mox factis cum eo induciis in agrum noſtrum hoſtiliter contenderit, nos noſtris auxiliariſque Caroli & Joannis copiis Cormonem tendimus. Diebus ibi decem commorati, inde caſtra Noriciæ ſacraſſimâ Nativitatis nocte admovimus. Hinc direptis hoſtibus recedentes Belgradum cepimus. Ex hoc loco, & ſcripto nihilominùs certò non poteſt conſtare, quod Goritia dicta ſit aliquando *Noricia*, & nomen acceperit ab antiqua Noreia, quia 1. Lazius hoc adducens non adjungit an ex authenticis ſcripturis, an aliunde id habeat. 2. quia colligitur ex aliis authoribus, quod partem hanc Epiſtolæ deſumpſerit ex Candido, qui pro Goritia uſurpat nomen Noricia, & ipſam quoque Epiſtolam corrumpit, minusque fideliter deſcripſit. Nam aliter eam producit ex Archivis Vtinenſibus Ferdinandus Vghellus, & poſt eum iſdem verbis Franciſcus Palladius quibus potiùs credendum judico. Sic verò habet Vghellus: *Pergit Candidus partem Epiſtolæ referre, quæ cum ſit mutila, nos ex ſanctiori tabulario Eccleſiæ Vtinenſis*

B. Ma-

Plin. lib. 3.
c. 19.

Strabo l. 5.

Hen. Pallad.
rer. Foro Jul.
lib. 4.

Laz. Reip. l.
12 ſect. 6.
cap. 2.

Clu. Ital. ant.
lib. 1. c. 20.

P. M. B. in
Orat. ad Leo.
Aug pag. 7.

Vghel. T. c.
Ital. ſac. fol.
103. Franc.
Pal. rer. Foro
Jul P. 1. l. 3.

B. Mariæ nomini sacræ integram damus, iis verbis exscriptam. Recordare fili Decane & in mente revolve &c. Ubi præmissis multis tandem venit ad præmemoratum paragraphum à Lazio exhibitum, cuius stylus & verba planè aliter sonant, & ità exprimuntur: *Pro redemptione Venzoni quanta sustinuerimus, & victoriam Ecclesiæ divinitus traditam, & captionem Nobilium Comitatus Goritiæ, diruptione Bragulini, introitu Venzoni non expedit dicere, quia res Deo operante satis per se claruit, & extitit manifesta. Pace verò terræ redditâ, D. Carolus nunc Romanorum Rex navigio venit Aquileiam, ubi ipsum recepimus, sicut decuit tantum Dominum, B. & secum duxit D. Bartholomæum &c.* Processu verò temporis Comes Goritiæ fultus potentia Comitum Veglæ, aggressus est de guerra fidelem nostrum, & Ecclesiæ Aquilejensis Georgium de Duino, & finaliter factis treguis inter eos, idem Comes cum magna potentia ingressus terram nostram &c. Et primò ivimus Cormonem, ubi stetimus decem diebus, & ibi dato damno, quod dari potuit, castra nostra in vigilia Nativitatis Domini duximus Goritiam, & sollemnitatem sacratissimæ noctis Nativitatis Dominicæ, & missas tres dici illius &c. celebravimus in campis ante Goritiam &c.

Hæc magis sincera si non ex originali saltem ex authentico, & antiquo scripto deprompta, non depravata sunt; nec ullibi legitur Noricia sed Goritia. Proinde verosimilius est Goritiam nunquā fuisse Noreiam, sed recentius conditam, fortè à Slavis post depulsos è Foro Julio Langobardos, dictamque Goritzam, quasi parvum montem, cum Gora montem, Goritza morticulum apud Slavos significet, cuius modi plura loca in his partibus reperiuntur, vt Goritschiza, Goritschina, Golagoritzam &c. Atque hinc sequitur quàm fallantur Recentiores, qui Noreiam veterum Goritiæ vel Salcani volunt collocare, neque tamen vlllo solido argumento id probare possunt. Imò habent pro obstaculo

Strabonis auctoritatem, qui si verum scripsit (vt supponimus) oportet assignare fluvium à parte occidentali Aquileiæ, qui Venetiam regionem ab Aquileia, & Carnorum agro determinet, & quo adverso navigari possit Noreiam. Et cum per nullum fluvium Aquileia posteriorem navigari possit Goritiam, sequitur manifestè Goritiam nunquam fuisse Noreiam, adeòque nec Salcano vicino id posse attribui. Proinde, qui hactenùs veterem Noreiam quærendo circumstantias à Strabone notatas observarunt, vel dissimularunt omninò ejus situm, vel certè pròcul à Goritia hodierna recefferunt, & nullus (quod sciam) aptiorem ei locum assignavit, quàm Cluverius: qui cum Strabo velit fluvium, quo adverso navigatur Noreiam, situm esse inter Venetiam & Aquileiam, nullum potuit melius designare, quàm Tilavemptum: deinde cum idem Strabo asserat fluvium illum delabi ex Alpinis montibus id convenit Tilavempto, & non aliis inter Aquileiam & Venetiam fluentibus: ac denique fluvius navigabilis per quingenta stadia illic nullus est, præter Tilavemptum. Sed tamen errare potuit Strabo & occasionem errandi præbere etiam Plinio, dum fortè Noreiam urbem alibi sitam pro Norico posuit, ad cuius fines navigari potiut per stadia 500. vt legit Cluverius, vel M. CC. vt habent Strabonis vetustiora exemplaria. Et certè vocem Noreia videtur pro Norico regione usurpasse ad an. 473. Sigebertus: *Odoacer ab extremis Pannoniæ finibus Italiam petit, qui per Noreiam iter faciens B. Severin: benedictionem petiit, & ab eo ventura sibi didicit.* Cœterùm omnibus istis faceffit negotium Antoninus in suo Itinerario, qui licet post Plinium vixerit, nihilominùs meminit Noreiæ in Norico, vti & Stephanus Byzantius, & Procopius, qui ambo Noricum urbem (fortassè loco Noreiæ) agnoscunt, non quidem in Norico sed in contermina Pannonia fortasse

Steph. Byz.
de urb. Proc.
Goth. lib. 3.

tasse mutatis eo tempore limitibus, vel errore aliquo levi, qui facilè intervenit, ubi de regionibus remotis, ac tamen conterminis agunt Authores. Stephanum primò audiamus. *Noricum urbs Pannoniae: Populares Norici.* Procopius verò: *Langobardos interim Imperator No-*

rico urbe, & in Pannonia nonnullis praesidiis, & aliis locis plerisque cum ingenti pecunia donat. Accedit Suidas. *Noricum urbem Pannoniarum.* sed alio vocabulo utitur Antoninus, qui subducens iter ab *Ovilabi Pætovionem* sic ordinat loca, vel potiùs Tabulae Author:

Tabulae. *Ovilab*

<i>Vetoniana</i>	XI.
<i>Tatastione</i>	XI.
<i>Ernolatia</i>	XII.
<i>Gabromagi</i>	VIII.
<i>Stiriate</i>	XV.
<i>Tartufanis</i>	XV.
<i>Viscellis</i>	IX.
<i>Ad pontem</i>	----
<i>Noreia</i>	XIV.
<i>Matucaio</i>	XIII.
<i>Varuno</i>	XIV.
<i>Juvenna</i>	XXIII.
<i>Colatione</i>	XX.
<i>Vpellis</i>	XVI.
<i>Celeia</i>	XIII.
<i>Ragandone</i>	XIX.
<i>Petavione</i>	XVIII.

Cluverio est Wels

Leónpach vel Ried

Hall

Heülig Creütz

Steyer im Stader

Rotenman

Oberwelz

Murau.

Neumarckht

Eberstein

Völckemarckt

Jaunstein

Altenburg vel Prasberg

Cileia

Seitz Closter melius *Robitsch seu Ragatz*

Petauu.

Totum hoc iter usque Celeiam in Norico veteri comprehenditur, unde adhuc magis de situ Noreiae proprio dubitari potest, quia nec cum Goritienfi, ut volunt plerique, neque cum Venzonensi ut vult Cluverius, congruit. Scio quod duae Noreiae excogitari possint, quemadmodum apud Antoninū plures *Fines, Turres*, ad *Nonum*, ad *Novas*, ad *Flexum* reperiuntur in diversis regionibus. Scio etiam saepe accidere, ut pulsi ex vna regione populi ad aliam migrent, eique nomen tribuant prioris patriae, ut ipsis Noricis accidisse putat Bilibaldus Pyreckheimerus, ubi ait: *Hoc pro comperto habeo, Noricos quum à Romanis expellerentur ultra Danubium, & in hanc regionem concessisse, quae & hodie ab his nomen retinet, & Norica vocatur, quā continetur quidquid ab exitu fluvij Almonis in Danubium Norimbergam usque protenditur: ut Albus burgus, nunc Weissenburg,*

in Noricis esse dicatur. Sed & procul dubio Norimberga, quasi mons à Norica regione nomen accepit &c. Idem potuit evenire cum nomine Noreiae, ut primā illa *Q. Catuli* clade famosā Noreia excisa ac diruta, in eodē Norico chalybis ac ferri fodinis nobilitato alia construeretur diverso loco, & forsā ab aliqua sive sitūs, sive structurae similitudine denominaretur Noreia. Cæterum illud mihi paulò maiorem scrupulum inijcit, quo minùs Noreiam veterem Goritiae vel Salcani agnoscam, quod Strabo Noreiam in Norico ponat idemque senserit C. Jul. Cæsar qui de Helvetiorum expeditione disserens inquit: *Boiosque, qui trans Rhenum incoluerant, & in agrum Noricum transferant, Noreiamque oppugnant, receptos ad se socios sibi adsciscunt.* ita exemplar Gryphij; at Florentinum *Noram*, Carrariensis *Noriciam*, Manutij *Noricam* habet. Cum igitur Noreia, urbs Norici fuerit

Pyreck. ap.
Bert. Germ.
l. i. c. 24.

Cæs. de bel.
Gallic. l. i.

fuerit, & toti regioni nomen indiderit, nescio, quo pacto locari possit Goritiæ si Carnia à Norico separata fuit, vti ex dictis suprâ cap. I. constat, plurium authorum consensu: cum Goritia, & tota ejus regio antiquæ Carniæ inclusa fuerit. Nihilominus in favorem eorum, qui Goritiæ vel Salcani Noreiam veterem se reperisse existimant putarem adstrui posse ex Ptolomæo, qui meridionalem Norici partem usque ad Istriam extendit, neque obstat specialitas nomenclaturæ, quod ibi Carnia fuerit ubi Goritia nunc sita est, quia Norici nomen univèrsale fuit plures populos, & regiones complectens. Secundò quod Strabo, si rectè legatur, & interpungatur, non dicat expressè Aquileiam distèrminari flumine, quo Noreiam navigatur à Venetiæ finibus, sed fortè volebat dicere, quod distèrminetur à Norico, vnde ego sic legerem textum Strabonis: *Extra Venetiæ finis Aquileia est. Flumine verò ab Alpibus descendente distèrminatur à Norico, per quod sursum navigatur Stadiis mille ducentis ad urbem usque Noream.* Flumen verò istud assignarem ego Turrum, qui infrâ Monfalconem Lifontio se infundit ac nomen perdit, quo adverso, vbi scilicet jam Lifontius est, navigari potest Goritiam, quæ vix mille passibus inde distat. Turrus quippè obliquo lapsu Carniam anti-

Strabo. l. 5.

Plin. lib. 3.
c. 18.

- - - - Japidis arva Timavi.
Timavus verò à parte Orientali est

Lifontij, seu Turri fluvij, qui olim sic nominatus fuit, Lifontio scriptoribus ignoto ante Antoninum, & coævus. vnde Carnia adhuc Turrum, & Lifontium quâ in mare se exonerat complectebatur, sed id quod suprâ confluentes Turri, & Lifontij erat, non amplius Carnorum regio, sed Noricum erat. Et quia Gradisca ac Goritia suprâ confluentes ejusmodi sitæ sunt, ad easque adverso Turro sive Lifontio navigari potest, nihil inconueniens est, si dicatur Strabo hunc fluvium intellexisse, quo adverso navigabatur Noream, & illic situm agnovisse Noreiæ, vbi nunc est Goritia vel Salcanum. Neque obstat quod ampliores limites antiquæ Carniæ aliqui tribuant, vti & nos ipsi fecimus sup. cap. I. Non enim semper eisdem terminos servant Provinciæ, sed pro temporum, & occasionum varietate modo contrahunt, modo extendunt, quod vel maximè Carnis, Japidibus, Istris, & Noricis olim accidisse suprâ monuimus. Hoc ergò posito, quod Goritia hodierna fuerit olim in parte Norici, & quod Strabo (errore fortè librarij) omiserit addere illas duas particulas à Norico vbi dixit Aquileiam flumine distèrminari, optimè ostenditur, & Goritiæ sive Salcani potuisse esse Noreiam, & flumen illud ab Alpibus descendere, & eo adverso navigari Noream, quidquid sit de spatio, quod Strabo assignat; & Goritiam modo Carniæ modo Norico fuisse adscriptâ, quemadmodum etiam accidit nostræ Emonæ, quàm Herodianus Italiæ accensuit, Ptolomæus Pannoniæ, vti & Plinius: sic quoque Nauportum Tauriscorum coloniam vocavit Strabo, quod tamen Tacitus, & Paterculus in Pannonia agnoverunt. Et hæc in favorem eorum, qui volunt evincere Goritiam esse veterum Norejam, licet oppositum nobis multò probabilius videatur.

XI. Noricum vrbs seu Noreia altera. De hac intelligendi sunt suprâ relati authores Stephanus Byzantius, Suidas

Strabo. lib. 7.
Tac. lib. 1.
Annal. Vell.
l. 2. cap. 110.

das, Procopius, Antoninus, quam in superiore Styria sitam fuisse Itinerarium convincit, sed ubi, & quo loco, incertum manet, quamdiu de extremis vicinis, quæ sunt Viscellis, & Viruno disputant Authores. Jam memorati Noreiam hanc celebrant à splendido, & lucido ferro, cujusmodi per Styriam superiorem plura occurrunt loca, quin & in Carinthia, & Carniolia. Lazius non advertens ad iter Tabulæ de Norico verbe sic discurrit: *Fit Noricæ civitatis mentio in historia beati Quirini, quod in ea captus delituerit, à Præsede Maximo Siscia huc missus, qui postea Sabariæ finem vitæ Martyrio accipit: id quod aliæ historiæ de Vindobona animadvertunt, ut verisimile sit ubi hodie Vienna est Austria, Noricum illam urbem fuisse, in qua hanc usque in diem ingens ferri emporium est.* Etiam Labaci, etiam Leobij, etiam Styriæ, etiam alijs in locis ingens ferri emporium est, neque tamen ullus in his quærit *Noricum* urbem vel *Noreiam*. De historia S. Quirini sunt multa dubia, & adhuc sub iudice lis est, cujus loci fuerit Episcopus S. Quirinus, Aquileiæ, an Siscia, an Laureaci, quæ non est commodum hic discutere: videantur Palladius, & Bollandus. Ego agnoscerem cum Cluverio Noream in Neumarkhta Styriæ superioris nisi Frisaco tam propinqua esset, ubi Virunum fuisse arbitror.

Laz. de Mig.
gent. lib. 7.

Henr. Pall.
Forojul. lib.
8. Bolland. in
vit. SS.

XII. *Olimacum* Ptolomæo in Tabula Pannoniæ superioris nominatum videtur Lazio esse Lymbach in Styriæ inferioris confinijs cum Vngaria, eo quod ibirudera antiquitatis reperiantur. De hoc Geographi tacent; nec ego in re dubia quidquam velim determinare. Bertius cum Lazio dubitat annon Olimacum idem sit cum Antonini *Alicano* inter Arrabonem, & Petovionem sito, quod Arrabone XL. m. p. distat Petovione verò XXX. & alibi vocatur Hili-canum, & Hæclitanum.

Laz. Reip. l.
12. f. 3. c. 3.

Bert. in Ger.
lib. 1. c. 21.

XIII. *Ovilabis*. quæ & *Ovilavis* Antonino, & *Ovilia* Tabulæ. Lazius putat esse Lambachum superioris Austriæ, quod antiquam habet inscriptionem, ex qua colligitur illic situm fuisse *Ovilabis*: nam legitur in ea inscriptione COLONIA AURELIA ANTONIANA OVIL. TRIB. LEG. III. &c: Consentiunt Lazio Peutingerus, & Bertius. Contrà verò sentit Cluverius, qui ex itineris supputatione *Ovilabim* in Welfio reponit, & Tergolapen Lambaci. Cùm Welfium Lambaco duobus tantum milliaribus distet, ac fundatores Lambacensis Cænobij fuerint Comites Welfij, lis componi posset, si diceretur lapidem illum antiquum Welfio delatum fuisse Lambacum, & reipsa *Ovilabim* veterem Welfij quærendam.

Laz. l. 12. f. 7.
cap. 4.

Cluv. in Vin.
cap. 5.

§. VI.

Antiqua nomina locorum Carniolæ Vicinorum.

Lit. P. Q. R.

P*ecentinum*. Prætorium recensetur ab Antonino in itinere, quod subducit Æmona Sirmium, post Sisciam nominat Variana, Meneiana, Incerum, Mansionem Augusti in Prætorio Pecentino, Leuconum, Cirtissam, Cibolim, Sirmium. Lazius putat esse Pecentinum, Pecaritz in Pannonia inferiore. Loca hæc à Turcis nunc occupata non facile conjectorem nanciscuntur.

II. *Peiso lacus*. ita eum nominat Plinius. At sext. Aurel. Victor, & post eum Jornandes Pelsonem lacum appellant: dubium an non erroneè. Est autem lacus ille citrà dubium vicinus Sopronio, quem Germani *Neusiedlersee* / Hungari verò *Fertau* indigentant. Id quod ex vno loco Aurelij colligitur, ubi agens de Galerio Cæsare, Diocletiani genero sic habet: *Italiâ decessit, pauloque post vulnere pestilenti consumptus est:*
cum

Plin. l. 3. c. 24.

Sext. Aurel.
Vict. de Cæs.
c. 40. §. 1.

omnem agrum satis Reip. commodantem caesis
immanibus Sylvis, atque emissis in Danu-
bium lacu Pelsonem, apud Pannonios fecisset.
quæ si conferas cum illo Plinij : Nori-
cis junguntur lacus Peiso, deserta Boiorum,
omninò concludes non esse lacum Vn-
garis Balaton dictum inter Comitatus
Zaladiensem, & Vesprimiensem, qui
Albam Græcam ferè attingit : hic enim
non potest dici Norico junctus. Sed
potiùs ille, qui est vicinus Sopronio.
An verò lacus, quem Jornandes nomi-
nat lacum Pelsodis, idem sit cum lacu
Peisone, dubitare possis. Cum enim
narrat expeditionem Hunimundi Sua-
vorum Ducis contrà Dalmatas sic ait :
*Hunimundus Suavorum Dux ad prædandas
Dalmatias transit, armenta Gothorum in
campis errantia deprædavit, quia Dal-
matias Suavia vicina erat, nec à Panno-
niis multum distabat, præsertim ubi tunc
Gothi residebant. Quid plurimum? Huni-
mundo cum Suavis, vastatis Dalmatiis ad
sua revertente Theodemir Germanus Wala-
miris Regis Gothorum &c. sic vigilavit
in eorum transitu, ut intempestâ nocte dor-
mientes invaderet ad lacum Pelsodis, con-
sertoque inopinato prælio eos oppressit &c.*
Ex hoc loco apparet lacum Pelsodis fuisse
in vicinia Dalmatiæ, Suaviæ, & Pan-
noniæ, quod nullo modo congruit la-
cui Peisoni seu Neusidlersee, qui licet sit
in Pannoniæ parte superiori septentrio-
nali ubi Deserta Boiorum erant, remo-
tustamen à Suavia, & Dalmatia. Sua-
viam verò hic intelligo Pannoniam Sa-
viam non Sueviam seu Alemanniam,
& suppono Hunimundum fuisse Du-
cem vel Regem Saviæ non Sueviæ, qui
revertens ad sua, nimirum in Saviam in-
ter Dravum, & Savum sitam, ubi do-
minabatur, non potuit tendere ad la-
cum Peisonem in Austriam, sed ad la-
cum, quem ego reor fuisse nostrum
lacum Veldes suprâ Rattmanst orffiu-
m, ubi propter Savi viciniam tunc
fortè jam Savia Pannonia incipiebat.
Neque credibile est illum contendisse

ad mediam hostium Gothorum Pro-
vinciam, qui tunc inferiorem, & supe-
riorem Pannoniam obtinebant, & con-
sequenter etiam lacum Peisonem, reli-
quamque partem usque ad Dravum.
Unde facilè potuit Theodemir trajecto
Dravo excurrere in Saviam, & infi-
dias struere Hunimundo propter peco-
ra abacta in Pannonia contigua tunc
Dalmatiis. Certè Suevia hodierna, &
multò magis antiqua illa ad finem Co-
danum, nimis remotæ sunt à Dalma-
tiis, ut inde per plures populos, & qui-
dem hostes, Hunimundus diceretur in-
vasisse Dalmatias. Debet itaque con-
cedi Suaviam Jornandis vicinam Pan-
noniæ, & Dalmatiæ non fuisse aliam,
quàm nostram Saviam regionem circà
Savum. Quod si dicas Suaviam five
Sueviam, cui dominabatur Chunimundus
fuisse Rhetiam cum Tyroli, adeò-
que patentiore, quàm modo sit ; ni-
hilominus adhuc remanebit quæstio,
quomodò redux Chunimundus ad la-
cum illum vicinum Sopronio cum præ-
da deflexisset, cum longè propiore viâ
in Rhætiâ potuisset contendere per
Noricum, & Carnioliam nostram supe-
riorem, nec fuisset opus deflectere in
partem septentrionalem Pannoniæ su-
perioris, in qua lacus ille Sopronien-
sis five Neusidlersee locum habet. Videan-
tur de hoc, quæ in ipsa Chronologia re-
fero de Chunimundi expeditione ad
annum Christi 460. Nec aliam ego Sua-
viam vicinam Dalmatiis invenio, nisi
fortè pro Moravia intelligenda esset Sua-
via, ubi tunc putantur Suevi habitasse. Si
verò hæc cuipiam non placeant, per me
licet aliam Suaviam vicinam Dalmatiis,
& Pannoniæ assignet, vel dicat cum
Cluverio Jornandem in rebus Geti-
cis sæpiùs lapsus. Certè Tyrolis, &
Rhætia valdè remotæ sunt à Dalmatia.

III. *Polybianum.* Non lego nisi apud
Laziū, qui allegat quidē Ptolom. in tabu-
la Pañoniæ superioris, sed in illa nec ver-
bum de Polybiano. Derivat id à Polybio,
&

Jornand. de
reb. Get. c.
35.

Laz. l. 12. c.
3. cap. 9.

& credit illud esse Leybnitz propè Græci-
cium : *A Polybio Polybianum fortè deno-*
minatum erat , quod hodie Leybnitzium
appellamus. Ut verò hoc credam facit in
scriptio ibidem Polylij Solveni reperta.

POLYBIO SOLVENUS
ET VELLECIAE MATRI.

Nomen Leybnitzij vteunque ad
Polybianum adludit, verùm nec Leyb-
nizium videtur fuisse in Pannonia, sed
potius Norico, nec alibi reperitur no-
men municipij Polybiani. Vereor vt
Lazius id è suo deprompserit ingenio.

Appian. in
Illyr.

IV. *Promona* vrbs fuit Liburniæ,
cujus meminit Appianus. Sitam fuisse
vbi nunc Flumen S. Viti putant aliqui
Recentiores, vt Gaudentius Hilarinus,

sed ex textu Appiani remotior esse col-
ligitur. Unde non malè puto opinari
Jo. Lucium, qui eam inter Titium &
Tilurum amnes collocat, eo quod ibi
adhuc mons vnus retineat nomen Pro-
minæ, vnica litera corruptum.

Jo. Luc. Dal-
mat. lib. 1.
c. 1.

V. *Quadrata*. Plura sunt huius no-
minis municipia. De vno quod inter
Æmonam & Sisciam erat, supra di-
ctum. Aliud occurrit in Pannonia su-
periori propè Flexum. Lazius suspica-
tur modo de Trautmanstorff castro in-
frà Viennam, modo de Prugga Au-
striæ ad Leytam, modo de Villa Neu-
sidl ad lacum cognominem. Cluverius
fortè melius observato itineris ductu.
Nam Antoninus, & Tabulæ sic habent.

Laz. lib. 12.
sect. 3. c. 5.

Cluver. in
Vindel.

Tabula.	<i>Brigantio</i>	Antonin.	<i>Bregetione.</i>	Cluver.	<i>Strigonium.</i>
	<i>Arrabo fl.</i>	XXX.	<i>Ad Robona.</i>	XXX.	<i>Iaurinum.</i>
	<i>Stailuco.</i>	XII.	<i>Quadratis</i>		<i>Wiselburg.</i>
	<i>Ad Flexum.</i>	XIII.	<i>Flexo.</i>	XX.	<i>Altenburg.</i>
	<i>Gerulatis.</i>	XVI.	<i>Gerulata.</i>		<i>Cberlbürg.</i>
	<i>Carnunto.</i>	XII.	<i>Carnunto.</i>	XXX.	<i>Haimburg.</i>

Not. Imp.
Guid. Panci-
rol.
Bert. cit. sup.
in Germ. l. 1.

Periti eorum locorum scient discer-
nere, & subscribere cui maluerint. No-
titia Imperij etiam meminit Quadrati,
& ibi collocat Equites Mauros. Ber-
tius interpretatur Quadratum Pres-
burg, sed Presburgo vel Posonio L. m.
p. nemo numeraverit Haimburgum id

est Carnuntum Cluverij vel pagum Pe-
tronellæ, quem alij credunt Carnun-
tum, vti suprà diximus.

VI. *Ragando*. Nominatur ab An-
tonino inter Celeiam & Pætovionem
distans XVIII. m. p. ab vtroque,
sic.

Antonin.	<i>Juenna.</i>	Cluver.	<i>Zaunfiam.</i>
	<i>Colatione.</i>	XX. m. p.	<i>Altenburg.</i>
	<i>Upellis.</i>	XVI.	<i>St. Petter.</i>
	<i>Celeja.</i>	XIII.	<i>Gilly.</i>
	<i>Ragandone.</i>	XVIII.	<i>Seitz melius Rogatez.</i>
	<i>Petovione.</i>	XVIII.	<i>Petovium.</i>

Laz. Reip.
lib. 12. sect.
4. cap. 5.

Vult ergò Cluverius Ragando-
nem esse Seitz Cartusiam, Lazius verò
interpretatur Robisch Cænobium pro
Ragandone. Ego nuspiam reperio Cæ-
nobium vllum nominatum Robisch.
Fortè Lazius informationem ab aliis ac-
ceptam malè intellexit, ac nominavit
Robisch idque conjunxit cum vicina
Cartusia Seitz vel Monasterio Monia-

lium S. Dominici dicto Studenitz, quod
licet ferè eadem distantia inter Cilejam,
& Petovionem situm sit, hodieque re-
gia via illuc ducat, vero tamen similis
apparet Antonini Ragandonem esse
hodiernum Rohitsch, quod ante non
multos años appellabatur Rohatsch jam
verò à Slavis & Croatis vicinis dicitur
Ragatez : estque celebre oppidum di-
stans

stans Celeja quatuor milliaribus Germanicis, & totidem Petovio, quæ ipse A. triri, nec miram, cum usque ad Pannoniam pertingat, quæ horum animantium ferax est. Denique retulit mihi quidam veracissimus senex, tale se corium in hoc monte occisi bisontis vidiſſe, in quo quindecim, ut ajebat, homines, unus juxta alium potuiſſent cubare. Indeque Alboin cum Venetiæ fines, quæ prima est Italiæ Provincia sine aliquo obstaculo, hoc est civitatis vel potius caſtri Foro-Juliani terminos introiſſet, perpendere cepit, &c. Lazius hunc locum observans recurrit more suo ad vocum allusionem, & quia in itinere quo Petovione in Carnioliam iter ducit tranſeundus est mons Vogel, ubi in hanc usque diem caſtrum cum dominio superest ad vetus nomē alludens Königſperg, cujus profapiæ invenimus Fridericum anno 1310. &c. hunc igitur montem Vogel, putat eſſe illum montē Regis, quem Alboinus ſpectaturus Italiam conſcendit: ſed quam multi alij adhuc montes inter hunc montem Vogel & Italiā intercedant, qui ejus conſpectū arceant, nemo horum locorum vel modicè peritus ignorat. Mons ergo Regius alibi inveſtigandus eſt, ex quo Italia videri poſſit, & qui biſontes olim nutrierit. Eſt verò talis locus in ipſa Carniolia noſtra in confinibus cum Liburnia, non procul flumine S. Viti, ubi etiam vicinus campus nomen ſervat à Slavis dictus Kralen Polé, & proximus mons è quo mare Adriaticum videri poteſt Kralen verch id eſt Regius collis. Et hac fuit frequens antiquorum iter è Pannonia in Italiam, vti & hodie è Croatia Flumen Liburniæ, & porrò in Italiam. An verò in illo monte & vicinis locis hodie biſontes reperiantur, non conſtat. Fortè repulſæ & extirpatæ ſunt ſenſim hæ feræ, per Albanum montem, qui Regio continuatur, & in Turciam usque protenditur, alio migrarunt.

est. Ferunt in hoc monte Bisontes feræ enutriti, nec miram, cum usque ad Pannoniam pertingat, quæ horum animantium ferax est. Denique retulit mihi quidam veracissimus senex, tale se corium in hoc monte occisi bisontis vidiſſe, in quo quindecim, ut ajebat, homines, unus juxta alium potuiſſent cubare. Indeque Alboin cum Venetiæ fines, quæ prima est Italiæ Provincia sine aliquo obstaculo, hoc est civitatis vel potius caſtri Foro-Juliani terminos introiſſet, perpendere cepit, &c. Lazius hunc locum observans recurrit more suo ad vocum allusionem, & quia in itinere quo Petovione in Carnioliam iter ducit tranſeundus est mons Vogel, ubi in hanc usque diem caſtrum cum dominio superest ad vetus nomē alludens Königſperg, cujus profapiæ invenimus Fridericum anno 1310. &c. hunc igitur montem Vogel, putat eſſe illum montē Regis, quem Alboinus ſpectaturus Italiam conſcendit: ſed quam multi alij adhuc montes inter hunc montem Vogel & Italiā intercedant, qui ejus conſpectū arceant, nemo horum locorum vel modicè peritus ignorat. Mons ergo Regius alibi inveſtigandus eſt, ex quo Italia videri poſſit, & qui biſontes olim nutrierit. Eſt verò talis locus in ipſa Carniolia noſtra in confinibus cum Liburnia, non procul flumine S. Viti, ubi etiam vicinus campus nomen ſervat à Slavis dictus Kralen Polé, & proximus mons è quo mare Adriaticum videri poteſt Kralen verch id eſt Regius collis. Et hac fuit frequens antiquorum iter è Pannonia in Italiam, vti & hodie è Croatia Flumen Liburniæ, & porrò in Italiam. An verò in illo monte & vicinis locis hodie biſontes reperiantur, non conſtat. Fortè repulſæ & extirpatæ ſunt ſenſim hæ feræ, per Albanum montem, qui Regio continuatur, & in Turciam usque protenditur, alio migrarunt.

Laz. Reip 1.
12. ſect. 4.
cap. 5.

TEMPLUM DEI SOL. IN UMIT. AUKEI
JUSTINIANUS. V. P. DUX. LABE-
FACTATUM RESTITUIT.

VII. Regius mons. Cujus mentionem facit Paulus Diaconus dum Alboini Langobardorum Regis è Pannoniis iter in Italiam deſcribit his verbis: *Igitur cum Rex Alboin cum omni exercitu ſuo, vulgique promiſcui multitudine ad extremos Italiæ fines perveniſſet, montem, qui in eiſdem locis prominet adſcendit, indeque pro- ut conſpicere potuit, partem Italiæ contem- platus eſt: qui mons propter hanc ut fertur cauſam ex eo tempore mons Regis appellatus*

VIII. Rhipſia nominatur à Ptolomæo in Pannonia ſuperiore ſtatim poſt Savariam. Moletius & Roſaccius divi-

Cluver. Vin-
del. cap. 5.

Paul. War-
nefr. de geſt.
Langob. lib.
2. cap. 3.

nant esse Vesperin, credo quod voluerint scribere Vesperium Ungariae, sed Vesperium non est in Pannonia superiori, cum terminum superioris Pannoniae Ptolomæus assignet divertigium Narabonis fluvij, à quo procul adhuc

infra situm est Vesperium. Lazius putat Rhipiam esse *Rackerburgum*. Ego id nec ausim negare, nec possum affirmare cum fundamento. Puto tamen in Styria inferiore alicubi locum ei assignandum esse.

§. VII.

Antiqua nomina locorum Carnioliae vicinorum.

Lit. S.

Laz. l. 12 f.
6. cap. 8.

Sabatinca. Antonini Itinerariis innotuit, quam Lazius putat esse Schlaming in finibus Styriae versus Salisburgensem ditionem. At Cluverius subducto itinere Ovilabi seu Welfio Virunum seu Völckemarcktam, ut ipse putat, Sabatincam reponit in Sunebenkirch. Sed nec certum est quod Virunum sit Völckemarckta, nec ipse omnia loca perlustravit, ut haberet veram viarum & distantiarum rationem, sed solum juxta Mappas processit, & loca quae videbantur, Antonini Itinerario adaptavit, uti frequentius animadverto. Fuisse locum in Norico, patet ex vicinis quae Antoninus enumerat Viruno, Siantico, &c. à Ptolomæo in Norico enumeratis. Distantia apud Antoninum inter Sabatincam & Virunum sunt. m. p. LXVIII. id est septendecim miliaria Germanica, quae locorum periti non inveniunt inter Sunebenkirch, & Völckemarckhtam seu Gentiforum.

Laz. l. 12. sect.
3. c. 3.

II. *Sala* oppidum Pannoniae superioris Ptolomæo nominatum procul à fluvio, nempe Danubio. Lazius putat id esse Salawar, seu Salamburgum in Styriae Ungariaeque limitibus, memorabile Monasterium, ubi ager vicinus latè ad Muram extensus vulgò in *Salat* nuncupatur, ubi & Zaladiensem Co-

mitatum Ungari distinxere. Megiserus contentus vocis similitudine scribit Salam esse locum Divae Virginis templo celebrem propè Clagenfurtum, qui Zollfeld nuncupatur, sed hic ad Noricum spectat: Cluverius *Salam*, *Sallam*, *Salle* Antonini pro eodem habet (nec renuit Lazius) & collocat illud in oppido *Fürstenfelda*. Sed cum Antoninus inter *Salle* & *Petovionem* ponat m. p. LXI. id est miliaria quindecim, *Fürstenfelda* verò *Petovione* non distet nisi decem miliaribus, vel est aliquis error in numeris Antonini, vel *Salle* alibi reponi debet: fortè cirtà *Pinckhefeldam*.

III. *Santicum* sive *Sianticum*, Antonino in Itinerariis notum. Megiserus vult esse Veldkirchium Carinthiae; Cluverius verò *Sonegg* ejusdem Carinthiae, vereor ut fallatur vterque; nihil tamen determino. Videantur quae infra dico de *Varuno*.

Megif. Ann.
l. 1. pag. 9.
Clu. in Nor.

IV. *Savaria* inter vrbes Pannoniae superioris numeratur à Ptolomæo. Lazius suspicatur esse Gracium Styriae, sequitur Moletius. Verùm *Savariam* & *Sabariam* esse vnam eandemq; urbem nihil est quod dubitemus: vnde *Bertius*, & *Pyrckhaimer* interpretantur *Stain am Unger* ex ductu itineris apud Antoninum, vel *Saruar* nonnihil remotius ut ait Cluverius.

Laz. Comm.
lib. 12. sect.
3. c. 8.

Antoninus.
Vindobona
Aquis. m. p. XXVIII.
Scarabantia. XXI.
Sabaria XXXIV.

Cluverius.
Vienna Austriae.
Baden.
Schapring.
Sarvar.

Arra-

Arrabone	XX.	Eisenburg.
Alicano	XL.	Rackelsburg.
Petovione	XXXI.	Petau.
Alibi solum	XX. m. p.	

An benè divinet hoc loco Cluverius alii discernant. Illud puto, Sabariam Divi Martini patriam non posse assignari Græcio, quod fortè Romanorum tempore nullum fuit, aut si fuit, Norico potiùs quàm Pannoniæ attributum. Savarigitur confluentibus Gunsij & Arrabonis cinctum fuerit vera Sabaria, quia & itineris subductio, & aliqua etiam nominis affinitas id persuadet.

Ort. in Syno. V. *Savarias* fluvius, Norici & Pannoniæ qui hodie Mura dicitur. Ortelius advertit, quod apud nullum antiquum scriptorem reperiatur nominatus Savarias, præterquam in quibusdam exemplaribus Ptolomæi Latinis: in Græcis verò legi Savum non Savariam. Nunc Græca exemplaria non possum consulere, quorum copiam non habeo. In antiquissima tamen versione Nicolai Donnis lego sicut in communibus sola phrasi non nihil mutata, & septentrionalem partem Sabariam dictam. Putem deceptum Ortelium, quod & mihi ferè accidisset cum legerem in Ptolomæo: *A divertigio Narrabonis fluvij usq; ad Sai divertigium*. Et paucis interjectis: *quod juxta divertigium est fluvij ad occasum extensi, qui per geminas Pannonias fluit scinditurque juxta Corrodunum civitatem, quasi ad montem Cetium: vocaturque ille, qui juxta meridionalissimam Daros*. Videbatur mihi primo loqui Ptolomæus de eodem fluvio, quem paulò ante nominaverat, sed per divisionem situs septentrionalis, & Meridionis apertè colligitur, quod de alio loquatur, cui etiam assignat duplex nomen, nempe à septentrione est Savarias, à meridie Daros, & sic se habent Mura & Dravus. Non potest autem hoc verificari de Savo, quia hic est Dravo meridionalis. Quod Ptolomæus scribens in Ægypto situm

A. his fluviis assignet quasi in occasum tenderent, cum fluant ab occasu in Orientem, id facit more suo respiciendo fluvios retrorsum. Unde cum dicit *scinditur apud Carrodunum*, idem significat, quod confluit ad Carrodunum. Cæterum nescio quo antiquo fidejussore Lazius comminiscatur tres diversos fluvios Savarias, ubi ait: *Savaria triplici: quorum alterum hodie Mueram Styri à veteris municipij nomine &c. Muroëla memoria vocant: alterum in hanc usque diem Saanam Cilienses appellant: tertium autem Sabariam præterfluere Divi Quirini historia docet, quem hodie Gunsium appellant*. Non video causam cur hos tres fluvios in vnum cogat, cum nullus in alterum vel in Muram influat. Saana siquidem infra Celeiam exoneratur in Savum, & Gunsium in Arrabonem seu Rabam, & hic in Danubium. Illud quoque Lazius malè asseruit primam Pannoniam divisam fuisse in superiorem, & Savariam, five Valeriam &c. nulla quippe Pannonia dicta fuit Savaria, sed Savia à Savo fluvio, quæ & Interamnenensis inter Savum & Dravum: Valeria verò fuit inter Dravum & Danubium. Et hæc de Savaria fluvio.

C. VI. *Scarabantia* Ptolomæo, & Plinio recensita inter oppida Pannoniæ superioris, in quibusdam exemplaribus scribitur Carabantia, & Sacarabantia. Lazius propè Sabariam illam constituit, & modò Kirmendum respicit ibiq; eam locat. Cluverius hic Lazio assentitur, & Schapring designat, uti & Bertius, quibus interim fidem habeo. Plinius in editione Basilcensi An. 1539. nominat Carabantia, fortè errore librarij. In antiquis Synodis, & Catalogis Episcoporum legitur subinde Scaravatiensis, & Scarabantinus Episcopus, qui omninò fuit hujus loci.

Laz. Comm. Reip. l. 12. sect. 7. c. 2.

Ptol. lib. 2. c. 15. Plin. l. 3. c. 24. Laz. l. 12. l. 3. c. 2.

Clu. in Vind. Bert. Germ. lib. 1. c. 21.

Strabo. l. 7.

VII. *Scordisci* populi Galatarum reliquæ seu Germanorum, qui Delphos deprædati sunt, multis authoribus nominantur, ex quibus colligi potest, illos proximè ad Japidiam nostram coluisse, & tractus illos possedisse, quos nunc Slavi & Croatæ in Comitatus Zagrabienfi ac Possiegenfi tenent: sed & vltra progressos per inferiorem Vngariam. Strabo sic de illis: *Noarus augetur accepto Colapi, qui ex Albio monte fluens per Japodes Danubium illabitur ad Scordiscos &c. Romani etiam Scordiscos diu potentissimos debellarunt. Enimverò hi penes Istrum habitauerunt duas in partes divisi. Nam & alij magni Scordisci appellati sunt, alii vero parvi. Illi quidem duos inter fluvios habitant Istrum illabentes: quorum alter Noarus appellatur præter Segesticam fluens: alter Bargus. Parvi autem vltra Istrum incolebant. Fluvius Noarus est hodie Dobra Croatiae, qui influit Colapim, vti supra monui, cum de Colapi agerem: Colapis verò, Savum non Danubium illabitur, ad Siseckum infra Zagrabiam: unde apparet, quòd illis in locis habitaverint Scordisci. Et videtur adhuc loco supereffe nomen, siquidem paulò infra Carolostadium inter Ratschitzam, & Grischovizam est *Serdisca*, quasi Scordisca depravato modicè vocabulo. Iterum Strabo eodem libro: *Qui prius potentiâ valebant ad ima redacti evanuerunt: sicut ex Gallis Boij, & Scordisci.* Ex his colligitur Scordiscos fuisse eandem ex Gallis ortam gentem cum Boijs, adeòque Germanos. De moribus, qui locis illis videntur adhærere mutatis populis, Athenæus: *Galatæ, qui Scordistæ nuncupantur aurum in regionem suam non inferunt: populates verò alienam regionem ac occupantes non negligunt. Hi autem Scordistæ sunt vocati, quia reliquæ Galatarum extiterunt, qui cum Brenno Duce tunc temporis militaverunt, quando Delphos diripuerunt.* Neque hoc loco prætermittendus nobis est locus Livij: *Bastarnæ relictis in Dardania conjugibus liberisque ad**

Athen. Delpholoph, lib. 5.

populandam Italiam possent mitti: per Scordiscos iter esse ad mare Adriaticum, Italiamque: aliâ viâ traduci exercitum non posse. Dardaniam veterem putat Lazius fuisse vbi nunc Boffna, ex qua si ad mare Adriaticum contendas Croatiam, & Japidiam transeas necesse est. Unde patet, quod Scordisci proximè ad Japides accesserint, sicuti hodie Croatæ Carniolis sunt contermini. Inter Poeonas seu Pannonios coluisse illos tradit Appianus: *Hic etenim à Romanis bello superati, ad Istri tandem fluminis pervenere Insulas. Procedente verò tempore nonnulli iterum egressi Poeonas incolere ultimos; & ob id nunc quoque inter Poeonas Scordiscorum genus superest.* Vltimos Poeonas vocat Pañones superiores, qui ipsi in Græcia scribenti erant vltimi. In Pannonia Inferiore locat eos Nig. ap. Ort. Meminit Scordiscorum, & Plinius: *Mons Claudius, cujus in fronte Scordisci, in tergo Taurisci.* Sanè si Taurisci fuerunt Styri Montana habitantes, & mons Claudius dicatur esse (ut vult Lazius) mons ille, quem Rohitscherberg appellamus, Styriam inferiorem terminat, ab ejus fronte Orienti obversa hodie sunt Sclavi Zagrabienfes. Alij montem Claudium ad Zagrabiam collocant, sed cum Scordisci se extenderint in Pannoniam inferiorem, vltra Zagrabiam rependus videtur Mons Claudius.

Appian. in Illyr.

Nig. ap. Ort.

Plin. l. 3. c. 25.

VIII. *Segesta*. Plures hujus nominis vrbes fuisse monui supra Capite 2. §. 6. Hic de Segesta quærimus Pannoniæ, quam meo judicio optimè designat Plinius: *Colapis in Savum influens juxta Sisciam, gemino alveo insulam ibi efficiens, quæ Segestica appellatur.* Haud dubiè ibi Segesta vbi Segestica insula, quæ ab vrbe nomen accepit. Sed vbi ejus rudera? supra conijciebam non procul Siscia, & omninò non procul, quia fortè attigit hic scopum Cluverius, qui Sisciam urbem eandem esse cum Segesta pronuntiat: *Credo, inquit, Romanos, quum hæc loca primum debellarent, inventam ibi urbem Sisciam clarissimæ poten-*

Clu. l. 1. Ital. cap. 20.

potentissimæque in Sicilia urbis nomine, sibi dudum notissimo appellasse *Segestam* insulamq; conterminam inde *Segesticam*: posteaquam vero præsidia sua imperiumq; huc intulerunt; vero nomine probiùs cognito *Siscia* vocare perrexisse. Lazius ab Appiano seductus vltra Sirmium produxit situm *Segestæ* huius, licet insulam illam, in qua sita est *Siscia* *Segesticam* appellet: Appiani verba sunt: *Cæsar in Segestanorum & Pæonum regionē usq; ad Savum fluvium est profectus. Hujus in ripa civitas latissimo fluvio, & ingenti fossa munita consistet: qua ex causa potissimum Cæsar illam invasit, veluti belli horreum in Dacos Bastarnasque, qui vltra Istrum incolunt habiturus. Idem fluvius his in locis Danubius dicitur: nec multò deinde inferius elapsus vberioribus aquis pro Danubio Istri nomen assumit. Savus autem Istrum influit, erantq; Cæsari naves eo in flumine, quæ comectum ad exercitum per Danubium adferrent &c.* Ex his arguit Lazius: *Segestam* non procul ab Istro fuisse, qui *Daciam* à *Pannonia* dividit, si commodum horreum esse debuit Augusto pugnanti contrà *Dacos*. Verùm si naves Cæsar in *Savo* habuit, etiam *Siscia* vel alia vicina urbs potuit esse horreum, ex quo alimenta militi per *Savum*, & deinde *Istrum* deveherentur. Neque erat conveniens horreum constituere in conspectu hostium; sed remotiùs, ut variante belli fortuna ab hostium direptione tutus esset. Deinde cum narret Appianus Cæsarem debellatis *Japidibus* profectum esse ad *Savum* & *Segestanorum* regionem innuit regionem illam proximam *Japidibus*. Et ità se res habet, quia ad *Savum*, si captis *Metulo*, *Arupino* & *Avendone*, venit *Emonam*, vno inde miliari *Savum* potuit conscendere, & *Sisciam* secundo *Savo* delabi. Naves enim in *Savo* habuit sine dubio acquisite apud gentem proximam debellatis *Japidibus*: nempe apud *Pannonos* *Emonenses*. Quare *Segesta* illa horreum Cæsaris contrà *Dacos*, vel eadem est cum

Siscia id est *Sislegk*, vel in eadem A. saltem insula penes *Savi* ripam sita fuit.

VIII. *Singidunum* duplex fuit, vnum celebre in *Moesia*, alterum in *Pannonia* inferiore, ut tradit *Lazius*, cuius tamen *Ptolomæus* non meminit, nisi in *Myfia*. Haud procul *Sirmio* abfuisse colligitur ex *Aurelio Victore*, & *Procopio*. Ille quippe ait: *Jovianus pater genitus Varroniano incola agri Singidonensis Provinciæ Pannoniæ, imperavit menses octo*. *Procopius* verò de *Gothis*: *Is autem populus loca supra Istrum jam pridem incolere: deinde Gepides loca circa Singidunum & Sirmium tenuerunt*. Sic etiam *Diaconus* in *Miscella*: *Et Gepides quidem, ex quibus postea divisi sunt Langobardi, & Avars, villas, quæ sunt circa Singidonem & Sirmium, habitavere*. *Simocatta* ait fuisse *Sao*, & *Dravo* cinctam. Ex quibus colligitur, quod circa confluentes *Savi*, & *Dravi* situm fuerit *Singudunum*. Fuit civitas *Episcopatu* insignis, & meminit *Author Tripartitæ Urfatii* *Episcopi Singidonensis*. Alterum *Singidunum* fuit in *Moesia* vel *Servia* etiam ad *Danubium*, quod pulsus *Sarmatis* *Theodoricus Gothorum* Rex occupaverat, ut habet *Jornandes*, nisi idem sit cum superiore. *Ortelius* asserit esse *Senderoviam* ex *Lazij* opinione in *Hungaria*, ipse verò id ponit in *Servia*.

C. IX. *Sirmium* primaria quondam *Pannoniæ* inferioris urbs ultimo quidem loco nominata à *Ptolomæo*, non tamen ultima *Pannonicarum* urbium, ut notat nuperus scriptor, quia sat procul adhuc ab ea distabat *Taurunum* ad confluentes *Savi*, & *Danubii*, ubi *Pannoniæ* inferioris limes orientalis assignatur ab ipso *Ptolomæo*, qui confluentem more suo vocat *divertigium*. *Clarius* aliquantò *Plinius*: *Amnis Bacuntius in Savum, Sirmio oppido influit, ubi civitas Sirmiensium, & Amantinorum: inde XLV. m. p. Taurunum, ubi Danubio miscetur Savus*. Celeberrima olim fuit, & plurimum Cæsarum hyberna sedes. Pro-

Laz. Comm. l. 12. sect. 2. c. 2. Ptol. l. 3. c. 9.

Aurel. vict. in Epit. & Auth. Misc. l. 11. c. 46.

Proc. de reb. Goth. lib. 3.

Auth. Misc. lib. 14. c. 4.

Simocatta l. 7. c. 11.

Trip. Eccles. hist.

Orte. in Syn. Geograph.

Ptol. lib. 2. c. 16. Lambec. Bibl. Cæs. l. 2. c. 2.

Plin. l. 3. c. 25.

Appien. in Illyr.

Laz. l. 12. sect. 2. c. 4.

pè eam natus Galerius Maximianus. In eavel propè natus etiam Gratianus Imp. In ea natus Imp. Probus, & ibidem à suis occisus, vt suo loco dicemus. Fuit Sirmij sedes Episcopalis quā collapsam instaurasse fertur S. Stephanus Rex Vng. sed ea rursum everfa est Sirmio à Turcis occupato anno 1525. suberant Sirmienfi, vt Metropolitano Episcopi Murfianus, Singidonensis, Cibalensis, Carpenfis, Curtenfis, sed antiquissimis illis æræ Christianæ seculis. Plura de Sirmio congerit Lazius, & potissimum laudat vina Sirmienfia.

X. *Siscia* ex Itinerario Antonini: jam suprâ ejus situs ostensus est infrâ Zagrabiam vbi nunc adhuc nomen retinet Sisseckij, quam ridendo errore Labaci voluit locatam sive Ruscellus, sive ejus emendator Rosaccius, quin & Moletius ad textum Ptolomæi addens *Siscia, Lablatum Lublana*, & paulò ante posuerat *Novidunum Laybach*, quasi Lublana, & Laybach essent distinctæ vrbes. Multò imperitius quidam sciolus nuper scripsit *Sisara Lablatum Lubiana*, quo ostendit se neque scire legere textum Ptolomæi. Erat Siscia metropolis olim Provinciæ Savix, vbi Thesaurus reponebatur, cui præerat *Præpositus Thesaurorum Siscianorum Savix* nuncupatus. Hic etiam Procurator monetæ Siscianæ sub Comite largitionum monetam percuti curabat, vt annotavit Pancirolus. Hic non filebo etiam pagum vicinum Labaco, qui fortasse alicui visus fuit habere rudera Siscix, cùm habeat antiquitatum vestigia, & vocetur Sischka; & cùm sit ad jactum lapidis extrâ Labacum, occurrerit fortè Ruscello Lubianam appellare Sisciam, sed nihil minus: quia Siscix descriptio apud veteres nullo modo convenit nostræ Siskæ. Rudera quæ habet, ac inscriptiones antiquæ, vel translatae sunt eo ex proxima Emona, vel certè Emonæ subvrba illuc usque protensa fuerunt. Cæterùm Carniolis nihil novum, præsertim Labacensibus,

applicare celebrium vrbiū nomina suis pagis. Sic extrâ portam Teutonicam Labacensem duo sunt pagi, quos modicus rivus interfuit ac separat, piscatorum alter, alter nautarum habitationes, horum vnus appellatur Cracovia, alter Tyrnavia: quæ sunt nomina Metropolis Poloniæ, & nominatæ in Vngaria civitatis: Germani dictos pagos appellant *Grafau* & *Tyrna*: Slavi Cracovo, & Tyrnova. Cæterùm Siscia quondam vrbs fuit Episcopalis quā illustravit S. Quirinus ibidem Martyrio affectus: Castus Episcopus Siscianus sub Decio Cæsare: Constantius Episcopus Siscianus in Aquilejensi Synodo contrâ Palladium Arrianum habita Gratiano imperante.

XI. *Solvense*. Plinius in Norico inter cætera loca enumerat, videtur fuisse Municipium, non colonia, vt bene advertit Lambecius contrâ Lazium, ex Cluverio. Primus tamen, quod sciam Lazius illud reposuit in *Saalsfeldt* Carinthiæ vno miliari extrâ Clagenfurtum, vbi hodie Ecclesia B. Virginis dicta *im Saal* sive in folio. Secuti cæteri ferè omnes, qui de hoc scripserunt Megiferus, Ortelius, Lambecius, alij: neque vllam hætenus legi de hoc probationem, præter allusionem ad nomen. Megiferus duplici errore confundit Solvense cum Sala, & conjungit cum Solvensi Flavium quasi vnum locum fingaret *Flavium solvense*, quod interposito commate legi debet. Sala etiam non potest esse Solvense, quia hoc in Norico, illa verò vrbs Pannoniæ superioris, apud Ptolomæum, & apud Antoninum inter Heclitanum, & Sabariam collocatur. Ego verò dubitare incipio an *Solvense*, quod etiam Solvam aliqui dictum volunt fuerit in Norico, aut saltem an ibi reponendum, vbi hodie est Saalsfeldt, vel solium B. V. Primò quidem, quia apud nullum lego Solvense, quàm apud vnicum Plinium, qui sicuti Emoniam Pannoniæ urbem reposuit in Norico

Laz. comm.
l. 12. sect. 2.
cap. 3.

Inchhof. in
Appar. Añal.
Vngar.

Laz. Comm.
l. 12. sect. 5.
cap. 1.

Ruscel. in
Ptol. Geogr.
Rosac. Molet.
in Geogr.

Plin. l. 3. c.
24. Laz. comm.
l. 12. sect. 6.
c. 5. Lamb.
Bibl. Cæs. T.
2. c. 3.

Guid. Panc.
in Not. Imp.
Occid. c. 63.

Ortelius.
syn. Geogr.
Lamb. cit.
Megif. lib. 1.
c. 1. & lib. 3.
c. 9.

Ptol. lib. 2.
cap. 15.

rico (vt ego puto per errorem (sic fortè Solvam nominavit Solvense, & ei-
dem Norico inservit, cum Solva fuerit
mansio Pannoniæ inter Acincum, &
Crumerum, de quibus vide Lazium.
Et fortè hæc eadem Solva est, quam in
Pannonia Inferiori locavit Ptolomæus
post Curtam ante Aquincum seu Acin-
cum. Notitia Imperij Solvæ collocat
*Equites Mauros sub Dispositione viri specta-
bilis Ducis Provinciæ Valeriæ Ripensis; imò
& Cuneum Equitum Scutariorum.* De-
inde licet Solvense municipium fuisset
in Norico, vnde probarent Lazius & se-
quaces id fuisse in Saalfeldt? Ex nomi-
nis homologia? sed ego puto vocem B.
Saalfeldt esse recentiore, & ab æde
B. V. desumptam, quæ tempore Roma-
norum nondum erat erecta. Nam in pri-
mario ejus ædis altari visitur statua B. V.
(haud dubiè ab antiquis temporibus) in
folio sedens vnde loco nomen **Unser S.
im Saal** & vicinus campus **das Saal-
feldt**. Si verò scribas, vti nonnulli vo-
lunt, **das Zolssfeldt**, jam neque ad folium
neq; ad Solvense alludet id vocabulum.
Tertio constat non ex traditione solùm,
sed ex historiis Ecclesiasticis, quod in ho-
dierno folio B. V. antiquitus & initio
plantatæ Christianæ fidei inter Slavos,
erectus fuerit Episcopatus, cui præfuisse
creditur S. Modestus ibidem sepultus,
extatque adhuc ejus tumulus marmo-
reus, & post eum sine dubio plures alii
Episcopi; neque tamen vspiam reperit-
ur sive in Concilijs, sive in historiis anti-
quis nominatus aliquis Episcopus Sol-
vensis, aut Soliensis. Unde licet suspica-
ri, quod Megiserus non malè divinet,
vbi ait: In campo Soliensi stetisse aliquã-
do *Tiburniam*, eo quod vulgus adhuc ho-
die locum illum, & campum nominet
corruptè *Liburniam*. Nuperus Epitoma-
tor Historiæ Carinthiæ appellat Ligu-
riam, habitâ fortè reflexione ad locum
Strabonis, qui de Tauriscis (seu No-
ricis) agens, ait: *Tauriscos quidam*

Liguriscos, & Tauriscos vocant. Sed
quod vulgus corruptè cœperit appel-
lare Soliensem campum *Liburniam*,
aliquam certè originem habere debet:
non sanè à *Liburnia* regione Illyrica
conjuncta Dalmatiæ, vt opinatur La-
zium, quia hæc tam procul nunquam
se extendit, sed verosimile est, quod
à *Tiburnia* civitate celeberrima, cu-
jus mentio est apud Eugippium in vi-
ta Sancti Severini Abbatis, qui propè
Viennam habitavit, & Norici Aposto-
lus fuit. Narrat enim ille quomodo *Ti-
burnia* à Gothis obfessa, post varia certa-
mina redimere coacta sit magno pre-
tium intentatam direptionem. Et quia
Tiburniam fuisse Episcopalem sedem
constat ex Synodis. Unde Anno 590.
in Pseudo-synodo Maranensi querun-
tur Venetiarum & Rhætiæ Episcopi,
quod *Tiburniensis* Ecclesia subtracta sit
Aquileiensi Metropolitano, cui antea
parebat, postea verò & illis annis Gallia-
rum Episcopi (id est Germaniæ) ad eam
sacerdotes ordinabant. In synodo Gra-
deni Anno 580. sub Helia Patriarcha
Aquileiensi, qui sedem suam eo anno
transtulit Gradum subscriptus est Leo-
manus Episcopus Teboricensis, & post
eum Clarissimus Episcopus Celicanus,
Patritius Episcopus Emonensis, & alii
vt est apud Vghellum. Author Anony-
mus in Bibliotheca Franc. Card. Barberi-
ni de eadem synodo agens aliter hos E-
piscopos nominat, vbi habet. *Leonianus
Episcopus Tiborniensis Joannes Episcopus Ce-
leianæ, Clarissimus Episcopus Concordiensis,
Petrus Episcopus Emonensis, &c.* Post de-
ceñium ergò jam *Tiburniensis* Episco-
patus cœperat deficere, vti ex Maranen-
si Pseudo-synodo paulò ante dictum,
quod Bollandus arbitratur factum pro-
pter irruptiones Barbarorum, & potissi-
mum Slavorum, qui non multò post in
Carinthiam, & Carnioliam cum Ava-
ribus ingressi sunt, omnes Idolola-
træ: donec iterùm circa Annum

Laz comm.
l. 12. f. 6. c. 5.

Eugip. in vi-
ta S. seu ap.
Bolla. S. Jap.

Vghell. T. 5.
Ital. fac. f. 27.

MS. Barber.
ap. Vghel.
cit. f. 1170.

Ptol. cit. c.
16 Pancirol.
Notit. Imp.
occid. c. 32.

Meg. l. 3. c. 3.
fol. 136.

Reich. in Ep.

Strabo. l. 4.

760. vt dicemus in Annalibus à S. Virgilio Salisburgenſi Archipræſule in Carinthiam mitteretur S. Modeſtus, quem nuſpian haſtenus legi Episcopum Solienſem appellatum, ſed ſolum Episcopum Carantanorum. Hinc in eam opinionem abeo, quod vbi nunc eſt Solienſis Eccleſia ibi fuerit olim Tiburnia, & Tiburnienſis Episcopatus, licet etiam corruptâ voce. Nam antiquis authoribus Plinio & Ptolomæo Teurnia dicitur, quam quidem Lazius Rachſtadii in ditione Salisburgenſi, Cluverius & poſteum Bollandus Villaci reponunt, vt infra dicemus. Hæc per coniecturam dicta, ſi cui non placeant per me licet *Solvenſe* Plinij agnoſcat in *Saalfeldt* / Mentio Solvæ habetur in lapide antiquo propè Friburgum Styriæ ad Pynckam fluvium haud procul Fürſtenfel-da, vt habet Lazius :

CL. CRISPINUS, ET CENSORINA CETTI F. VIVI F. S. ET ACCEPTI AN. XVIII. ET CRISPINO CRISPINI F. ÆDILE SOLVA AN. XXV.

Ex quo iterum de ſitu Solvæ, & Solvenſis municipij meritò dubitare poſſis. Totum fundamentum, quo Lazius Solvenſe in *Saalfeldt* reſoſuit hoc eſt, vt ipſe ait : *Quamquam Liburniæ nescio cuius, vbi hæc poſita ſunt* (nempe templum B. Virginis Solij) *in Annalibus mentio fiat, tamen Solvenſis civitatis, ad quam vocem nomenclatura templi illius Episcopalis, vulgò D. Virginis in Solio alludere videtur, & Codex Præſecturarum & Plinius meminere, &c.* Adductus igitur non vanâ coniecturâ, quas hodie ruinas ampliffimas D. Virginis Præpoſituræ in Solio junctas, vulgò Liburniam vocant, ego Solvenſis illius Romanæ coloniæ veſtigia eſſe adſero. Non ſufficit alluſio ad nomen. Authoritas Plinij nihil patrocina- tur Lazio,

quia Solvenſi non designat locum Plinius, ſed ait fuiſſe in Norico, fortè per errorem. Codex præſecturarum ſeu Notitia Imperij reponit Solvam in Valeria, quæ fuit pars Pannoniæ inter Danubium & Dravum infra montem Cetium, & extra Noricum. Crederem potius Annalibus, qui circâ ſolium reponunt Liburniam corruptâ voce pro Tiburnia, vt haſtenus dictum. Vide etiam quæ infra dico de Vinundria.

XII. *Soragra*, vel potius *Soraga* apud Ptolomæum in Pannonia ſuperiori ponitur. Lazius eam putat eſſe Zagrabiam, nullâ probatione adducta, ego coniecturando ſuprà ex Itinerario Antonini Quadratam in Zagrabia reſoſui : non reſoſo Soragram, ſi quis probet. Saltem ex affinitate nominis. Ruſcellus & Moletius ad *Soragam* reponunt *Dovezam* : Peutingerus ait indigere, vti & alia multa, coniectore, & ego ſic ſentio de Audantonio, Lentudo, Olimaco, Valina, Bolentio vrbibus Pannoniæ ſuperioris à Ptolomæo reſenſitis.

XIII. *Ad Statuas*. Antonini Itinerario locatur hic locus inter Dravioſtium & Aquincum, vbi hodie ſcilicet *Colocza* à ſtatuis nimirum Coloſſis nuncupatur, infra Budam. Notitia Imperij Equites Dalmatas, & auxilia Urfarienſia ibi conſtituit. Non eſt à vero ſimili alienum, quod ſuſpicatur Lazius, allegans Spartianum de vita Antonini Pij : *Nec diutius vixit ; gravatus languore, ac diverſo genere morborum, ſæpè dicens : Sanum Principem mori debere, non debilem. Statuas ſanè Ælio Vero per totum orbem Coloſſos poni juſſit.* Addit Lazius : *Veriſimile eſt igitur eo tempore & hoc Statuarum municipium initia habuiſſe.* Quibus donec certiora deprehendam, aſſentior. Bertius ſtatuas interpretatur *Anyawar Tolna* qui locus *Coloczæ* vicinus eſt.

Laz. Com-
mentar. lib.
12. ſect. 3.
cap. 8.

Laz. ibid.
ſect. 6. c. 5.

Laz. l. 12.
ſect. 5. c. 1.

Ruſcell. Mo-
let. in Ptol.
Geogr. Pen-
ting. apud
Bert.

Notis. Imp.
Occid. ap.
Panciol.

Spartian in
vita Anton.
Pij.

Laz. l. 12. ſ. 2.
cap. 9.

§. VIII.

Antiqua nomina locorum Carnioliae vicinorum.

Lit. T. V.

Ptol. l. 2. c. 16. Plin. l. 3. c. 25. Not. Imp. Occid. Laz. l. 12. f. 2. cap. 2. Peut. ap. Bert. Rusc. Moletius.

Aurunum, quod Ptolomæi librarij corruptè scripserunt *Taururum*. Nominatur Plinio, Notitiæ Imperij, Antonino, ad confluentes Danubij, & Savi: non est alius locus, quam *Alba Græca*. Germani vocant *Griechisch Weissenburg* / Ungari *Nandor Alba*, Slavi & Itali *Belgrad*: nominatum superiore seculo contra Turcas præsidium, quod Anno 1521. ignaviâ & proditione Valentini Tureckhij, qui à Ludovico Rege Ungariæ præsidio impositus erat, à Turcis expugnatum est, ab iisque adhuc tenetur magnâ Reip. Christianæ jacturâ.

Ptol. l. 2. c. 14. Plin. l. 3. c. 25. Laz. l. 14. sect. 6. c. 3. Bert. in Geograph. Ptol. Pyrckei ap. Bert. Germ. c. 23. Cluver. in Vindel. cap. 5.

II. *Teurina* vel *Teurnia* Ptolomæi in Norico sita, & in eodem à Plinio recensetur. Lazius se circâ ejus interpretationem torquet, & demum in Rachstadio ditionis Salisburgensis, vbi Taurach fluvius præterlabitur, collocat, dictam quasi Taurinam olim, nunc Taurachstadium. Sequitur eum Bertius: at Pyrckheimerus ait: *Teurina* vel *Bernum Pernau* certum, apud lacum *Chiemsee*, sed errat. Cluverius porrò putat ex situ apud Dravum versus fontem, oppidum celebre *Villach*. Sequitur Cluverium

Bollandus. Sed malim hic subscribere A. Lazio, qui producit in scriptionem antiquam Rachstadij.

Bolland A&t. SS ad 5. Feb. de S. Domit.

L. TERENTIO VERO II VIRO
TEVRN. PR. JUR. DIC.

&c.

Cæterum, quid de Tiburnia, quæ fortè eadem est cum Teurnia, conjecturem, dixi suprâ cum de Solvensi agebam. Si tamen Teurnia diversa est à Tiburnia, illam ego Rachstadij collocarem, & Tiburniam in Solio.

III. *Vacorium*. Ptolomæo est, *Vocareum* Tabulæ Peutingerianæ, Bertius, Ruscellus, Peutingerus putat esse *Græcium*. Moletius id adscribit *Villaco*: sic etiam Bertius in notis ad Bilibaldum. Atverò Cluverius subducens iter cum Antonino Juvavo Varunum, quæ supponit esse Salisburgum & Völckemarktum, vult persuadere, quod sit Wagram XVI. circiter millia p. ab Cucullis versus meridiem distans. Certè Villacum esse non potest; si Antonini iter admittimus, vbicunque tandem quæ-
ratur Varunum. Nam ille sic
locat.

Ptol. Peut. Bert. Rusc. Minlet. Cluver. sup. cit.

Antonin. Juvavo.

Cuculle. XIII.

Vocareo. XVIII.

Octo summum vel novem miliaria Juvavo Vocareum numerantur: Juvavum est citrà dubium Salisburgum, vt omnes consentiunt, sed inde Villacum sunt miliaria Germanica supra viginti, & iter bonum quadridui. Nec Græcium solis novem miliaribus Salisburgo est distitum: quare neutrum

C. putandum est Vacorium, sed potius quærendum alibi vltra Cucullos (nunc Kuchel propè Salisburgum est) retinentes vtcunq; nomen antiquum. Sed Dic quibus in terris? Lazius ex Vacorio facit Goriach Gurcense Monasterium ab vnica Syllaba Symbolizante persuasus, cui subscribit Megiferus nullâ
Y 2
habi-

Laz. l. 12. sect. 6. c. 5. Megif. lib. 1, c. 2.

Cluver. No-
ric. cap. 5.

habitâ ratione distantiae. Probabile est quod ex Vacoreo Vocra vel Vacro, de- in Wagram formaverint inquilini Ger- mani. Atque adeò hic cum Cluverio sentiendum.

IV. *Variana castra*. Soli Antonino

Antonin:	<i>Emona.</i>	Ego.	Labacum.
	<i>Prætorium Latovicorum.</i>	XXXIV.	Ratschach.
	<i>Noviodunum.</i>	XXVI.	Gurkfelda.
	<i>Quadratum.</i>	XXVIII.	Zograbia vel propè
	<i>Sisciam.</i>	XXVIII.	Sissegkh, certum.
	<i>Varianas.</i>	XXIII.	- - - - -
	<i>Menejanas.</i>	XXVI.	- - - - -
	<i>Incerum.</i>	XXVIII.	- - - - -
	<i>Pecentinum.</i>	XXV.	- - - - -
	<i>Lenconum.</i>	XXVI.	- - - - -
	<i>Cirtissam.</i>	XII.	- - - - -
	<i>Cibalas.</i>	XXII.	- - - - -
	<i>Vlmos.</i>	XXII.	- - - - -
	<i>Sirmium.</i>	XXVI.	Sirmisch. - - - -

De extremis hic dubitare non li- cet: neque de Siscia vlla est controversia. Sirmium ergò proficiscenti primo tran- seunda est *Siscia* Sissegkh, deinde *Varia- na*, quinque & dimidio milliari inde dis- sita Orientem versus, quod non potest convenire Varasino, quia hoc Sisciae quasi in linea parallela oppositum est in septentrionali vel occidentali parte. Chraftovitzam potius crederem, vel al- lium remotum quinque à Siscia millia- ribus locum penes Savum, qui hodie non facillè indagabitur cum Turcæ pa- reat. Lazius immemor sui, alio loco posuit Variana castra Esseckhij, loco celebri à clade Christianorum, sed ibi- dem Esseckhij etiam Mursam antiquo- rum collocavit idem Lazius.

Laz. l. 12. Rei
pub. l. 5. c. 2.Ptol. Plin.
Pzreckhaym.
cit. Ortel. in
Syn. Molet.

V. *Virunum* in Norico nomina- tur Ptolomæo, Plinio, Antonino, sed Tabula Peütingeriana habet *Varunum*.

sunt nominata. Hæc Lazius affinitates nominum sectans putat esse quærenda *Varasini*. Sed si Antonini Itinerarium inspiciatur, procul à Varasino Varia- na. Sic enim habet.

Laz. l. 12.
sect. 4. c. 3.

Putatur esse Judenburgum superioris Styriæ Pyrckhaimero (Pyramium scri- bit Ortelius) Moletio, Ruscello: atverò Lazius vult esse Frisacum Carinthiæ, di- ctum prius (ut putat) Virunsach solitâ veterum Carinthorum adspiratione, & vocum clausulâ, qui pletisque locorum nominibus solebant adijcere *ach*, vt Go- riach, Plettriach, Pibriach, Sebriach, Weisspriach &c. vnde cum tempore ex Virunsach, formatum est Vriesach, & Friesach: consentit Lazio Megiserus. Alio tendebat Simlerus, qui per Viru- num Braunekham Tyrolis intellexit: Cluverius verò id Völckhemarkhtæ seu Gentifori Carinthiæ reposuit. Mi- hi omnes hæ conjecturæ dubiæ sunt. Non enim videntur correspondere di- stantiae locorum in Antonini Itinerario, vbi sic habetur.

Ruscell.
in Commē-
tar. Reip. l.
12. sect. 6. c. 5
Megiser. l. 1.
cap. 2.
Simler. ap.
Ortel. Clu-
ver. in No-
ric.

Antoninus.	Viruno	Cluverius	Völckhemarkht.
	Santico m. p. XXX.		Saaneckh
	Larice m. p. XXVII.		Castel Loch
	Viam Beloio m. p. XXIV.		- - - -
	Aquileia m. p. XXX.		Aquileia

Idem Clu-
ver. Ital. l. 1.
cap. 20.

Si Cluverius per Saanegk intelli-
git Sonegg prope Völkhemarkht, ma-
lè divinat, quia hoc non abest à Völkhe-
markht septem milliaribus, si verò Sty-
riacum Saaneckh propè Celeiam, ordi-
nat iter in triangulam ad viam Beloio,
quam puto esse Canalem Carinthiae ad
amnem Velach Quodnam verò sit il-
lud Castel Loch in his partibus. non in-

venio, nisi voluerit scribere Castel Lack
A. quod est suprà Crainbürgum, sed hoc fa-
ceret adhuc magis distortum iter, quale
hactenùs apud Antoninum non obser-
vavi. Ac proinde ex hoc capite non pos-
sum agnoscere Virunum Gentifori, seu
Völkhemarkhtæ. Aliud iter exhibent
Tabulæ Peütingeri hoc modo.

Cluver. in
Noric. c. 5.

Noreia	Cluverio est	Neümarkht Styriæ.
Matucaio m. p. XIII.		Eberstein
Varuno m. p. XIV.		Völkhemarkh
Juenna m. p. XXIII.		Jaunstein
Colatione m. p. XX.		Praßperg
Vpellis m. p. XVI.		S. Peter vicus.
Celeia m. p. XIII.		Celeia

Hæc Cluverius divinando secun-
dum mappas Geographicas disponit, &
quidem circino mensurando millaria;
sed vti mappæ sæpiùs errant, ita ipsi
quoque errare necesse fuit. Nam inter
Colationem, & Celeiam habent Tabu-
læ millaria septem, & quadrantem,
cum inter Praßperg, & Celeiam vix sint
quatuor. Item Varuno Celeiam de-
berent esse millaria octodecim in Ta-
bula, sed reipsa etiam in mappis sunt
multò pauciora nempe duodecim, pe-
riti locorum aiunt esse solùm decem.
Ex quo sequitur Virunum vltra Völ-
khemarkhtam seu Gentiforum quæri
debere. Et mihi quidem Lazij opinio
hoc loco non displicet, quia inter Cele-
jam & Frisacum, si mappis credimus in-
veniuntur octodecim Germanica mil-
liaria transeundo Gentiforum, Pley-
burgum, Altenburgum &c. Sed hoc
posito necesse est vt Noreiam pariter re-
moveas vltra Neumarkhtam Styriæ su-
prioris. Et hæc de Viruno.

VI. *Vindobona* solis quod sciam,
Itinerarijs & Notitiæ Imperij nominata.
Aurelius victor habet *Vendobonam*, &
Ptolomæus *Juliobonam*. Notat verò
Cluverius: In Notitia Imperij bis legitur
Vindomana, & apud Jornandem *Vindo-
mina*. Et hæc voces omnes eandem

vrbem, hodiernam scilicet *Viennam*
B. *Austriæ* designant. Lazius verò distin-
guat *Vindominam* à *Vindobona*, &
hanc quidem *Viennam*, illam verò pu-
tat esse *Windischgræcium* ad *Dravi* ri-
pam; imò *Vindominam* & *Vinundriam*
Ptolomæi pro eadem vrbe habere vult.
Bertius prætereà cum eodem *Lazio*
contendit *Vendum* Strabonis idem esse
cum *Vindobona* sed fallitur quia *Vendū*
est vrbs *Japidiae* quam *Appianus*, &
Antoninus *Avendonem* scripserunt, de
qua suprà. In eo tamen assentior *Lazio*,
Bertio, & *Cluverio*, quos sequitur *Lam-
becius*, dum advertit apud Ptolomæum
C. corruptè scriptum esse *Juliobona* pro
Vindobona, & primo fortè librarij ali-
cujus errore fuisse scriptum *Viliobona*
mox *Juliobona*. De nominis *Etymo*
quod *Lazius* cum *Beato Rhenano* à po-
pulis *Vindis* seu *Vendis* vult derivare,
non laboro, magis tamen placet *Lazij*,
& *Rhenani* opinio, quam *Lambecij*,
qui putat à fluviolo extrà *Viennam* de-
currente, dicto *Vindone* traxisse no-
men *Vindobonam*. Quis enim vete-
rum meminit hujus fluvij sub hoc no-
mine? De *bonna* id est Germanica vo-
ce *Bahū* vel *Bann* facilè concedam,
quod territorium aut viam significet,
sed priorem partem nominis *Vindo*, po-
tius

Laz. comm.
Reip. l. 12 f.
3. c. 7. & lib.
Migrat. Bert.
in Germ.
Strabo. l. 4.
Appian. in
Illyr. Lamb.
Bibl. Cæs. l.
2. cap. 2.

Itin. Anton.
Aurel. Vi&
in Anton.
Ptol. lib. 2. c.
15, Clu. in
Noric. c. 5.
Pancir. in
Not. Imp.
occid. c. 81.

tiùs credam esse desumptam à Vindis seu Vendis populis, quàm à fluvio Vindone, qui fortè post conditam Vindobonam, & jam corruptè appellatam Wiennam, nomen obtinuit *die Wienn*. Neque tamen assero per hoc, quod Japodes Vendonenses, sive Avendonenses Viennam seu Vindobonam condiderint: quanquam id fortè factum, aut saltem accidere potuit. Hoc certè probabile fuerit, quod Vindi, qui & Vendi, & Venedi ad finum Codanum colentes sæpiùs in alias regiones colonias deduxerint, vti in Annalibus ostendam: cur non potuissent etiam in partem superioris Pannoniæ transire, & urbem B. vnam à suo nomine appellare Vindobonam? Imò credo ab iisdem Vindis conditam Vindonissam in Helvetia, quæ Germanis hodieque dicitur (licet in ruderibus) *Windisch*. Et cur non æquè diceretur Vindobona *Windischbahn*? Verum de nomine quæstionem dimitto. Rem tenemus; vndeunque nomen natum sit. *Vindobona*, sive etiam *Vendobona* veterum, non alia est quàm hodierna *Vienna Austria* nobilissima metropolis, de qua advenæ Belgæ Westphali, Saxones, Dani, Hollandi (quorum aliquos ipse audiavi) experti ejus delitias, & humanitatem dicere solent *Vienna non est nisi Vienna*. Addunt alij *Austria non est nisi in Austria*. quasi C. Viennæ & Austriæ nec vrbs alia, nec Provincia alia possit comparari.

VII. *Vinundria* civitas quam Ptolomæus ponit in Pannonia superiori, est vt dixi suprà, Lazio Slavigræcium, Bertioidem; Pirckhaimero Zagrabia. Neutrum placet, quia nulla adest probatio. Author vitæ S. Virgilij facit mentionem vnus vrbs (sed in Norico) quam vocat Adundrinas, quæ alludit ad Vinundriam. Verba ejus sunt: *Qui venientes Karantanis dedicaverunt ibi Ecclesiam Virginis gloriosæ, & aliam in Liburnia civitate, sua Adundrina civitate, & aliis quam plurimis locis*. Quæ Bollandus melius

fic esse legenda censet: *& aliam in Tiburnia civitate, & sua Adundrina civitate*. Suspiciatur verò idem Bollandus Adundrinas esse Millestadij, quod à mille stadiis Idolorum nomen habere creditur, & fortè desumptum nomen è græco *Prós andriantas*, id est, *ad statuas*, cujusmodi locus etiam in Pannonia recensetur ab Antonino. Et cum fermo sit de Chetimaro Duce, qui sacerdotes à S. Virgilio impetraverat, putat fortè Chetimarum resedisse Millestadij, eo quod author dicat *suâ Adundrina civitate*. Pergit porro ex aliorum mente referre, quod nonnulli (id est à quibus informationem accepit) velint, Adundrinas fuisse Villacum, vbi Chetimarus resederit: alij verò Clagenfurtum, quia ad vndas, nempè Glani & lacus vicini; vnde etiam Hydrundinum dictum fuisse aliquando Clagenfurtum sive ab *ydor aqua*, sive ab hydra serpente vel Dracone aquatico, quem pro insignibus habet. Verum quis author sive veterum sive Recentiorum vsus sit hoc vocabulo Hydrundinum pro Clagenfurto, me sanè latet; & puto esse solum Recentioris alicujus ingeniosi commentum. Facilius credam Clagenfurto (si quod tamen oppidum eo loci stetit tempore S. Virgilij) Adundrinas fuisse nomen, cum id referat Author vitæ S. Virgilij, & pro hujus conjecturæ probatione, locum paulò ante allegatum aliter quam Bollandus lego, & nullà additâ vel demptâ voce restituo: *Qui venientes Karantanis dedicaverunt ibi Ecclesiam Virginis gloriosæ in Tiburnia civitate, & aliam suâ Adundrinâ civitate, & in aliis quam plurimis locis*. Sensus erat turbatus vitio haud dubiè amanuensis, quod sæpè fit, cum post *gloriosæ* subjunctæ fuerunt voces *& aliam*, quæ reponi debebant immediatè antè Adundrinas. Ex quo iterum colligo, quod suprà dicebam de Solvenfi, quod hodiernum *Solinum B. V.* non fuerit antiquorum *Solvense*, verum *Tiburnia*; vbi à S. Virgilio

Feb. ad. vit.
S. Domitia.
com. præ.
S. I.

Laz. Gomm.
l. 12. sect. 4.
c. 4. Pirckhai.
Ber. in Ger.
descript.
Auth. vitæ
S. Virgil.

Bolland. 5.

gilio missus Episcopus S. Modestus Ecclesiam B. V. is consecravat circa annum Christi 758. vt dicam in Annalibus; neque tamen censendus est primus Episcopus Tiburniæ, quia duobus antea seculis jam ibi fuisse Episcopos ostendimus suo loco, sed barbari Idololatram omnem Christi cultum extirpaverant. Hæc de Adundrinis sive idem, sive diversum quid fuerint à Vinundria.

VIII. *Visontium*, quod Ptolomæus nominat in Pannonia superiore, Lazius reputat esse Wihitsch in Slavonia, hodie sub Turcarum jugo, in finibus quasi

Saviæ: Moletius, & qui eum ferè sequitur Ruscillus quærunt id Capronczæ in eadem Slavonia, sed quo fundamento, id divinare non possum. Major horum & plurium locorum notitia in his partibus haberi posset, si quis vir literatus post evolutos alios authores, qui talia pertractant, singulas regiones, & regionum singula loca lustraret, inspiceret, distantias observaret, & visa ac audita cum lectis conferret. Quamdiu nemo talem laborem suspicit, semper in tenebris antiquitatum hærebimus.

Ptol. cit. sup.
Laz. l. 12. f.
§. c. 2. com.
Mol. Ruscel.
ad Ptolom.

CAPUT VI.

De antiquæ Carniolæ populis inquilinis, & eorum migratione.

Humana omnia continuæ rerum mutationi & vicissitudini obnoxia esse vniversa natura loquitur. *Natura* (inquit Seneca) *hoc quod vides regnum mutationibus temperat. Nubilo serena succedunt: turbantur maria, cum quiescunt: flant invicem venti: noctem dies sequitur: pars cæli confurgit, pars mergitur: contrariis rerum æternitas constat.* Quid mirum ergo transire regna & Provincias de gente in gentem; an potius gentes migrare in regna, & Provincias, has modo, modo illas: vt nullus sit mundi angulus, qui non sæpius habitatores suos variaverit. Succedunt alijs alij, & quos modo sol oriens illustrabat, vespertinus inumbrat: fovet meridies, quos nuper septentrio gelabat. Ubique hospites sumus, & peregrini; & patrias nobis non tam fortimur, quàm diligimus, nescio an maiore nostræ instabilitatis nota, an divinæ oeconomiae mirando temperamento. Id in patria nostra præ multis alijs regionibus observabimus: vix enim vsquam inveneris locum, quem tot & toties diversi populi & nationes seu transitu suo, seu fixo domicilio nobilitarint dicam, an devastarint? Ordiamur ab vniversali cataclysmo.

§ I.

Aborigines Carniolæ veteris inquilini.

Diviso terrarum orbe inter filios & nepotes Noë, Japheto assignatus est Septentrio à Tauro & Amano montibus Ciliciæ, & Syriæ vsque ad glaciale pelagus, & Europa vsque ad Gades, vt dicam infra ad annum Mundi 1931. Ex septem Japheti filiis Javan censetur Jonum Græcorum author, à quo & mare Adriaticum dictum est Jonicum, quia ditiones suas ad illud vsque protendit. Elisa Javano natus possedit Insulas Jonii maris, Chetim verò Italiam, Epirum, Macedoniam, & vt verosimile est etiam propinquas Jonio mari regiones, quæ hodie vocantur Carniolia, Styria Austria vsque ad Danubium, & à parte meridionali Liburniam, Dalmatiam, Macedoniam. Certè Italia, quæ mari cingitur Jonico, ab Hebræis Cithim & chitim appellatur. Ex quo subit opinari montem Cetium, qui à ripa Danubij in Carnioliam vsque protenditur, ab hoc Chitim & Cethim nomenclaturam habere, ac fuisse primos harum regionum inquilinos Japheti posteros sensim latè

diffusos Citios appellatos, videturque mansisse parti vni nostræ veteris Japidæ, qua vicina est mari Jonico nomen Citiorum. Nam aecolæ montis Carusadij seu Carfi à parte sinistra hodieque sic nuncupantur, vulgo Tschitij. Sunt tamen, qui ex maiorum traditione Tschitios arbitrantur eisdem esse cum Valachis è Turcia in has partes transfugas, cum aliquatenus eorum Idioma servant. Cæterum pars illa Carniolæ Montosa, quæ ad mare Jonicum protenditur, vel ab ipso Japheto Noë filio, vel ab aliquo pronepote etiam appellato Japhet (vt suspicor) nominata est Japidia, & incolæ Japides quasi Japetides. Hæc per conjecturam, quibus si alius meliora depromserit lubens subscribam. Sentio itaque Aborigines, & primos post Diluvium inquilinos Carniolæ Cetios fuisse denominatos à Cethim Japheti nepote, quibus sensim aliunde advenientes populi permixti novas assumpserunt appellationes, vt deinceps dicemus.

§ II.

Secundi Carniolæ inquilini Japydes.

Apidum, quos & Japodes & Japydes alij nominat, vetustissimum esse nomen existimo, natum cum ipsis Aboriginibus, quos licet Strabo appellet nationē Celticam; prius tamen credo dictos Japydes, quàm Celtas, assumpto nomine à primo progenitore Japheto, quem Græci Japetum dixerunt aut certè aliquo nepotum ejusdem nominis. Transmissum gentis nomen in posteros mixtos ex Illyriis, & Celtis vsque ad tempora stabiliti Romani Imperii, donec occupatis per Romanos Provinciis vnoq; Illyrici nomine nuncupatis, sensim hæc appella-

tio defierit. Quare simultaneè quasi videntur enata illa nomina, dictique Cetij à Cethim, & Japydes à Japhet, hi conclusi intrà Alpes ad mare Jonicum, & longo Albij montis tractu; illi ad septentrionem hinc ad montem Cetium, illinc ad Macedoniam & Epirum protensi. Limites Japidæ suprà assignavimus quantum licuit, gesta per operis decursum prosequemur. Hoc interim isthic suffecerit jam inde ab initio habitatæ Carniolæ partim Cetios, partim Japydes appellatos populos ejus inquilinos, & Cetiorum nomen multo ante quam Japydum exolevisse, nisi man-

manferit in parte aliqua, vel non multo ante seculum denuo per Valachos (vt dictum est) transfugas revocatū. Quando vicini Illyrij (quod etiam nomen antiquissimum est) suam sortiti sint nomenclaturam, suprà aliquid in limitum designatione notavi : cæterum seriam investigationem aliis relinquo. Qua lingua porro vsi sint primi isti Carniolie inquilini, cum nemo sit qui prodat, suspicari licet eandem omnibus Javani posteris fuisse vsitatam Græcam, adeòq; & Japydibus. Illyricam quidem linguam vnam esse ex primigeniis contendunt Illyrici, & pronum esset conjectare ean-

A. dem placuisse nostris Japydibus, nisi crederem primis statim seculis factas esse populorum migrationes de vna regione in aliam: & Celtas, de quibus mox dicam, prædominatos, suam Celticam id est Germanicam vsitatorem effecisse. Imò Illyrios cum Celtis & Germanis ejusdem originis, morum, linguæ, fuisse contendit Cluverius, quod de media ætate ante natum Christum post plures populorum migrationes vltro admiserim; non verò de primis illis seculis post diluvium, quibus recentes colonie nepotum ac pronepotum Noë diversas orbis partes pacificè coluerunt.

Cluver
Germ. lib. 1.
cap. 5.

§. III.

Tertia inquilinorum Carniolie veteris nomenclatura

Hyperborei.

Uo nomine quæque Provincia aut regio antiquitus appellata sit, aliunde nobis constare non potest, quam ex au-

thoribus tam Græcis, quàm Latinis, & potius ex Græcis apud quos dudum antequam apud Latinos literæ floruerunt. Horum igitur testimonio habemus omnes populos Septentrioni obversos antiquissimis temporibus Hyperboreos appellatos. Stephanus Byzantius allegans vetustiore auctorem Protarchū, inquit : *Protarchus tradit, Alpes dictas fuisse montes Riphaeos : omnes verò populos supra Alpes incolentes Hyperboreos appellatos.*

Steph. verbo Hyperbor.

Apollon. lib. 4. Argonaut.

Pindarus Olymp. oda. 3.

Strab. lib. 11.

Idem asseruerunt Apollonius, & apud eum Æschylus, qui Istrum seu Danubiū oriri ex Hyperboreis montibus censent. Pindarus quoque Æschyli æqualis Istri fontem collocavit in Hyperboreis. Subscribunt Æthicus, Athenæus, & alij. Sed Strabonis sententiam operæ pretiū sit adducere : *Veteres Græcorum scriptores universas gentes septentrionales Scytharum, & Celto scytharum appellatione affecerunt : qui verò ante hos adhuc eas diviserunt, supra Euxinum, Istrum, & Adriaticum mare colentes Hyperboreos dixere, & Sarmatas, & Arimaspos.* Observat adhuc Strabonis

B. locum Cluverius, quod antiquissimi scriptores univèrsam Septentrionē in tres gentes ac nationes diviserint : *Horum Arimaspos ad fauces Caspii posuere maris : his proximos versus occasum Sarmatas : post hos ad Oceanum usque Atlanticum, & fretum Gaditanum Hyperboreos : sub quorum nomine comprehendebantur Illyrij, Germani, Galli, Hispani, populiq; præterea in Britannis Insulis, &c.* Et hæc quidem appellatio apud Græcos vsitata, an inter ipsos populos etiam recepta fuerit, meritò dubites. Probabile est singulis regionibus jam tunc singulas adhæsisse nomenclaturas, quas temporum vetustas sepelivit.

Cluver.
Germ. lib. 1.
cap. 2.

C. Fortè sicut à Japhet Japides, ita à Gomer, Gomeritæ, vel Gomari, à quibus Græca voce Kimerios seu Cimerios & Kimbros seu Cimbros fluxisse nonnulli volunt; ab Aschenaze, Aschenæ, vel Aschenazes, vt vult Josephus Judæus, ubi ait *Aschenazes condidit Aschenazes, qui nunc Regines appellantur à Græcis.* Hebrei teste Merula Germanos adhuc appellare solent Aschenazes. Et alij similiter populi à suis authoribus nominati fuerint, quæ scriptorum defectu in oblivionem tradu-

Joseph. lib. 1. Judaic. cap. 7.

cta.

An Scythiæ nomen aliquando in Carnioliam
extensum.

Cythiæ nomen video ab authoribus non minus latè sæpè accipi ac Hyperboreorum, vt vix certi ejus limites assignari posse videantur. Prolatam aliquando & rursum restrictam, angustioribusq; arctatam terminis facilè colliget, qui plures authores consuluerit. Ptolomæus duplicem distinguit Scythiam, vnā intrā montem Imaum, quæ ab occasu terminatur Sarmatiâ Asiaticâ, à Septentrione terrâ incognitâ, ab oriente Imao monte; à meridie Sacarum regione & Sogdiana. Moletius putat hanc Scythiam hodie esse regnum Cathay magni Cham Tartarorum. Scythia verò B. extrā montem Imaum terminatur ab occasu Scythiâ interiori & Sacis, à Septentrione terrâ incognitâ, ab oriente Sericâ, à meridie parte Indiæ, quæ est extrā Gangem. Quæ fitus descriptio, quantum à nostra Carniolia distet, nemo non videt. Verùm alij geminas iterum agnoscunt Scythias Asiaticam alteram, de qua modo ex Ptolomæo dictum, alteram Europæam priori ad orientem conterminam. De his Jornandes hæc habet: *Scythia longè se tendens latèque aperiens habet ab oriente, Seres in ipso sui principio ad littus Caspij maris commanentes: ab occidente Germanos & flumen Vistulæ: ab Arctoo id est septentrionali circumdatur Oceano: à meridie Perside, Albania, Hiberia, Ponto, atque extremo alveo Histri, qui dicitur Danubius, ab ostio suo, vsque ad fontem. Addit deinde: In Scythia prima ab occidente gens sedit Gepidarum, quæ magnis opinatisque ambitur fluminibus. Nam Tisia per Aquilonem ejus Corumque discurrit; ab Africo vero magnus ipse Danubius; ab Euro fluvius Tausis secat, qui rapidus ac verticosus in Histri fluenta furens devoluitur. Introrsus illi Dacia est ad coronæ speciem arduis Alpibus emunita, juxtâ quorum sinistrum latus,*

quod in Aquilonem vergit, & ab ortu Vistulæ fluminis perimmenſa spatia venit, Vindarum natio populosa consedit, &c. In qua descriptione videtur innuere Scythiæ vniversali vocabulo comprehendentes circâ Danubium, & Vistulam, & in medio quasi consistere Dacos, quos hodie Transylvanos appellamus; quàm latè verò se vltèrius extendat, non satis liquet ex allatis propter ignota aliis authoribus nomina Tisiæ & Tausis: licet dicat *ab ostio Danubij vsque ad fontem.* Quæ ratione procul in Germaniam extensam vellet Scythiam. Vereor autem, vt Jornandes nullâ habitâ discretionem temporum ex aliis authoribus qui pridem scripserant, Scythiæ limites colligerit. Nam licet hi & ampliores limites Scythiæ antiquissimis temporibus fuerint, Plinius tamen, qui Jornandes multo antiquior est procul removet Scythas, vbi ait: *Scytharum nomen vsquequaque transiit in Sarmatas atque Germanos: nec aliis prisca illa duravit appellatio, quam qui extremi gentium harum ignoti propriè cæteris mortalibus degunt.* Scripsit Plinius circa Annum Christi 115. at verò Jornandes anno 552. vt notavit Vossius. Et si Plinij ætate jam restricta fuit Scythiæ appellatio, quanto magis ætate Jornandis. Cæterum Scytharum vocabulum in sua latitudine comprehendit omnes illos populos, qui Hyperborei dicti fuerunt, antiquius alijs particularibus populorum nominibus, recentius tamen, quàm Hyperboreorū, quod ex Strabone discimus: *veteres (inquit ille) Græcorum scriptores universas gentes Septentrionales Scytharum, & Celto-Scytharum appellatione affecerunt: qui verò ante hos adhuc eos diviserunt, supra Euxinū, Istrum, & Adriaticū mare colentes, Hyperboreos dixere.* Et alibi dixerat: *De priscorum Græcorum sententia hoc dico, quod sicut notæ versus Aquilonem gentes uno nomine Scythæ vel*

Ptol.lib.6.
cap.14. & 15

Jornand.de
reb.get.c.5.

Plin.lib 4.
cap.12.

Strabo l.11.

vel Nomades, ut Homero appellatæ fuerunt: postea vero cognitæ etiam occiduis regionibus Celtæ atque Iberi aut mixtis vocabulis Celtiberi, & Celto-Scythæ dici cæperunt, &c. Ex quibus verbis duo erui-
mus: vnum, quod qui prius dicti sunt Hyperborei, postea Scythæ appellati sint; alterum, quod evanescente sen-
sim Scytharum nomenclatura apud se-
ptentrionales, successerit nomen Cel-
tarum, & subinde mixtum Celto-scytha-
rum. Et hoc quidem Homeri ætate, qui

A. vixit ante primam Olympiadem annis centum triginta, hoc est ante Christum annis nongentis & quinque. Ex qui-
bus licet colligere omninò etiam Car-
nioliam nostram antiquissimis illis tem-
poribus post Hyperboreæ appellatione, sortitam nomen Scythiæ, prout scilicet à Græcis apud quos solos tunc literæ flo-
rebant, nuncupabatur. Inter se verò hi populi aliis se se compellaverint nomi-
nibus, de quibus quod pro indubitato afferam non habeo.

§. V.

Quarti Carnioliae veteris inquilini Celtæ.

X supra adducto loco Stra-
bonis constat Homeri ætate septentrionales populos ad-
huc appellatos vniuersim Scy-
thas & Nomades & huic appellationi
successisse Celtarum & Celto-scytharum, quod postmodum longo tempore om-
nibus septentrionalibus velut proprium
mansit. Unde hoc nomen desumptum
sit, dixi supra cap. I. quid alij sentiant,
quid ego suspicer: nimirum cum om-
nes hæ gentes incipiendo ab Illyrico ad
vltimum Septentrionem sensim per
plura secula invicem permixtæ, & ex-
tinctis ferè Aboriginibus, corruptisque
primitivis linguis, Germanam linguam
pariter & mores suscepissent, nativâ suâ
linguâ dici cæperunt *die Kalten*, quia
frigidas ad Septentrionem regiones co-
lebant. Quod nomen Græci scriptores
aliter exprimere non potuerunt quam
Keltoi, vel *Keltaî*. Comprehendit initio
Celtica in latissimo suo ambitu, ut pu-
tat Cluverius Illyricum omne (de quo
ego meritò dubitem) Galliam, Hispa-
niam, Germaniam, Britanniam. Reli-
quas gentes post Germanos vsque ad
Asiam Græci Celto-scythas dixerunt,
sensim verò agnitâ melius Sarmatarum
gente, hanc à cæteris Germaniæ popu-
lis diviserunt, & remansit Sarmatis diu-
tissimè Scytharum nomen, Germanis
verò Celtarum. Ego Celtas coërcerem

intrâ finum Adriaticum, Oceanum
Germanicum, & Britannicum, inter
quæ hodie Germania vniuersa, Galliæ-
que & Belgicæ Provinciæ, Boëmia item,
Silesia, Prussia, Dania, Suecia cæteræq;
regiones comprehenduntur, exclusis
Hispanis, Britannis, Sarmatis, & ad meri-
diem Illyricis intrâ primos Illyridis ter-
minos. Licet enim in Hispania Celtibe-
ros, & Celticum promontorium legam,
id à populis eo cōmigrantibus enatum
esse facilè intelligent Historiarum periti:
de Britannis nihil est quod suadeat Celtas
aliquando appellatos nisi velis Celtarū
vocabulum æquè latè patere ac Hyper-
boreorū: de Illyricis est Aristotelis sen-
tentia: *In Illyrico, & Thracia, & in Epi-
ro Asini parvi habentur; in Scythia verò
& Celtica prorsus nulli.* Contra distinguit
Illyricum à Celtica, & Celticam à Scy-
thia: proinde non est cur Celtas in Illy-
ridem primam extendamus. Imò du-
bitare liceat, an Celtæ nostram Japydiā
ante Gallorum vel Celtarum ingressum
in Italiam habitaverint, cum Strabo suo
tempore scribat eos fuisse permixtos
Illyriis, quasi supponens primitus Japy-
des Illyrios fuisse, postea novâ aliorum
populorum accessione mixtos; unde
ait de illis: *permixta nunc Illyriis & Cel-
tis gens.* Scylax tamen Caryanden-
sis Strabone vetustior, Japides simpli-
citer Celtas esse asseruit, sed simul infi-

Pomp. Me-
la. lib. 3. c. 1.

Arist. lib. 3.
de hist. ani-
mal.

Strab. lib. 7.

Cluver. lib.
1. Germ.
cap. 2.

Scylax in
Periplo.

Joan. Luc.
Dalm. lib. 1.
cap. 5.
Virg. 3.
Gerg.

nuavit advenisse aliunde cum Gallo-
rum seu Celtarum in Italiam migran-
tium exercitu: *Post Tyrrhenos Celtarum
gens sequitur, pars exercitus angusto terra-
rum tractu, usque ad Adriaticum mare, ist-
hic intimus recessus est sinus Adriatici.* Ad-
vertit hoc loco Joannes Lucius ex Stra-
bone, quod intimus recessus sinus Adri-
atici sit ad Timavum, vbi Japides habi-
tasse testatur Virgilius, dum canit *Japi-
dis arua Timavi*. Cum ergo non constet
in Japidia & Carniolia nostra prius ha-
bitasse Celtas, quàm Galli iidemque
Celtæ è Germania in Italiam transirent

A. per Alpes, illud saltem certum haberi
debet partem exercitus Belloveso Du-
ce in Japidia nostra, & intimo recessu
Adriatici maris hæsisse, & inquilinis re-
gionis Celtarum nomen intulisse, quod
factum Anno mundi 3449. ante Chri-
stum natum 604. infra docebimus in
Annalibus. Horum deinde Celtarum,
quos Romani mitiore vocabulo Gallos
appellarunt res gestæ vti Fastos Roma-
nos impleverunt, sic nobis vberem sup-
peditabunt materiam patriæ nostræ ex
advenis indigenarum gloriam
celebrandi.

§. VI.

Quinti Carniolæ veteris inquilini Pannonos.

Dio Cass.
lib. 49.

Uos Græci Pœones, Romani
Pannonos dixere: causa no-
minis non satis comperta.
Dio Cassius apud eos Præfe-
cturâ functus hæc de illis prodidit. *Post
Præfecturam Africæ atque Dalmatiæ, cui
per aliquod tempus pater etiam meus præ-
fuerat, superior mihi Pannonia decernitur.
Hinc igitur exactè edoctus de rebus ipsorum
singulis gestis scribo. Qui ex eo vocati sunt,
quoriam sagula manicata ex pallijs quibus-
dam, pannos patrio more quodammodo in-
cidentes & nuncupantes consuevit. Itaque
sanè hi sive propter hoc, sive etiam subsit al-
ia causa hujus nominis, tamen ita nomi-
nantur. Et si quidam Græcorum à vero ab-
errantes, & ignorantia ducti Pœonas ipsos
appellarint. Vetus quidem hæc nominatio
est: attamen non ibi, sed in Rhodope tum at-
que Macedonia habitaverunt, quæ protendi-
tur nostris temporibus ad mare usque. Qua-
propter ego hos quidem Pœonas, illos verò
Pannonios &c. appellabo. Sub dubio ita-
que originem nominis tradit, & tamen
fatetur non esse regionis indigenas, sed
è Rhodope & Macedonia advenisse,
quod non capio, cum Rhodope sit in
Thracia, Emathia verò, quæ prius dicta
est Pœonia in medio Macedonia, quam
inter & Thraciam intercedit mare Æ-*

geum: nisi fortè Pœones Thracibus
mixti in Celticam migrassent. De tem-
pore quo Pœones in Celticam lares tran-
stulerunt quæstio esse potest. Lazius su-
spicatur id factum Macedonico bello
Romanorum quando contra Perseum
Macedonum, & Gentium Illyriorum
Regem bellatum est. Anno scilicet
mundi 3886. ante Christum natum
167. Nec prorsus vana videtur esse con-
jectura, quia teste Livio Perseus non fi-
dens suis, circà eum annum Æmathiæ
seu Pœoniæ incolas expulit, & Thra-
ces substituit. Verba Livij appono:
*Jam primum omnem ferè multitudinem ci-
vium ex maritimis civitatibus cum fa-
miliis suis in Æmathiam, quæ nunc dicitur,
quondam appellata Pœonia est, traduxit:
Thracibusque & aliis barbaris vrbes tradi-
dit habitandas. Fidiora hæc genera ho-
minum fore ratus in Romano bello. In-
gentem ea res fremitum in tota Macedo-
nia fecit: relinquentesque penates suos cum
conjugibus ac liberis, pauci tacitum dolorem
continebant: execrationesque in agminibus
proficiscentium in Regem vincente odio me-
tum, ex audiebantur.* Hæc Livius, qui
licet afferat Macedones in Pœoniam
collectos ex maritimis vrbibus, & alios
expullos, non tamen tradit Pœones in
Cel-

Laz. de Mi-
grat. lib. 4.
init.

Liv. Dec. 4.
lib. 10.

Celticam migrasse, & de suo nomine Pannoniam cognominasse. Facilius mihi persuaderem hoc nomen Pannoniæ aliunde enatum non multò ante hæc tempora, quia passim jam Celtica per partes diversa nomina sortiebatur. Nam & Scordisci, & Amantini, & Bastarnæ omnes Celtici generis Pannoniæ inferioris incolæ à centum retro annis post expeditionem Delphicam innotuerant. Fortè hic aliquid Appiano tribuendum, qui ex veterum scriptis, quæ probabilissima visa sunt se ait selegisse, nempe ab Illyrico Cyclopi Polyphemi filio natos Autharium, Dardanum, Medum &c. à quo populorum nomina: *Authario Pannoniū sive Poena genitum, Poene autem Scordiscum & Triballum, quibus item cognomines populos habemus.* Vt fabula sit de Polyphemo, cum Athenæus, & alij Scordiscos Celtici generis esse affirmant id saltem conjecturæ videretur concedi posse, Autharium Celtam cum Brenno ad Delphicam profectum expeditione indeq; reversum per Pañonium filium Pañoniæ, per Scordiscum nepotē Scordiscis nomen dedisse, quod post annum M. d. 3777. ante Christ. 276. accidisse censendum est. Nam ante hæc tempora Pannonum nulla mentio apud authores. Quin adhuc anno ante Christum 170 Pannonia superior sub Illyrici nomine nuncupatur à Livio cum de Carnunto vrbe à Romanis tentata agit: an fortè vsus eo nomine, quod sua ætate jam pluribus Provinciis commune erat. Lingua primorum Pannonum, quæ fuerit incertum est. Germanicam fuisse contendit Cluverius, non nihil tamen ab aliis Celtis discrepantem. Nec caret opinio fundamento, cum dicat Tacitus: *Utrum Aravisci in Pannoniam ab Osis Germanorum natione an Osi ab Araviscis in Germaniam commigraverint, cum eodem adhuc sermone, institutis, moribus utantur, incertum est.* Supponit Osos Germanorum nationem, diversum tamen habuisse Idioma contendit. Et infra: *Osos Panno-*

Appian. in Illyr. init.

Athen. l. 6. c. 5.

Cluv. de Ger. l. 1. c. 5.

Tac. lib. de Germ.

nica lingua coarguit non esse Germanos. Quomodo prius fuerunt Germanorum natio, & nunc propter Idiomatis diversitatem non forent Germani? sensum ego hunc puto subesse. Osi Germana natio è Pannonia digressi in Germaniam, quæ propriè Taciti ævo Germania dicebatur, linguæ dialecto se produnt advenas, & ex alia natione; licet etiam Germanici aut Celtici generis, eo commigrasse. Idem posses dicere hodie de Gottscheviensibus, qui è Franconia in Carnioliam inducti adhuc servant nativam linguam extrà Franconiam, tametsi depravatam, & dialecto planè discrepantem à Franconica. Nihil id mirum: nam etiam hodie lingua Saxonica, Westphalica, Suevica, Belgica licet Germanæ omnes sint, dialecto tamen ità differunt, vt vna natio aliam vix intelligat. Et apud Pannonios quidem alia etiam potuit subesse ratio, quia fortè gens mixtā fuit ex Macedonibus, & Celtis, ex quorum vtraque lingua tertia quædam species fuerit coagmentata, quemadmodum etiam nunc in Carniolia nostra Slavicum Idioma multis Germanicis, & Italicis vocibus permiscetur, vt alij puriores Slavi, Croatæ, Dalmatæ non facilè possint Carniolos intelligere. Verum nec linguæ diversitas per se arguit diversitatem nationis, vt suo loco ostendam. Pannonum vivendi rationem, & mores describit suprà allegatus Dio Cassius in hæc verba: *Pannonij propè Dalmatiam habitant ad ipsum Istrum à Norico ad Mysiam usque, quæ est in Europa. Atque omnium mortalium cum vitam durissimam agant (neque enim terra neque aëre fruuntur temperatis) non olum, non vinum, excepto paucissimo, eoq; acidissimo, agris illorum inest. Per hyemem asperissimam, vt plurimum victitantes hordeum solum & milium edunt, similiter & bibunt. Fortissimi igitur ob hæc omnia, quæ scimus, habentur, iracundi maxime nec non truculentissimi sunt, quippe nullo suavioris vitæ lenocinio irretiti. Hæc*

verò non audita solum, neque lecta, sed re-
 ipsa expertus (utpote, qui & imperaverim
 ipsis, scio. Hæc pro illo tempore vera
 fuerint, nunc verò nec de terræ cultu-
 ra nec de vini defectu quereretur Dio.
 Nam & tota Germania illa ætate Roma-
 nis visa est barbara, quam hodie miran-
 tur cultissimam. A fortitudine meritò
 commendat Pannonos, quod etiam
 præstitit post ipsum Appianus, qui ait:
*Pœones natio ingens circà Istrum per longum
 incolens, ab Japodum populis suprâ Darda-
 nos protenditur. Hi Pœones à Græcis, à
 Romanis Pannonij appellantur &c. glorio-
 si hi admodum ob Macedonum Agrianos,
 qui potissimum Philippo, & Alexandro in
 bellis præstiterunt, &c. Cæterum cum Cor-
 nelius adversus Pœones exercitum deducens
 turpiter rejectus esset, ingens Pœonum fa-
 ma universam formidine concussit Italiam:
 ac deinceps per longum tempus, qui consula-
 tum apud Romanos gerebant, haudqua-
 quam Pœones bello aggredi ausi sunt.* Hæc
 Appianus. His succenturiati postero-
 bus seculis Slavi nostri (quos nunc Cro-
 atos appellamus) maiorum gloriam a-
 nimi magnitudine, & fortibus factis
 æmulantur, docti frameis hebetare fra-
 mearum aciem Turcicarum, quibus
 nihil concesserunt Carnioli nostri pro-
 ximè elapsis duobus seculis, ut in An-
 nalibus referemus. Propriis obtempe-
 rasse Regibus aliquando Pannonos pri-
 usquam Romanos fasces adorarent, ex
 monumentis historicorum elicimus, di-
 cemusque suo loco. Unde errasse cen-
 sendus Appianus ubi aiebat: *Saluosæ
 est omnis Pœonum regio interque Japodas ac
 Dardanos in longum protensa: nullæ in ea
 urbes erant, sed vicatim aut dispersis per
 agros Domiciliis habitabatur: nullum uni-
 versæ genti in commune regimen, nulli Ma-
 gistratus, separatisque per cognitiones atq;
 familias consiliis agebant. Centena millia
 ætate militari censebantur, quæ tamen ino-
 pia communis imperij minimè in unum coi-
 bant.* Id fortè de aliqua gentis parte vi-
 cina Dalmatiæ vel fortè ipsa Japidia con-

termina Pannoniæ credi posset, ex iis,
 quæ postmodum narrat Appianus, quod Augustus Cæsar fugatis, qui vi-
 catim habitabant Japydibus Segestam
 aggressus sit. *Inde (inquit ille) perrexit
 in agrum Segestanum, qui & ipse Pœo-
 num est ad Savum fluvium &c.* Cæterum
 Pannonibus suos Reges fuisse liquet ex
 Jornande, qui Regem Pannonum sub-
 actum ait à Lucio Anitio Prætore post
 captum Gentium Illyriorum Regem:
*Illyriam autem cum Gentione suo Rege Ma-
 cedonibus auxiliantibus vicit Romanorum
 Lucius Prætor, & in Provinciam redegit:
 primusque omnium Romanorum ad Danu-
 bium amnem usque profectus, cuncta ejus
 loca vastavit. Pannonum quoque Regem
 incertamine superans idem Lucius redegit
 in Provinciam.* Quod factum fuisse o-
 portet circà annum Urbis conditæ 586.
 ante Christum 166. nisi erroneè ponat
 Jornandes à Lucio Prætore Pannonias
 in Provinciam redactas. Rursum au-
 tem sub Tiberio Cæsare meminit Vel-
 leius Paterculus Ducum Pannoniæ,
 quos alii Reges vocant: *Omnis Pannonia
 reliquijs belli in Dalmatia manentibus pa-
 cem petiit. Ferocem illam tot millium ju-
 ventutem paulò ante servitutem minatam
 Italiæ, conferentem arma, quibus usa erat
 apud flumen nomine Bathinum, prosterne-
 temque se universam genibus Imperatoris,
 Bathonemq; & Pinetem excelsissimos Duces
 captum alterum alterum deditum &c.* De
 eisdem agens Sextus Rufus ait: *Batho-
 ne Pannoniorum Rege subactò in ditionem
 nostram Pannoniæ venerunt.* Quin etiam
 Amantinis inter Savum, & Dravum Pan-
 noniæ Savix inquilinis proprium Regè
 fuisse asserit suprâ memoratus Jornades:
*Amantinos autem, qui inter Savum Dra-
 vumque flumina insident Rege eorum inte-
 rempto ipsa vice Romanam fecit Provin-
 ciam.* Hoc post captum Bathonem ac-
 cidisse innuit Sextus Rufus allegatus
 immediatè superioribus adjiciens: *A-
 mantinis inter Savum, & Dravum pro-
 stratis regio Saviensis, ac secundorum loca*

Appian, in
Illyr.Jornand de
regn. success.
cap. 50.Vellei. Pat.
l. 2. c. 114.

Ruf. in Brev.

Jornand, cit.

Ruf. in Brev.

Panno-

Appian. cit.

Pannoniorum obtenta sunt. Plura cum A. nis obtemperavit vsque ad inclinationem Imperij, vt suo loco dicemus : ab Anno scilicet Christianæ Æræ decimo ad Annum ejusdem æræ circiter quadringentesimum.

§ VII.

Sexti Carnioliae veteris inquilini Taurisci & Norici.

PArtem Carnioliae hodiernæ olim fuisse partem Taurisciae, & Norici suprà asserui cap. 2. vbi etiam ostendi Taurisciae nomen antiquius fuisse Norici nomine, & hoc illi substitutum esse circa tempora

incipientis Monarchiæ Romanæ. Nunc inquirendum nobis esset ipsum tempus, quo Regio illa, qua Noricum claudabatur, & Taurisciae, & Norici nomen adeptasit. Verùm cum hic altum sit apud authores, qui exstant, silentium; neque fabulis, fidem habere libeat cum Lazio, id solùm per conjecturam affirmare concessum est: Tauriscos non aliunde, quàm à Celtis originem trahere, & cùm Celtica in plures populorum nomenclaturas dividi cœpit, tunc etiam montanis hisce regionibus & Alpini populis Tauriscorum nomen adhæsisse, quo sensim exolefcente demum non multò ante Christi natalem Noricorum successisse appellationem. Plinij de hoc sensus est: *Juxtaque Carnos quondam Taurisci, nunc Norici.* Strabo Nauportum nostrum appellavit *Tauriscorum coloniam.* Quid si Strabonis ætate adhuc in vsu fuisset nomen Taurisciae & postmodum transiisset in nomen Norici, quamvis etiam Noricorum meminere Strabo. Libet asserere pluscula ex eo: *Per mixtae sunt Thracibus intra Istrum colentibus Gallicae gentes, Boij, & Scordisci, & Taurisci* loquitur hic de Tauriscis inter Savi Danubijque confluentes habitantibus, quos ab Alpini Tauriscis eò migrasse suspicor Unde & Ptolomæus Taurunum ab his denominatum eo loci reponit, Plinius refert: *Mons Claudius,*

cujus in fronte Scordisci, in Tergo Taurisci.

Iterùm verò Strabo: *Contermini jam intimo Adriatici sinus recessui & locis ad Aquileiam Noricorum quidam incolunt, & Carni. Noricorum sunt etiam Taurisci.*

Eodem libro etiam hæc habet: *Auctor est Polybius suâ ætate circa Aquilejam, maximè in Tauriscis, qui Norici dicuntur solum auriferax inventum fuisse.* Ex quibus colligitur Tauriscos & Noricos eandem fuisse gentem, & vetustius illud fuisse Tauriscorum nomen, quàm Noricorum. Quod autem fuerint origine Celtæ, & paulò ante asseruit Strabo cùm eos appellavit Gallicas gentes, & alibi etiam firmavit autoritate Posidonij, vbi ait: *Posidonius tradit: Bojos quondam Hercynium incoluisse saltum, ac Cimbro cum ad ea loca se contulissent, ab iis repulso ad Istrum & Scordiscos Gallos descendisse, inde ad Tauriscos itidem Gallos.* Quare non est audiendus Lazijs, qui eos

C. Trojanæ originis fuisse contendit. Cluverius etiam tam Tauriscos quam Scordiscos Illyricis gentibus vult adnumerare Appiani autoritate, sed quo tempore Appianus scripsit non solum Pannoniæ quam inhabitabant Scordisci, quorum meminit Appianus, sed etiam Noricum attributum fuit Illyrico, vnde quod Illyricos existimaverit regionis habuit ratioem, non originis populorum. Imò contradicit sibi Cluverius dum ait: *Quod Græci ob linguæ morumque similitudinem Gallicam gentem Tauriscos esse arbitrati sunt. Rectius Appianus utraq; gentem Tauriscos simul atque Scordiscos inter Illyricas gentes connumerat.* Cùm Appianus expressè dicat *Hæc de populis* (Scor-

Strabo l. 4.

Strabo ibid.

Strabo l. 7.

Laz. Mig. l. 6.
Cluv. in Nor.
cap. 2.

Appian. in
Illyr.

Plin. l. 3. c. 20

Strabo lib. 7.

Strab. cit. l. 7.

Ptol. l. 2. cap.
16. Plin. l. 3.
cap. 28.

(*Scordiscis, Triballis &c.* quorum antè mentionem fecerat) *qui à Græcis Illyrij judicantur.* Si à Græcis judicantur Illyrij, quomodo dicit Cluverius à Græcis censerī Gallicam gentem? Nos Straboni credimus. Melius videtur divinare idem Cluverius de tempore, quo Taurisci migrarunt in Pannoniam inferiorem. Observat enim, quod Galli cū primo per Alpes penetrarunt in Italiam Thuscōs sedibus suis pepulerint, qui postea duce Rhæto sedibus amissis ad Alpes se contulerunt, & inde Tauriscos depulerunt: hi verò abire coacti ad Pannonias se contulerunt. De Rhætis testatur Plinius: *Rhætos Thuscōrum prolem arbitrantur, à Gallis pulsos, duce Rhæto.* De Tauriscis autem expulsis per Rhætos non adest antiqui scriptoris auctoritas. Ego potius crediderim Celtas seu Gallos, quos diximus primo immigrasse partim Italiæ, partim nostræ Japydiæ, & Illyrico, etiam tunc sensim occupasse Alpinos tractus ubi Taurisciæ, & Noricorum nomen posterioribus temporibus emerfit. Qui deinde cum cæteris Gallis aucti numero in Græciam profecti ad diripiendum Delphicū templum, & inde reduces manserint in Pannonia: quod de eorum vicinis Scordiscis disertè attestatur Athenæus: *Galatæ, qui Scordiscæ appellantur aurum in regionem suam non inferunt &c.* Hi autem Scordiscæ sunt vocati, quia reliquiæ Galatarum extiterunt, qui cum Brenno duce tunc temporis militaverant, quando Delphos diripuerunt. Utrum Scordisci priusquam Delphos proficiscerentur hoc nomen habuerint, dubitare possis, quia fortè à Scordo monte cujus meminit Plinius inter Illyricum, Thraciam, & Moesiam sito, ubi tandem sedes fixerunt appellati sunt, post reditum ab expeditione Delphica. Taurisci verò eorum in expeditione socij, qui alteram partem montis Claudij occuparunt, nomen quod prius habuerant in Alpibus, quas incolebant, servarunt: atque ita

A. dici possunt coloniæ deductæ ē Tauriscia in Pannoniam. Credibile circā id tempus enata esse plura nomina ejusdem populi Celtarum, cū prius omnes vno nomine Celtæ, & Galli appellati fuissent. Ex quo haberemus tempus, quo vero similiter nostra superior Carniolia Taurisciæ nomen consecuta est, nimirum inter annum urbis conditæ 148. quo Celtæ penetrarunt in Italiam, & annum ejusdem urbis conditæ 474. seu ante Natalem Christi 278. quo iidem Celtæ Delphos petierunt. Pluribus post hæc annis, & fortè non multis ante Christum natum Norici nomen successit Taurisco, quod per conjecturam assertū, si quis certiora produxerit revocabo. Servarunt tamen vetus nomen Taurisci in Pannonia, quorum Plinius meminit, cū cæteri Alpini non amplius Taurisci sed Norici appellarentur. De Tauriscis in Gallia, de Taurino in Sabaudia, & aliis ejusdem nomenclaturæ locis non est hujus loci differere. Lazijs omnes illos putat à nostratibus Tauriscis, & nomen & originem accepisse: Cluverius licet diversitatem populorum supponat, nomen tamen à solis montibus, qui Germanis Thaurn passim nuncupantur, commune fuisse arbitratur, & locis & populis diversis. Qua in re ego verosimilius existimo dici debere, quod aliqui horum populorum à locis nomen acceperint, alij ab aliis eventibus, & causis, de quibus non liquet. De nostris Tauriscis non putem verum esse, quod à montibus, quos modo passim Thaurn appellamus nomen acceperint sed econtrā montes à ipsis Tauriscis. Taurisci verò à Tauris, quibus semper regio abundavit, & vsa est ad agrorum culturam. Propterea etiam Styria, quæ olim fuit Tauriscia Germanicum nomen ab iisdem Tauris desumpsit, cū quod Latinis Taurum, hoc Germanis *Stier* sonet; habuitque antiquitū pro insigni Taurum, cujus loco deinde substituta est

Plin. lib. 3.
c. 120.

Athen. l. 5.
Deipnoso.

Irenic. Hæg.
lib. 1. c. 20.

Pan-

Panthera flammivoma. Quæstionem movet Irenicus an Norici sint Germani: & idem ait quæri posse de Vindeliciis. Allegat verò Orofium, quod dicat Noricos à Septentrione Germaniam habere, ac proinde à Germania exclusos. Ptolomæum item qui meminit Noricorū, vt populorum à Germania alienorum: in cuius sententiam videntur ire Plinius & Strabo. Ad quæ argumenta sibi respondet, quod Strabo Noricos collocet juxta Aquilejam, vnde olim Noricū non fuit, vbi nunc est, vltra enim Danubium porrigebatur, vbi adhuc vestigium nominis est Nordtgeij, & concludit: Vah Nuremberga umbilicus Germaniæ Noricorum civitas, & adhuc dubitatur hi an Germani sint? Vetum hic fallitur Irenicus licet enim Norimberga à Norico nomen fortè habeat, non tamen fuit in Norico, cuius limites ad Septentrionē Oenus fluvijs & pars Danubij vsq; ad Cetium montē, vltra quos procul sita est Norimberga.

A. Conradus Celtes in libello de Norimberga locat eam in Hercynio saltu, quem longè latèque extendit, Ptolomæus in Germania magna includit, Norimbergam, sed Noricum videtur excludere, vt patet inspicienti ejus limites. Per hoc igitur non solvit Irenicus quæstionem. Ferat igitur illi suppetias Cluverius, qui benè advertit Ptolomæum in assignandis Germaniæ limitibus aberrasse: idem dic de Orofio. Melius aliquantum Mela eos attingit: *Germania hinc ripis Rheni usque ad Alpes, à meridie ipsis Alpibus, ab Oriente Sarmaticarum confinio gentium, qua Septentrionem spectat Oceani litore obducta est.* Ex quo manifestè sequitur, Noricos, Vindelicos, Pannonios; atque adeo hodiernos Bavaros, Tyrolenses, Austriacos, Carinthos, Styros, Carniolos ad Germaniam non hodiernam solum, sed & veterem pertinere. Cum hæ Provincie Alpes habeant à meridie.

Celtes de Norimb. cap. 3.

Cluver. German. lib. 1. cap. 11.

Mela lib. 3. cap. 3.

§. VIII.

Septimi Carniolie veteris inquilini Romani.

Ruf. in Bre- viar. Messal. de prog. Augusti. n. 21. Jornand. de success. regno.

Quibus annis quas Provincias Romani obtinuerint recensent Rufus Festus, Messala Corvinus, Jornandes & alij. Per annos CCXLIII. sub septem Regibus ad Portum solum & Ostia Tyberina prolatum imperium intra octodecim miliaria constitit. Sub Consulibus deinde per annos CCCCLXVII. Italia vsq; trans Padum, Africa, Hispania, Gallia, Britannia occupata. Inde Illyrium, Istria, Liburni, Dalmatæ, domiti. Macedonia, Achaja, Dardania, Mœsia, Thracia, vel jugū admifere, vel bello afflictæ. Pontus, Armenia, Arabia, Cilicia, Syria senserunt Romanes vires. Tandem sub Cæsaribus reliquæ accesserunt Provincie. Nostra per partes (nunc enim ex partibus constat) Carniolia impetita & occupata, sæpius excusso jugo, demum sub Augusto, & ejus privigno Claudio Tiberio præsi-

diis Romanis munita constanti fide vsq; ad inclinationem & penè extinctionem Romani Occidentalis Imperij perseveravit Romana. Primum ante alios debellati Istri an. Urb. Cond. D. LXXVI. ante Christum CLXXVI. quo etiam tempore Japydia & Carnia societatem & amicitiam iniit cum populo Romano, nondum armis petita, cum teste Livio an. V. Cond. D. LXXXIII. non nihil à Cassio in Macedoniam traducente exercitum violata, Legatos Romam miserit, qui ob injurias sociis illatas quærentur. Istria subinde jugum excusserat, quæ iterum an. V. Cond. DC. XXIV. vna cum parte Japydiæ per Sempromium Tuditanum subacta est. Decimo post Pannoniæ pars inferior contermina Japydiæ, admisit imperium, & Siscia belli contra Dacos horreum effecta. Carni deinde Anno V.

Liv. lib. 41.

Idem Liv. lib. 43.

Sigon. in
Fast.Appian. in
Illyr.

Ruf. in Brev.

Cond. DC. XXXV. cum latè sub fines extendissent sub jugum missi. Scordi-
 fcos anno Urb. Cond. DC. XXXIX. Di-
 dius Prætor frustra domuit, quia ferocio-
 res effecti incurſarunt poſtea Macedo-
 niam, biennio Livium Drufum Conſu-
 lem fatigarunt. Uſque ad Annum Urb.
 Cond. DCCXVIII. videntur Japydes
 adhæſiſſe Romanis, ut amici & ſocij,
 cùm anno ejusdem V. Cond. DCCX.
 præſidiũ Decimi Bruti admiferint Me-
 tulienſes, & Antonio hoſti Reipublicæ
 declarato reſtiterint: ut tamen flagrante
 civili Bello inter Romanos, libertatis
 priſtinæ memores non dubitaverint fi-
 nes eorum laceſſere. Aquilejam & Ter-
 geſtum: illud Carnis olim, hoc Japydi-
 bus, dein Carnis, quin & Iſtris attributũ,
 utrumq; Romanorum coloniam tenta-
 re, quæ in decurſu memorabimus. Id
 cauſa fuit Auguſto, ut quod eatenus præ-
 termiſſum fuerat, etiam Japydes armis
 Romanis ſub jugum mitterentur. Tri-
 ennij labore vix peregit cogitata Augu-
 ſtus, Metulo exciſâ, occupatis Terpo-
 no, Arupio, Monetio, omnem Japydiam
 Romanis obtemperare coegit Anno. V.
 Cond. DCCXX. ante natum Chriſtum
 an. XXXII. Tardius non nihil ſuperior
 Pannonia (ubi Æmona noſtra) recepit
 jugum, una ſcilicet cum Norico occupa-
 ta, vel non multò poſt Noricum. Certum
 annum ex antiquis authoribus eruere
 non poſſumus. Id ſaltem in conſeſſo eſt
 ſub Auguſti Imperio, partim ejusdem,
 partim Claudij, Tiberij & aliorum Lega-
 torum auſpiciis injectos Norico, Carniæ
 & Pannoniæ ſuperiori compedes, eo fa-
 cilius, quo Norici tunc ſecurius agebant,
 qui in Alpibus habitantes credebant in
 rupes ſuas, & nives bellum non poſſe a-
 ſcendere. Sextus Rufus Feſtus paucis
 hæc inſinuat: *Sub Julio & Octaviano
 Cæſaribus per Alpes Julias iter factum eſt,
 Alpinis omnibus victis Noricorum Provin-
 ciæ acceſſerunt.* Manſit tamen his popu-
 lis inñatus libertatis amor, cujus impulſu
 non ſemel contrà Romanos arma corri-

puerunt, uti per Chronologiæ decur-
 ſum præſertim ad ann. v. Cond. DCC.
 XLIII. ideſt ante Chriſtum natum IX.
 attingemus. Poſtquam verò per Con-
 ſtantinum nova Roma Conſtantinopo-
 lis condita eſt, & Romanum Imperium
 dividi cæpit, novis populis aperta eſt ja-
 nuæ in Carnioliam. Unde Vandali (de
 quibus mox agemus, dein Gothi, Lon-
 gobardi & alij populi ſenſim ingreſſi ſe-
 culis aliquot certarunt *quisquid tolleret*, &
 vaſtatam pridem patriam magis vaſta-
 ret. Et quamvis Romanorum parerent
 Imperio tam Provinciæ, quam inquilini
 Vandali; fieri tamen non potuit, quin
 frequentes colonorum mutationes rui-
 nam ſecum traherent patriæ univerſæ.
 Nam Vandalis circa an. CCCCIV. ſive
 ſponte excedentibus, ſive Gothorum in-
 curſione pulſis: modo Gothi, modo Hū-
 ni Romanas lacerarunt Provincias, ut
 neutris ſtabilis vel diuturna hic ſedes fu-
 erit. Ab his vel cæſa per urbes, vel eje-
 cta Romana præſidia, incertum effecerunt,
 cui per ea tempora paruerit Carniolia
 noſtra. Reſpiciebat illa quidem Imperiũ
 occidentale, ſed cum illud per ipſam
 ceu clauſtrum Italiæ direptioni Barbarorũ
 patuerit, prima ſemper ſenſit hoſtiles
 impetus: nec ab Imperatoribus ullum
 exſpectare potuit auxilium, qui vndiq;
 variorum hoſtium inſidiis impeteban-
 tur. Hinc etiam bellis inſteſtinis obnoxia-
 am, dum Suavi ſeu Suaviæ Pannoniæ
 ex variis ſerè nationibus mixti Inquilini
 contrà Gothos, Gothi contrà Rugos &
 Herulos, Hunnosq; certant, & modo hi,
 modo illi ſuperiores dominari contem-
 dunt, nullius aſſequatur cogitatio, quàm
 miſerabilis tunc fuerit ſtatus patriæ, aut
 cujus imperiis obtemperaverit. Verofi-
 mile igitur eſt circa an. Chriſti ccccxliii.
 defeciſſe in Carniolia noſtra Romanorũ
 præſidia, quo ſcilicet per Attilã univerſa
 vaſtata, & ab ejus interitu mox Gothorũ,
 Gepidarũ, Rugorũ, Herulorũ inſteſtinis
 bellis orchestra eſſe cæpit, quæ in Anali-
 bus ipſis proſequemur. Manſiſſe tamen

in aliquot Norici, & Pannoniæ limitaneis locis Romanos vsq; dum Odoacer Italix regno potiretur, & anno primo CCCCLXXXIV. ab Onulpho Duce Odoacris reductos in Italiam, notavit Adeltzreiter: sed hos putem fuisse quasi indigenas, & Domiciliis liberè in his

Adeltzeit.
Annal Boic.
p. 1. l. 5.

A. partibus fixis, qui pertæsi tot diversarum gentium incurfionibus, patrios lares oblatâ occasione repetere maluerint quàm in continuis versari periculis: præsidia verò militaria pridem non tantum è Pannonia, sed & Norico excessisse reor.

§. IX.

Octavi Carniolix veteris inquilini Vandali.

Vandali Plinio dicti Vindeli, Tacito Vandali, Paulo Diacono, Helmoldo & Jornandi Wandali: Sed Vopisco, Procopio, Zosimo & Suidæ Vandili; rursum Diacono Winili, Sigeberto, & Helmoldo Winuli: Krantzio etiam Vendi ac Wendi: & denique potioribus, vt Capitolino, Mamertino, Orofio, Jornandi, Eutropio, Cassiodoro, Xiphilino *Vandali*. Qui an & quomodo iidem aut diversi fuerint cum Vindis, Windis, Vendis, Wendis, Venedis &c. infra examinabimus. Hi proinde Vandali ad litora Baltici maris olim longè lateque extensi fuerunt inter Travam & Vistulam amnes vt notavit Henricus Bangertus, natio Germanica penè omnium scriptorum consensu. Plinius distinguens Germanorum genera quinq; primò loco ponit, *Vindeli quorum pars Burgundiones, Varrini, Carini, Gutthones alterum genus Ingævones &c.* Indigenas & Aborigines eorum locorum fuisse innuit Tacitus, qui vniversim de Germanis afferit: *Celebrant carminibus antiquis (quod vnum apud illos memoriæ & Animalium genus) Tuitionem Deum terra editum, & filium Mannum originem gentis, conditoresque. Manno tres filios assignant, è quorum nominibus proximi Oceano Ingævones, medij Hermiones, ceteri Istævones vocentur. Quidam autem licentia vetustatis plures Deo ortos, plerisq; gentis appellationes Marsos, Gambrivios, Suevos, Vandalios affirmant, eaque vera & antiqua nomina. La- zius more suo nominis etymon indagans dictos putat à Germano vocabulo Wandlen / die Wandler quasi vagos &*

Bangert, in
Not. ad Hel.

Plin. lib. 4.
c. 14.

Tac. lib. de
German.

peregrinos asserens. Undecunque nomen consecuti sint, illud certum, quod totum penè orbem pervagati sint, præsertim si eos Gothis conjungas, vti volunt nonnulli. Anno ante natum Christum DC. Vandali sub Rege suo Scalco contrà Danorum Regem Helgonem bellum gessisse narrantur, apud Krantzium: quo tota maritima Vandalia in potestatem Danorum venit, & tributaria effecta est. Anno ante natum Christum XXXVII. irruerunt Wandali in Daniam, contrà quos Frotho III. Rex Daniæ misit Ericum Ducem, à quo Sturnicus Wandalarum rex occisus est, teste Saxone Grammatico. Anno Christi CLXXI. irrupuisse jam Vandalos in Pannoniam superiorem colligitur ex eo, quod refert Capitolinus de M. Antonino Philosopho: *Speciale ipse bellum Marcomannicum, sed quantum nulla unquã memoria fuit tum virtute tum etiam felicitate transiegit &c. Pannonias ergò, & Marcomannis, Sarmætis, Vandalis, simul etiam Quadis extinctis servitio liberavit.* Anno CCLXXII. iterùm Vandali se conjunxerunt Marcomanis Mediolanum vsque progressi, contrà quos Aurelianus Imperator non satis feliciter primo pugnavit, postea tamen de profligatis triumphavit, vt narrat Vopiscus. Anno CCLXXXII. teste eodem Vopisco transtulit Probus Imperator præter alios populos etiam Vandalos in solum Romanum, id est vt verosimile videtur, in Pannoniam inferiorem, qui tamen non servata fide, per totum penè orbem pedibus, & navigando vagati sunt. Deniq; quod nostri proprium

Kran. Van.
lib. 1. c. 7.

Sax. Gram.
lib. 1. p. 34.

Capitol in
Anton. n. 17.
Paul. Diacon.
in Miscell.
cap. 16. l. 12.

Vopisc. in
Aurel. num.
18. & seqq.

Vopisc. in
Probo. n. 18.

Jornand. de
reb. get. c. 22.
Krantz.
Vandal. I, 1.
c. 22. Brenn.
in Apx. Bon-
fin.

prium est institutum Anno CCCXXXII. Christi, vel ut habet Brænnerus CCCXXXVI. iidem Vandali, qui paulò ante in hodierna Moldavia, & Vallachia confederant bello petiti à Geberico Gothorum Rege cæsi sunt cum Rege suo Visumario ad ripas Marisj amnis: postquam cladem à Constantino Imperatore impetrarunt, ut translatis laribus in Pannonia nostra habitarent, manseruntque in ea per annos Sexaginta circiter usque ad annum decimum tertium Ar-

cadij Imperatoris. Tunc verò contraneij Stiliconis impulsu Caroco Rege progressi in Gallias trajecto Rheno Romanis inde pulsus rerum potiti sunt. Anno scilicet Christi CCCCIV. alii habent CCCCX. Triennio illi cduravit imperium, cum iterum Duce Genferico magno numero moverunt in Hispanias trajeceruntque in Africam, vbi regno Itabilito ad usque tempora Justiniani Imperatoris manserunt. Hæc de Vandalis.

Bangert in
Not. ad Hel.

§. X.

Noni Inquilini Carnioliae veteris Gothi.

Plin. Gutto.
& Tacit. in
Ger. & l. 2.
Annal. Stra.
l. 7. Plin. l. 4.
cap. 14.

Gothi Cornelio Tacito appellati Gothones, Straboni verò Guthones, Ptolomæo Gythones, antiquitus Oceani Septentrionalis finum Codanum adcoluerunt: indeque pluries progressi in alias terras transire colonias. Getas etiam & Gepidas dictos extrà nativum solum vltra Danubium intrà Parthissum amnem, & mare Ponticum Græca appellatione, quos Romani Dacos nuncuparunt, non recentiores modo, sed & veteres plerique scriptores supponunt, & eandem fuisse gentem Gothos ac Getas disertè testantur: contrà quos tamen magno spiritu calamum strinxit Cluverius, volens evincere Gothos, & Getas diversam omnino gentem fuisse, & Gothos quidem Germanos, Getas verò Thraces origine. Libet obiter ejus argumenta expendere, & contrariam ceu veriore amplecti opinionem pluribus subscribendo. Qui itaque Gothos, & Getas eandem esse Gentem contendunt sunt ex Poëtis Sidonius, Claudianus, & Aufonius: ex aliis D. Hieronymus, Orosius, Procopius, Jornandes ipse quoque Gothus, Spartianus, & alij, qui proximè ad ea tempora vixerunt, quibus tam Getharum quam Gothorum erat memoria celebris, & inter vtramque gentem mutua ejusdem

Cluv. Germ.
lib. 3. c. 34.

originis agnitio, ut insinuat Jornandes cum opus ipsū, quod scripsit de Gothis, intitulavit *de rebus Geticis*. Getas deinde, & Gepidas cognatos & ejusdem nationis fuisse testatur illis verbis: *Quomodo verò Getæ Gepidæque sint parentes si quæris paucis absolvam*. Ubi vocem parentes barbarè adhibet pro consanguineis seu cognatis, qua etiam hodie Itali in eadem significatione vtuntur. Sed promamus nonnulla ex aliis Jornande antiquioribus. Procopius Græcus scriptor, qui ex professo Gothicam historiam texuit, inter alia habet: *Geticam quippe nationem esse Gothos affirmant*. S. Hieronymus Getas, & Gothos pro iisdem habens, & supponens esse Germanos sic ait: *Quis hoc crederet, ut barbara Getarum lingua, Hebraicam quæreret veritatem: & dormitantibus, imò contemnentibus Græcis, ipsa Germania spiritus sancti eloquia scrutaretur*. In qua autoritate; Gothos appellat Getas & vtrumque nomen pro eodem sumit 2. asserit eos esse Germanos, cū contrà Cluverius persuadere velit Getas fuisse Thraces. Pauli Orosij, qui fuit S. Hieronymi Synchronos, eadem fuit sententia: *Modo autem Getæ illi, qui & nunc Gothi, quos Alexander evitandos pronuntiavit*. Et Fl. Vopiscus, qui vixit sub Constantino Imperatore, quo tempore Getharum nomen jam exole-

Jornand. de
reb. Get.

Procop. rer.
Goth. l. 1.

S. Hier. Epist.
135.

Oros. lib. 1.
c. 16.

Fl. Vopisc.
in prob.

exoleſcebat & celebrius erat Gothorum, nihilominus Gothos à Probo Imperatore partim debellatos, partim in amicitiam receptos appellat Getas: *omnes Geticos populos, aut in deditiorem, aut in amicitiam recepit.* Denique Spartianus in Antonino Geta inquiebat: *Helvius Pertinax recitanti Fauſtino Prætori, & dicenti Sarmaticus Maximus, & Parthicus Maximus; dixiſſe dicitur adde, & Geticus Maximus quaſi Gothicus.* Non quod Getas vel Gothos domuiſſet, ſed quia Getam fratrem occiderat Antoninus Caracalla. Ex hiſ proinde authoritatibus conſtat Getas, & Gothos eandem fuiſſe gentem. Vult nihilominus Cluverius diſcrimen facere; quia nullus antiquorum authorum Getas ſive Dacos in Germanorum computavit nationibus: at quomodo non computavit vilius cum antiqui, ut ipſe fatetur Gothos & Getas duo nomina unius populi fuiſſe aſſerverunt: ſi Gothi Germani, utiq; & Getæ: deinde authoritas S. Hieronymi clara eſt in qua Getæ Germani dicuntur. 2. quia Herodotus, & Strabo Getas Thracibus adnumerant. Herodoti verba ſunt: *Getæ per imperitiam reſiſtentes in ſervitutem redacti ſunt, quum ſint fortiſſimi Thracum atque juſtiſſimi.* Strabonis verò hæc: *Quod autem ſine uxoribus vixerint, nullum talis rei indicium extat, maxime apud Thracas, & horum partem Getas.* Et alibi diſtinguit Getas à Germanis. *Eſt & alia regionis diſiſio, quæ ab antiquo perduravit, ut alij Daci alij Getæ appellentur: Getæ qui ad Pontum & orientem vergunt; Daci qui in diverſum ad Germaniam, & Iſtri fontes: quos puto antiquitus eſſe Davos appellatos, unde etiam apud Atticos in uſu fuerint ſervorum nomina Getæ, ac Davi.* Plura alia loca adducit Cluverius, quæ nihil plus evincunt, quàm iſta: quæ conſideratè legenti authorem id ſolum probant quod Getæ Thracibus mixti, & ſubinde in Thracia habitaverint; non verò, quod fuerint primæva origine Thraces: ſicuti

& hodie partem veteris Auſtriæ (dicam etiam totam Pannoniam) habitant Hungari, neque tamen per hoc Hungari origine Auſtriaci dici poſſunt. Imò Strabo ex Græcorum quorundam opinione refert, Getas habitos fuiſſe Thracicam gentem, cum ait libro citato: *Græci Getas exiſtimarunt eſſe Thracicam gentem; utramque autem Iſtri ripam ad coluerunt.* Nec vſpiam aſſeveranter dicit Getas è Thracibus ortos: ſed ſolum permixtos, unde & illa ejusdem Strabonis verba notanda: *Eadem utuntur cum Dacis lingua Getæ: cæterum Græcis notiores ſunt Getæ ob crebras in utramque Iſtri ripam migrationes, quodque Thracibus ac Myſis fuerunt mixti.* Si fuerunt mixti, ergo non idem populus cum Thracibus. Inſtat porrò Cluverius ex Taciti ſenſu, quin & Dionis opinione Getas non fuiſſe accenſitos Germanis, cum verò Gothi ſemper habitati ſint Germani, Getas id circò non poſſe dici eoſdem cum Gothiſ. Taciti verba ſunt: *Germania omnis à Gallia Rhætijsque & Pannoniis, Rhenus & Danubio fluminibus, à Sarmatis Dacisque mutuo metu aut montibus ſuperatur.* Item alibi idem Tacitus ait: *Turbata per eoſdem dies Germania: mōta & Dacorum gens.* Et paulò poſt: *Ne extrema moles utrinque ingrueret, ſi Dacus Germanusque diverſi irrupiſſent.* Iſta quoq; parum faciunt pro Cluverio, quia Taciti verba non ſunt oracula, fatetur ipſe Cluverius eum alicubi ceſpiſaſſe. 2. Licet Dacia non comprehenderetur in Germania, Daci tamen ſeu Getæ poterant eſſe Germani, ſicuti Langobardi æſtimati ſunt Germani etiam dum in Italia morarentur, & hodie Hungarus licet naſcatur in Auſtria cenſetur ſemper Hungarus, quia illi originem reſpiciunt, non regionem in qua naſcuntur vel habitant ſic ubi quæritur fuerintne Daci Germani, non quæritur an in Germaniæ ſolo habitaverint, ſed an ortum habuerint ex Gothiſ Germanis, quod fieri potuit, etiamſi in Thracia habitarent. Et hunc

Spartian. in
Anton. Ca-
rocoll. &
Ant. Geta.

Herod. l. 4.

Strabo l. 7.

Idem eod. l.

Tac lib. de
Germ.

Tac. lib. 4.
hiſt.

fenſum admittunt textus non ſolùm Taciti ſed & Dionis, quos allegat Cluverius. Manet ergò Gothos, Getas, Dacos, Gepidas eandem fuiſſe gentem, ejuſdem originis, licet poſtmodum ſub diverſis nominibus inter ſe ipſos bella geſſerint. Reſtat nunc inquirere quando in Carnioliam veterem advenerint Gothi. Joannes Herold in Chronologia Pannoniæ adjecta Bonfinij Decadibus tradit Vandalos à Gothiſ è Pannonia pulſos cum ægrota- ret Theodoſius Imperator, & ex fædere cum Gratiano inito eandem occupafſe Anno Chriſti CCCLXXXVII. qua de re nos in Annalibus agemus ad annum CCCLXXX. vbi narrabimus proditio- ne Valentis Epifcopi Pætovionem vr- bem à Gothiſ occupatam. Verùm an hoc tempore ſedes fixerint Gothi in ſu- periore Pannonia, & in parte veteris no- ſtræ Carniolæ, meritò in dubium re- voces. Theodoſio tamen contrà Eu- genium proſectò auxiliares copias ad- duxerunt, vbicunque tunc Domicilia habuerint. Certè quietis in Pannonia eſſe non licuit, cum per hæc tempora, Vandali tenerent Pannonias, Hunni & Alani eas incurſarent. Addit verò Heroldus Gothos anno CCCCI. ab Hunnis pulſos è Pannonia migrafſe: nos tamen oſtendemus hiſce annis Hunnos qui- dem immigrafſe Pannoniæ eamq; ma- gna ex parte occupafſe mixtim tamen cum Gothiſ, & Vandalis habitafſe cum ex hiſ ingentem poſteà Anno CCCCV. conſlavit exercitum Rhadagaiſus Scy- tha Gothorum Rex, vt cum appellant authores: quod ad eum annum nota- bimus: & Anno CCCCIV. Stiliconis impulſu Vandali in Gallias tranſierunt: alius etiam Gothorum exercitus Alari- co Duce, qui in Epiro remanſerat, oc- cultis cum Stilicone conſiliis in Orien- tale Imperium arma parare ſimulabat, lecto milite è Dalmatia, Japydia, & Pannonia, haud dubiè Gotho, quocum Anno CCCCVIII. per Alpes Julias Ita-

liam ingreſſus biennio poſt Romam oc- cupans expilavit. Itaque licet Hunni ad annum CCCCI. Pannoniis immi- graverint, non tamen expulerunt Go- thos, ſed cum iis mixti aliquot annis ha- bitarunt. Imò etſi & Rhadagaiſus in- gentem multitudinẽ Gothorum, & poſt eum Alaricus magnas copias eo- rundem traduxerit in Italiam, adhuc tamen in Pannoniis remanſerunt alii Gothi vſque ad annum Chriſti CCC- XXIV. quo in Thraciam ſe receperunt ibique pars eorum per annos quinqu- ginta octo morati ſunt. Alii anno CC- CCXXVIII. quadriennio ſcilicet poſt ſuum reſeſſum in Thraciam magno conſlato exercitu Hunnos è Pannonia ejecerunt Theodoſij Imperatoris horta- tu Hunni in arctum conſtricti extremã partem inferioris Pannoniæ, & Daciam colentes circa annum CCCCXI. Illy- ricum, & Thracias aggreſſi, & demum Attila ad regum ſublimato totius Euro- pæ excidium machinati ſunt, quod ad annum CCCXLIV. melior Chrono- logia deſignat. Intereà verò Gothi in- ter ſe diverſa jam ſortiti erant nomina, dictique alii Oſtrogothi, alii Viſigothi, ſeu orientales, & occidentales: Oſtro- gothi cum Gepidiſ (ejuſdem gentis ſub alia nomenclatura) poſt mortem Atti- læ Hunnos adorti ſtrage ingenti edita proſligarunt Anno CCCCLVII. & concedente Gratiano Auguſto, Gepi- dæ Daciam, Oſtrogothi Pannonias oc- cuparunt. Et has quidem tres Germa- ni fratres inter ſe partiti, ut tradit Jornan- des, nimirum Walamir inter Scarnjun- gam & Aquam nigram fluvios, Theo- domirus juxta lacum Peſfodis, Widen- mirus inter vtrumque conſedit. An- dominium ſuum in Carnioliam no- ſtram protulerint hi fratres dubius ali- quantum hæreo, quia exiſtimo Panno- niæ Saviæ proprios tunc fuiſſe Duces, ſive Vandalici adhuc ſive Gothici ge- neris, vt dicam ad annum CCCCLX. Romanis eam num obtemperafſe vix credo

credo, cum Imperatores Gothis, & ipsis quoque Hunnis præter liberam Provinciarum concessionem tributaolvere consueverint. Si Reges Suavorum, quorum Jornandes meminit, fuerunt Reges Pannoniæ Savix, corruptè dictæ Suaviæ, vti ego existimo, Carniolia nostra his potius quam Gothis obtemperasse credenda est. Cæterum saltem ad annum CCCCLXIV. Gothos toti Pannoniæ adeoque etiam Savix dominatos arguere licet ex eo, quod Jornandes refert Suavos à Theodemiro Rege attritos, & quasi penitus deletos. Suspicio etiam Herulos, qui in Italiam subsequebantur Odoacrem, & latè per Noricum vagati sunt, nostram occupasse Carnioliam: cum Dalmatia, & Istria vicina nobis, Odoacri obtemperaverit quamdiu is Italiæ dominatus est. Receptam verò à Theodorico Amalo Gothorum Rege circa annum CCCCLXXXVIII. quando per Alpes Julias traduxit exercitum, adversus Odoacrem, verosimile est. Obtinere postea longo tempore Carnioliam Gothi, & quidem partem ejus inferiorem etiam postquam Langobardi Pannoniæ superiori immigraverant, vt dicam in

Annalibus. Occupata per Theodoricum Italiæ ejusdem paruerunt imperio Istria, Japydia, & Pannonia superior quin ipsum quoque Noricum, & si fides Diocleati Illyricum à Gothis quoque inessum proprios habuit Reges, an potius Regulos, de quibus in Annalibus. Anno DXXVI. Langobardi trajecto Danubio immigrarunt superiori Pannoniæ, & Anno D. XXXV. Justinianus Impetator per suos Duces Gothis Dalmatiam, & Liburniam, credo & Japidiam eripuit, plerisque in Italiam aliis etiam in Moesiam fugatis. Cæteros, qui remanserant suæ fidei obligavit. neque enim tota gens illicò eradicari potuit, quæ tot Provincias vasto Dominio occupabat. Qui ex Dalmatia pulsi in Moesiam ad contribules recesserant sub novo Rege Totila an. D. XLII. novo comparato exercitu per nostram progressi Pannoniam, & Japydiam, cum omnia vastaverint, cædibus & rapinis latè grassati id sanè indicium est jam hoc tempore Langobardos in Carnioliam, protulisse imperium: & fortè non pridem etiam, Japydiam Græcis eripuisse: de iis proinde nunc agendum.

§. XI.

Decimi Carniolix veteris inquilini Langobardi.

Paulus Diaconus Foro-Julien-sis cognomento Warnefridi natione Langobardus scripsit de gestis suorum Longobardorum libros sex, in quorum primo originem gentis à Scandinavia insula ad Oceanum Germanicum repetit, cum ait: *Winilorum hoc est Langobardorum gens, quæ postea in Italia feliciter regnavit, à Germanorum populis originem ducens, licet & aliæ causæ egressionis eorum adjuverentur, ab insula quæ Scandinavia dicitur, adventavit.* Secutus est hanc opinionem Sigebertus, & alij mediæ ætatis scriptores, quos Cluverius erroris redarguit:

C. quia scilicet pridem ante Paulum Diaconum apud veteres invenitur non solum mentio Langobardorum, sed etiam situs & patria eorum indicatur. Strabo de his: *Maxima est Suavorum gens: quippe, quæ à Rheno ad Albim usque pertingit. Quin & trans Albim pars eorum incolit, ut Hermunduri, & Langobardi: atque nunc quidem hi, fugâ factâ omnino in ulteriorem ripam se conjecerunt.* Coluisse eos cis Albim & fugatos trans Albim Anno Christi V. per Tiberium Augusti auspiciis Valerio Messalâ & Corn. Cinna Coss. innuit Paternulus, cum ait: *Fracti Langobardi, gens Germanica feritate ferocior: denique*

Paul. Diac. de gest. Lon. lib. 1. c. 2.

Cluv. Germ. l. 3. 26.

Strabo l. 7.

nique quod nunquam antea spe conceptum, nedum opere tentatum erat ad quadringentesimum miliarium, à Rheno usque ad flumen Albim, quæ Senonum, Hermundurorumque fines præterfluit Romanus cum signis productus exercitus. Et Suetonius in Octaviano : Germanosque ultra Albim submovit. Veterem igitur Langobardorum patriam tenemus : an verò ante Strabonis, & Paterculi ætatem Langobardi in Scandinavia insula habitaverint quod forsan innuere voluit Paulus Diaconus, nolim obniti. In eo tamen censendus aberrasse Diaconus, quod circa tempora Theodosij Imperatoris egressos ex insula Scandinavia insinuet, fidem habiturus, si aliquot seculis illam egressionem anticipasset. Limites primæ Langobardorum patriæ designat Cluverius inter Albim, & Viadrum, ubi nunc Marchia Brandeburgica media, & pars Magdeburgensis Episcopatus. Anno Christi CCCCLXXX. Rugis in Pannoniam transeuntibus, Langobardi Rugiam occuparunt. Postmodum rupto amicitie foedere, quod cum vicinis Gepidis (in Transylvania hodierna habitantibus) diu servarant, oppressâ eorum potentiâ, Herulis quoque penè funditus deletis Langobardi Rege Audoino Danubium trajecerunt, & Pannoniam occuparunt, vel sponte cedentibus, vel armorum vi inde ejectis Gothis anno, ut plerique notant, D. XXVI. Quando verò Carnioliam nostram, quæ pars erat Pannoniæ occupaverint, id in incerto est. Anno DXL. circiter eos etiam Japydiæ fuisse dominos suprâ dixi per conjecturam. Manserunt autem in Pannonia Langobardi usque ad annum Christi DLXVIII. quo in Italiam Rege Alboino assumptis multis auxiliarijs copiis

A. profecti Hunnis Pannoniam colendam cesserunt, eâ lege, ut si Langobardis reverti necessum foret, Hunni iterum pristinas suas sedes repeterent evacuatâ Pannonia. Verum Langobardi stabiliti Italiæ regno de reditu in Pannoniam nunquam cogitarunt. Alboinus vix ingressus Forumjulium, nepotem suum Gisulphum Forojulienfibus Ducem dedit, qui fines suos extendit etiam in Japydiam nostram & Norici partem, Celeiam usque, ut in decursu Chronologiæ ostendam. Ex quo consequenter opinari licet Æmonam nostram, & superiorem Carnioliam cum parte inferioris, & Celeiano agro, à Langobardis habitatam, reliquum quod erat Pannoniæ, ab Hunnis : seu Avaribus, & deinde Slavis, ut dicemus. At verò durante adhuc Langobardorum in Japydiam nostram, & Carnioliam partem imperio Slavi advenæ pridem potiores ejus districtum occuparunt, de quibus mox differemus. Si proinde verum est, quod in Slavorum regione, quæ Azellia dicitur, ut scripsit Paulus Diaconus dominati sint & tributum exegerint Langobardi dicendum restat Slavos dudum in habitasse Carnioliam, sed tributarios fuisse Langobardis partim, partim Bavarie Ducibus, donec Franci & Carnioliam totam, & Forumjulium occuparent, ac paulò post Regnum Langobardorum extinguerent. Nominis porò Langobardorum etymon optimè observavit Diaconus, quod dicti sint à longis barbis cum *Lang* longum, & *bard* barbam Germanis significet : proinde non Longobardi, sed Langobardi scribi debent. Mansit in hodiernam diem parti Italiæ ab iis occupatæ corruptum nomen Lombardia, ut omnibus notum est.

Fr. Pallad.
hist. Forojul.
P. 1. l. 2. adan.
788.

Paul. Diac.
de gest. Lan.
lib. 4. c. 38. &
1. 6. c. 51.

§. XII.

Utrum Suevi aliquando incoluerint Carnioliam.

On quæro an populi aliqui ex antiqua Suevia, quæ glaciali Oceano seu mari Suevico ad

Danubium usque in longum, & ab Albi ac Sala Chalusoque amnibus ad Vistulam protensa fuit, prout eam descripsit

Tac. de Ger. pfit Tacitus, quia in illo amplissimo terrarum tractu comprehensi fuerunt præter alias nationes Gothi, Heruli, Langobardi, de quibus supra egimus; sed procedit quæstio vtrum Suevi sub hac speciali Suevorum appellatione restricta incoluerint aliquando veterem Carnioliam. Occasionem quæsito dederunt aliqui superioris seculi scriptores, Lazius præsertim & Megiferus, qui contendunt non Carnioliam tantum sed & Carinthiam Suevis Regibus obtemperasse, & ejusdem gentis populis habitatam. Unde Lazius inter alia de Carnishunc habet titulum: *Carnorum Principes regio titulo decorati, qui ex Suevorum gente, à temporibus Valentiniani Cæsaris tractui inter Savum Dravumque iura dederunt.* Ponit verò inter hos Principes primo loco Gabinium à Marcellino commemoratum, qui à Valentiniano Cæsare Valeriæ, Noricique mediterranei agros sub tributo impetravit. Verum nec Gabinus Suevus fuit, nisi in latissima Suevici nominis acceptione, sed potius Quadorum trans Danubium Rex, vt habet Marcellinus: neque ulli adstruit Marcellinus Gabinium impetrasse sub tributo Valeriæ agros, quin potius contrariū ex eo authore elicitur, qui tradit hoc tēpore Valeriæ Ducē nominatum Marcellianum filium Maximini Præfecti, & Equitium fuisse Magistrum armorum in Illyrico. Secundo loco ponit Chunimundum ex Jornandis historia Getica. Consentit ei hoc loco Megiferus, & vult persuadere sub Honorio Cæsare Suevos occupasse Rhætiam primam, Noricum Mediterraneum, & Valeriam quæ intra Danubium & Dravum protendebatur, eorumque Regem fuisse Chunimundum, qui cum Gothis confligit. Verum hic quoque hallucinantur Lazius, & cum eo Megiferus. Vel enim Chunimundus ex illa Suevia cujus limites descri-

A. bit Jornandes, cum exercitu contendit ad prædas agendas in Dalmatiam, & tunc fuit ejus Ditio extra omnem Valeriam & extra Carinthiam ac Carnioliam veterem: vel habitavit in Pannonia Savia, vti ego suspicor & alibi per conjecturam asserui, & tunc dicendum esset, Jornandem in eo lapsum quod confuderit Sueviam cum Suavia five Savia Pannonia, adeoque Chunimundum non fuisse Regem Suevorum sed Suevorum, seu Pannonum nostræ Pannoniæ Saviæ inquilinorum: qui fuerunt eo tempore mixti ex Vandalis, Gothis, Pannonibus &c. Videantur Annales ad annum 460. quo velitationem Chunimundi cum Gothis referimus, & constabit Megiferum etiam in Chronologia aberrasse annis ferè sexaginta. Quod si cuipiam mea conjectura de Chunimundo Saviæ Pannoniæ Rege non arideat (quam tamen probabit si occurrat legerit cap. 53. Jornandis de rebus Geticis) per me licet vltra Danubium in Quadorum Regione eum collocet, sed fateatur simul oportet Carinthiam, & Carnioliam à Suevis tunc non fuisse habitatam, cum tamen ex vno illo Jornandis loco (fortè per errorem inserto historiæ Geticæ) *Dalmatiis Suavia vicina erat, nec à Pannoniis multum distabat:* arguere velint hi authores, quod Suevi Noricum Mediteraneum, & Valeriam coluerint. Nec aliam hætenus probationem vel auctoritatem scriptoris antiqui reperi, quæ Suevos quinto seculo æræ Christianæ in Valeriam & Noricum mediterraneum introductos vt inquilinos assereret. Tentat quidem Lazius alibi etiam in Tyrolim Suevos intrudere idq; ex Ammiano Marcellino, & Claudiano Poëta colligere, ad tempora Honorij Augusti respiciens, sed nihil probat: multò minus igitur evincet eos habitasse aliquando in Carinthia vel Carniolia.

Laz. de Migr. l. 6. fol. 199.

Marc. hist. l. 29. c. 35.

Jornand. de reb. Get. c. 53.

Megif. Chro. Carinth. lib. 4. cap. 16.

Laz. de Migr. l. 8. fol. 476.

§. XIII.

Undecimi Carniolæ veteris inquilini Slavi, seu Vindi.

De quibus nonnulla inquiruntur.

Maximum apud autores opinionum discrimen est de Slavorum origine, natione, nomine, loco nativo, ut nec veteres inter se, nec recentiores cum veteribus idem ubiq; sentiant. Illud certum haberi debet, Vindos seu Venedos, eandem esse gentem cum Slavis, & Slavorum nomen multo recentius esse Vindorum nomine. An vero Vindi & Vendi fuerint iidem cum Vindelibus, Vindilibus seu Vandalis, de quibus supra egimus, hic omnium primò discutendum erit, si prius diversas Vindorum appellationes adduxerimus. Igitur *Vindi*, quod nomen hodie adhuc usitatum est, olim dicti sunt etiam *Venedi* à Tacito & Plinio, *Venedæ* à Ptolomæo, *Veneti* & *Winidæ* apud Jornandem, *Winithi* & *Winuli* ab Helmol-
do. Windeli apud Nussensem, ac demum *Slavi* quod hujus gentis postremum & in hanc diem constans nomen est. Quæritur nunc 1. an Vindi & Vandalis sint una eademq; gens. Helmoldus Slavus natione sic sentit: *Ubi Polonia finem facit, pervenitur ad amplissimam Slavorum Provinciam, eorum qui antiquitus Wandali, nunc autem Winithi sive Winuli appellantur. Horum primi sunt Pomerani. Hic ergo sensit Vandalos & Vindos esse unam eademque gentem. Non placet hæc cognatio Cluverio, sed neque Bangerto in Notis ad Helmodum, nec Cromero apud Pessinam, qui allegat veteres Tacitum, Ptolomæum, Strabonem, Paulum Diaconum, Procopium, Jornandem nullius autoritate adductâ, qui Vandalos à Vindis distinguunt natione seu gente, licet agnoscant eandem patriam occupatam à Vindis, quam prius tenebant Vandali. Nihilominus si veteres scriptores consulantur vix est aliqua inter Vandalos & Vindos distinctio: licet enim autores antiqui tam Vandalos quam Venedos nomen, diversum tamen illis situm non tribuunt. Tacitus*

vtroque; meminit, initio libri de Germania *Vandalios*, in fine *Venedos* nominat, sed an diversas duas gentes existimaverit, non satis discerni potest, cum diversitas modica nominis non arguat diversam gentem, præsertim cum iidem Vandali ab aliis Vindeli, & Vindili dicti sint, ut supra vidimus. Neque ex Plinio discerni potest utrum *Vindelios* diversos existimaverit à *Venedis*, quia his quidem situm inter Codanum sinum & Vistulam, illis nullum assignat: & diverso capite utrosque nominat. Imò fortè ne quidem nominat Vindelios. Vulgatæ quippe editiones habeat *Vindelici* quod Cluverius legendum censet *Vindeli*, alij *Vandeli*: nec causam assignant cur Vindelicos à Germanis secludant, nisi fortè ideò putent legendum Vindeli sive Vandeli, quia eorum partem statuit Plinius Burgundiones procul à Vindelicis distinctos. Sed potuit Plinius per errorem Vindelicos Burgundionibus conjungere, & Vandalorum nullam facere mentionem, sicuti plurium specialium populorum Germanorum nomenclaturas præterit, quæ Tacito Ptolomæo & aliis memorantur. Ptolomæus Vandalos nuspiam nominat: Venedos ad sinum ejusdem nominis repetit non semel, & quasi insinuat Venedos ac Vandalos eandem fuisse gentem, cum latè extendat Venedos inquires. *Tenant autem Sarmatiam maximè gentes Venedæ per totum Venedicum sinum*, qui est sinus Codanus, & mare Suevicum nunc Balticum, à quo non procul olim Wandali coluerunt ut supra diximus, ubi etiam Venedos, seu Vindos collocant Tacitus, & recentiores, inter quos ipse quoque Cluverius. Nullum pròinde ex antiquis authoribus fundamentum habemus inter Vandalos & Vindos seu Venedos distinguendi. Sed arguit Cluverius Vindos seu Venedos Sarmatas fuisse

Helmold.
Chron. Slav.
lib. 1. c. 2.

Ptol. 2. c. 5.

Cluv. Germ.
lib. 3. c. 44.

fuisse testatur Ptolomæus, & subdubitat Tacitus; atverò Vandalos fuisse gentem Germanam in confesso est: deinde Vandalis fuit visitata lingua Germanica, Venedis verò Slavica prorsus diversa. De primo, fuerintne Vandali Germani, & Venedi Sarmatæ inquiremus paulò post, & cum asseritur Vandalos, & Vendos fuisse vnam gentem, necesse est utrosq; vel Germanos vel Sarmatas fuisse, & prius probandum esset fuisse duos populos diversos, antequam statuatur utri fuerint Germani, vel Sarmatæ. De secundo constat, quòd Vendi seu Vindi defacto habeant idioma diversum à Germanico, sed utrum id habuerint antiquitus ad finem Codanum, id esset inquirendum: deinde quod Vandali usurpaverint Germanum idioma & non Slavicum, id etiam esset probandum, quod Cluverius non præstat, & huic contrariū adducit Lazius. Albertus Crantz, & ipse suā opinione Vandalus, idioma Slavicum attribuit Vandalis, cum ait: *Certissimum argumentū unius gentis sequenti, linguam quæ in Russis (magna utiq; gente) Polonis, Bohemis, Dalmatis Histris, & in nostris Wandalis una est sub quadam varietate &c.* Et infra in rem nostram quod Vandali & Vendi sit appellatio modicè distincta ejusdem gentis, ait: *Hodie quæ fuerit olim gens Wandalarum in universum ignoraremus, nisi vernacula Saxonū lingua hoc vocabulum conservasset, ut inter eos quiolim, Wandali, fracto (ut fit) vocabulo nunc Wenden vocitentur.* Cum ergò & Crantz, & eo antiquior Helmoldus sentiant Vandalos ac Vendos seu Venedos Codani sinus accolae vñ fuisse gentem, nullo jure Cluverius, & alij recentiores eos ab invicem moliuntur secernere, & asserere quòd Vendi seu Venedi aut Vindi post excessum Vandalorum ingressi sint Vandaliam ab ea postmodū denominati Vandali. Hoc quippe arbitrariè, & ex sola conjectura asseritur, nec vllò antiqui authoris testimonio roboratur: cum potius vetustiores vide-

antur Vandalos & Vindos pro eodem populo agnovisse, uti paulò ante adstruximus ex Helmoldo & Crantzio, quibus consentire censendus est Jornandes, qui Winidarum nationem populosam ab ortu Vistulæ fluminis in Aquilonem longè diffusam profitetur. Prioris seculi author Carniolus, qui in Saxonia scripsit ubi Vendorum notitiam habere potuit, sic sentit, *Quotquot hæcenus historias conscripserunt, & in eis gentium originem, & mores rimati sunt, omnes in eo consentiunt, Henetos, Venetos, Windos, Wandalos, & Slavos eandem & unius ejusdemque esse originis gentem. Omnia hic Epitheta à frequenter & sæpè mutatis sedibus illis conveniunt.* Sed parùm refert ad nostrum institutum fuerintne Vandali & Vendi idem populus an diversus: melius quæritur secundò, utrum Vendi seu Venedi, aut Vindi qui hodie Slavi appellantur in numero Germanorum, aut potius ut contendit Cluverius, in numero Sarmatarum locandi sint. Quam in re non desunt authores, qui Sarmatas ipsos à Germanis originem habere censent, ut Irenicus allegans Æneam Sylvium: quod verum aliqua ratione esse potest, antiquissimas populorum appellationes si respicias. Nam uti suprà differuimus post Hyperboreorum nomenclaturam Scythæ sunt dicti ferè omnes populi Septentrionales, & postmodum divisi in Germanos & Sarmatas teste Plinio, qui ait: *Scytharum nomen usquequaque in Sarmatas & Germanos transiit.* Et hac ratione forent Germani & Sarmatæ ejusdem antiquissimæ originis. Imo si fides esset Beroso, utrique hi populi ab vno Tuiscone ortum haberent. Is enim de Tuiscone omnium Germanorum patre agens, ait: *Sarmatas maximos populos fundavit.* Et rursum: *Sarmatas legibus format apud Rbenum.* Supponamus verò Sarmatas & Germanos diversæ originis, & inquiremus an Vindi potiùs Sarmatis quàm Germanis tribuendi sint. Non sum nescius passim id vulgo persuasum, quod

Adam Bohem. ritich Arch. Hortula, præstat.

Irenic German. lib. 1. cap. 41.

Beros. lib. 2. & lib. 5. ap. Irenic.

linguæ diversitas, efficiat diversa gentē, cum tamē antiquitūs patriæ & regionis potius habita sit ratio. Unde si quærat de genere Vindorum omninò videntur à Sarmatis habere originem, cū eorum idioma per vniversam restrictiorem Sarmatiam vsurpetur multis seculis, Poloniam, Russiam, Moschoviam &c. quanquam & de idioma te potest dubitari, vtrum antiquis illis Vinidis & Venedis ad finem Venedicum & Codanum maris Suevici seu Oceani Germanici accolis fuerit nativum, vel fortē à vicinis Sarmatis desumptum, sensim oblitterato nativo. Si verò quærat de regione & patria, è qua primo certis testimonijs constat prodijisse Vindos seu Venedos, sepositis recentiorum conjecturis, certum est illos Germanis accenseri debere; & quidem limitaneis ad mare Suevicum, & à parte Septentrionali Germaniæ. Nam vt taceam modernos Germaniæ vniversæ limites, qui sunt multò ampliores, quam fuerint florante Romanorum Imperio, antiquorum Scriptorum sententia Venedos illos veteres inclusit Germaniæ, vt planè mirer Cluverium, quod contrà tantorum virorum clara testimonia pronuntiare non vereatur. Tacitum audiamus cui plurimum ipse tribuere solet. *Germania omnis à Gallijs, Rhætijsque & Pannonijs Rheno ac Danubio fluminibus, à Sarmatis Dacisque mutuo metu aut montibus separatur: cætera Oceanus ambit latos sinus, & Insularum immensa spatia completens, nuper cognitis quibusdam gentibus à Regibus, quos bellum aperuit.* Ecce hic ab Oriente Sarmatas & Dacos, à Septentrione verò Oceanum & Insulas in Oceano Septentrionali Germaniæ attribuit, multò magis censeri debet attribuisse populos circà litorales ejusdem maris sinus habitantes. Cū ergò Venedi situm habuerint ad partem meridionalem cum aliqua inclinatione ad orientale latus maris Suevici, & sinus Codanus ab ipsis nomen acceperit sinus Venedici,

fuerintque teste Tacito Rugij, Heruli, Gothi, Æstij, Peucini, Venedi, Finni, & hi quidem multò magis Septentrionales, quàm Venedi, accolæ illius maris & sinus; consequens est Venedos seu Vindos omninò ad Germaniam pertinuisse. Id affirmat ipse Tacitus cum ait: *Peucinorum, Venedorumque, & Fennorum nationes Germanis an Sarmatis ascribam dubito: quanquam Peucini, quos quidam Basturnas vocant, sermone, cultu, sede ac domiciliis, ut Germani agunt: Sordes omnium ac torpor; cæterum connubiis mixtis, nonnihil in Sarmatarum habitum fœdantur. Venedi multum ex moribus traxerunt.* Nam quidquid inter Peucinos Fennosque Sylvarum ac montium erigitur latrocinijs pererrant. Hi tamen inter Germanos potius referuntur, quia & domos figunt, & scuta gestant, & pedum usu ac pernecitate gaudent: quæ omnia diversa Sarmatis sunt, in plaustro equoque viventibus. Ex his verbis Taciti colligitur Venedos fuisse à Peucinis & Fennis cinctos, & ab vna parte finem, cui nomen dabant adcoluisse, ab alia verò hic Peucinis ad meridiem, inde Fennis ad Septentrionem fuisse contiguos: sanè verba illa inter Peucinos Fennosque denotant hos geminos populos collimitaneos fuisse, & Sylvis ac montibus solūm discretos, Venedos autem ab alterutro latere iisdem propinquos; non à latere orientali prout in tabula eos designavit Cluverius, quia sinus Codanus ab illis velut remotis nulla de causa nomen obtinisset, ergò à latere occidentali, adeoque ad ipsum vsque litus Suevici maris Venedos coluisse oportuit, cinctos ab Æstijs, Peucinis seu Bastarnis & Fennis seu Finnis. Deinde verba illa Taciti: *Hi tamen inter Germanos potius referuntur*: de Venedis planè accipienda sunt, quos immediatè in præcedenti periodo inter Peucinos Fennosque locavit. Si ergò Cluverius Æstios, Peucinos seu Bastarnos & Finnos Germaniæ attribuit, cur Venedos ab illa secernit?

Tac. lib. de
Germ. fin.

Tacit. de
Germ. ini-
tio.

præ-

præfertim cùm Bastarnas extendat in hodiernam Ruffiam & Podoliam, à qua fat procul abest finus Codanus & littus Venedicum, quod Venedi seu Vindi ad coluerunt, vbi nunc Prussia & Livonia. Nempè idioma, quod hodieq; Vindi residui in Mechelburgica, & Brandeburgica ditione aliquatenus conservant, & Polonico, Ruffico, Moscovitico, aliisque Slavorum idiomatis affine est, illi persuadet Vindos nonnisi Sarmatici generis pronuntiandos esse. Verùm oportebat advertere id multis esse commune Provinciis, provt ipse observat de moribus inquiens: *Sic quippe hodieque conterminas diverfi generis gentes, alteram ab altera nonnihil diverfi moris veluti contagione quadam contrahere videmus*: id multò verius est de commercio linguæ, & idiomatis, quod diversorum populorum confinia plerumq; invicem solent communicare. Et si Æstios Germanis adscribit Tacitus: & id Cluverius omni conatu firmare nititur, licet iis fuerit lingua Britanica propior quam Suevorum, quid mirum & Venedis linguam fuisse diversam à cæteris populis Germaniæ? Quod verò Ptolomæus Venedos Sarmatis adnumeret, vbi inquit: *Incolunt Sarmatiam gentes maxime istæ: Venedæ apud omnem Veneticum sinum, & supra Daciam Pencini ac Bastarnæ*: nihil me movet in contrarium, cùm fateatur Cluverius hic Ptolomæum errasse: *Ptolomæi hic autoritas nulla est, quando is Bastarnas quoque, & horum partes Pencinos, Carpos, & Burgiones item Burgundiones, & Guthones Germanicas gentes perperam inter Sarmatas connumeravit*. Sed Plinii sententiam ait hoc loco plus habere ponderis, cùm dicat: *Nec est minor opinione Finningia. Quidam hæc habitari ad Vistulam usque Fluvium, à Sarmatis Venedis, Scyris, Hirris tradunt*. Hæc quoq; autoritas non est tanta, quantam suspicatur Cluverius, quia 1. Plinius id scribit ex aliorum mente. 2. alij Sarmatis Venedis. duas voces interpungunt comma-

te, vt diversas species populorum insinuent, ipse verò putat Sarmatas esse genus ad Venedos Scyros, Hirros. Atque ita plura sunt, quæ Venedos seu Vindos non solum patriâ, sed & genere gentis Germanos faciunt, quàm quæ Sarmatis admisceant: vt proinde iure dixeris omnes Vindos, & Slavos origine gentis Germanos esse: jam verò per plures sparsos Provincias, alibi Sarmatas, vt in Polonia Liburnia, Moschovia, alibi Germanos ut in Styria, Carinthia, Carniola, alibi Illyricos, vt in Croatia, Dalmatia, Slavonia, alibi etiam Italos vt in Histria, juxta patriæ quam colunt diversitatem appellari, & diversas fortiri nuncupationes. Adamus Bremenfis, qui Anno M. LXX. floruit. Slavos non solum Germanos, sed & eosdem cum Vandalis agnoscit. Verba ejus appono: *Slavonia amplissima Germaniæ Provincia à Vinulis incolitur, qui olim dicti sunt Wandali &c.* Franciscus Irenicus de Carnis ita sensit: *Carni autem & Taurisci Germani sunt*. De Bohemis idem pronuntiavit allegato Ænea Sylvio. *Quin & Polonos, & Hunnos veteres, non tamen Hungaros in consortium Germanorum admisit, quod planè probare non possum: licet enim Pannonia olim per diversas populorum migrationes habitata sit à Germanis, nunquam tamen præter superiorem attributa fuit Germaniæ. Et quod Hunnos etiam Germanis adscribat, perperam agit, nihil vnquam illis commune cum Germanis, nec quidem animus. Poloni tamen eo iure, quo partem aliquã veteris Germaniæ colunt, possent dici Germani, quia & mores Germanorum affectant; quos Hungari suorum tenacissimi, repudiant, neque distinguunt hi nationes per patrias, & regiones, sed per generationes, vnde qui Romæ nasceretur patre Vngaro, non Romanus sed Hungarus apud illos audiret. Intali fortè consideratione haud gravatè subscriberem Pessinæ, qui (vti & Balbi-*

Cluv. Germ. lib. 3. c. 43.

Ptol. l. 3. c. 5.

Clu. cit. l. 3. c. 44.

Plin. lib. 4. c. 23.

Adam Brem. l. 2. c. 10.

Iren. Fxeg. Ger. l. 1. c. 20.

Pessin in Mart. Mor. l. 1. c. 1 Balb. in Epit.

nus) multis argumentis conatur evincere Slavos nihil omninò cum Germanis habere commune, sed origine Sarmatas esse, linguâ, moribus habitu diversos à Germanis. Mihi hic par est ratio *Tros Tyriusve fuit*. Restat nunc inquirere unde Vindis nomen Slavorum, & quando attribui cæptum.

§. XIV.

Unde Vindis enatum Slavorum nomen.

Apud Abrahamum Ortelium lego : *Vandali, Venedi, Fenni & Sclavi* teste Melanchtone in *Tacitum*, sunt unius gentis variae appellationes. Rursum alibi ait : *Sclavi qui nostrâ consuetudine Wylsi, sed suâ linguâ Welatabi dicuntur*. Sic Eginbartus in vita Caroli Magni. Item Regino, qui & Slavos quosdam Vncranos vocat. *Wittichindus* eorum nonnullos *Vchros, Hevellos, Lusios, Lusicavicos, & Wlainos* dici tradit. Plura nomina Vandalorum, & Vindorum suprâ retulimus ex antiquioribus authoribus. Primus quantum hæcenus licuit observare Slavos nominavit Jornandes, qui floruit anno Christi DL. post eum verò Paulus Diaconus, seculo vno iunior, & alij recentiores. Fallitur verò Rattkaius cum Orbino, qui legatos Scytharum ad Alexandrum Magnum Slavos fuisse suspicantur, & nomen recentius multis seculis anticipant. Unde divinandum erit ex Jornande, circa quod tempus, & ubi hoc nomen enatum sit : de etymo quippè Jornandes statuere nihil potuit, quia linguæ ignarus. Quia tamen Jornandes suam de Geticis rebus historiam fertur ex Cronico Gothorum Magni Aurelij Cassiodori compendiosè contraxisse, si non de suo adjecit, quod de Slavis producit, nomen Slavorum circa annum D. Christi, quo Cassiodorus vixit, vel non multum ante emerferit. Primis fanè quatuor seculis Vandali, Vindili, Venedi notifuere, & priscis authoribus nominati non verò Slavi, ut planè mireris Rattkaium, qui Franciscum Glavinich allegat, & ex eo producit nescio quod commentitium Diploma Alexandri Ma-

gni, in quo præter alia insulsa, etiam hæc leguntur : *Nobili genti Sclavorum, & eorum linguæ gratiam, pacem & salutem &c.* Audiamus Jornandem : *Introrsus Dacia est ad coronæ speciem arduis Alpibus emunita, juxta quarum sinistrum latus, quod in Aquilonem vergit, & ab ortu Vistulae fluminis per immensa spatia venit Winidarum natio populosa confedit, quorum nomina licet nunc per varias familias, & loca mutantur, principaliter tamen Schlavini, & Antes nominantur.* Supponit prius dictos Winidos, & nomina eorum nunc mutari ait id est suo tempore. Et alibi rursum, de iisdem seu Venedis aut Vindis loquens ait. *Ab una stirpe exorti tria nunc nomina reddidere, id est Veneti, Antes, Sclavi.* Coëterum ut de nominis hujus occasione, vel causa agamus, ipsius primò Jornandis afferatur opinio. Ait ergò loco suprâ allegato. *Sclavini à civitate Nova, & Sclavino Rumunense, & loco, qui appellatur Musianus, usque ad Danastrum, & in Boream Viscla tenens commorantur.* Quæ Gruterus ex Palatinis Codicibus legit : *Sclavini à Civitate Novi, & Vnense, & lacu qui appellatur Mursiano.* Ex hoc colligitur Sclavinos, quorum Jornandes hic meminit habitasse in Pannonia inferiore, ubi Mursia civitas, & ab ea fortè dictus lacus, & alia item civitas dicta Nova, de qua Paulus Diaconus in Miscella agens de temporibus Mauritij Imperatoris, & denique locus aliquis dictus Sclavinum Unense vel Rumunense, à quo Venedi Sclavonorum nomen adepti sint : hunc quippè sensum habere videntur Jornandis verba. Ambiguum tamen est an à loco nomen traxerint Sclavini, an locus vice-

Jan. Grute.
in Notis ad
Jornand.

Paul. Miscel.
lib. 17. c. 33.

versa

Ort Synon.
lit. V.

Rattkay. in
memor. Reg.
& Ban Slav.

Rattkay. me-
mor. Reg. de
Ban. lib. 1.

Crantz.
Wandal. l.
1. cap. 6.

Dubrau. hist.
Beh. l. 1. init.

Miscel. l. 19.
cap. 30.

Bohorizh. in
Arctic. hor.

versa à Sclavinis. Sed aliorum etiam sensum promemus. Albertus Crantzius subscribens Æneæ Sylvio Sclavos putat dictos à verbositate: ait quippè: *Sclavonos suâ lingvâ verbosos appellari, quod multa loquinationum sit genti.* In idem tendebat Joannes Dubravius. *Sclavonorum vocabulum ex commercio unius linguae natum: id enim Slouvo apud Sarmatas, quod verbum apud Latinos personat. Quoniam igitur omnes Sarmatarum nationes latè jam tum longèque per regna, & Provincias sparsæ, unum tamen eundemque sermonem, atque eadem propemodum verba sonarent, se uno etiam cognomine Slavonos cognominabant.* Hæc derivatio nominis videtur longè petita, præsertim cum Slavicæ linguae multa defint verba, quæ ab aliis necessariò mutua debet accipere. Verosimilius est, quod subiicit: *Ab ipsa præterea gloria, quæ apud illos Slauva appellatur, Slauntnij dicti &c.* Primis quibus innotuit hæc gens temporibus, nihil illâ gloriosius: unde Justinianus II. Imperat. Anno Christi 685. juxta computum Authoris Miscellæ tantum de virtute Slavorum accepit opinionis, ut ex sola hac gente conscripserit exercitum triginta millium, quem appellavit POPULUM ACCEPTABILEM. Fuit etiam hujus opinionis Adamus Bohorizh cum scripsit: *Slavorum Epitheton à rebus præclare gestis genti huic meritò suo obtigit. Nam Slauva nostris hominibus gloriam significat: hinc SLAVI quasi laudabiles, celebres & clari dicuntur. Siquidem etymon vocis nunquam quis melius divinaverit, quam ex cujusque gentis propria lingua.* Quod confirmat assumptâ paritate de Germanis: qui dicti sunt Germani, quasi gar Mann, ac Alemanni *Alle Männer.* Mihi verò alia potiùs origo videtur hujus nominis; quod scilicet Venedi seu Vindi ab oceano Germanico, & antiquis suis sedibus sensim ad Istrum seu Danubium promoti, cum confedissent proximi inferiori Pannoniæ, tandem sub Justiniano Imp. I. anno

A. 548. trajecto Danubio occupaverint nostram Pannoniā Saviam teste Procopio, qui refert eos in Illyricum erupisse postquam Totilas in Italiam transferat, ipsius Totilæ (ut suspicio erat) instigatione. Verba Procopij hæc sunt. *Sclavini verò, qui ante has terras invaserant, & gentis ejus alij subsecuti Histrio transmissi, cum suis statim se jungunt, qui jam regionem paulò ante & licentius incurserant, nonnullis existimantibus Totilam ipsum barbaros hos pecuniâ non parvâ corruptos, atq; adeò persuasos, idcirco in eam Romanorum Provinciam immisisse, ut Imperatori adversus Gothos, nulla de Cætero foret, ex æquo bellum administrandi facultas &c.* In his verbis duo potissimum insinuantur, tempus scilicet, quo Vindi seu Venedi in Pannoniam magno numero irruerunt, & quod jam ante hoc tempus ejusdem gentis plures, id est in Pannonia habitaverint, quibus se recentes advenæ quasi fociis ejusdem gentis junxerunt: hos verò priores alios fuisse quam Vandalos non credidero, quia de his constat ex probis authoribus, quod longo tempore Pannonias tenuerint, qui licet maiori ex parte in Gallias dein & Hispanias se contulerint, multi tamen eorum in Pannonia mixti Gothis & Langobardis remanserint, & hi sine dubio ab Interamneni Pannonia quàm colebant, nempè Savia, Græcis appellata Suavia, dicti fuerint Suavi (ut alibi arguebam) & demum molliori pronuntiatione Slavi. Hinc apud Jornandem & Paulum Diaconum modo *Slavinia*, modo *Slavia* legere licet. Quia verò gens ista jam tunc longè latèque diffusa, ad ipsum Codanum seu Venedicum finem adhuc se extendebat, nihil mirum, quod natum in Pannonia Savia nomen *Slaviae* & *Slavoniae* cæteris quoque regionibus communicatum fuerit à cognata gente, & post hæc tempora commune evaserit tam Vindis ad finem Codanum quàm Russis, Polonis, Moschis, Dalmatis &c. Quæ conjectura etiam inde roborari potest,

Proc. de reb.
Goth. lib. 3.

Cluv. Ger.
l. 3 c. 46.

potest, quod vti ex Plinio colligit, & probat Cluverius Vandalorum nomen generale fuerit pluribus populis Codanum finum accolentibus, licet ipse Vandalos velit distinguere à Vindis. Ait enim: *Videndum nunc, quæ nationes Vandalici fuerint generis. Plinius nominat solos Burgundiones, Varrinos, Carinos, Guttones &c. verum nihil mirum. Plinius nullius generis populos omnes recenset; sed vnos atque alteros tantum, quos visum fuit: proinde ex cæteris authoribus sunt supplendi, Vandalis igitur adijcio Lemovios, Herulos, Rugios, Sidinos, Suardones &c. Nithones & Langobardos.* Ubi manifestum est inter Vandalos populos, numerari etiam Guttones, seu Gothos, & Langobardos, de quibus constat, quod ante annum 548. coluerint Pannoniam, & licet inde exceßerint maiori ex parte, multos tamen remansisse credibile est, qui à Pannonia Savia denominati Savi, & Suavi, mox etiam Slavi, accedentibus novis à septentrione ejusdem gentis copiis aucti, vniuersim appellari cæperunt Slavi. Hæc si tibi non arrideant per conjecturam allata, deprome meliora. Occurrit porro hic quærere cur passim apud authores præsertim Italos inveniatur vox hæc *Slavus* interjecta (C) litera *Sclavus*, & vnde proveniat, quod passim hodie *Sclavus* tantundem sonet ac mancipium. Quæstionem resolvit Joannes Lucius, cum observat Slavos tempore Justiniani Imperatoris in Italia cum Græcis contra Gothos militasse, vt constat ex Procopio, Paulo Diacono, & aliis. Cum verò Græci imò & Latini voces cum SL. pronuntiandi usum non haberent, *Slavos* Græca pariter & Latina pronuntiatione *Sclavos* dixerunt. Corruptâ deinde puritate linguæ Latinæ Itali (c l) mutarunt in *Chi*, vt Claveña Chiavenna, Glemona Ghiemona &c. hinc ex *Sclavo* formarunt iidem Itali *Schiavus*. Itaq; vt ego reor ex *Suavus* formatum est *Slavus*, ex *Slavus* deinde *Sclavus*, & demum *Schiavus*. Sed cum ver-

bum Schiavo (inquit ille) apud Italos servum quoque significet, causa indaganda est. Slavos, qui Dalmatiam occuparunt Chrobatos, & Serblos dictos à Græcis, qui Slavè dicuntur Hruati & Serbli, constat; à Romanis verò ad vilia Servitia conducti ex similitudine vocum Serbli à Romano Græcis servi vocati sunt, & consequenter vox *Schiavo* apud Italos successit voci servi apud Latinos usurpatæ: & patria Slavorum, qui Serbli dicti, cœpit vocari Servia pro Serblia, quæ olim dicebatur Moesia, Chrobatorum verò, qui pariter Slavi & Serblis contermini fuerant, postquam Dalmatiæ partem maritimā, & mediterraneam pulsus Avaribus occupassent, eam Sclavoniam, Schiavoniam, & melius Slavoniam tam authores, quàm ipsi inquilini nominarunt, prout hodieq; nominatur. Ex hac igitur affinitate nominis Serbli & Servi, quod est gentile, ortum est, quod qui fervirent Sclavi appellari cœperint, cum Serbli gente Slavi essent. Unde concludit Lucius. *Nil mirum ergo si Serbli lingua Romanâ antiquâ à Græcis servi vocati fuerint, ita Croati quoque ex vni-versali nomine Sclavorum eadem lingua Romana corrupta Schiavi pro servis dicti sint, cum à Dalmatis & Italis empti Croati pro servis habiti fuerint: hincque usu receptum sit, quod olim linguâ Latinâ servum, id deinde Italicâ Schiavum significaret, & ex nominibus Slavorum, & servorum confusis universale Schiavorum remanserit, nomenque Schiavi pro ipsa natione Slava, & pro servis promiscuè sumptum fuerit, taleq; significatum hodie retineat.* Ubi noto, quod cum dicat Serblos, imò Croatos pro servis emptos à Dalmatis & Italis, nullum pro hoc authorem (vt alibi solet) adducat, videturque suos Dalmatas melioris conditionis velle facere, quàm Croatos, cum tamen à Croatis (ipsi Chrobatis) fateatur Dalmatiæ potiorem partem occupatam, vt proinde etiam fateri debeat hodiernos Dalmatas esse posteros Croatorum. Magis de causa

Luc. Dalm.
lib. 6. c. 4.

Luc. Dalm.
.6. cap. 4.

causa cur Slavi dicti sint Serbli à Græcis, & servi à Latinis placet id, quod notavit Porphyrogenitus ubi inquit : *Serbli Romanâ linguâ servi dicuntur & Serbula vulgo servorum calceamenta. Serbli autem cognominati sunt, quod Romano Imperatori serviunt.* Facit etiâ huc illud Crantzij de Slavis Septentrionibus : *hodie ad summam indignitatē apud nos tractum est, nomē quod cum nostræ regionis Wandali sint hodie gravissimâ pressi à Saxonibus servitute, serviles homines, & ultimæ sortis mancipia Slavos cum indignatione solent vocitare.* Itâ scilicet non minùs gloriosa nomina sæpè numero cōtemptus excipit, quàm ipsas magnorum glorias ignominia sepeliat. Qui tamen latinè loqui volunt à voce *Slavi* substituenda voci *Servi* abstineant necesse est, quia barbara est hæc substitutio, nec apud ullum probum Latinæ linguæ authorem invenitur. Deniq; & illam attingam hoc loco quæstionem, an Veneti qui hodie Foro Julientes vocantur fuerint ejusdem vel diversæ originis cum Venedis & Vindis de quibus nunc agimus. Controversū hoc fuit adhuc Strabonis ætate, qui itâ differit : *De Venetis duplex fertur sententia : quidā enim hos quoq; faciunt Gallorum (id est Celtarū seu Germanorum) progeniē eodem nomine Oceanum adcolentium : alij è bello Trojano Duce Antenore huc evasisse tradunt Hene-*

A. *in Græcia, et si Venetos ab Henetis Paphlagoniæ Asiaticis ortos scivisset, non dixisset Germanis similes moribus, & cultu. Et hoc scire poterat homo Græc. qui nosset Gallo Græcorum sermonē inter quos & Paphlagonēs.* Suspiciatur Cluverius ex citato loco Polybij suæ versionis pro fabula habuisse Polybium, quod Veneti ex Paphlagonia ortum habeant. Versio nihilominus Polybij apud Nicolaum Perottū expressè habet : *Loca verò mari Adriatico vicina antiquū ex Paphlagonia genus colit, hi Veneti appellati, neq; moribus neq; ornatu corporis sed tantummodo lingua à Gallis differt.* Cui nunc credam ?

B. Cluverio an Perotto Cluverio potius, qui Græcum textum adducit, & suppono fideliter, & in eo nullum de Paphlagonia verbum. Strabo insuper suâ ætate in Paphlagonia nullum vestigium Henetorū fuisse testatur. Livius patriotis suis velificans, licet multa è Polybio desumpserit omninò Venetos è Paphlagonia vult oriundos & Catonē adducit testē. Secuti Liviū posteriores Plinius, Trogus, Martianus Herocleata & alii. Contrâ hos tamen pronuntiat Herodotus, qui Venetos appellavit Illyricā gentem. Et Dio Chrysostomus tradit ante adventū Antenor in Italiā & ante bellum Trojanū Venetos ea locatenuisse pulsos Euganeis, quæ etiam nū tenent circâ mare Adriaticū, cum inquit : *Antenor Henetos, & optimam circâ Adriaticum sinum regionem sui juris fecit.* Quin etiam Servius Virgilij commentator ad illa Virgilij :

*Antenor potuit mediis elapsus Achivis
Illyricos penetrare sinus, atq; intima tutus
Regna Liburnorum.*

Sic desuper suam promit opinionē : *Antenor non Illyricum, non Liburniam, sed Venetiam tenuit.* Frustrâ hoc ; quia Virgilius non asserit, quod Illyricum, quod Liburniam tenuerit, sed quod penetraverit, quia hoc necessarium erat ut in Venetiam perveniret. Hoc tamen ad propositum, quod dicatur tenuisse Venetiā, ex quo colligitur jam ante ejus adventum

Clu. Ital. lib. 1. cap. 17.

Strabo l. 12.

Liv. l. 1. init.

Plin. l. 3. c. 18 Justin. ex Trog. lib. 20. Mart. Herac. in Periegeli. Herod. lib. 1. Chryso. Dio. orat. de Illo.

Virg. l. 1. Æn.

Crantz. Wand. l. 1. cap. 6.

Strabo l. 5.

Polyb. lib. 2

tum sic dictam: at unde dictam? Idem Servius: *Ideo Virgilius dicit Illyricos sinus, quod inde venit quidam Ænetus Rex qui Venetiam tenuit, à cuius nomine Ænetiam dictam posteri Venetiam nominaverunt.* Hoc absq; antiquiori teste assertū non meretur fidem. Credibilius posset conjecturari Venedos Septentrionales ante Trojanum bellū redundāte populi multitudine è patria egressos novas terras, quas colerent inquisivisse, & demum circā finum Adriaticum pulsīs Euganeis confedisse, quod de illis Septentrionalibus populis facile est suspicari, præsertim cū de plurimis ejusmodi migrationibus Aquilonarium fidem faciant historiæ, & Gothi quoq; vicini Venedorum multis ante Christum seculis ferantur digressi in orientem, & circā Pontum Euxinum

A confedisse, tametsi de certo tempore scriptorum defectu non constet. Quod si factum est, ut fieri potuit, fortè etiam Carini (quos inter Vandalorum gentes numerat Plinius) vna cum Venedis in has oras progressi, Carnorum nomen Carniæ vicinæ, sicuti Venedi Venetiæ intulerunt; certè vtrumq; nomen vetustissimum est. Cæterum quod Paulus Diaconus Venetos derivet ab *Æmos* Græco, quod gloriam vel laudem significat, atque *Venetos* dici *laudabiles*, id fortè in mentem reduxerit nostris Vindis, cū inter Græcos versarentur, ut postmodum etiam suā lingā *Slavi* idest *laudabiles* & gloriosi appellari vellent, quæ conjectura de vocis origine videri forsan posset cæteris prius adductis par, si non verisimilior.

Paul. Diac.
de reb. Lan.
lib. 2. c. 14.

§. XV.

Quando Slavi Carnioliam incolere cæperint.

Suprà ostendi, quod Vandali & Vindi fuerint vna gens, cōtrā Cluverium & nonnullos recentiores, qui nullo antiquo fidejussore dato, affirmant Vandalos & Vindos eodem situ Vistulam flumen & finum Codanum (dictum etiam Venedicum) coluisse, sed Vindos seu Venedos Vandalis emigrantibus successisse, & diversas fuisse gentes. Et omninò reor hoc à Cluverio & sequacibus odio fortè linguæ, quam non callebat excogitatū, ut in medio limitis septentrionalis Vindorum gentē vndiq; ipsiusmet confessio-
ne circumdatam Germanis, Sarmaticā pronuntiaret. Nulla quippe Vandalorū migratio è patria ostendi potest apud antiquum authorē, ante quam non posset ex antiquis ostendi Venedos seu Vindos finum Codanū adcoluisse. Imò Tacit. Venedis certum locum ad mare Suevicum assignat, nullum verò Vandalis, quos Vandalios nominat, quasi adjectivè Vandalicos, supponens plures populos comprehendi sub hac nomenclatura, uti ex Plinio suprà memoravimus. Cū igitur Vandalos constet inhabitasse Carnioliam nostram an. ccc xxxvi. & sequē-

tibus vsq; ad an. decimum tertium Arcadij Imp. jam liquet quo primum tempore Vindi quos hodie Slavos dicimus Carnioliam ingressi. Verū quia his successerunt Gothi occupatores Pannoniæ, & mox Langobardi, licet ex Vandalis seu Vindis non modica pars remansisse censenda sit, ex qua fortè postea Chunimundus & Alaricus Suavorum Reges, nihilominus investigare oportet quando recentes Vindi sub Slavorum nomine Carnioliam colendam ingressi sint: quod ante an. d. XLVIII. vix evenerit, cū eo primum anno Danubium transgressi ferantur. Unde non capio quomodo Megiserus Slavos seu Vindos in Carinthia habitasse & Theodoni Duci Baviariæ anno d. x. militasse affirmet, ex Aventino, Paulo Æmilio, & alijs; apud quos nihil simile nisi apud vnum Aventinum, qui ait: *Trahit in societatem belli rector Bojus Hunnorum reliquias Abaras & Avaros, Angilos, Venedorum nationem Charinos adhuc in certis sedibus vagantes &c.* Sed quis hoc vetustiorum authorum asseruerit nec Megiserus ostendit, nec Aventinus. Explodit igitur ista merito recens Bojorum Anna-

Procop. l. 3.
de bel. Goth.
Inchof. in
Chron. Vng.

Megif. lib. 5.
c. 1. Avent.
lib. 3.

Adelzreit,
I. 1. lib. 6.

Procop. cit.
sup.

Crantz.
Wand. lib.
1 c. 16. &
lib. 2. c. 1.

Luc. Dalm.
lib. 1. c. 9.

Procop. lib.
3. cit.

Evagr.
Schol. lib.
5. cap. 1.

Eginh in
vit. Car.

Luc. Dalm.
lib. 1. cap. 3.

Velfer. init.

Bolland. in
vita S. Eom.

lium scriptor & decernit : *Nihil est cur Theodonis sine causa multos affingamus triumphos, ex meritis Arenpekbij & Aventini commentationibus, & bellis prorsus incompertis.* Et si bella fabulosa, utiq; & auxilia ex Venedis Charinis, ex quibus vult Aventinus formare Vindos Carinthos, Megiferus verò duplicem gentem, *die Windischen und die Khärner* : cum apud Plinium Carini sint pars Vindilorum. Quod mihi hætenus deprehendere licuit An. Christi D. XLVIII. ut supputat Lucius prima in Illyrium irruptio facta est per **SLAVOS**, qui ut ait Procopius. *Cum in tres partes Slavini partiti copias essent, diversim vagati, Europam malis insanabilibus affecere.* Quam verò Illyrici partem aut quas regiones aggressi sint non possum pro certo statuere. Lucius opinatur Dalmatiam tunc ab iis vastatam, nondum tamen inhabitatam. Crantzius verò ait : *Testimonio colligitur omnium Italarum Wandalos (quos illi Slavos appellant) primò sub Mauritio Imp. transisse in Croatiam, Dalmatiamque.* Cæpit autem imperare Mauritius an. DLXXXI. licet biennio tardius ponat Crantzius. Idem alij insinuant : Lucius verò non nisi sub Heraclio Imp. post an. DCV. à Slavis occupatam Dalmatiam putat. Audiamus iterum Procopiū de an. decimotertio Gothici belli, qui est annus Christi D. XLVIII. *Per id tempus Slavinarum exercitus flumine Istro trajecto Illyrios omnes ad usq; Epidamnū malis ingentibus affecere, partimq; sine ullo ætatis discrimine in servitutem quos licuit abigendo, & eorum bonis direptis desæviebant.* Quæ sequuntur benè notanda : *Adhæc præsidia illis in locis non pauca, & quidem prævalida occuparunt.* Cum ergò hoc tempore Dalmatia latè extensa fuerit, & inclusit fortè etiam Epidamnū si rectè Lucius tabulam suam tertiā formavit, nullo dubium amplius esse debet de tempore, quo Dalmatiam & forte vicinam Pañoniam ingressi sint Slavi, eamq; inhabitare cæperunt. Quia verò Hunnis habitandam Pannoniam cesserant Longobardi, Slavos Hunnis mixtos habitare cir-

cà hæc eadem tempora cæpisse credendum est, quibus & alia Hunnis cognata gens Abarorum vel Avarorum accessit, ut dicemus in Annalibus, quos Porphyrogenitus cum Slavis permiscet & eandem gentem esse existimat, sed fallitur, quia Abari (apud Evagriū) *Scythica Hamaxobiorum gens, qui campos ultra Caucasum existentes depascuntur à vicinis Turcis pulsati litora Euxini relinquentes, ad Bosphorum venerunt, & expugnatīs omnibus Barbaris ad Istrum pervenire, &c.* Nimirum sub Justiniano Imperatore, ut dicemus suo loco. Apud Eginhartum idem sonat Unni, Hunni, & Avars. Erant igitur Avars idem populus cum Hunnis sed diversus à Slavis, cum his tamen illi amicitiam coluerunt usq; ad tempora Mauritiij Imp. ut notavit Lucius. Ex Dalmatia porro sensim in Liburniam, vicinam, Japydiam, Pannoniam, Noricum; idest in hodiernam Carnioliam & Carinthiam progressos Slavos hoc ipso tempore convincent ea quæ mox referemus. Nam iterum Procopius ad an. decimum septimum belli Gothici, qui est Christi D. LII. *Slavini ingenti multitudine Illyrios invadentes malis in explicabilibus affecere.* Sub Illyricorū nomine non sunt hic intelligendi Dalmatæ, quia Dalmatiæ præsidia jam ante Slavi occupaverant, ergo vicinæ Illyrici regiones. Hujus opinionis fuit Velfer, qui asseruit Slavos in Carantanum è Dalmatia venisse, ac proinde si in Carantanum venerunt (ut mox dicam) ante ann. D. XC. necesse est illos in Dalmatia consedissee circa an. DL. ut modo dicebamus. Conjecturæ lucem afferre potest quòd in Pseudo Synodo Maranensi an. Christi DLXXXVIII. celebrata, vel biennio tardius (ut alij habet) questi sint Venetiarum Episcopi, Tiburnienſi Ecclesiæ (quā Bollandus censet esse Villacensem) datos Sacerdotes ab Episcopis Galliarum, cum antea Patriarcha Aquilejensis earum partium curam haberet. Videtur enim tunc Slavos qui Idololatæ ad venerant cæpisse converti, ideòq; Sacerdotes accepisse ab Episc. Galliarum,

præterito Patriarcha, qui sub Langobardorum imperio erat. Certè An. DXCV. postquam Thassilo inauguratus fuit Rex Bojaræ expeditionem suscepit contra vicinos Slavos, vt testatur Sigebertus, cum ergo jam tunc metuendi essent, nullum dubium quin à pluribus annis in Carinthia & Carniolia fede fixa sese radicaverint. Unde & Anno DC. Bojos magnâ clade affecerunt, testibus Paulo Diacono, Brunnero, Velfero. Fallitur ergò Lucius, qui Slavorum in Dalmatiam adventum differt ad tempora Heraclij Imperatoris, cum prius Dalmatiam quàm Noricum occupaverint, vt ex dictis elucescit. Fuisse verò illos primum amicos, dein subiectos partim Avaribus, partim Langobardis ex Diacono pariter colligitur, qui ait: *Bojarij usque ad duo millia virorum supra Slavos irerunt: superveniente Cagano omnes interficiuntur.* Erat verò Caganus Rex Avarum sive Avarorum. Et hoc factum Anno DC. Rursum idem Diaconus: *Mortuo Gisulpho Foro Julienfi Duce (Anno vt ego supputo DCXIV.) Taso & Caco filij ejus Ducatum regendum susceperunt. Hi suo tempore Slavorum regionem quæ Azellia appellatur, usque ad locum qui Medaria dicitur possederunt.* Quid sit Azellia dixi alibi, videri tractum agri Celejensis: adeoque partem inferioris Carniolæ Celejam usque possederint. Unde (pergit ille) *usque ad tempora Ratichis Ducis iidem Sclavi pensionem Foro Julianis Ducibus persolverunt.* Sed & vivo adhuc

A. Gisulpho Slavos si non subiectos, saltem amicos Langobardorum fuisse eos, qui Japydiam & partem Norici occupaverant ex alio loco Diaconi colligitur; vbi ait: *Langobardi cum Avaribus & Slavibus, Histrorum fines ingressi, universa ignibus & rapinis vastaverunt.* Id ego ad annum DXCVIII. arbitror pertinere. Cæteri Slavi in superiore Carniolia, & in Norico seu Carantano *Hunnis qui & Avars* (vt loquitur idem Diaconus) post hæc tempora subiecti, gravissimam passi sunt servitutem, donec è Francia orientali seu Franconia veniret Samo, quem sibi Anno DCXXIV. Ducem constituerunt, jugo Avarum seu Hunnorum excusso. Verba Aimoini hic libet apponere: *Anno quadragesimo principatus Clotharij (est ipse An. DCXXIV.) Homo quidam nomine Samo natione Francus pago Senonico multos negotiatorum mercandicausa in Sclavorum patriam, qui etiam Winidi dicuntur, secum adduxit. Sclavi jam dudum Hunnis, qui & Avars dicuntur, subiecti, dominationis eorum jugum detractare tentabant, &c. Ad quos Samo cum sociis adjumento Winidis futurus fortè profectus est, factaque congressione Winidi Hunnos superant. Eâ occasione Samo, de negotiatore Rex constitutus, vt ait ille: sed Ducis titulo contentum fuisse verosimilius est. Eadem habet Fredegarius, vt alibi referam. Vixit autem Samo in Principatu usque an Annum Christi*

DCLXII.

§. XVI.

Duodecimi Carniolæ veteris inquilini Avars & Hunni.

HUnnorum gentem è Scythia egressam, & per aliorum populorum excidia grassatam in Pañonia tandem nostra confedisse, omnium penè veterum scriptorum testimonia ostendunt. Primam eorum originem inquirere operæ preti-

um non reor. Ex incubis Faunis & dæmonibus natos dudum scripserunt Jornandes & Sigebertus, quod fabulis attribuent sapientiores. Illud potius instituto deserviat, sub quibus nomenclaturis eadem natio diversis temporibus innotuerit. Scythæ haud dubiè fuerunt cum

Sige. Gemb.
ad an. 598.

Velfer. rer.
Boic. lib. 3.

Paul. Diac.
lib. 4. c. 11.

Idem. lib. 5.
cap. 40.

Paul. cit. lib.
4. cap. 26.

Aimoin.
lib. 4. c. 9.

Fredeg. in
Chron.

Jornand. lib.
1. de reb.
Get
Sigebert.
Gembac.
init. Chronograph.

cùm à Mæotide palude Scythiæ recesserunt, mox appellati Hunni, non ab Hunno Tuisconis filio, vti ex corrupto Berofo nonnulli existimaru it, quos inter Franciscus Irenicus, & Albertus Crantzius; nihil enim Hunnis cum Tuiscone Germanorum patre commune: non etiam ab Hunor filio Nemroth in sacris literis memorati; id quod petulante arbitrariè excogitatum, neq; certum Nemorotho filium aliquem dictum fuisse Hunor, cum id sacræ literæ taceant, sed fortuità fortè aliquâ occasione cuius causam indagare, melius intermitteris, nisi malis assentiri iis, qui volunt sic appellatos ab Hunno Duce illorum, quos Mœetica palus primùm in Europam ceu alium orbem emisit. Id quando factum, suo loco dicemus. Appellati etiam sunt Thunni ab Eustathia & Plinio, vt testatur Hermolaus apud Ortelium. Item Turci apud Simocattam, & Landolphum, qui ait *Hunni quippè, quos Turcos dicere consuevimus*. Saberī apud Nicolaum Calyptum, & Authorem Miscellæ: Onogori apud Agathiam, Vnni & Auares apud Eginhartum, quin etiam Vgri & Magores apud jam memoratum Ortelium: Taifali quoque apud Mareellinum, licet Aurelius victor Hunnos & Taifalos distinguat, fortè vt speciem subalternam. Denique apud Jornandem audiunt etiam nonnulli Hunnorum Sacromontisij, & Fossatisij, vt refert in rebus Geticis, vbi mores illorum ad amussim describit. Non sum nescius, quibusdam videri distinctos esse populos Hunnos & Auares, Hunnos & hodiernos Hungaros, vt benè aduertit eruditissimus Inchofer, sed nulla ratio persuadet distinguendi eandē gentem bis vel ter ex eodem orbis angulo erumpentem. Unde ille quærit ab eiusmodi authoribus: *unde habent ex Luitprando Ticinensi, quem laudant, Hunnorum gentem post Attilæ fata desideratam concidisse, & penitus exolevisse, vt neque*

Hungaros ex se gignere, neque si ipsis hi accesserint, in unum populum coalescere potuisse crediderimus? Certè antiquioribus in tali argumento subscribendum est, quales sunt Isidorus, Jornandes, qui Attilæ posteros Hunnos remansisse in Pannonia indicant: vel fugatos in Scythiam, denuo revertisse: Blondus, Sabellicus, Ranzanus &c. quorum postremus allegat Elinium Francum, qui ante quadringentos annos scripsit Hunnos, & Hungaros eandem esse gentem: sed Hunnos ab Hunno Duce, Hungaros verò à loco Sarmaticæ regionis appellatos, qui Moscho paret, vnde is hodieque Duclis Hungar titulum vsurpat. Quo ad appellationem verò Avarum seu Avarorum, & Avirorum testis est Paulus Diaconus, qui ait: *Alboin verò cum Avaribus, qui primum Hunni, postea de Regis proprii nomine Auares appellati sunt, fœdus perpetuum iniit*. Et Sigebertus Gemblacensis: *Chaiannus Rex Avarorum, id est Hunnorum, pacem cum Mauritio Imperatore solvit*. Neque piget adscribere verba Jornandis, qui eo tempore scripsit, quo Avarum nomen enatum est. Ait itaque: Hunni quasi fortissimarum gentium fœcundissimus celpes in bisariam populorum rabiem pullularunt: nam alii Avulziagri, alij Aviri (id est Auares) nuncupantur, qui tamen sedes habent divisas: juxtà Chersonem Aulziagri, qui æstate campos pervagantur effusos, sedes habentes pro vt armentorum invitaverint pabula, hyeme suprâ mare Ponticum se referentes. Hunugari autem hinc sunt noti, quia ab ipsis pellium murinarum venit commercium, quorum mansionem primam esse in Scythiæ solo juxtâ paludem Mæotidem, secundò in Mæsia Thraciaque, & Dacia, tertio suprâ mare Ponticum rursus in Scythia legimus habitasse. Hæc ille. Malè proinde Author Miscellæ Auares distinguens ab Hunnis Gepidum esse posteritatē asseruit cum scribebat: *Et Gepides quidam, ex*

Jren. in Exe-
gesi l. 1. c. 34.
Crantz l. 2. c.
13. Wand.

Eust. Plin.
Herm. ap.
Ortel. in Syn.
Nic. Calypt.
ap. eund.
Auth. Misc.
l. 16. c. 1. Eg.
in vit. Car.
M.

Incho. in Ap.
ad Annal.
Isid. l. 9. orig.
c. 1. Jornan.
l. 8. Blond. l.
1 c. 1. Sabel.
l. 3. Ennead.
8. Ranz in
Epit. rer.
Hung.

Paul. Dfar.
de gest. Lan.
l. 1. num. 27.

Sigeb. in
Chron. ad
ann 534.

Jornand
reb. Get. c. 1

Auth. Misc.
l. 14. n. 5.

quibus postmodum divisi sunt Langobardi, & Avars, villas, quæ sunt circa Singidoneum & Sirmium habitavere. Gepidæ siquidem & Longobardi Germanica fuerunt natio, penè omnium authorum consensu, à quibus naturali quadam antipathiâ abhorruerunt semper Avars sive Hunni. Maneat ergò Hunnos, Avars, & Hungaros eundem esse populum, vnam eandemque nationem origine Scythicam; nunc an & quando Carnioliam nostram occupaverint, vel infederint disquirendam. Pannoniam ingressos Hunnos circa annum 401. notavit Bonfinius, quod de inferiore intel-
 ligendum, quando scilicet excedentibus Gothis Alarico in Italiam migrante, & paulo post Rhadagaifo cum ingentibus copiis subsecutus penè vacuæ relictæ fuerunt Pannoniæ. In partem verò illam superioris Pannoniæ, quæ nostram modo complectitur Pannoniam vix credam ingressos, priusquam Attila flagellum Dei petiturus Italiam, velut decumanus turbo hanc invndavit, excisis vbiq; & solo æquatis viribus, quas inter etiam Æmona nostra in rudera coniecta, longo post tempore jacuit desolata. Id ad annum Christi 451. referunt melioris notæ authores. Credibile est tunc sanguinarij Regis ductu non solum transisse Carnioliam Hunnos sed partem eorum etiam remansisse mixtam prioribus inquilinis, adeoque per totas Pannonias extensum Attilæ jugū. Quo post ejus mortem excusso, Gothi & Gepides iterum obtinuerunt dominium, vt observavit Jornandes, Hunnis partim in Scythiam suam repulsis, partim per Pannonias dispersis. Anno deinde 551. innotuit primum nomen Avarum, vt ex Landulpho Miscellæ continuatore colligitur: Byzantium quippe ingressi petierunt ab Imperatore lo-

Jornand. de bello Getic.

cum ad habitandum, eumque in Mœsia impetrarunt, latius deinde progressi Sirmio civitate inferioris Pannoniæ potiti sunt circa annum 556. sequenti mox anno instigante Alboinò Langobardorum Rege moverunt in Gepidas, qui Daciam, id est hodiernam Transylvaniam obtinebant, & oppresso eorum regno simul cum Langobardis se dilatarunt, donec excedentibus è Pannonia Langobardis ipsi non tantum occuparunt Pannoniam superiorem, sed etiam Slavos, qui postmodum sub finem seculi in Noricum vsque processerunt sub jugum missos oppresserunt, vti ex decursu Chronologiæ constabit. Anno 616. vt habet Sigebertus Hunni Langobardos in Italia, debellarunt & Forum Julii proditione cæperunt, quos non alios fuisse Hunnos quàm Avars alij historici tradunt, & quidem Slavis permixtos. Anno Christi 788. jam eo processerant potentia, vt cum Francorum Regibus certarent. Unde Regino ad dictum Annum: *Pugnatum inter Avars & Francos, qui in Italia habitaverunt* (intellige Foro Julio) *& Deo largiente victoriam obtinuerunt Franci.* Hoc quippe tempore exciso jam regno Langobardorum in Italia Carolus Magnus Forum Julium per suos Duces regebat: Hi ergò Avars sive Hunni duodecimi fuerunt Carniolæ nostræ possessores, an potius violenti infessores, saltem ejus partis, quæ Styriæ vicinior est, cum reliquam tenerent Langobardi, vsque dum Carolus M. tam Pannoniam quàm Forum Julium, & Istriam occuparet, extenderunt tamen etiam dominium in Carinthiam, vbi Slavos sensim oppresserunt, donec Carinthe Samone Dece eorum jugum excuterent, quæ omnia fusius in Annalibus prosequemur.

Regino in Chron. ad an. 793.

§. XVII.

Decimi tertii Carnioliae veteris inquilini Franci.

Rancorum nomen vnde enatum fit ferè convenit inter authores. Lazius, qui à Phrygibus eos derivare vult, respicit nihil ominùs vocem *Sreyen*, quàm ait postea depravatam in *Srian* & addita aspiratione *Sriancken*. Melius Cluverius: *In universa hodieque Germania nemo tam infans, nemo tam rusticus invenitur homo, qui ignoret Franci idem significare, quod Srey, id est liberum. Manet in hanc usque diem vulgare apud Germanos verbum die Sreye Srancken*. Originem Lazius à Phrygia repetit, Paulus Æmilius ab Antenore, vnde ait: *Valentinianum Imperatorem eos, qui prius vocati erant Troiani, deinde Antenoridae, postea Sicanbri, Francos Atticâ linguâ appellasse, quod linguâ Latinâ significet feroces*. Meritò hoc repudiat Cluverius, cujus conjectura de nominis, & gentis origine non displicet, tametsi contrà multos viros etiam doctos pronuntiet: quod scilicet Chatti Ansivarij, Chamavi, Chau-ci, Cherusci, Brueteri & alij plures populi, posteaquam se in libertatem vendicaverant excusso Romano jugo inter se appellari voluerint *die Sreyen* vel antiquiore illius ætatis vocabulo *Srancken*. Et quidem postmodum secessione aut distinctione factâ alij transrhenani seu occidentales, qui nunc Galli, alii Cisirhenani seu Orientales, qui nunc Franciones appellantur: Et de his Francis potissimum orientalibus nunc agimus, eosque Carnioliae veteris inquilinos asserimus. Nec difficilis erit de tempore conjectura. Anno Christi DXLIX. à Francis Venetiam occupatam adstruit Lucius, simul & partem Norici: verosimile, quod etiam tunc superiorem Carnioliam & Carniam Venetiae contiguam; sed has regiones iterùm recepit Narses Anno DLVII. pulsus ex inde Francis. Certiora sunt, quæ jam pro-

memus. Igitur post multas patriæ nostræ jactationes. Circà annum Christi DCCLX. Suasu Ducum Bavariae se se Carantani, & qui his cohærebant Cranioli Regum Francorum tutelæ commiserunt, quo facilius Hunnorum incursionibus resisterent. Servarunt tamen adhuc suos Duces, de quibus in Annalium decursu: nec constat vtrum jam tunc aliqua è Francis præsidia admissa sint. Anno DCCLXXII. Thassilo Bavariae Dux Regibus Francorum æque subjectus ac Carinthe & Carnioli, rupto foedere, sive armis, sive metu solo Carinthiam, & Carnioliam compellit ad homogium sibi præstandum: sed cum Carinthe cernerent Carolum Magnum contrà Langobardos feliciter pugnare, iterùm Boico se subdixerunt imperio anno mox subsecuto. Capto autem Desiderio Langobardorum Rege ultimo in Italia, occupata est tota ditio qualatè patebat Langobardica, Venetia simul cum Carnia, Istria, Liburnia, inferiorque Pannonia, quæ Rotgando Foro Juliensium Duci sunt commendatæ, vt tradit Palladius, addens & præsidia variis locis imposita. Tunc ergò primum Francorum non paucos immigrasse Carnioliae credibile est, præsertim nobiles, quibus cura incumberet Slavicum vulgus in officio continendi. Et hæc sunt illa tempora quibus postquam Rachis Langobardorum Rex an. DL. monasticen professus, Slavi à Langobardis desciverunt, à tributo deinceps liberi, sed ab Hunnis seu Avaribus vexati, tandem admissis Francorum præfidiis securiores degere, & fidem Christianam amplecti cœperunt, quæ fusius in Annalibus prosequemur. An. subinde DCCLXXXIX. Carolus Magnus regni sui limites vsque ad mare Adriaticum protensos munivit novis præfidiis, Duces insuper constituit Carantanis

Laz. Migr. 13. pag. 63.

Cluver. Ger. lib. 3. c. 20.

Pallad. lib. 2. p. 2.

Meg. l. 6. c. 9. Fug. spec. Hon. mihi pag. 309. Adelzreit. p. 1. lib. 8. n. 3.

Jon. Luc. Dall 1. c. 7.

rantanis Inguonem nobilem Francum, Foro Juliensibus Ericum, quorum isti etiam Japydia & Carniolia comendata fuit, uti ex actis colligitur, quæ referemus ad annum DCCXCVI. Hoc verò in Liburnia interfecto à Tarfatensibus an. DCCXCIX. domitis iterùm Avaribus octennali bello, quo limites regni Carolini promoti sunt in Pannoniam inferiorem & Dalmatiam, qui Duces Carnioliam nostram Caroli auspiciis rexerint, Annales dabunt. Ab an. saltem DCCC. certum est plurimos Francos (seu potius Francones Germanos) ac præsertim nobilium familiarum traduces nostræ immigrasse Carnioliae à quibus multas adhuc propagines in hodiernum diem superesse ostendemus, Deo annuente, in Genealogiis nostris, quas colligimus, & augemus ex scripturis authenticis. Status hic patriæ nostræ

A. prout fuit ferè sub Carolo Magno seculo octavo inchoato, idem nunc est cum plebs è Slavis, nobilitas potior è Germanis Franconibus orta in vnum corpus coalescat: nisi quòd tã inter nobiles nonnullæ particulares familiæ subinde accedant è diversis Provinciis, quàm inter plebeios sæpè numero sedem figant varii ex omni ferè natione. Unde hodie dum hæc scribimus in ipsa Labacensi vrbe supraviginti familias civiles numerare liceret distinctarum nationum. Sunt hic Suevi, Bavari, Francones, Saxones, Pomerani, Bohemi, Silesitæ, Dani, Hollandi, Pruteni, Angli, Belgæ, Galli, Veneti, Croatæ, Dalmatæ, Liburni, Hungari, ut viciniores Tyrolenses, Styros, Carinthos, Austriacos aliosque præteream. Er hæc de antiquis Carnioliae nostræ inquisitionis.

CAPUT VII.

De antiquis Inscriptionibus Carnioliae.

ERTISSIMA vetustatis testimonia sunt Inscriptiones antiquæ in lapidibus & ruderebus, quæ ipsis historiis lucem afferunt. Sed pro dolor in eorum plerumque manus, & potestatem incurrunt, à quibus non æstimantur; quod vel ignorantiae tribuendum est, vel avaritiæ; dum vix in lucem erutæ denuò novis ædificiis sepeliuntur. Non tam malè de nobis meruit Lazius, prout suspicantur nonnulli, qui ante annos centum quantum potuit collegit, & licet sæpenumerò deprehendatur errasse, & arguatur familiarum quarundam nimiam, quarundam nullam fecisse mentionem: id tamen ipsi debemus omnes, & nisi ingrati vel antiquitatis osores simus, fateri cogimur, quod plurima nostræ patriæ antiquitatum monimenta intercidissent penitus, nisi ea Lazij scriptura servasset. Nec dimidium amplius earum Inscriptionum extat, quas Lazius collegit; perierunt per sordidæ avaritiæ leges, dum architecti elaboratos pridem lapides ex figura æstimant, non ex scriptura, & pessun-

peffundant veteres, ne novos emant. Quare quod olim Lazium impulit, me quoque stimulat, sacrae antiquitatis honor & æstimatio, vt quod adhuc remansit intactum ab Harpyis ignorantibus, cessurum haud dubiè vti coetera, vel avaritiæ, vel negligentia; scripto conservem, & transmittam posteritati. Id verò discreto faciam ordine, vt prius ea depromam, quæ hodie adhuc reperiuntur, subinde verò adijciam, quæ apud alios Authores notata interim vel latent, vel perierunt.

§. I.

Antiquæ Inscriptiones, quæ extant Labaci in
vrbe & extra urbem.

Rima inscriptio in lapide quadro vel potius ejus fragmento à me observata in Porta vrbis Labacensis Occidentali, quàm vocant Teutonicam, exprimit nomen antiquum civitatis, & quæ adhuc legi possunt, sic habent:

VARIO TI
P. NARBON.
VET. LEG. XV.
: : : : : VENIX.
P. EMONIAE.

Cùm lapidem hunc observassem, omnem lapidem movi, vt impetrarem à civibus illum ex porta sublatum alio securiore loco reponi: sed vel negligentia vel ignorantia antiquitatis hætenus restitit meo conatui. Peribit etiam hoc nobile fragmentum & aliquando desiderabitur, nisi brevi reperiatur aliquis honoris patriæ suæ studiosus, qui transferri curet, ne à transeuntibus curribus penitus atteratur. Aemonia hic expressè scribitur non *Æmona*, vnde suspicor Plinium eandem urbem duplici loco reposuisse, & nominasse *Æmoniam* in Norico, ac *Æmonam* in Pannonia sub Norico, nec apud alium vetustum authorem reperies diversas vrbes *Æmoniam* & *Æmonam*.

II. Altera inscriptio extat in Ecclesia B. Virginis Ordinis Teutonici, cu-

jus lapis vna cum structura prima Ecclesiæ ante ducentos & amplius annos immuratus cernitur à parte occidentali ad aream Domus Teutonicæ obversus. Inscripção hæc est:

M. TITIO M. F. CL. TI.
BARBIO. TITIANO. DE-
CVRIONI. EMONE. T.
LEG. II. ADIVTRIC. ITEM
LEG. X. FRETENS. HASTATO. IN. COH. LEG. II.
TRAIAN. EXCORNICVLAR.
PR. PRO. LARCIA. VERA.
FILIO. PISSIMO. L. D. D. D.

Descripsit hoc monumentum etiam Lazius, sed correxit lapicidam ponendo *Æmonæ* pro *Emone*. Fidelius hic relatum est. Lapidis multa oportet agnoscere: & prudens ac literatus facile advertit ejusmodi errores. Idem Lazius posuit PR. PR. cum in lapide expressè habeatur PR. PRO. quod cum Goltzio legendum putem Præfecto Proconsulis, vel Proconsulari: quamvis etiam reperiatur apud eundem *Cornicularius Præfecti Prætorio*.

III. Tertia ejusdem vrbis Labacensis inscriptio extat in pariete Domus Illustrissimæ familiæ Aurspergicæ, quæ parte vna respicit portam Teutonicam, alterâ verò Palatium Provinciæ: vbi ante
D d multos

multos annos infertus est lapis quadratus referens offigiem pectoralem viri cum hac Epigraphe.

D. M.
AVR. AV.
PI. . *AV*.
LXX.

IV. Quartus lapis ante septem vel octo annos erutus est in horto Excellentissimi Domini Comit. D. Wolfgangi Engelberti ab Aursperg supremi Capitanei Provinciæ, & ibidem muro infertus cum hac Inscriptione

DIS MAN.
L. PVBL. A. PRO
LIB. ET. TABVL.
REL. PVBL. AVG.
GRATVITO
VIVVS FEC. SIB

Peribit & iste lapis propediem, quia expositus scopo jaculatorum.

V. Quintus lapis cernitur in pariete Palatii Episcopalis, obverso plateæ cujus sub tribus humanis capitibus hæc est inscriptio:

D. M. S.
DVRRIVS AVITVS
 PETRONIA
MAXIMILLA VIVI
FECERVNT. SIBI.
FILIÆ. MAXIMÆ
AV. XVII. INFELICIS.
SIME. PARENTES

VI. Sextus lapis est in eodem Palatio Episcopali in ambitu medio, quâ Ecclesia acceditur, parieti immuratus, cum hac inscriptione:

Q. ANNAIVS. Q. L.
TORRAVIVS
M. FVLGINAS M. L
PHILOGENES
MAG. VICI. DI
VIC S. PORTIC. F. COIR.

VII. Septimus lapis repertus est circa annum 1635. cum ab Ædile civitatis ædificaretur publicum hospitium

in subvrbio versus S. Christophorum, quod hodie adhuc extat è regione Cænobij Patrum Discalceatorum. Lapis muro infertus ad publicam viam hanc exhibet inscriptionem.

SECVNDÆ.
EPPONIS F.
GVEDIVS RVFVS
: : : : : | FECIT
: : : : : | VXORI
ET SABINO E
IN FRONT. P. XII.
IN AGRO P. XVIII.

Sub hoc lapide inventa fuit tum-
B. ba lapidea trium vel quatuor pedum longa: in ea pauca officula, & annuli duo brachiales aurei, cum parva catenula aurea. Pars scripturæ in hoc lapide scalpro jam olim erasa est: videntur tamen in quarta linea vestigia literarum M O, ut suspicer scriptum fuisse EMON.

VIII. Octavus lapis cernitur in pariete Ecclesiæ S. Bartholomæi extrâ civitatem in villa dicta Sishka, cum hac inscriptione.

D. M.
M. OCTAVIUS
SATULLVS
VIUS F. SIBI. ET
C. CONIUGI. DOMITIÆ
FORTUNATÆ.

IX. Nonus lapis erutus est Anno 1674. in horto D. Francisci de Zergollern, videtur fuisse basis unius statuæ cujus vnus superior angulus fractus est. Inscrip tio hæc est.

I. O.
M. AUREL.
SERENUS.
VIR. E. EX.
VOTO. P.

X. Decimus lapis esto Recentior, huc tamen spectat, quia ex eo agnosci potest sensus maiorum nostrorum, de veteri nomine vrbis Labacensis, qui sic habet:

PAMPHILO FRUMENTINO VIRO
INTEGERRIMO. TULMINI. JURIS-
DICTIONIS. LEGITIMO. CONSORTI.
LEONARDUM EIUS FILIUM PRUS-
SIENSIS MILITIÆ EQUITEM. JAM
JAM SUPREMI IN HOC ORDINE
TRIUM PROVINCiarUM GRADU
AC DIGNITATE COMMENDATORIS

A. INSIGNITUM, INVISENDI GRA-
TIA HUC PROPECTO, MORTEQUE
HIC EMONE PREVENTO, VBI
MINIME OPTAVERAT, IDEM PIISSI-
MUS FILIUS BENEMERITO PARENTI
HOC MONUMENTUM FIERI. C. OBIT IN
CHRISTO. XII. FEB. M. D. LXVIII.

§. II.

Antiquæ Inscriptiones, quæ olim extabant Labaci
nunc latent.

Nesciremus hodie de his quid-
quam nisi Lazius ante cen-
tum aÑos descriptas suis com-
mentariis de Repub. inservif-
set. Harum ergò prima fuit è regione
Templi D. Nicolai, in domo quadam
privata

D. M. S.

IO. VIBI. F.

V. POSVIT SIBI.

ET CONIVGI. LASCIO
ANTIE. Q. SVBLOAN. I. F.
⊙. AN. XXXX. ET F.
FIBIONI. ⊙. AN. VII.

II. Altera ibidem extabat in a-
lia domo, quàm etiam studiose quæ-
sitam non ampliùs reperio.

D. M. S.

PANNEI SATVRNINI ET
PANNEI. SECVNDI. ET. M.
SECVNDINAE.

III. Tertia quam descriptit La-
zius extabat in Domo Teutonici Ordini-
nis, jam aliis vsibus insumpto lapide.

L. ÆLIO. AVRELIO. AUG.
FIL. COMMODO COS.

D. D.

IV. Quarta extabat in eadem
Teutonica domo, exprimens nomen
antiquæ vrbis Æmonæ, in lapide, quæ
(vti refertur) nostrâ ætate quidam of-
ficialis pessundedit, lapidemque ap-
plicuit pro Epitaphio Equitis Teutonici
ne novum emere cogeretur. Inscriptio
hæc erat, provt eam Lazius refert:

ENNIO SECCONIS F.
VIVUS F. CETETIVM
RUSTICO F. ⊙ N. L.
ET FIL. VALENTIONI
⊙ AN. XXXV. EISECV
SECCO. EMONS. Y.
⊙. A N. LI. EMON. Y.
⊙.

Cætera legi non poterant

Dolendum de tam nobili antiqui-
tatis fragmento, quod per fordidâ avariti-
am ignorantissimi hominis, quales
ferè sunt Præfecti dominiorum, perie-
rit. Bis exprimit nomen Emonæ,
quod nulla Istriæ civitas ostendere po-
test in suis lapidibus.

V. Quinta fuit eruta ex ruderi-
bus antiquæ Emonæ extrâ portam
C. Teutonicam in horto mei parentis An-
no 1648. quam ego non semel legi, &
loco alicui publico destinabam. La-
pis erat altitudinis duorum pedum
cùm dimidio, latus in quadrum paulò
ampliùs vnum pedem instar basis ali-
cuius; inscriptio hæc erat:

NEPTUNO. AUG. SAC.
HOSTILIU. SER.
GIANO. EX VOTO.

Me peregrè absente dono datus
hic lapis viro aliàs intelligenti, absum-
ptus est; olim fortè iterùm ex aliis ru-
deribus proditurus, cum ædificii
fundamenta dijsecta
fuerint.

§. III.

Antiquæ Inscriptiones Nauporti seu Hyperlabaci.

Laz. Com.
lib. 12. sect.
5. c. 6.

Rima Inscriptio relata à Lazio A.
hæc est in pariete Ecclesiæ
propè Lugeum, vt ait:

Q. ANNAIUS. Q. L.
TORAVIUS
M. FULGINAS. M. L.
PHILOGENES
MAG. VICI. DE.
VIC. S. PORTIC. F.
CO IR.

Hæc postrema sic scripta sunt di-
uisim, cum deberent conjungi, & COIR.
idem sonat ac CURAVIT. vt advertit
Goltzius. An fortassis hæc inscriptio B.
Labacum translata sit ad Palatium Epi-
scopale, cum nulla talis amplius extet
Hyperlabaci, relinquo alienæ indagini,
licet multæ Inscriptiones in nullo ab in-
vicem discrepantes in pluribus locis sæ-
pè reperiantur.

II. Altera Inscriptio ibidem ha-
betur in hæc verba, apud eundem La-
zium, quæ hodie ibi non reperitur.

P. PETRONIUS. P. L.
AMPHIO
FABIUS C. L. COR. BO.
MAG. VICI. ÆDEM
ÆQUOR. DEVI
S. P. COIR.

III. Tertia Inscriptio ibidem eo-
dem Lazio teste, adhuc hodie cernitur.

S.
Q. FULGINAS
M. F. V. F.
CANNUTIA TI. F.
PAULLA
FULGIN. Q. F.
PROCIA. H.
S. E.

IV. Quarta Inscriptio nuper mi-
hi communicata est, non observata à
Lazio, vel fortè tunc nondum inventa,
quæ sic sonat:

D. M.
FL. CONSTA.
MAXIMO
Y. Θ. ANN.

§. IV.

Antiquæ Inscriptiones Magni Vici seu hodierni Iggij.

Laz. cit. c. 7.

Referam ordine, quas Lazius C.
descripsit, ante annos centum
& plures. Nunc solum quin-
que aut sex supersunt, quas
dum hæc scribo ipse meis oculis videre
volui. Accessi locum, inspexi, omnes
ferè attritæ jam & illegibiles. Prima i-
gitur est apud Lazium

D. M.
VENIX EM.
PEONIS F.
V. F. QUARTION.
F. Θ. AN. XXX. E.
ROMANUS ER. P.
F. V. PROCURAVIT
SECUNDAM.
ISSONIS FILIA Θ. L.

AN. LXV.
FIRMUS
VOLTRECIS F.
VIVE COLUG.
QUI ECCONIS
Θ. AN. XL.
SEVN.

Hæc videtur superesse in pariete
sacristiæ, sed vsque adeò extritæ sunt li-
teræ, vt vix aliquæ dignosci possint.

II. Secunda est aqud eundem
Lazium, videturque in pariete Ecclesiæ
Parochialis adhuc extare absumptis
maiori ex parte literis.

VOLTREX. LA.
SON. ISE. P. VIVS.
SIBI ET QUART.
C. NS. NE.

III.

III. Tertia in hæc verba legitur apud Lazium, cujus vestigia nulla deprehendere potui, cum lapides inspicere.

SECUNDUS
VOLTUREGIS
TAL. SI. F. V. E.
SIBI. ET VOLTIAE
SEX. F. COI. K.
POSTERISQ. SUIS.

IV. Quarta fuit in Saxo picto & quadrato, sculpto, sed fracto, cujus forte adhuc vestigia sunt ad portam cæmeterij, licet characteres extriti.

VOLTREIBUS
C. TORIS FI
F. ENINNAE
ET SUÆ VIV.
CO. VICTOR
ET S. TRITO
F. T.

V. Quinta in cella vinaria Domus Parochialis adhuc extat, benè legibilis, sed à Lazio malè descripta hoc modo:

AMATU F. VOLTA
PRONIS FILIUS OPA
OSTI FILIU.
A. A. A. V.
F. M.

Ego verò sincerius descriptam, & C. meis oculis visam exhibeo:

AMATU. F. VOLTA
RONIS FILIUS OPALO
OSTIUS FILIV
IL. P. ÆMONA. V. F. M.

VI. Sexta ibidem ità legebatur olim.

D. M.
VOL. TA NI.
OPPA ONISE
Θ. AN. LXX. ET
ENNEÆ RUF. F.
VXO. AN. LX.
FF. SURO VOL
AN. Θ.

VII. Septima in templi & turris pariete sic habebat.

TERTIUS OTTO
HIS F. VIVS CÉS.
SIBI ET ENNIANA
XUMI. F. CONIVGI
ET LASAIVN. FILIAE
Θ. AN. XXV. F. FILIA.

Hanc inscriptionem absumptam esse cum nova Turris ædificaretur, probabile est: quia plerumque Architecti Antiquitatum sunt osores.

VIII. Octava in alio sculpto lapide, vt exhibetur à Lazio.

B. VOLTREX EXPIÆTORIS
F. POX. VENIX. M. A. E.
ILUNCONIS F. Θ.
UXORI SUAE SI.

Extat hic lapis in Cæmeterio parieti Ecclesiæ Orientali immuratus, quæ ego melius lectum exhibeo.

DIS. MANI. SAC.
VOLTREX PIA
ETORIS. F. PO
VENIX. M. A. E.
ILVNCONIS F. Θ.
VXORI SUÆ E SI.

IX. Nona ità exprimitur apud Lazium, nunc reperiri non potest.

PLOTIO. M. X. I. M.
F. Θ. ET QUARTAE
VOLTREGIS F. VIVE
SABINUS ET GEMNUS
E FRONTO FILII.
FECERUNT
ET VOLTRICI SI.
FRONTONI FI. Θ.
AN. L.

X. Decima in dextro latere templi, nunc quæsitæ reperiri non potest.

D. M.
SEXTIO O
RUSTICI
F. OPPE. CONIUGI VIVE
ET FIL. PARENTIBUS
Dd 3 FECE.

FECERUNT AE. C. P.

Q. AN. L. V. F.

QUARTA CONIUNX

⊙. AN. XL.

XI. Undecima in introitu templi, & alio lapide

ANTONIUS

ODECO : MONS F.

ENNÆ VOIAPUS F.

VOLARENI B.

FECERUNT.

Optassem hanc invenire & inspicere, reperissem haud dubiè vestigia extritæ literæ E in secunda linea, vbi legendum puto EMONS. F.

XII. Duodecima in latere finistro altaris, quando Lazius eam describebat.

BUIO BROCCI. V. F.

SIBI ET MAXIMAE EP

PONIS F. CONIVGI SUAE

⊙. AN. LX. ET SEVERO

ET O. BUCIORI. F. V.

QUINTIO SEVERI F. ⊙.

AN. XX. ET LASON, I. D.

VOTA. JONI.

Hæc inscriptio extat nunc solùm dimidia : lapis ab aliquo loci Parocho imperito translatus est ab altari ad limen portæ primariæ Ecclesiæ, quem rusticus ingressu suo sensim totum exterunt. Legi adhuc possunt BUIO. SIBI. PONIS &c. linearum initia : cætera maleis confRACTA ne lubricus foret ingressus templi, perdunt sacram antiquitatem.

XIII. Decima tertia fuit in conditorio ossium templi teste Lazio :

ENIGNVS P. L. M.

CONIS F. V. SIBI

ET ENNÆ OPPALONIS

F. VXORI SVÆ AN. LXX.

ET REGAE FILIÆ SVAE

AN. II.

A.

VOLTREX AN. XXX.

LIVNCO ⊙. EMONI. F.

A. XXI. INTIONVS ⊙.

Hanc inscriptionem de industria quæsi, sed conditorium ossium videtur esse recens, ac proinde antiquum illud dirutum fuerit, & haud dubiè lapis alio applicatus. olim fortè proditurus cum conditorium ossium disijciatur, & novum ædificabitur.

XIV. Decimaquarta in Cœmeterio S. Vrsulæ ; sed modo reperire non potui.

B.

VEITRONI.

BVTTONI S. F.

ET TETTAE AD

NOMATI. F. V.

VXORI BVTTO

PARENTIBVS

SVIS F.

Decimaquinta non observata à Lazio, est defacto in limine sacristiæ Ecclesiæ Parochialis, quæ sensim pedibus ingredientium exteritur. Id quod adhuc legi potest exscribo :

O. C. AMPONI

VE. SIBI. E. CON

GI. --TIÆ E SV

OMNIBVS. V.

Hæ quondam fuerunt in Iggiu seu Magno vico Inscriptiones ; nunc ab annis centum pleræque absumptæ, quia rudes homines æstimare non solent, quæ doctis sunt in pretio. In alio pago propè Iggiu, dicto Lackh seu Loca, dicuntur etiam extare aliquot similes inscriptiones, sed à nullo mihi communicatæ sunt, nec ipse ad omnia loca possum excurrere.

§. V.

Antiquæ Inscriptiones Crainburgi Rattmanstorffij
& aliorum locorum.

Rima Inscriptio extat adhuc A.
Crainburgi in pariete Domus
Eckianæ in hæc verba, quæ
ipse legi & descripsi.

TERTIA
RUFFI F. AN. XXV.

H. S. E.
MAXIMUS RUSTICI F.
CONJUGI ET LASCON-
CIÆ TERTII. F. SOCE-
RÆ FACIUNDUM CU-
RAVIT.

Laz. comm.
Reip. l. 12.
sect. 5. c. 4.

Hanc Lazius in Monspurgo locat;
sed nil mirum lapides aliquando de lo-
co in locum transferri, vel duos similes B.
in diversis locis reperiri. Sic inscriptio,
quàm suprà §. I. n. 5. dedi. DURRIUS
AVITUS &c. non solum Labaci reperitur,
sed etiam Frisaci in Carinthia iisdem
verbis. Aliam in inscriptionem Crainbur-
gi hoc tempore observare non potui, li-
cet studiosè inquisiverim.

Laz. ibid.
c. 5.

II. Altera Inscriptio legitur a-
pud Lazium in Rattmanstorff, nunc
verò in pariete Ecclesiæ B. Virg. suprà
Rattmanstorff in Leeff mei Beneficij,
in hæc verba:

M. O. AVITUS. D. C. E.
ET OCIAATA AVITA
JUSTO FIKOBITO AN.
XVI. PARENTES INFE-
LICISS. FECFRUNT
SIBI ET SUI.

III. Tertia item Rattmanstorff-
ij vel propè legebatur à Lazio, quæ sic
habet:

L. HELIO. QUINTO IUN.
MENS. XIII. L. HEL. VERE-
CUNDUS DEC. ET COR-
DIA SECUNDINA PAR.

IV. Quarta propè Locopolim
seu Bischofflack in fracto lapide.

RIO Q.
PAULINIA FA.
VS. CEL. SV.
C. SEPUL'T.

V. Quinta in castro Aursperg,
quàm Lazius promit citato loco.

D. M.
AUR. SENECONIS
MIL. COH. V. PR. P.
V. EX CECIL. QUI
VIX. ANN. XXX.
M. VIPIUS TITIUS
COMMANIPUL. ET
HER. CONTUBER.
CAR. POS.

VI. Sexta extabat cùm Lazius
Carnioliam lustraret ante centum an-
nos Sitticij quatuor milliaribus infrà La-
bacum Monasterio Cisterciensium,
quæ hodie non ampliùs invenitur.

C. FABIVS TERCIVS SIBI
ET SUI. VETURIAE P. L.
FAVSTAE UXORI VETURIAE
SPURIAE HABENTI
VETURIAE SPURIAE PE-
REGRIINAE P. ANNIO
PHILADI.

C. VII. Septima, quæ etiam Emo-
næ veteris nomen exprimit commu-
nicata mihi est ex Monasterio Cartusia-
norum duobus milliaribus suprà Laba-
cum sito, & appellato Freydenhall seu
vallis Jocola, sic habet.

NEPTVNO
AVG. SACR.
I. SERVILIUS I. F. I.
VEL. SABINVS
AEDEM.
EM. PORTICVM
FECIT
PECVNIA SVA.

Hunc lapidem verosimile est La-
baci

baci erutum in ædibus PP. Cartusiano-
rum, quæ sitæ sunt suprâ rudera vete-
ris Æmonæ, & ad Monasterium Frey-
denthallenſe avectum. Qui primus
hanc inscriptionem mihi transmiſit no-
tavit non benè poſſe legi, an ſit Em. vel
En. Alter verò Adm. R. P. Georgius
Vicarius Freydenthallenſis putat legen-
dum E T. Eſt lapis ab ea parte exeſus,
quem ego nondum vidi. Idem etiam
interpungit. V. E. L.

VIII. Octava mutila extat ſu-
prâ vicum Parochialis Eccleſiæ Laa-
ſenſis in monte, vbi ego reor olim ſte-
tiſſe Terponum urbem Appiano no-
minatam. Inſertum eſt lapidis frag-
mentum altari maiori Eccleſiæ S. Mar-
tini ad cornu Epistolæ; initium inſcri-
ptionis à lapicida ſeu murario reſectum
eſt, ſolùmque leguntur ſequentia.

ÆDAGONIUS
SEPULTUS HIC EST
NOR. XXV. MENS.

Cætera, quæ ſeqvuntur propter
imminentem tabulam altaris maioris
legi non poſſunt, niſi tabula magnola-
bore amoveretur. Extat ibidem aliud
fragmentum lapidis, in cuius vno late-
re inſcriptio vetus adeò corrupta, & ex-
trita eſt, vt vix vna vel altera litera di-
gnoſci poſſit. T. I. -----

E. -----

I. -----

B. in altero latere, quod eminet, ſculptum
eſt labarum Romanum. Videtur eſſe
fragmentum alicujus baſis ex ædificio
magnifico, ſi non portæ Triumphalis.
Jacet ante portam Eccleſiæ S. Martini
ſub Turri.

§. VI.

Antiquæ Inſcriptiones Gurckfeldi, & vicino- rum locorum.

Este Lazio ante centum an-
nos in valvis templi (vt ipſe
ait) ſeu potiùs in propylæo
& oſtio extabat Gurckfeldi
hæc inſcriptio, quæ jam non invenitur.

CONSTANTINO VALENTINO C.
FRATRI ET LUNÆ MATRI
CONSTANCIUS MAX. F. C.

II. Ibidem adhuc extat, ſed ma-
lè à Lazio deſcripta eſt ſequens inſcri-
ptio:

SEDATO
AUG. SAC.
PRACONIUS
EDEM ET ARAM
DD.

III. Hodie ibidem Gurckfeldi
in æde Parochiali extat ex pago proxi-
mo Wiher advecta columna contraſta,
in qua adhuc leguntur ſequentia:

A. E. S. L. SEPT.
SEVERUS PERTINAX.

IV. In prædicto pago Wiher
vno milliari extrâ Gurckfeldum ſtat Py-
ramis erecta cum hac inſcriptione, ex-
primente licet non integrum, nomen
Novioduni id eſt Gurckfeldi:

C. A. P. S. T. ÆLI.
ADRIANI. ANTONINI. AUG. PII.
COS. FIL.

II. D. T. IIII. ----

ODVNI. M.

III.

V. In pago Haſelpach vno qua-
drante extrâ Gurckfeldum, extat etiam
columna cum hiſce incifis literis:

I. O. M.
GENIO. LOCI.
AA. IBARCVS
BE. COS. LXIIII.
GEM. PRO. B.

E. E. S. V. J. S. V. S. L. M.

VI. Ibidē penes Groſſdorff me-
dio milliari extrâ Gurckfeldum viſitur
columna cum hac Epigraphæ.

IMP.

IMP. CÆS. M.
AURELIUS. ANTONINUS. AUG.
TRIB. POTEST. AUGUSTUS
PIUS. IMP.
CÆSAR. AURELIUS VERUS AUG.
TRIB. POTEST. COS. ITERUM
D. ANTONINI FILII. D. HADRIANI
NEPOTES. D. TRAIANI PARTHICI
PRONEPOTES. DIVI
D. NERVÆ. ABNEPOTES.

VII. Ad pagum Podlog tribus
quadrantibus extrà Gurckfeldum extat
antiquus lapis, cujus literæ penè om-
nes extritæ sũnt, & solũ adhuc legitur

----- DRIANUS

VIII. Ibidem ad Gurckfeldum
recens An. 1676. erutus est lapis cum
sequenti inscriptione:

IMP. CÆ. SE
PTIMIUS. SEVER.
PIUS. PERTINAX

A. ARAB. ADIAB. PART.
MAX. PONT. MAX. TRI.
POTEST. V. INI. L. M. P.
COSMI. PROCOS. P.
ET. IMP. CÆ M. AVRE
VS. ANTONINIUS. P.
AUG. FELIX. TRIB. P
OTES. III. PROC
CAES. VIAS. ET P.
ES. VETUSTATE
N. RUPTAS. RESTITUE
RUNT
CURANTE. FABIO. CR. C.
LEGA. AUG. PR. PR.

B. Hæc inde mihi comunicata sunt à
Clarissimo viro Doctore Casparo Tun-
ckhelsteiner loci Parocho, rerum anti-
quarum curioso, qui etiam suprà DC.
numismata veterum collecta habet,
ac longè plura in dies se inventurum
sperat.

§. VII.

Antiquæ Inscriptiones in limitibus Carniolæ.

N Adrante, seu monte Dran-
berg (vulgo nunc Traianberg) C.
in finibus Carniolæ, vbi à
Styria dividitur, extabat La-
zii tempore lapis cum hac inscriptione:

VLPIA. FIRMINA. ANNOR. TRIG.
M. VLPIUS N. MNTA. FIRMINUS
ET. CANNONIA. STATUTA. V. F.
FECERUNT. SIBI. ET VLPIO
FIRMIANO. AN. XIII.

II. Ibidem in columnæ frag-
mento legebatur

I. O. M.
ANTONIUS
IULIANUS
PROC. P. P. X.
VS. L. M.

III. Ibidem vel propè Saxenfel-
dum

D. M. S.
IULIÆ. DIL. LIB. QUINTA
IULIUS. DIL. LIB.
AMANT. PARENTES. V.

IV. Ibidem prope Saxenfeldum olim extabat teste Lazio etiam hæc inscriptio. ^{A.} sed à posteriorum temporum fidelibus cessante persecutione

FL. CL. CEL.
O. II. VIR ID
M. F. MATELET
T. ROS. PAULÆ
VV. D. F. VN.

V. Item in Castello S. Petri propè Celeiam, eodem Lazio referente comment. Reip. Rom.

C. NONIÆ F. VRSI SACERDOTIS CABESIS MONTIS ALBANI CURIONIS. C. NONIUS JUSTINUS ALUMNO DULCISSIMO VIX. AN. II. M. XI. D. XII.

VI. In castro Saanegk propè Celeiam hanc quoque observavit olim Lazius.

MAXIMUS ANTONI. LIB. ET VERCILLA V. F. SIBI. ET NUNDINÆ. FIL. AN. V. ET VRSO. ANN. XXX

VII. In ruinis Sisciaë, quæ modo Siffegk dicitur fuitque olim limes Japydiæ, apud memoratum Lazium.

M. SEXTIO VETOMANO
ÆD. M. ÆL. CET. AN. LXX.
ET VINDÆ MATRI. ET VINDÆ. TERTI F. MEL. CON. III. PRÆF. AN. XX. STIP. III. ET AVÆ MAXIMI F. COMVN. LXXX. M. S. SEXT. QUÆSTOR ÆL. CEF. N. L. E. POTITA C. RO. P. E. M. SS. MUC. VET. X. L. H. G. N. XLVII. SS.

VIII. In iisdem ruinis vetus hæc sed Christiana inscriptio reperta est, quæ videtur corpus alicujus sanctæ continere, neque statim ab ejus obitu posita,

HUIC ARCHÆ INEST SEVERILLA FAMULA CHRISTI. QUÆ CUM VIRO SUO VIXIT NOVEN CONTINUIS ANNIS. CUIUS POST OBITUM MARCELLIANVS HANC SEDEM VIDETUR COLLOCASSE MARITUS.

Illæ voces *videtur collocasse*, innuunt dubitasse illos, qui addiderunt inscriptionem quismam Severillam arcæ lapideæ incluserit. Et cum appelletur *famula Christi*, sonat quid sanctum, sicuti Treviris ADA ANCILLA CHRISTI, ^{B.} filia Caroli Magni inter Beatas numeratur.

IX. Inter Flumen S. viti & Terfatum Anno 1675. erutus est lapis vetustus cum sequenti inscriptione:

C. LIVIO. C. F. SERG. CLEMENTI. MIL. COH. VIII. PR. T. C. MARCI GEMELINI. LIVIUS. OBSEQUENS LIB. V. F.

X. Extant apud Lazium in Commentariis Reipublicæ Romanæ inscriptiones urbis Tergestinæ novem: sed plures aliæ modo illic inveniuntur, deperditis plerisque prioribus, quas ne intercitant tanquam vicinas Carniolæ, hoc loco producere libet. Prima est in Basi portæ Turris ad Cathedralem Ecclesiam à parte sinistra, quam Lazius adduxit.

L. VARIO
PAPIRIO
PAPIRIANO
II VIR. I. D. II VIR. I. D. QQ. PRÆT. FABR. ROMÆ.

ET TERGESTE.
FLAM. HADR. PONT. AUGUR.
COLLEGIUM FABRUM
PATRONO MERENT.

XI. In Basi eadem ejusdem Tur-
ris à parte sinistra legitur ; quam Lazius
non vidit:

IMP. CÆS.
FL. CONSTANTINO
MAXIM. P. F. AUG.
R. P. TERG.
D. N. P. F.

XII. In porta maiori Cathedralis
Ecclesiæ Tergestinæ tres lapides sejun-
cti, qui olim invicem erant superimpo-
siti, in quorum duobus tria, in vno duo
capita sculpta cernuntur. Inscriptio
primi hæc est.

L. BARBIO. L. BARBIO. L. BARBIO.
L. F. LUCULLO. L. L. DDÆ. SP. FR. TO
PATRON. ----- FILIO

Inscriptio secundi cum tribus ca-
pitibus hæc est.

L. BARBIO. BARBIA. L. L. L. BARBIO.
L. F. FAUSTO. PH. OSTATÆ. L. L. --- IC
FILIO ----- SIBI SUI FIERI. FILIO
JUSSIT.

Inscriptio tertii cum duobus capi-
tibus talis est:

TULLIÆ BOL. L. BARBIÆ. L. L.
SECUNDÆ. OPTATÆ FILIÆ.

XIII. In ipsa Ecclesia Cathedra-
li ibidem in Cappella S. Caroli ad læ-
vam portæ.

I. MARCIUS. SECUNDUS
IIII VIR. AUG.
MARCIA. II. QUARTA VXOR.

XIV. In eadem Ecclesia in qua-
drato lapide ad Altare S. Joannis Bapti-
stæ, & Baptisterium:

C. VIBIUS.
VALENS.
VIVIR. AUG. T. FL.
IX IIS XX.

XV. In lapide oblongo muri Ca-
thedralis Ecclesiæ ad lævam portæ Ba-
ptisterij.

P. PALPELLIUS. I. F. MAEG. CLODIUS.
QUIRINALIS. P. P. LEG. XX. TRIB.
MILIT. LEG. VII.

XVI. In muro Domus D. Joan-
nis Franciscii Bonhomi ad portam Ri-
burgi extat lapis etiam à Lazio descri-
ptus cum hac epigraphe:

Q. PUBLICIO TERGEST. L.
FELICI. SEPTUMIA. SP. F.
SEXTA. Q. PUBLICIUS.
FELICIS L. INGENUUS F.

XVII. Sub fenestra D. Paduini
gemini sunt lapides muro inserti cum
simili inscriptione ambo:

LX. RESPONSO
ANTISTITVM
PROSPOLOIS.
C. LVCANVS. SEVERVS.
PRO.
L. LVCANO. FILIO.

XVIII. In domo D. D. dell Ar-
gento in veteri platea extat lapis cum
tali inscriptione:

C. HASTILIO. C. F.
FRUGIO
C. HASTILIO. C. F.
NEPOTI F.
L. MUTILIO. L. L.
NYMPHODATO F.
HOSTILIA. C. F.
PROVINCIA.
V. F.

Laz. Comen.
Reip. l. 12.

Atque hæ sunt vndecim , quæ nunc extant Tergesti Antiquæ Inscriptiones , prout mihi significat Reverendissimus Domin. Vincentius Scusfa Canonicus ibidem antiquitatis studiosus cultor , quarum duæ solum à Lazio descriptæ sunt , reliquæ forsitan post Lazium erutæ & in lucem protractæ. Præter has descripsit olim Lazius adhuc alias septem , quæ apud

ipsum videri possunt. Nihil dubito tam in vicinia , quam ipsa nostra Carniolia superesse multa ejusmodi antiqua monumenta , quæ cum mihi communicata non sint , referre hoc loco non possum. Inquisivi per alios , rogavi , nihil impetravi : absolvor proinde à culpa , & hic Tomi primi Analium Carniolæ Apparatus terminum figo.

FINIS APPARATUS.

INSCRIPTIONUM ADDI- TAMENTUM TARDIUS COM- MUNICATUM.

I. Labaci in Ecclesia B. V. Teutonico-
rum Equitum ad altare Capellæ in
cornu Evangelii, suppedaneum scabel-
lum; cui sacerdos celebrans infistit, est
lapis antiquus, ejus Inscriptionis po-
tior pars extrita est. Id quod legi adhuc
potest fideliter describo:

C. JULIO. C. F.
O. QUADRATO
ET VIBUNN...
AE. VS
DIV
VX
VRI
FIRMU
V.

II. Extrà Labacum ad castrum vici-
num Kaltenprunn repertus est ad ri-
pam Labaci fluminis lapis antiquus *an-*
no 1681. cum hac epigraphe quam ipse
exscripsi:

LABURO
EX VOT
SACR.
M. MARCELI.
FIL. ET
M. VIBIVS
MARCELLUS
FF.

III. Tergesti præter suprà relatas
est tumba lapidea in platea ad mare, quæ

nunc equis adaquandis servit, habet-
que sequentem inscriptionem partim
exesam:

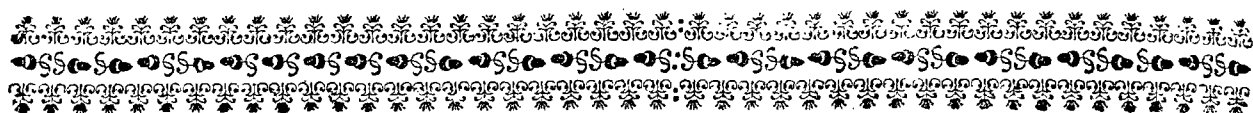
TABURIÆ RIOTIÆ
D. M.
TALIONIE...
.....

V. Ibidem Tergesti in Ecclesia SS.
Rosarij mensa altaris maioris confecta
est ex antiquo lapide, qui hanc habet
Inscriptionem:

M. SEPTIMIUS. M. F.
RUFUS.
TESTAMENTO
FIERI. IUSSIT. SIBI. ET
I. FIGILLO. T. F.
STAIO. FRATRI. SVO
ET L. FIGILLO. T. F.

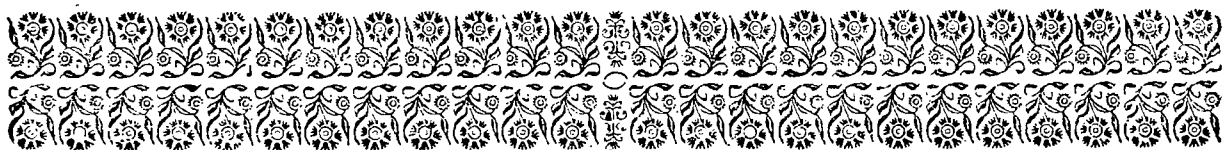
VI. Ibidem Tergesti superest lapis
in domo DD. Codoppi cum hac in-
scriptione.

D. M. S.
L. CLODIVS
L. LIB.
SERVATVS.
V. F. SIBI. ET SVIS
CLODIÆ VXORI
L. CLODIO
AMANDO. FIL.
ANN. XXVIII.

Menda sic emenda.

- P** Ag. 14. col. 2. c. montes Ceraunios, *adde.* statueret.
pag. 35. titul. Istriæ limites, *lege.* Carniæ limites.
pag. 48. col. 2. b. quomodo, *lege* quando.
pag. 65. col. 2. Quando verò, *lege.* quodocunque verò.
pag. 73. col. 2. b. Jesolano, *lege.* Isolano.
pag. 79. col. 1. b. quem occiderunt, *lege.* cui oculos eruerunt.
pag. 80. col. 2. a. occiderant, *lege.* exoculaverant.
pag. 95. col. 2. c. procul in à Japydibus. *dele.* in
pag. 212. col. 1. a. Maneat ergò, *adde.* saltem ex aliquorum opinione probabili, cui
jus oppositum infra amplectemur.
Minutiora quisque prudens excusabit.

INDEX

Rerum & Verborum in Apparatu.

A.

Drantis antiqui situs p. 86. a.
 Æmona veterum est Labacum. p.
 45. & seqq. 56. seqq.
 unde nomen traxerit. p. 47. & seqq.
 qui authores ejus meminerint. p. 48.
 ejus conditor Jason cum Argonautis p. 46.
 eam adiit Alaricus Gothorum Rex. p. 56.
 erroneè à quibusdam ponitur in Istria p. 57.
 non stetit inter Carfi jugi. p. 50.
 nec stetit in sylva Pyrina. p. 50.
 nec stetit in Carnia Glemonæ. p. 51.
 appellatur à Pacato Pia p. 64. a.
 ante Alpes in Pannonia sita p. 75. 6. c.
 Æneas Sylvius laudatus. p. 69.
 Aguntum, Albici popul, Alicanū, Anamatia,
 Albius mons habitatus à Japydibus. p. 33.
 Albius mons, Alpius mons. p. 115. 6.
 Alexandro M. illudunt Legati Germanorum
 Japydiæ nostræ inquilinorum. p. 8.
 Alpes Carnicæ, Juliæ, Noricæ. p. 113. a.
 Alpium diversitas p. 110. 6.
 Alvi civitas Istriae, nunc Cittanova p. 58. 6. c.
 Ambidravi, Ambilici, Ambisfontii qui fuerint
 p. 26. 87.
 Anassum, Aquama, Aquæ, Arrabo, Assisia,
 Azellia, quæ loca & vbi sita. p. 139. & seqq.
 Argonavis, Argonautæ. p. 54. seqq. a 6.
 Arupium, Avendo vbi. p. 88.
 Avares an Carnioliam incoluerint. p. 210.
 Auraczlacus quis. p. 115. c.

B.

Bassiana, Bathanatium, Bedacum, Bono-
 nia Bastarnæ qui populi. p. 11.
 Beloia via, Bregetium, Boiorum deser-
 ta vbi p. 140.
 Bilbilis situs p. 88.
 Boiorum quondam patria. p. 22.
 Bollia flumen. p. 116. a
 Burni situs. p. 58.

C.

Candobiana, Candilaca, Capedunum,
 Carnuntum, Celcia, Claudia, quæ vbi
 p. 143.
 Carniolia nomen quando primum auditum.
 p. 7.
 Carniolia olim dicta Hyperborca. p. 9.
 Carniolia antiquæ vicina loca p. 138. & seqq.

Carnia nomen, limites p. 34. 38. 44.
 Carni antiqui Germani p. 35. & seqq.
 Carni exclusi à Norico p. 21.
 Carvancas mons quis dicitur p. 24. 116. c.
 Carroduni, Coletianorū, Corinnii situs p. 90. b
 Carusadius mons. p. 116. c.
 Celtæ commune nomen ad Germanos, &
 Gallos p. 8.
 Celtica vetus ad totum septentrionem exten-
 sa. p. 11.
 restrictior postea p. 11. n. 4. 42. 158.
 Cetius mons quis sit. p. 18. 23. 118.
 quam procul protensus. p. 18. 24.
 Cittanova Istriae nunquā fuit Æmona. p. 73.
 ejus episcopatus & Episcopi, 78. & seqq.
 Colapis fluvius. p. 116. c. 120. b.
 Corcoras fluvius. 121. a.

D.

Dacia antiquæ situs. p. 145.
 Dalmatia nomen, limites. p. 39.

E.

Deata qui populi p. 31. b.
 Enonæ situs. p. 91. c.
 Episcopi Istriae, qui quando p. 79. a. b. &
 seqq.

F.

Felanona, Fines vbi p. 91. c.
 Flavium, Flexum ubi p. 146. a.
 Formio amnis olim Istriae terminus p. 29.
 Franci Carniolia inquilini p. 213.
 Frigidus fluvius in Japidia. p. 121. b.

G.

Gesata Galli qui fuerint. p. 12.
 Gefodunum, Gefaces mons, Gravia-
 cum p. 148.
 Galli & veteres Germani eadem natio p. 9. 12.
 Gallorum in Italiam transitus p. 36.
 Galli Senones circa Adriaticum mare p. 37.
 Gallia nomen subinde extensum in Panno-
 niam p. 64. b.
 Gallia Cisalpinæ extensio. p. 147. b
 Gavanodurum vbi. p. 146. c.
 Germaniæ nomen quando natum. p. 11.
 Germani & Galli distingui capti. p. 12.
 Germaniæ limites p. 12. 13.
 Goitia Comitatus pars veteris Carnia p. 44.
 Goritenses ab antiquo Germani. p. 45.
 E e 3 Gothi

I N D E X

Gothi Carniolæ olim inquilini p. 194. b.
an diverſi à Getis ib. & ſeq.
eorum geſta & migrationes p. 196.

H.

H Eortes vrbs vbi p. 149. b.
Hunni an Carnioliam incoluerint p.
211.
Hyperborei qui olim dicti p. 183.

I.

I Apides Germanica natio p. 30. 34.
vnde nomen traxerint p. 182. a.
Japydes extra Noricum p. 21.
Iapydia ſubalpina & Inalpina p. 72. 182.
Japodum ſitus, & regio p. 14. 16. 30. & ſeq.
Jaſon Æmonæ conditor. p. 46.
ejus navigatio p. 54. 83. b. 130. a.
Idunū, Julium Carnicti, Julio bona vbi p. 150.
Illyrici limites, nomen* p. 13. 14. & ſeq. 43.
Illyricum auctum duplex p. 16. 17.
Inſcriptiones antiquæ de Æmona p. 68.
Inſcriptiones antiquæ Carniolæ p. 214.
Iſtria olim pars Japidiæ p. 9.
Iſtria excluſa aliquando ab Illyrico p. 14.
mox incluſa. p. 15.
Iſtria vnde dicta, ejus limites p. 27. 44. 53.
Itinerarii Romani author quis fuerit p. 49. 65.

L.

L Abacus fluviuſ olim Nauportuſ p. 51.
Labeates populi, Laciacum Lentia ripa.
Lentudum, Loncium vbi p. 151.
Langobardi Carniolæ olim inquilini p. 197.
eorum geſta & migrationes p. 198.
Latovici, Latovicorum Prætorium vbi p. 926.
Longatica manſio vdi p. 936.
Lugea paluſ, & ſpecuſ. p. 121. b.

M.

M Adronum valliſ, Magiſtrice, Maletum
marcena caſtra, Meneiana caſtra,
Montana caſtra, Murocla, ad mu-
roſ, Muſſia, Muſſella, Mutila, quæ
loca p. 152. & ſeqq.
Magniana, magnuſ vicuſ vbi p. 94. a.
Maranenſiſ Epiſcopatuſ an translatuſ Citta-
novam. p. 80. c.
Mauritiuſ Iſtriæ Epiſcopuſ cujuſ loci p. 79. &
ſeq. 80. c.
Maximinuſ ad Æmonam cum exercitu p. 60.
Metulum primaria vrbs Japydiæ p. 95. c.
Moncetium vrbs Japydiæ antiq. p. 97. b.
Mœſia vnde dicta p. 14.

N.

N Auportuſ Tauriſcoruſ coloniæ p. 22.
52. 98. a.

Nauportuſ fluviuſ p. 52. 55. 124. b.
Neſactium, Noreia, Noricum vbi p. 155. c.
Ad Nonuſ locuſ vbi. p. 99. a
Norici & Tauriſci ex parte idem populuſ p.
21. 189.
Norici limiteſ. p. 22. 44
Noricuſ fuit aliquando regnuſ. p. 26
Novidunuſ Pannoniæ. p. 99. b.

O.

O Cra promontoriuſ vbi. p. 52. 131. c.
Odra vrbs Japidiæ. p. 100. b.
Olimacuſ, Ovilabiſ vbi. p. 160 a.

P.

P Annoniæ nomen, limiteſ & c. p. 17. 186
Pannonuſ Japydibuſ contermini. p. 18
Pecentinuſ, Peſſodiſ lacuſ, Polybianuſ
Promona vrbs. p. 160
Phlygadiuſ monſ Norici. p. 131. c.
Picuſ monſ. p. 133. c.
Ad Piruſ in Japidia. p. 101. a.
Polyphemuſ cur author Germanoruſ puta-
tuſ. p. 14
Ad Publicanoſ in Pannonia. p. 101. c.
Pucinuſ Iſtriæ quod p. 102. c.

Q.

Q Uadrata vrbs Pannoniæ. p. 103. c. 168.

R.

R Agando vbi. p. 168
Regiuſ monſ vbi. p. 169. c.
Rhegineſ qui populi. p. 12.
Rhiſpia vbi. p. 169. c.
Romani Carniolæ inquilini. p. 191. c.
quando eam occupaverint. p. 192. b. c.
Romula vrbis Pannoniæ. p. 104. b.

S.

S Abatinca, Sala, Sianticuſ, Savaria vbi.
p. 170.
Saloca, Segeſte vbi. p. 104. c.
Savia Pannonia, quæ. p. 19
Savuſ fluviuſ quo adverſo Jaſon navigavit.
p. 42. 134. c.
Savariuſ fluven. p. 171. a.
Scarabantia, Scordiſci populi, Segeſta, Singi-
dunuſ, Sirmiuſ, ſolvenſe. p. 173. & c.
Scytharuſ appellatio & ſituſ. p. 13.
Scythiæ nomen quæ procul extenſuſ. p. 184
Segeſtica inſula vbi. p. 120. c.
Senia pluſ vrbeſ. p. 105. b.
ad Silanoſ locuſ in Norico. p. 106. b.
Senoneſ circa mare Adriaticuſ. p. 37
Seniam & Senogalliuſ condunt. ib.
Senoneſ accollæ Adriatici verè Germani. p. 12.
Scordiſci qui populi. p. 11.
Sena.

INDEX.

Sevaces populi qui.	p. 26. 105.	Tergestum aliquando in Istria.	p. 29. 170
Sontius fluvius	p. 131. c.	donatum Episcopis Tergestinis.	p. 29
Soragra, ad statuas vbi.	p. 176. a.	aliquando Carniæ vicus.	p. 38
Slavorum nomen, origo, migratio in Carnioliam.	p. 200. 204	Terpo vrbs Japidiæ.	p. 108. c.
an iidem cum Vindis & Vandalis. p. 201		Theodosius contra Eugenium pugnat in Carnia.	p. 64
quando Carnioliam cæperint incolere.	p. 208	Timavus olim Istriæ limes.	p. 29
		deinde Japidiæ.	p. 32. p. 125. a.
Styriæ nomen vnde.	p. 21	Torgium quæ vrbs.	p. 109. b.
Suavia eadem, quæ Savia Pannonia. p. 8. 198		Tullus mons.	p. 137. b.
Suevian Carnioliam aliquando coluerint. p. 8. 198. c.		Turres in Japidia.	p. 109. b.

V.

T.		V	
T arfatica, Tassinemetum. p. 107. a. b.		Acorium, Variana castra, Virunum, Vindobona.	p. 179. & seq.
Taurunum, Teurnia, Tiburnia. 176		Valeria Pannonia, quæ vnde dicta. 63	
	177.	Vandali Carniolæ olim inquilini.	p. 193.
Tauriscia nomen, limites.	p. 20	eorum gesta & migrationes. p. 193. & seq.	
Taurisci etiam in Thracia.	p. 23.	Vendum Japidiæ.	p. 109. c.
Tedanum flumen.	p. 137. c.	Vinundria.	p. 179. & seqq.

FINIS.

